

ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
ROK 2020

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI

ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMII
UMIEJĘTNOŚCI

ROK 2020

KRAKÓW 2021

Redaktor tomu
Szczepan BILIŃSKI

© Copyright by Polska Akademia Umiejętności
Kraków 2021

ISSN 1230-7033

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
Ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków

Kancelaria
tel. 12 424-02-00
e-mail: office@pau.krakow.pl

Dystrybucja
tel. 12 424-02-12
e-mail: wydawnictwo@pau.krakow.pl

Księgowność
tel. 12 424-02-03

TREŚĆ

Struktura Polskiej Akademii Umiejętności (stan w dniu 31 grudnia 2020)

Rada	11
Członkowie	13
Krajowi	13
Wydział I Filologiczny	13
Czynni	13
Korespondenci	14
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	15
Czynni	15
Korespondenci	17
Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych	18
Czynni	18
Korespondenci	19
Wydział IV Przyrodniczy	20
Czynni	20
Korespondenci	21
Wydział V Lekarski	22
Czynni	22
Korespondenci	24
Wydział VI Twórczości Artystycznej	25
Czynni	25
Zagraniczni	25
Wydział I Filologiczny	25
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	27
Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych	27
Wydział IV Przyrodniczy	29
Wydział V Lekarski	30
Wydział VI Twórczości Artystycznej	31

Komisje Naukowe PAU	32
Komisje wydziałowe	32
Wydział I Filologiczny.	32
Komisja Filologii Klasycznej PAU	32
Komisja Neofilologiczna PAU	33
Komisja Kultury Słowian PAU	35
Komisja Historii Sztuki PAU	36
Komisja Etyki Komunikacji PAU	37
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	38
Komisja Środkowoeuropejska PAU	38
Komisja Wschodnioeuropejska PAU	40
Komisja Prawnicza PAU	41
Komisja Historii i Kultury Żydów PAU	42
Komisja Prehistorii Karpat PAU	43
Komisja Nauk Ekonomicznych PAU	44
Komisja Etnograficzna PAU	45
Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU	46
Komisja Archeologii Krajów Śródziemnomorskich PAU	47
Komisja Medioznawcza PAU	49
Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych PAU	50
Komisja Astrofizyki PAU	50
Komisja Nauk Technicznych PAU	51
Komisja Układów Złożonych PAU	52
Wydział IV Przyrodniczy	53
Komisja Geoinformatyki PAU	53
Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU	55
Komisja Biologii Rozwoju PAU	56
Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU	57
Komisja Geograficzna PAU	58
Komisje międzywydziałowe	60
Komisja Historii Nauki PAU	60
Komisja Spraw Europejskich PAU	62
Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU	63
Komisja Filozofii Nauk PAU	64
Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych	65
Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej	67
Komisja Antropologiczna PAU	68
Komisja Ergonomii PAU	69
Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami	70
Komisja Przyrodniczo-Medyczna PAU z siedzibą we Wrocławiu	71
Polska Grupa CIHEC/Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique	
Comparée	72

Komisje Stacji Naukowych PAU	72
Stacja Naukowa PAU w Katowicach	72
Komisja Historii Śląska PAU w Katowicach	72
Komisja Nauk Matematycznych PAU w Katowicach	73
Komisja Nauk Przyrodniczych PAU w Katowicach	73
Komisja Prawnicza PAU w Katowicach	74
Stacja Naukowa PAU w Gdańsku	74
Komisja Kaszubska PAU w Gdańsku	74
 Działalność	
Sprawozdanie sekretarza generalnego PAU za rok 2020	77
Protokół Komisji Rewizyjnej Polskiej Akademii Umiejętności	93
Czynności PAU w czasie pandemii COVID-19	101
Kandydaci na członków PAU w 2020 roku	104
Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU o przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2019	106
Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU o podziale zysku za rok 2019	106
Członkowie PAU wybrani 19 czerwca 2020 roku	107
Posiedzenia Wydziałów PAU w 2020 roku	122
Posiedzenia Komisji Naukowych PAU w 2020 roku	124
Posiedzenia Stacji Naukowych i Komisji PAU działających poza Krakowem w 2020 roku	163
Czasopisma i książki wydane w 2020 roku	169
Sprawozdanie z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie w 2020 roku	171
Sprawozdanie z działalności Fototeki Lanckorońskich PAU w 2020 roku	175
Sprawozdanie z działalności Ośrodka Badań nad Kulturą Ormiańską PAU w 2020 roku	177
Informacja o stypendiach Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich wykorzystanych w 2020 roku i przełożonych na 2021 rok	181
Wyciąg z protokołu posiedzenia Komisji Stypendialnej PAU do rozdziału stypendiów Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich na 2021 rok	188
 Wykłady	
Krzysztof OŻÓG, <i>Królewska koronacja Władysława Łokietka i jej międzynarodowy kontekst</i>	195
Józef BORZYSZKOWSKI, <i>Powrót Pomorza do Polski w 1920 roku – jego uwarunkowania i następstwa</i>	205
 Zmarli	
Członkowie PAU zmarli w 2020 roku	221
Wydział I	223
Krajowi	223
Franciszek Ziejka 3 X 1940–19 VII 2020, <i>Jan Michalik</i>	223

Maria Janion 24 XII 1926–23 VIII 2020, <i>Ryszard Nycz</i>	228
Julian Maślanka 5 III 1930–7 IX 2020, <i>Jarosław Ławski</i>	233
Zagraniczny	240
Marco Santagata 28 IV 1947–9 XI 2020, <i>Piotr Salwa</i>	240
Wydział II	243
Krajowi	243
Zofia Sokolewicz 2 I 1932–29 I 2020, <i>Róża Godula-Węclawowicz</i>	243
Stanisław Grodziski 2 I 1929–30 V 2020, <i>Karolina Grodziska</i>	248
Zagraniczny	260
Göran Rystad 31 VII 1925–18 IV 2020, <i>Andrzej Kastory</i>	260
Wydział III	262
Krajowi	262
Adam Strzałkowski 26 XI 1923–25 VII 2020, <i>Andrzej Białas</i>	262
Zbigniew Jan Ciesielski 1 I 1934–5 X 2020, <i>Stanisław Kwapien</i>	266
Zagraniczny	270
Sir John Meurig Thomas 15 XII 1932–13 XI 2020, <i>Zbigniew Sojka</i>	270
Wydział IV	273
Krajowi	273
Czesław Jura 16 VI 1927–10 II 2020, <i>Teresa Szklarzewicz, Szczepan Biliński</i>	273
Marian Truszczyński 21 VII 1929–8 VI 2020, <i>Marian Tischner</i>	276
Józef Edward Mojski 1 VII 1926–16 VI 2020, <i>Stefan Witold Alexandrowicz</i>	280
Roman Ney 18 II 1931–25 VIII 2020, <i>Wojciech Górecki</i>	283
Stefan Wierzbowski 9 II 1926–3 XI 2020, <i>Marian Tischner</i>	288
Zagraniczni	293
Vojen Ložek 26 VII 1925–15 VIII 2020, <i>Stefan Witold Alexandrowicz</i>	293
Wacław Szybalski 9 IX 1921–16 XII 2020, <i>Józef Dulak</i>	296
Wydział V	301
Zagraniczni	301
Helmut F. Sinzinger 6 V 1948–21 II 2020, <i>Kalina Kawecka-Jaszc</i>	301
Horst Kleinkauf 13 XI 1930–3 V 2020, <i>Kalina Kawecka-Jaszc</i>	302
François Chapeville 2 I 1924–30 XI 2020, <i>Kalina Kawecka-Jaszc</i>	303
Wydział VI	304
Krajowi	304
Krzysztof Penderecki 23 XI 1933–29 III 2020, <i>Adam Myjak</i>	304
Wojciech Mikołaj Zabłocki 6 XII 1930–5 XII 2020, <i>Konrad Kucza-Kuczyński</i>	308
Alfabetyczny spis członków PAU	311

STRUKTURA
POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
(stan w dniu 31 grudnia 2020)

RADA

Prezes – prof. dr hab. Jan Ostrowski

Wiceprezes – prof. dr hab. Andrzej Mączyński

Wiceprezes z Warszawy – prof. dr hab. Ewa Szczepańska-Sadowska

Sekretarz generalny – prof. dr hab. Szczepan Biliński

Delegat Walnego Zgromadzenia – prof. dr hab. Jerzy Jurkiewicz

Wydział I Filologiczny

Dyrektor – prof. dr hab. Lucjan Suchanek

Wicedyrektor – prof. dr hab. Jan Michalik

Sekretarz – prof. dr hab. Kazimierz Korus

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Dyrektor – prof. dr hab. Janusz Kruk

Wicedyrektor – prof. dr hab. Andrzej Kastory

Sekretarze – prof. dr hab. Krzysztof Ożóg

prof. dr hab. Jacek Purchla

Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych

Dyrektor – prof. dr hab. Ewa Broclawik

Wicedyrektor – prof. dr hab. Maria Nowakowska

Sekretarz – prof. dr hab. Jakub Zakrzewski

Wydział IV Przyrodniczy

Dyrektor – prof. dr hab. Elżbieta Pyza

Wicedyrektor – prof. dr hab. Marek A. Krapiec

Sekretarze – prof. dr hab. Barbara Plytycz

prof. dr hab. Jerzy Starzyk

Wydział V Lekarski

Dyrektor – **prof. dr hab. Wiesław Pawlik**

Wicedyrektor – **prof. dr hab. Marek Sanak**

Sekretarze – **prof. dr hab. Kalina Kawecka-Jaszcz**
prof. dr hab. Tomasz Brzozowski

Wydział VI Twórczości Artystycznej

Dyrektor – **prof. dr hab. Adam Myjak**

Wicedyrektor – **prof. dr hab. Konrad Kucza-Kuczyński**

Delegat Rady do Współpracy Międzynarodowej

– **prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski**

Delegat PAU do Współpracy z Ukrainą – **prof. dr hab. Jan Machnik**

Komisja Rewizyjna – **prof. dr hab. Ryszard Nycz**

prof. dr hab. January Weiner

prof. dr hab. Agnieszka Zalewska

CZŁONKOWIE

Krajowi

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNY

Czynni

Jerzy Axer – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 22 czerwca 2013.

Jerzy Bartmiński – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 14 czerwca 2014.

Krystyna Bartol – wybrana na członka korespondenta 23 czerwca 2012, na członka czynnego 24 czerwca 2017.

Andrzej Bogusławski – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 2004.

Andrzej Borowski – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.

Paulina Buchwald-Pelc – wybrana na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 18 czerwca 2016.

Jerzy Danielewicz – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 19 czerwca 2010.

Michał Głowiński – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 26 czerwca 1993.

Maciej Grochowski – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 14 czerwca 2014.

Maria Janion – wybrana na członka czynnego 3 maja 1990. Zmarła 23 sierpnia 2020.

Józef Korpanty – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2007, na członka czynnego 24 czerwca 2017.

Teresa Kostkiewiczowa – wybrana na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 23 czerwca 2007.

Jerzy Limon – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 16 czerwca 2018. Zmarł 3 marca 2021.

Adam Malkiewicz – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 14 czerwca 2014.

- Julian Maślanka** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 21 czerwca 1997. Zmarł 7 września 2020.
- Jan Michalik** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Teresa Michałowska** – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 1999, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Stanisław Mossakowski** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Alina Nowicka-Jeżowa** – wybrana na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Jan Ostrowski** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 20 czerwca 2015.
- Henryk Antoni Podbielski** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2004, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Jadwiga Puzynina** – wybrana na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Stefan Sawicki** – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Stanisław Stabryła** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Lucjan Suchanek** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Zuzanna Topolińska** – wybrana na członka czynnego 9 marca 1991.
- Franciszek Ziejka** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 22 czerwca 2002. Zmarł 19 lipca 2020.

Korespondenci

- Edward Balcerzan** – wybrany 17 czerwca 2000.
- Wojciech Balus** – wybrany 20 czerwca 2015.
- Leszek Bednarczuk** – wybrany 9 marca 1991.
- Włodzimierz Bolecki** – wybrany 23 czerwca 2012.
- Wiesław Boryś** – wybrany 23 czerwca 2007.
- Wojciech Chlebda** – wybrany 18 czerwca 2016.
- Magdalena Danielewicz** – wybrana 24 czerwca 2017.
- Bogusław Dopart** – wybrany 19 czerwca 2020.
- Marcin Fabiański** – wybrany 15 czerwca 2019.
- Albert Juliusz Gorzkowski** – wybrany 16 czerwca 2018.
- Janusz S. Gruchala** – wybrany 19 czerwca 2020.
- Mirosława Hanusiewicz-Lavallee** – wybrana 20 czerwca 2015.

Alicja Helman – wybrana 25 czerwca 1994. Zmarła 24 lutego 2021.
Stefan Kiedroń – wybrany 16 czerwca 2018.
Kazimierz Korus – wybrany 20 czerwca 2015.
Maria Korytowska – wybrana 22 czerwca 2013.
Hanna Kowalska-Stus – wybrana 24 czerwca 2017.
Jarosław Mariusz Ławski – wybrany 24 czerwca 2017.
Maria Maślanka-Soro – wybrana 16 czerwca 2016.
Roman Mazurkiewicz – wybrany 22 czerwca 2013.
Sergiusz Michalski – wybrany 22 czerwca 2002.
Ryszard Nycz – wybrany 19 czerwca 2004.
Jacek Popiel – wybrany 15 czerwca 2019.
Maria Poprzęcka – wybrana 17 czerwca 2000.
Jan Prokop – wybrany 24 czerwca 2006.
Piotr Salwa – wybrany 24 czerwca 2006.
Tadeusz Sławek – wybrany 18 czerwca 2016.
Marek Stachowski – wybrany 20 czerwca 2015.
Marian Stala – wybrany 22 czerwca 2013.
Ryszard Tokarski – wybrany 18 czerwca 2016.
Maciej Włodarski – wybrany 24 czerwca 2017.
Wiesław Wydra – wybrany 18 czerwca 2016.
Marta Wyka – wybrana 19 czerwca 2010.
Roman Maria Zawadzki – wybrany 20 czerwca 2009.
Antoni Ziemia – wybrany 20 czerwca 2015.

WYDZIAŁ II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Czynni

Krzysztof Baczkowski – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Maria Bogucka – wybrana na członka korespondenta 24 czerwca 1995, na członka czynnego 19 czerwca 2004.
Juliusz Domański – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
Stanisław Grodziski – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991. Zmarł 30 maja 2020.
Michał Heller – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 20 czerwca 2015.

- Andrzej Kastory** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Feliks Kiryk** – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 2006, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Janusz Krzysztof Kozłowski** – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991.
- Janusz Kruk** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Ewa Łętowska** – wybrana na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Jan Machnik** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 24 czerwca 1994.
- Janusz Mallek** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Andrzej Mączyński** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Krzysztof Ożóg** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2016, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Jacek Purchla** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2011, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Stanisław Salmonowicz** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 24 czerwca 1995.
- Henryk Samsonowicz** – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 24 czerwca 1995.
- Romuald Schild** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Władysław Stróżewski** – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991.
- Jerzy Strzelczyk** – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 1995, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Stanisław Suchodolski** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Piotr Sztompka** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 13 czerwca 1992.
- Stanisław Waltoś** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
- Jan Woleński** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 23 czerwca 2012.
- Zenon Woźniak** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Andrzej Zoll** – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 22 czerwca 1996.

Korespondenci

Leszek Balcerowicz – wybrany 24 czerwca 2006.
Józef Borzyszkowski – wybrany 22 czerwca 2013.
Andrzej Bronk – wybrany 20 czerwca 2009.
Sylwester Czopek – wybrany 20 czerwca 2015.
Andrzej Friszke – wybrany 19 czerwca 2020.
Janina Gajda-Krynicka – wybrana 22 czerwca 2013.
Antoni Gąsiorowski – wybrany 20 czerwca 2009.
Jerzy Hausner – wybrany 15 czerwca 2019.
Wojciech Iwańczak – wybrany 20 czerwca 2015.
Agnieszka Kijewska – wybrana 18 czerwca 2016.
Stefan Karol Kozłowski – wybrany 20 czerwca 2009.
Marcin Kula – wybrany 15 czerwca 2019.
Joanna Maria Kurczewska – wybrana 18 czerwca 2011.
Piotr Łossowski – wybrany 9 marca 1991.
Andrzej Mania – wybrany 18 czerwca 2016.
Lech J. Mróz – wybrany 14 czerwca 2014.
Jerzy Nalepa – wybrany 22 czerwca 1996.
Cezary Obracht-Prondzyński – wybrany 19 czerwca 2020.
Henryk Olszewski – wybrany 26 czerwca 1993.
Maksymilian Pazdan – wybrany 23 czerwca 2001.
Aleksander Posern-Zieliński – wybrany 19 czerwca 2010.
Andrzej Póltawski – wybrany 18 czerwca 2011. Zmarł 29 października 2020.
Jerzy Rajski – wybrany 13 czerwca 1992.
Marek Safjan – wybrany 23 czerwca 2001.
Zofia Sokolewicz – wybrana 21 czerwca 2008. Zmarła 29 stycznia 2020.
Stanisław Soltysiński – wybrany 9 marca 1991.
Karol Tarnowski – wybrany 18 czerwca 2011.
Michał Tymowski – wybrany 18 czerwca 2011.
Wacław Uruszczak – wybrany 23 czerwca 2012.
Ryszard Wójcicki – wybrany 20 czerwca 1998.
Jerzy Zajadlo – wybrany 20 czerwca 2015.
Marek Ziółkowski – wybrany 19 czerwca 2010.

WYDZIAŁ III NAUK ŚCISŁYCH I TECHNICZNYCH

Czynni

- Andrzej Białas** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
- Iwo Białynicki-Birula** – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Ewa Broclawik** – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Zbigniew Ciesielski** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 22 czerwca 2013. Zmarł 5 października 2020.
- Andrzej Fuliński** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Jerzy Jurkiewicz** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 2010, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Zygmunt Kolenda** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Stanisław Kwapien** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 2015, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Bogdan Marciniak** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2016, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Mieczysław Mąkosza** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 1997, na członka czynnego 14 czerwca 2014.
- Zenon Mróz** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2016.
- Józef Nizioł** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 22 czerwca 2013. Zmarł 26 stycznia 2021.
- Stanisław Penczek** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2012, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Wiesław Antoni Pleśniak** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Stefan Pokorski** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 23 czerwca 2012.
- Krzysztof Redlich** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2007, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Andrzej Schinzel** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 2002, na członka czynnego 19 czerwca 2004.
- Ryszard Sosnowski** – wybrany na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Andrzej Staruszkiewicz** – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991.

- Adam Strzałkowski** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 21 czerwca 1997. Zmarł 25 lipca 2020.
- Andrzej Trautman** – wybrany na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Michał Turała** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 2002, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Zenon Waszczyszyn** – wybrany na członka czynnego 17 listopada 1989.
- Andrzej Kajetan Wróblewski** – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 19 czerwca 2004.
- Agnieszka Zalewska** – wybrana na członka korespondenta 22 czerwca 2013, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Kacper Zalewski** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
- Marek Zralek** – wybrany na członka korespondenta 19 czerwca 1999, na członka czynnego 22 czerwca 2013.

Korespondenci

- Zbigniew Adamczyk** – wybrany 24 czerwca 2006.
- Romuald Będziński** – wybrany 18 czerwca 2016.
- Andrzej Szczepan Białynicki-Birula** – wybrany 19 czerwca 2020. Zmarł 19 kwietnia 2021.
- Jakub Bodziony** – wybrany 9 marca 1991.
- Tomasz Dietl** – wybrany 20 czerwca 2009.
- Tomasz Dohnalik** – wybrany 21 czerwca 1997.
- Wojciech Dziembowski** – wybrany 21 czerwca 1997.
- Henryk Górecki** – wybrany 17 czerwca 2000.
- Stanisław Jadach** – wybrany 16 czerwca 2018.
- Andrzej Jajszczyk** – wybrany 19 czerwca 2020.
- Bogumił Jeziorski** – wybrany 16 czerwca 2018.
- Janusz Jurczak** – wybrany 18 czerwca 2016.
- Jerzy Kaczorowski** – wybrany 15 czerwca 2019.
- Jan Kisiński** – wybrany 20 czerwca 2009.
- Sławomir Kołodziej** – wybrany 16 czerwca 2018.
- Andrzej Korbel** – wybrany 22 czerwca 2002.
- Henryk Kozłowski** – wybrany 16 czerwca 2018.
- Janusz Lipkowski** – wybrany 23 czerwca 2012.
- Jerzy Łuczka** – wybrany 18 czerwca 2016.
- Marian Mikołajczyk** – wybrany 15 czerwca 2019.
- Maria Nowakowska** – wybrana 24 czerwca 2017.
- Wiesław Pawlucky** – wybrany 19 czerwca 2004.

Marek Pfützner – wybrany 16 czerwca 2018.
Michał Praszalowicz – wybrany 19 czerwca 2020.
Marek Samoć – wybrany 19 czerwca 2020.
Jakub Siemek – wybrany 24 czerwca 1995.
Błażej Skoczeń – wybrany 19 czerwca 2020.
Józef Smak – wybrany 25 czerwca 1994.
Gwidon Szefer – wybrany 9 marca 1991.
Ryszard Tadeusiewicz – wybrany 20 czerwca 1998.
Andrzej Tylikowski – wybrany 22 czerwca 2013.
Andrzej Udalski – wybrany 19 czerwca 2004.
Andrzej Witkowski – wybrany 20 czerwca 1998.
Maciej Wojtkowski – wybrany 18 czerwca 2016.
Jakub Zakrzewski – wybrany 16 czerwca 2018.
Karol Życzkowski – wybrany 19 czerwca 2020.

WYDZIAŁ IV PRZYRODNICZY

Czynni

Stefan Witold Alexandrowicz – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 22 czerwca 1996.
Barbara Bilińska – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 2004, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
Szczepan Biliński – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
Jerzy Fedorowski – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
Krystyna Grodzińska – wybrana na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 18 czerwca 2005.
Wincenty Kilarski – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
Włodzimierz Korohoda – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 24 czerwca 1995.
Adam Kotarba – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 1995, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
Jan Kozłowski – wybrany na członka korespondenta 20 czerwca 1998, na członka czynnego 18 czerwca 2016.
Adam Łomnicki – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 22 czerwca 1996.
Anna Medwecka-Kornaś – wybrana na członka czynnego 14 czerwca 2003.

- Józef Edward Mojski** – wybrany na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 18 czerwca 2005. Zmarł 16 czerwca 2020.
- Elżbieta Morycowa** – wybrana na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 24 czerwca 2017.
- Wojciech Narębski** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 21 czerwca 1997.
- Stanisław Nawrocki** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
- Roman Ney** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989. Zmarł 25 sierpnia 2020.
- Tadeusz Niedźwiedź** – wybrany na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
- Barbara Płytycz** – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 1999, na członka czynnego 15 czerwca 2019.
- Elżbieta Pyza** – wybrana na członka korespondenta 20 czerwca 2009, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Józef Razowski** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Leszek Starkel** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
- Andrzej Ślaczka** – wybrany na członka korespondenta 26 czerwca 1993, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Marian Tischner** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 21 czerwca 1997.
- Marian Truszczyński** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989. Zmarł 8 czerwca 2020.
- January Weiner** – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 1995, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
- Stefan Wierzbowski** – wybrany na członka korespondenta 24 czerwca 1995, na członka czynnego 16 czerwca 2018. Zmarł 3 listopada 2020.
- Kazimierz Zarzycki** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.

Korespondenci

- Grzegorz Bartosz** – wybrany 20 czerwca 2009.
- Tadeusz Bieliński** – wybrany 21 czerwca 1997.
- Jadwiga Bryła** – wybrana 26 czerwca 1993.
- Tadeusz Chrobak** – wybrany 18 czerwca 2016.
- Wojciech Fronczak** – wybrany 26 czerwca 1993.
- Zbigniew Maciej Gliwicz** – wybrany 22 czerwca 1996.
- Anna Grabowska** – wybrana 18 czerwca 2016.
- Aleksander Guterch** – wybrany 19 czerwca 1999.

Czesław Jura – wybrany 9 marca 1991. Zmarł 10 lutego 2020.
Małgorzata Kossut – wybrana 23 czerwca 2001.
Andrzej Kostrzewski – wybrany 14 czerwca 2003.
Marek Antoni Krapiec – wybrany 23 czerwca 2012.
Barbara Kwiecińska – wybrana 20 czerwca 2009.
Andrzej B. Legocki – wybrany 22 czerwca 1996.
Jerzy Józefat Lipa – wybrany 17 czerwca 2000.
Maria Grażyna Łanczont – wybrana 20 czerwca 2009.
Teresa Madeyska – wybrana 19 czerwca 2004.
Jacek Matyszkiewicz – wybrany 14 czerwca 2014.
Piotr Migoń – wybrany 22 czerwca 2013.
Maciej Jan Nałęcz – wybrany 19 czerwca 1999.
Tadeusz M. Peryt – wybrany 15 czerwca 2019.
Ewa Wanda Roniewicz – wybrana 20 czerwca 2015.
Tadeusz Sarna – wybrany 23 czerwca 2012.
Stefan Skiba – wybrany 15 czerwca 2019.
Jerzy R. Starzyk – wybrany 20 czerwca 2009.
Kazimierz Strzałka – wybrany 24 czerwca 2006.
Leon Stuchlik – wybrany 9 marca 1991.
Jacek M. Szymura – wybrany 19 czerwca 2004.
Krzysztof Turlejski – wybrany 24 czerwca 2017.
Alfred Uchman – wybrany 18 czerwca 2011.
Krystyna Wasylikowa – wybrana 13 czerwca 1992.
Grzegorz Węgrzyn – wybrany 20 czerwca 2015.
Michał Woyciechowski – wybrany 24 czerwca 2017.
Maciej Żylicz – wybrany 23 czerwca 2001.

WYDZIAŁ V LEKARSKI

Czynni

Jan Albrecht – wybrany na członka korespondenta 17 czerwca 2000, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Tomasz Brzozowski – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
Mieczysław Choraży – wybrany na członka czynnego 24 czerwca 1995. Zmarł 20 lutego 2021.
Anna Członkowska – wybrana na członka korespondenta 19 czerwca 1999, na członka czynnego 20 czerwca 2009.

- Andrzej Górski** – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Jan Górski** – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Ryszard Jerzy Gryglewski** – wybrany na członka czynnego 16 listopada 1989.
- Włodzimierz Januszewicz** – wybrany na członka czynnego 3 maja 1990.
- Jerzy Kawiak** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Paweł Kisielow** – wybrany na członka korespondenta 13 czerwca 1992, na członka czynnego 18 czerwca 2005.
- Franciszek Kokot** – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991. Zmarł 24 stycznia 2021.
- Wojciech Kostowski** – wybrany na członka czynnego 26 czerwca 1993.
- Janusz Limon** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 19 czerwca 2010.
- Stanisław Moskalewski** – wybrany na członka korespondenta 14 czerwca 2003, na członka czynnego 20 czerwca 2015.
- Wiesław W. Pawlik** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 1996, na członka czynnego 17 czerwca 2000.
- Andrzej Pilc** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Tadeusz Popiela** – wybrany na członka czynnego 22 czerwca 1996.
- Edmund Przeglasiński** – wybrany na członka korespondenta 9 marca 1991, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Ryszard Przewłocki** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2005, na członka czynnego 16 czerwca 2018.
- Czesław Radzikowski** – wybrany na członka korespondenta 22 czerwca 2002, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Marek Sanak** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Ewa Szczepańska-Sadowska** – wybrana na członka korespondenta 23 czerwca 2001, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Michał Tendera** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Tomasz Trojanowski** – wybrany na członka korespondenta 21 czerwca 2008, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Andrzej Więcek** – wybrany na członka korespondenta 18 czerwca 2011, na członka czynnego 19 czerwca 2020.
- Marek Zembala** – wybrany na członka czynnego 9 marca 1991.

Korespondenci

Stefan Angielski – wybrany 18 czerwca 2005.
Włodzimierz Buczko – wybrany 18 czerwca 2011.
Andrzej Budaj – wybrany 24 czerwca 2017.
Stanisław Czekalski – wybrany 18 czerwca 2011.
Stanisław Jerzy Czuczwar – wybrany 23 czerwca 2012.
Wenancjusz Domagała – wybrany 20 czerwca 1998.
Józef Dulak – wybrany 18 czerwca 2011.
Małgorzata Filip – wybrana 15 czerwca 2019.
Tomasz Kazimierz Grodzicki – wybrany 16 czerwca 2018.
Jerzy Hołowiecki – wybrany 20 czerwca 1998.
Barbara Jarzab – wybrana 23 czerwca 2007.
Jacek Jassem – wybrany 22 czerwca 2013.
Kalina Kawecka-Jaszcz – wybrana 23 czerwca 2012.
Marek Krawczyk – wybrany 14 czerwca 2014.
Władysław Lasoń – wybrany 19 czerwca 2020.
Jerzy W. Łazarewicz – wybrany 19 czerwca 2010.
Ludwik Kazimierz Malendowicz – wybrany 23 czerwca 2012.
Maciej Tadeusz Malecki – wybrany 24 czerwca 2017.
Lucyna Mastalerz – wybrana 24 czerwca 2017.
Jacek Musiał – wybrany 22 czerwca 2013.
Michał Myśliwiec – wybrany 14 czerwca 2014.
Krzysztof Narkiewicz – wybrany 23 czerwca 2012.
Ewa Niżankowska-Mogilnicka – wybrana 24 czerwca 2006.
Barbara Elżbieta Przewłocka – wybrana 24 czerwca 2017.
Krzysztof Selmaj – wybrany 23 czerwca 2001.
Aleksander Skotnicki – wybrany 23 czerwca 2012.
Tomasz Szczepański – wybrany 19 czerwca 2020.
Tadeusz Stanisław Tolloczko – wybrany 21 czerwca 2008.
Adam Torbicki – wybrany 16 czerwca 2018.
Piotr Trzonkowski – wybrany 15 czerwca 2019.
Anetta Undas – wybrana 18 czerwca 2016.
Kazimierz Wierchowski – wybrany 3 maja 1990.
Marian Zembala – wybrany 19 czerwca 2010.

WYDZIAŁ VI TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Czynni

Tadeusz Boruta – wybrany 20 czerwca 2015.
Witold Cęckiewicz – wybrany 16 listopada 1989.
Marian Fikus – wybrany 18 czerwca 2011.
Stefan Gierowski – wybrany 14 czerwca 2014.
Krzysztof Ingarden – wybrany 20 czerwca 2015.
Jerzy Kalina – wybrany 19 czerwca 2020.
Ryszard Krynicki – wybrany 20 czerwca 2015.
Konrad Kucza-Kuczyński – wybrany 22 czerwca 2013.
Ewa Lipska – wybrana 20 czerwca 2009.
Krystian Lupa – wybrany 24 czerwca 2017.
Lech Majewski – wybrany 24 czerwca 2017.
Krzysztof Meyer – wybrany 18 czerwca 2011.
Adam Myjak – wybrany 20 czerwca 2009.
Wiesław Myśliwski – wybrany 19 czerwca 2020.
Wiesław Ochman – wybrany 19 czerwca 2010.
Ryszard Kazimierz Otręba – wybrany 22 czerwca 2002.
Jan Pamuła – wybrany 16 czerwca 2018.
Krzysztof Penderecki – wybrany 25 czerwca 1994. Zmarł 29 marca 2020.
Stanisław Rodziński – wybrany 25 czerwca 1994.
Andrzej Seweryn – wybrany 17 czerwca 2000.
Krzysztof Skórczewski – wybrany 22 czerwca 2013.
Paweł Maria Taranczewski – wybrany 24 czerwca 2006.
Olga Tokarczuk – wybrana 19 czerwca 2020.
Wojciech Zabłocki – wybrany 15 czerwca 2019. Zmarł 5 grudnia 2020.
Adam Zagajewski – wybrany 24 czerwca 2006. Zmarł 21 marca 2021.
Krzysztof Zanussi – wybrany 25 czerwca 1994.
Kazimierz Gustaw Zemła – wybrany 14 czerwca 2003.

Zagraniczni

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNY

Xaverio Ballester – wybrany 22 czerwca 2013.
Alfred Bammesberger – wybrany 14 czerwca 2003.
Pietro Boitani – wybrany 9 marca 1991.

Giovanna Brogi Bercoff – wybrana 18 czerwca 2016.
Petar Ž. Bunjak – wybrany 24 czerwca 2017.
Alain van Crugten – wybrany 19 czerwca 2004.
Maria Delaperrière – wybrana 18 czerwca 2005.
Hans Jürgen Diller – wybrany 22 czerwca 1996.
Rolf Fieguth – wybrany 22 czerwca 2002.
Hermann Fillitz – wybrany 20 czerwca 1998.
David Frick – wybrany 18 czerwca 2016.
Bernhard Gajek – wybrany 19 czerwca 1999.
György Gömöri – wybrany 21 czerwca 2008.
Sante Graciotti – wybrany 3 maja 1990.
Stephen Harrison – wybrany 18 czerwca 2016.
Maryla Laurent-Zielińska – wybrana 22 czerwca 2013.
Aleksander W. Lipatow – wybrany 18 czerwca 2005.
Ryszard Löw (Loew) – wybrany 23 czerwca 2007.
Luigi Marinelli – wybrany 18 czerwca 2005.
Anne Markham Schulz – wybrana 14 czerwca 2014.
Michał Masłowski – wybrany 19 czerwca 2010.
Alain Michel – wybrany 22 czerwca 1996.
Nulló Minissi – wybrany 19 czerwca 1999.
Hugo Montgomery – wybrany 21 czerwca 1997.
Stefan Muthesius – wybrany 16 czerwca 2018.
Rostysław Radyszewski – wybrany 23 czerwca 2012.
François Rosset – wybrany 19 czerwca 2010.
Hans Rothe – wybrany 9 marca 1991.
Joseph Rykwert – wybrany 20 czerwca 1998.
Marco Santagata – wybrany 16 czerwca 2018. Zmarł 9 listopada 2020.
Brigitte Schultze – wybrana 18 czerwca 2005.
Heinz Schuster-Šewc – wybrany 20 czerwca 1998.
Victor Ieronim Stoichita – wybrany 16 czerwca 2018.
Swietłana Tolstojowa – wybrana 24 czerwca 2017.
Boris A. Uspiński – wybrany 18 czerwca 2011.
Stephanie Roberta West – wybrana 23 czerwca 2012.
John E. C. T. White – wybrany 21 czerwca 1997.
Anna Wierzbicka – wybrana 19 czerwca 2004.
Peter Wiesinger – wybrany 21 czerwca 1997.

WYDZIAŁ II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Olivier Aurenche – wybrany 18 czerwca 2016.
Shlomo Avineri – wybrany 22 czerwca 2013.
Daniel Beauvois – wybrany 21 czerwca 1997.
Dan Berindei – wybrany 22 czerwca 1996.
Emil Brix – wybrany 18 czerwca 2011.
Francesca Cantù – wybrana 22 czerwca 2013.
Ivan Čolović – wybrany 24 czerwca 2017.
Norman Davies – wybrany 26 czerwca 1993.
Robert I. Frost – wybrany 19 czerwca 2020.
Timothy Garton Ash – wybrany 15 czerwca 2019.
Tadeusz Gromada – wybrany 18 czerwca 2016.
Christopher Michael Hann – wybrany 19 czerwca 2020.
Jaroslav Hrycak – wybrany 22 czerwca 2013.
Marco Jačov – wybrany 22 czerwca 1996.
Zenon Kaluża – wybrany 22 czerwca 2002.
István Kovács – wybrany 23 czerwca 2012.
Jolanta Kren Kostkiewicz – wybrana 19 czerwca 2020.
Eduard Mühle – wybrany 18 czerwca 2016.
Juraj Pavúk – wybrany 21 czerwca 1997.
Krzysztof Pomian – wybrany 21 czerwca 2008.
Raimo Pullat – wybrany 23 czerwca 2001.
Pál Raczky – wybrany 18 czerwca 2011.
Göran Rystad – wybrany 22 czerwca 1996. Zmarł 18 kwietnia 2020.
Winfried Schich – wybrany 23 czerwca 2007. Zmarł 18 kwietnia 2021.
Timothy Snyder – wybrany 15 czerwca 2019.
Robert Sokolowski – wybrany 24 czerwca 1995.
Andrzej Sulima-Kamiński – wybrany 21 czerwca 1997.
Olli Vehviläinen – wybrany 21 czerwca 1997.
Szewach Weiss – wybrany 15 czerwca 2019.
Rudolf Welser – wybrany 22 czerwca 2013.
Hans-Leo Weyers – wybrany 9 marca 1991.
Thomas Wunsch – wybrany 19 czerwca 2020.

WYDZIAŁ III NAUK ŚCISŁYCH I TECHNICZNYCH

Halina Abramowicz – wybrana 14 czerwca 2014.
Ugo Amaldi – wybrany 24 czerwca 2017.
James Daniel Bjorken – wybrany 18 czerwca 2005.

Sava Bratoš – wybrany 19 czerwca 1999.
Romuald Brazis – wybrany 24 czerwca 1995.
Andrzej Jerzy Buras – wybrany 18 czerwca 2011.
Wit Busza – wybrany 20 czerwca 1998.
Krzysztof Cios – wybrany 19 czerwca 2004.
Leszek Feliks Demkowicz – wybrany 22 czerwca 2013.
Kálmán Győry – wybrany 18 czerwca 2016.
Rolf-Dieter Heuer – wybrany 23 czerwca 2012.
Sigurd Hofmann – wybrany 23 czerwca 2012.
Henryk Iwaniec – wybrany 24 czerwca 2006.
Andrzej Joachimiak – wybrany 23 czerwca 2012.
Marek Karliner – wybrany 24 czerwca 2017.
Christer Oscar Kiselman – wybrany 22 czerwca 2002.
Jacek Klinowski – wybrany 26 czerwca 1993.
Giulio Maier – wybrany 21 czerwca 2008.
Herbert A. Mang – wybrany 19 czerwca 2004.
Tadeusz B. Massalski – wybrany 22 czerwca 1996.
Krzysztof Matyjaszewski – wybrany 24 czerwca 2017.
Janusz Nowotny – wybrany 20 czerwca 2009.
Walter Oelert – wybrany 19 czerwca 2004.
Yuri Oganessian – wybrany 18 czerwca 2016.
Peter Pflug – wybrany 14 czerwca 2014.
Helmut Satz – wybrany 19 czerwca 2020.
Herwig Schopper – wybrany 20 czerwca 2015.
Rolf H. Siemssen – wybrany 18 czerwca 2005. Zmarł 29 stycznia 2021.
John F. Smith – wybrany 24 czerwca 2006.
Volker Hermann Soergel – wybrany 25 czerwca 1994.
Paul Söding – wybrany 22 czerwca 2002.
Daniel Stroock – wybrany 19 czerwca 2004.
Tomasz Robert Taylor – wybrany 20 czerwca 2015.
Sir John Meurig Thomas – wybrany 20 czerwca 1998. Zmarł 13 listopada 2020.
Martinus Veltman – wybrany 21 czerwca 2008. Zmarł 4 stycznia 2021.
Israel E. Wachs – wybrany 18 czerwca 2005.
Frank Wilczek – wybrany 23 czerwca 2007.
Stanley George Wojcicki – wybrany 22 czerwca 2013.
Arnold Wolfendale – wybrany 20 czerwca 2009.
C. Pierre Zaleski – wybrany 24 czerwca 2006.
Jan Charles Zarnecki – wybrany 22 czerwca 2013.

WYDZIAŁ IV PRZYRODNICZY

William Richard Allen – wybrany 19 czerwca 1999.
Andrzej Bajer – wybrany 14 czerwca 2003.
Andrzej Bartke – wybrany 22 czerwca 1996.
Björn Berglund – wybrany 25 czerwca 1994.
Andrij Bogucki – wybrany 21 czerwca 2008.
Leszek K. Borysiewicz – wybrany 22 czerwca 1996.
Pavel Bosák – wybrany 23 czerwca 2007.
Eric H. Brown – wybrany 13 czerwca 1992.
Adam Chrzanowski – wybrany 17 czerwca 2000. Zmarł 12 czerwca 2020.
Louis Du Pasquier – wybrany 19 czerwca 2020.
Richard Frackowiak – wybrany 19 czerwca 2020.
Peter Fritz – wybrany 21 czerwca 2008.
Kenneth Gregory – wybrany 24 czerwca 1995. Zmarł 23 listopada 2020.
Klaus Hahlbrock – wybrany 16 czerwca 2018.
Michael A. Kaminski – wybrany 19 czerwca 2020.
Claudine Kieda – wybrana 18 czerwca 2011.
Małgorzata Kloc-Stępkowska – wybrana 16 czerwca 2018.
Wighart von Koenigswald – wybrany 26 czerwca 1993.
Vojen Ložek – wybrany 19 czerwca 1999. Zmarł 15 sierpnia 2020.
Gedyminas Motuza – wybrany 22 czerwca 2002.
Dumitru T. Murariu – wybrany 14 czerwca 2014.
Krzysztof Palczewski – wybrany 20 czerwca 2015.
Charles Alexander Pasternak – wybrany 22 czerwca 2002.
Jerzy Rzędowski – wybrany 24 czerwca 2017.
Michael Sela – wybrany 20 czerwca 1998.
Nicholas John Severs – wybrany 22 czerwca 1996.
Helmut Sies – wybrany 19 czerwca 2020.
Andrzej T. Słomiński – wybrany 19 czerwca 2020.
Rostyslav Stoika – wybrany 22 czerwca 2002.
Mario Suwalsky – wybrany 22 czerwca 2013.
Wacław Szybalski – wybrany 23 czerwca 2012. Zmarł 16 grudnia 2020.
Krystyna Urbańska – wybrana 23 czerwca 2007.
Andreas Wetzel – wybrany 18 czerwca 2016.
Lewis Wolpert – wybrany 21 czerwca 1997.
Josef Zemann – wybrany 20 czerwca 1998.
Magdalena Żernicka-Goetz – wybrana 18 czerwca 2016.

WYDZIAŁ V LEKARSKI

Philip W. Askenase – wybrany 13 czerwca 1992.
Krzysztof S. Bankiewicz – wybrany 19 czerwca 2020.
Benjamin Michael Chain – wybrany 17 czerwca 2000.
François Chapeville – wybrany 9 marca 1991. Zmarł 30 listopada 2020.
Vittorio Colizzi – wybrany 21 czerwca 1997.
Zbigniew Darżynkiewicz – wybrany 22 czerwca 1996. Zmarł 28 lutego 2021.
Klaus Eichmann – wybrany 18 czerwca 2005.
Hans-Dieter Flad – wybrany 17 czerwca 2000.
Kjell Fuxe – wybrany 19 czerwca 2020.
Detlev Ganten – wybrany 9 marca 1991.
Willem Hendrik Gispen – wybrany 14 czerwca 2003.
Jolanta Gutkowska – wybrana 18 czerwca 2011.
Anne-Lise Haenni – wybrana 21 czerwca 1997.
Jacek Hawiger – wybrany 9 marca 1991.
Stephen Townley Holgate – wybrany 23 czerwca 2001.
Horst Kleinkauf – wybrany 13 czerwca 1992. Zmarł 3 maja 2020.
Jerzy W. Kupiec-Weglinski – wybrany 18 czerwca 2016.
Salomon Z. Langer – wybrany 9 marca 1991.
Łukasz Lebioda – wybrany 24 czerwca 1995.
Janusz Lipski – wybrany 24 czerwca 2006.
Tadeusz Maliński – wybrany 23 czerwca 2012.
N. Avrion Mitchison – wybrany 9 marca 1991.
Salvador Moncada – wybrany 25 czerwca 1994.
Rodolfo Paoletti – wybrany 13 czerwca 1992.
Marek Radomski – wybrany 16 czerwca 2018.
Naropantul Appaji Rao – wybrany 19 czerwca 1999.
Mariusz Z. Ratajczak – wybrany 21 czerwca 2008.
Alfredo Salerno – wybrany 21 czerwca 1997.
Tadeusz Samorajski – wybrany 25 czerwca 1994.
Arne Schousboe – wybrany 19 czerwca 2004.
Maria Zofia Siemionow – wybrana 23 czerwca 2012.
Helmut F. Sinzinger – wybrany 26 czerwca 1993. Zmarł 21 lutego 2020.
Bronisław Slomiany – wybrany 9 marca 1991.
Akira Terano – wybrany 19 czerwca 1999.
Sylvester Vizi – wybrany 14 czerwca 2003.
Torkel Wadström – wybrany 20 czerwca 1998.
Zbigniew Wszolek – wybrany 16 czerwca 2018.

WYDZIAŁ VI TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Karol Berger – wybrany 24 czerwca 2017.

Arata Isozaki – wybrany 22 czerwca 1996.

Alina Kalczyńska-Scheiwiller – wybrana 18 czerwca 2011.

Adam Korpak – wybrany 23 czerwca 2012.

Tomas Venclova – wybrany 23 czerwca 2007.

KOMISJE NAUKOWE PAU

Komisje wydziałowe

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNY

Komisja Filologii Klasycznej PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Kazimierz Korus
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Joachim Śliwa prof. dr hab. Marek Wilczyński
Sekretarz:	dr Krzysztof Pawłowski

Członkowie:

Dr Tadeusz Aleksandrowicz
Ks. dr hab. Arkadiusz Baron
Prof. dr hab. Michał Bednarski
Dr hab. Krzysztof Bielański
Dr hab. Antoni Bobrowski
Dr hab. Jarosław Bodzek
Dr hab. Dariusz Brodka
Dr hab. Józef Budzyński
Dr Michał Bzinkowski
Dr hab. Krzysztof Ciałowicz
Dr Michał Czerenkiewicz
Prof. dr hab. Jerzy Danielewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Edward Dąbrowa
Prof. dr hab. Juliusz Domański (członek PAU)
Prof. dr hab. Albert Gorzkowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Janusz Gruchała (członek PAU)
Dr hab. Marek Hermann
Dr Agnieszka Heszen
Dr hab. Joanna Janik
Dr Aneta Kliszc

Dr hab. Joanna Komorowska
Prof. dr hab. Józef Korpany (członek PAU)
Prof. dr hab. Kazimierz Korus (członek PAU)
Prof. dr hab. Aleksander Krawczuk
Prof. dr hab. Ryszard Legutko
Ks. dr hab. Janusz Lewandowicz
Prof. dr hab. Adam Łukaszewicz
Prof. dr Bruce MacQueen
Prof. dr hab. Maria Maślanka-Soro (członek PAU)
Dr hab. Iwona Milewska
Prof. dr hab. Krzysztof Narecki
Prof. dr hab. Janusz A. Ostrowski
Dr hab. Monika Ożóg
Prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka
Dr Krzysztof Pawłowski
Ks. prof. dr hab. Henryk Pietras SI
Dr Czesława Pirożyńska
Prof. dr hab. Henryk Podbielski (członek PAU)
Prof. dr hab. Tomasz Polański
Dr Michał Rzepiela
Prof. dr hab. Maciej Salamon
Dr hab. Sławomir Sprawski
Prof. dr hab. Stanisław Stabryła (członek PAU)
Prof. dr hab. Władysław Stróżewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Styka
Prof. dr hab. Marian Szarmach
Dr Adrian Szopa
Prof. dr hab. Joachim Śliwa
Prof. dr hab. Stanisław Śnieżewski
Prof. dr hab. Marek Wilczyński
Dr hab. Hubert Wolanin
Prof. dr hab. Roman Zawadzki (członek PAU)
Mgr Paweł Zawora-Skabczewski
Dr hab. Leszek Zinkow

Komisja Neofilologiczna PAU

Przewodnicząca:	prof. dr hab. Barbara Sosieć
Wiceprzewodnicząca:	prof. dr hab. Marta Gibińska-Marzec
Sekretarz:	prof. dr hab. Stanisław Jasionowicz

Członkowie:

Dr Teresa Bałuk-Ulewiczowa
Prof. dr hab. Teresa Bela
Prof. dr hab. Zofia Berdychowska
Prof. dr hab. Regina Bochenek-Franczakowa
Prof. dr hab. Anna Bochnak
Prof. dr hab. Jerzy Brzozowski
Prof. dr hab. Elżbieta Chrzanowska-Kluczevska
Dr Monika Coghen
Prof. dr hab. Urszula Dąbska-Prokop
Prof. dr hab. Katarzyna Dybeł
Prof. dr hab. Marta Gibińska-Marzec
Dr Maria Gubińska
Dr Magdalena Heydel
Prof. dr hab. Stanisław Jasionowicz
Prof. dr hab. Katarzyna Jaśtał
Dr Kazimierz Jurczak
Dr Jadwiga Kita-Huber
Prof. dr hab. Maria Kłaińska
Dr Danuta Kucała
Prof. dr hab. Regina Lubas-Bartoszyńska
Dr hab. Ewa Łukaszuk
Prof. dr hab. Elżbieta Mańczak-Wohlfeld
Prof. dr hab. Maria Maślanka-Soro (członek PAU)
Dr hab. Zygmunt Mazur
Prof. dr hab. Jadwiga Miszalska
Dr hab. Mariusz Misztal
Dr hab. Joanna Porawska
Prof. dr hab. Jan Prokop (członek PAU)
Dr hab. Joanna Pychowska
Prof. dr hab. Wacław Rapak
Dr hab. Agnieszka Romanowska-Kowalska
Dr hab. Anna Sawicka
Prof. dr hab. Ryszard Siwek
Prof. dr hab. Barbara Sosieć
Dr hab. Roman Sosnowski
Dr hab. Ewa Stala
Prof. dr hab. Krystyna Stamirowska
Prof. dr hab. Marcela Świątkowska
Prof. dr hab. Elżbieta Tabakowska

Prof. dr hab. Karolina Targosz
Dr hab. Anna Walczuk
Dr Krystyna Waligóra
Dr Monika Woźniak

Komisja Kultury Słowian PAU

Przewodnicząca:	prof. dr hab. Hanna Kowalska-Stus
Zastępcy przewodniczącej:	prof. dr hab. Bogusław Dopart dr hab. Dorota Gil
Sekretarz:	dr hab. Urszula Cierniak

Członkowie:

Dr hab. Małgorzata Abassy
Prof. dr hab. Adam Bezwiński
Dr Bartłomiej Brązkiewicz
Dr hab. Urszula Cierniak
Dr hab. Maciej Czerwiński
Prof. dr hab. Bogusław Dopart (członek PAU)
Prof. dr hab. Katarzyna Duda
Dr hab. Magdalena Dyras
Dr Piotr Gierowski
Dr hab. Dorota Gil
Dr Aleksandra Hudymač
Dr hab. Celina Juda
Dr Dominika Kaniecka
Prof. dr hab. Jerzy Kapuścik
Dr Martyna Kowalska
Prof. dr hab. Hanna Kowalska-Stus (członek PAU)
Dr Agata Krzywdzińska
Dr Aleksandra Kudymowicz
Dr hab. Józef Kuffel
Dr Marta Lechowska
Dr Lidia Macheta
Dr Rafał Majerek
Dr hab. Lech Miodyński
Dr hab. Barbara Oczko
Dr hab. Krystyna Pietrzycka-Bohosiewicz
Dr Magdalena Pytlak

Prof. dr hab. Anna Rażny
Dr hab. Jan Stradomski
Prof. dr hab. Lucjan Suchanek (członek PAU)
Prof. dr hab. Anna Woźniak
Dr hab. Agnieszka Ziółowicz

Komisja Historii Sztuki PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Adam Małkiewicz
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Marek Walczak
Sekretarze:	dr Joanna Ziętkiewicz-Kotz dr Wojciech Walanus

Członkowie:

Prof. dr hab. Wojciech Bałus (członek PAU)
Dr hab. Maria Bernasikowa
Dr hab. Andrzej Betlej
Dr Beata Biedrońska-Słotowa
Dr hab. Albert Boesten-Stengel
Dr Katarzyna Brzezina-Scheuerer
Mgr Krzysztof Czyżewski
Dr Paweł Dettloff
Prof. dr hab. Marcin Fabiański (członek PAU)
Dr Józef Grabski
Dr Piotr Grotowski
Prof. dr hab. Tomasz Gryglewicz
Dr Samuel Gumiński
Dr hab. Maria Hussakowska-Szyszkowski
Dr Waldemar Komorowski
Prof. dr hab. Piotr Krasny
Dr hab. Mirosław Piotr Kruk
Dr hab. Kazimierz Kuczman
Prof. dr hab. Adam Małkiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Sergiusz Michalski (członek PAU)
Prof. dr hab. Stanisław Mossakowski (członek PAU)
Dr hab. Michał Myśliński
Mgr Dariusz Nowacki
Prof. dr hab. Jan Ostrowski (członek PAU)
Dr hab. Paweł Pencakowski

Mgr Jerzy Petrus
Dr Magdalena Piwocka
Dr Katarzyna Płonka-Bałus
Prof. dr hab. Maria Poprzęcka (członek PAU)
Prof. dr hab. Jacek Purchla (członek PAU)
Dr hab. Teresa Rodzińska-Choraży
Dr Józef Skrabski
Dr Sławomir Skrzyniarz
Dr hab. Małgorzata Smorąg-Różycka
Dr hab. Andrzej Szczerski
Dr Marcin Szyma
Prof. dr hab. Ewa Śnieżyńska-Stolot
Dr Wojciech Walanus
Dr hab. Marek Walczak
Prof. dr hab. Tomasz Węclawowicz
Ks. prof. dr hab. Andrzej Witko
Dr hab. Andrzej Włodarek
Dr hab. Marek Zgórniak
Prof. dr hab. Antoni Ziemia (członek PAU)
Dr Joanna Ziętkiewicz-Kotz
Mgr Jerzy Żmudziński

Komisja Etyki Komunikacji PAU

Przewodnicząca:	dr hab. Anna Cegiela
Zastępcy przewodniczącej:	prof. dr hab. Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska
	dr hab. Dorota Suska
Sekretarze:	dr hab. Agnieszka Walecka-Rynduch
	Agnieszka Jastrzębska

Członkowie:

Prof. dr hab. Jerzy Bartmiński (członek PAU)
Prof. dr hab. Leszek Bednarczuk (członek PAU)
Dr hab. Iwona Benenowska
Dr hab. Małgorzata Bogunia-Borowska
Dr hab. Anna Cegiela
Prof. dr hab. Wojciech Chlebda (członek PAU)
Dr hab. Michał Drożdż

Prof. dr hab. Stanisław Gajda
Dr hab. Alicja Gałczyńska
Prof. dr hab. Małgorzata Karwatowska
Dr. hab. Marek Kochan
Prof. dr hab. Stanisław Koziera
Prof. dr hab. Jadwiga Linde-Usiekniewicz
Dr hab. Małgorzata Łosiewicz
Prof. dr hab. Jolanta Maćkiewicz
Dr hab. Agata Małyska
Prof. dr hab. Iwona Morawska
Dr hab. Mirosława Mycawka
Prof. dr hab. Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska
Dr hab. Paweł Nowak
Prof. dr hab. Kazimierz Ożóg
Prof. dr hab. Jadwiga Pużynina (członek PAU)
Dr hab. Anna Ryłko-Kurpiewska
Dr hab. Małgorzata Rzeszutko-Iwan
Prof. dr hab. Aldona Skudrzykowa
Dr hab. Marzena Stępień
Dr hab. Dorota Suska
Dr hab. Agnieszka Walecka-Rynduch
Dr hab. Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska
Dr Tomasz Żurawlew

WYDZIAŁ II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Komisja Środkowoeuropejska PAU

Przewodnicząca: prof. dr hab. Irena Stawowy-Kawka
Zastępcy przewodniczącej: prof. dr hab. Józef Łaptos
dr hab. Agnieszka Kastory
Sekretarz: dr hab. Mirella Korzeniewska-Wiszniewska

Członkowie:

Prof. dr hab. Krzysztof Baczkowski (członek PAU)
Dr hab. Jan Jacek Bruski prof. UJ
Prof. dr hab. Antoni Cetnarowicz
Dr hab. Anna Citkowska-Kimla prof. UJ

Dr hab. Tadeusz Czekalski
Dr hab. Wojciech Drelicharz
Dr hab. Andrzej Dubicki prof. UŁ
Prof. dr hab. Mirosław Dymarski
Dr hab. Andrzej Essen prof. UP
Dr hab. Tomasz Graff
Prof. dr hab. Wojciech Iwańczak (członek PAU)
Dr Miloš Jačov
Dr hab. Agnieszka Kastory
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Dr hab. Piotr Kimla prof. UJ
Prof. dr hab. Roman Kochnowski
Prof. dr hab. Marek Kornat
Prof. dr hab. Julian Kornhauser
Dr hab. Mirella Korzeniewska-Wiszniewska
Prof. dr hab. István Kovács (członek PAU)
Prof. dr hab. József Laptos
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Prof. dr hab. Grzegorz Mazur
Dr hab. Mariusz Misztal prof. UP
Prof. Jan Nemeček
Prof. dr hab. Andrzej Nowak
Dr hab. Krzysztof Nowak
Dr Paweł Nowakowski
Prof. dr hab. Ewa Orlof
Prof. dr hab. Artur Patek
Prof. Aron Petneki
Prof. dr hab. Jan Prokop (członek PAU)
Dr hab. Krzysztof Prokop prof. PAN
Prof. dr hab. Michał Pułaski
Prof. dr hab. Danuta Quirini-Popławska
Prof. dr hab. Andrzej Romanowski
Dr hab. Jan Rydel prof. UP
Dr Paweł Skorut
Dr hab. Janusz Smołucha
Prof. dr hab. Stanisław Andrzej Sroka
Dr hab. Aleksandra Stankowicz prof. ATH
Prof. dr hab. Irena Stawowy-Kawka
Dr hab. Henryk Walczak prof. US
Prof. dr hab. Zenon Woźniak (członek PAU)
Dr Rafał Woźnica

Komisja Wschodnioeuropejska PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Krzysztof Stopka
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Andrzej A. Zięba
Sekretarze:	dr hab. Helena Duć-Fajfer dr Adam Świątek

Członkowie:

Dr hab. Tadeusz Betlej prof. UJ
Prof. dr hab. Piotr Borek
Dr hab. Jan Bruski prof. UJ
Prof. dr hab. Teresa Chynczewska-Hennel
Dr hab. Helena Duć-Fajfer prof. UJ
Dr hab. Henryk Głębocki
Dr Janusz Kaczmarczyk
Prof. dr hab. Jerzy Kapuścik
Prof. dr hab. Eugeniusz Koko
Dr Anna Krochmal
Dr hab. Oleg Łatyszczek prof. UwB
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Prof. dr hab. Roman Mazurkiewicz (członek PAU)
Dr hab. Ewa Michna prof. UJ
Prof. dr hab. Antoni Mironowicz
Prof. dr hab. Aleksander Naumow
Prof. dr hab. Andrzej Nowak
Dr hab. prof. nadz. Włodzimierz Osadczy
Prof. dr hab. Mirosława Papierzyńska-Turek
Prof. dr hab. Michał Parczewski
Prof. dr hab. Czesław Partacz
Dr Leon Popek
Prof. dr hab. Grzegorz Przebinda
Dr hab. Elżbieta Przybył-Sadowska prof. UJ
Dr Andžej Pukšto
Dr hab. Jakub Sadowski prof. UJ
Dr hab. Małgorzata Smorąg-Różycka prof. UJ
Dr Stanisław Stępień
Prof. dr hab. Krzysztof Stopka
Prof. dr hab. Maria Strycharska-Brzezina
Doc. dr hab. Wasilij Szczukin
Dr Adam Świątek

Dr hab. Katarzyna Warmińska-Zygmunt prof. UEK
Prof. dr hab. Wiesław Witkowski
Dr hab. Andrzej Zięba

Komisja Prawnicza PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Jerzy Pisuliński
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Arkadiusz Sobczyk prof. dr hab. Jan Widacki
Sekretarz:	prof. dr hab. Hanna Knysiak-Sudyka

Członkowie:

Prof. dr hab. Stanisław Biernat
Prof. dr hab. Bartosz Brożek
Dr hab. Wojciech Dadak
Prof. dr hab. Sławomir Dudzik
Dr hab. Monika Florczak-Wątor prof. UJ
Prof. dr hab. Tomasz Gizbert-Studnicki
Prof. dr hab. Bogusława Gnela
Prof. dr hab. Piotr Kardas
Dr hab. Inga Kawka prof. UP
Prof. dr hab. Hanna Knysiak-Sudyka
Prof. dr hab. Krzysztof Krajewski
Dr hab. Jan Lic prof. UEK
Ks. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Berier
Prof. dr hab. Ewa Łętowska (członek PAU)
Prof. dr hab. Ryszard Markiewicz
Prof. dr hab. Andrzej Mączyński (członek PAU)
Prof. dr hab. Adam Nita
Dr hab. Barbara Nita-Światłowska
Dr hab. Iwona Niżnik-Dobosz prof. UJ
Prof. dr hab. Maksymilian Pazdan (członek PAU)
Dr hab. Marlena Pecyna prof. UJ
Prof. dr hab. Jerzy Pisuliński
Dr hab. Janusz Raglewski prof. UJ
Dr hab. Marta Romańska
Prof. dr hab. Marek Safjan (członek PAU)
Prof. dr hab. Arkadiusz Sobczyk
Prof. dr hab. Mirosław Stec

Prof. dr hab. Jerzy Stelmach
Prof. dr hab. Andrzej Szumański
Dr hab. Andrzej Światłowski prof. UJ
Prof. dr hab. Elżbieta Traple
Dr hab. Piotr Tuleja prof. UJ
Prof. dr hab. Wacław Uruszczak (członek PAU)
Prof. dr hab. Stanisław Waltoś (członek PAU)
Prof. dr hab. Jan Widacki
Dr hab. Włodzimierz Wróbel prof. UJ
Prof. dr hab. Mariusz Załucki
Prof. dr hab. Kazimierz Zawada
Prof. dr hab. Andrzej Zoll (członek PAU)
Prof. dr hab. Fryderyk Zoll

Komisja Historii i Kultury Żydów PAU

Przewodniczący:	dr hab. Leszek Hońdo
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Magdalena Ruta
Sekretarz:	dr Anna Jakimyszyn-Gadocha

Członkowie:

Prof. dr hab. Czesław Brzoza
Dr Mirosława Maria Bułat
Prof. dr hab. Edward Dąbrowa
Dr hab. Jan Doktór
Dr Irmina Gadowska
Dr hab. Michał Galas prof. UJ
Dr Edyta Gawron
Dr hab. Stefan Gąsiorowski prof. UJ, PAN
Prof. dr hab. Tomasz Gąsowski
Dr hab. Leszek Hońdo
Dr Anna Jakimyszyn-Gadocha
Dr Alicja Jarkowska-Natkaniec
Ks. prof. dr hab. Łukasz Kamykowski
Dr Zdzisław Kapera
Prof. dr hab. Adam Kaźmierczyk
Prof. dr hab. Maria Kłańska
Dr Jacek Krupa
Dr Andrzej K. Link-Lenczowski

Dr Alicja Maślak-Maciejewska
Ks. prof. dr hab. Stanisław Mędała
Prof. dr hab. Jerzy Michalewicz
Prof. dr hab. Jerzy Ochman
Prof. dr hab. Krzysztof Pilarczyk
Prof. dr hab. Eugenia Prokop-Janiec
Prof. dr hab. Jacek Purchla (członek PAU)
Dr hab. Dariusz Rozmus
Dr hab. Magdalena Ruta prof. UJ
Dr hab. Magdalena Sitarz prof. UJ
Prof. dr hab. med. Aleksander B. Skotnicki (członek PAU)
Dr hab. Łukasz Tomasz Sroka prof. UP
Prof. dr hab. Dariusz Stola
Dr Natasza Styryna
Dr hab. Maciej Tomal prof. UJ
Dr Marek Tuszewicki
Dr Ewa Węgrzyn
Dr hab. Wacław Wierzbieniec prof. URz
Prof. dr hab. Marcin Wodziński
Prof. dr hab. Bożenna Wyrozumska
Dr Przemysław Zarubin
Dr hab. Agnieszka Żółkiewska

Komisja Prehistorii Karpat PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Jan Machnik
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak prof. dr hab. Renata Madyda-Legutko
Sekretarz:	dr Paweł Jarosz

Członkowie:

Prof. dr hab. Jan Chochorowski
Dr Bogusław Chorąży
Prof. dr hab. Sylwester Czopek (członek PAU)
Mgr Jan Gancarski
Dr hab. Piotr Gębica prof. WSIZ
Prof. dr hab. Bolesław Ginter
Prof. dr hab. Krystyna Harmata
Dr Paweł Jarosz

Dr Małgorzata Kaczanowska
Prof. dr hab. Sławomir Kadrow
Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Janusz Kruk (członek PAU)
Prof. dr hab. Maria Łanczont (członek PAU)
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Dr Paweł Madej
Prof. dr hab. Renata Madyda-Legutko
Dr Magdalena Moskal del Hoyo
Dr hab. Marek Nowak prof. UJ
Doc. dr hab. Andrzej Obidowicz
Prof. dr hab. Michał Parczewski
Dr hab. Andrzej Pelisiak prof. UR
Prof. dr hab. Jacek Poleski
Dr hab. Marcin Przybyła
Prof. dr hab. Pál Raczky (członek PAU)
Dr hab. Judyta Rodzińska-Nowak
Prof. dr hab. Stefan Skiba
Dr hab. Krzysztof Sobczyk
Prof. dr hab. Leszek Starkel (członek PAU)
Prof. dr hab. Kazimierz Szczepanek
Dr Krzysztof Tunia
Prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak
Dr hab. Agnieszka Wacnik
Prof. dr hab. Zenon Woźniak (członek PAU)

Komisja Nauk Ekonomicznych PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Józef Pociecha
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. Roman Niestrój
Sekretarz:	prof. dr hab. Henryk Gurgul

Członkowie:

Prof. dr hab. Anna Czubala
Dr hab. Marek Dąbrowski
Prof. dr hab. Małgorzata Doman
Prof. dr hab. Ryszard Doman
Dr hab. Zbigniew Dresler
Prof. dr hab. Kazimierz Górka

Prof. dr hab. Marek Gruszczyński
Prof. dr hab. Henryk Gurgul
Dr hab. Paweł Lula prof. UEK
Dr hab. Jerzy Marzec
Prof. dr hab. Roman Niestrój
Prof. dr hab. Jacek Osiewalski
Dr hab. Anna Pajor prof. UEK
Dr hab. Mateusz Pipień prof. UEK
Prof. dr hab. Józef Pociecha
Dr hab. Barbara Podolec
Prof. dr hab. Adam Sagan
Prof. dr hab. Maria Sierpińska
Prof. dr hab. Ryszard Szewczyk
Prof. dr hab. Helena Tendera-Właszczuk
Prof. dr hab. Aleksander Welfe
Prof. dr hab. Jan Wiktor
Prof. dr hab. Michał Gabriel Woźniak
Prof. dr hab. Zbigniew Ziolo

Komisja Etnograficzna PAU

Przewodnicząca:	dr hab. Róża Godula-Węclawowicz
Zastępcą przewodniczącej:	dr hab. Janusz Barański
Sekretarz:	dr Renata Hołda

Członkowie:

Dr Ewa Baniowska-Kopacz
Dr hab. Janusz Barański
Prof. dr hab. Halina Florkowska-Frančić
Dr hab. Róża Godula-Węclawowicz prof. PAN
Dr hab. Monika Golonka-Czajkowska
Dr Krystyna Hermanowicz-Nowak
Dr Renata Hołda
Dr Janusz Kamocki
Prof. dr hab. Ryszard Kantor
Dr hab. Ewa Kocój
Dr Ewa Krasińska
Dr hab. Grażyna Kubica-Heller
Dr Krystyna Kwaśniewicz

Dr Magdalena Kwiecińska
Dr hab. Urszula Lehr prof. PAN
Dr Małgorzata Maj
Dr hab. Anna Niedźwiedź
Dr Marek Pawlak
Dr Łukasz Sochacki
Dr Anna Spiss
Doc. dr hab. Zofia Szromba-Rysowa
Prof. dr hab. Ewa Śnieżyńska-Stolot
Dr hab. Jan Święch prof. UJ
Dr Patrycja Trzeszczyńska
Dr Krzysztof Wolski

Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Michał Baczkowski
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Andrzej Wojciech Essen
Sekretarz:	dr hab. Marek Herma

Członkowie:

Prof. dr hab. Krzysztof Baczkowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Michał Baczkowski
Dr Grzegorz Chomicki
Prof. dr hab. Tadeusz Bolesław Dubicki
Dr hab. Andrzej Wojciech Essen prof. UP
Dr hab. Krzysztof Filipow prof. UwB
Doc. dr hab. Alina Fita-Więckowska
Dr hab. Marek Herma prof. UP
Dr Zdzisław Kapera
Dr hab. Agnieszka Małgorzata Kastory
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Dr hab. Roman Kochnowski prof. UP
Mgr Andrzej Kozanecki
Dr Paweł Krokosz
Dr Renata Król-Mazur
Prof. dr hab. Józef Łaptos
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Prof. dr hab. Grzegorz Mazur
Dr hab. Piotr Krzysztof Mikietyński

Dr Piotr Nykiel
Dr hab. Piotr Olender
Dr hab. Aleksander Stefan Woźny prof. UP

Komisja Archeologii Krajów Śródziemnomorskich PAU

Przewodnicząca:	prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka
Zastępcy przewodniczącej:	prof. dr hab. Janusz Czebreszuk dr hab. Tomasz Scholl
Sekretarz:	dr Kamil Kopij

Członkowie:

Prof. Olivier Aurenche (członek PAU)
Dr Grażyna Bąkowska-Czerner
Prof. dr hab. Piotr Bieliński
Dr Andrzej Biernacki
Dr Przemysław Bobrowski
Dr hab. Jarosław Bodzek
Dr Aleksandra Brzozowska
Dr hab. Ewa Bugaj
Dr hab. Mariusz Burdajewicz
Dr Roksana Chowaniec
Prof. dr hab. Krzysztof Ciałowicz
Dr Marcin Czarnowicz
Prof. dr hab. Janusz Czebreszuk
Dr hab. Agnieszka Czekaj-Zastawny
Prof. dr hab. inż. arch. Rafał Czerner
Dr Andrzej Ćwiek
Dr hab. Tomasz Derda prof. UW
Dr Joanna Dębowska-Ludwin
Prof. dr hab. Piotr Dyczek
Dr Teresa Dziedzic
Prof. dr hab. Bolesław Ginter
Dr Inga Głuszek
Dr Dorota Gorzelany
Dr hab. Krzysztof Jakubiak
Dr Piotr Jaworski
Dr Maciej Jórdeczka
Dr Mariusz Jucha

Dr hab. Jacek Kabaciński prof. PAN
Dr Małgorzata Kaczanowska
Dr Małgorzata Kajzer
Dr hab. Radosław Karasiewicz-Szczypiorski
Dr hab. Elena Klenina
Prof. dr hab. Michał Kobusiewicz
Dr Piotr Kołodziejczyk
Dr Kamil Kopij
Prof. dr hab. Jacek Kościuk
Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Stefan Karol Kozłowski (członek PAU)
Dr Michał Krueger
Dr Agata Kubala
Dr Anna Kubicka
Dr hab. Ewa Laskowska-Kusztal
Dr Martin Lemke
Prof. dr hab. Kazimierz Lewartowski
Dr hab. Barbara Lichocka
Prof. dr hab. Adam Łajtar
Prof. dr hab. Adam Łukaszewicz
Prof. dr hab. Arkadiusz Marciniak
Dr Marcin Matera
Dr Henryk Meyza
Prof. dr hab. Mariusz Mielczarek
Prof. dr hab. Jolanta Młynarczyk
Prof. dr hab. Iwona Modrzewska-Pianetti
Dr Jakub Niebieszczański
Dr Kamila Nocoń
Prof. dr hab. Krzysztof Nowicki
Dr hab. Artur Obluski
Dr hab. Marek Tycjan Olszewski
Prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka
Dr Jacek Rakoczy
Dr hab. Monika Rekowska
Dr Teodozja Rzeuska
Prof. dr hab. Tadeusz Sarnowski
Dr hab. Tomasz Scholl
Dr hab. Krzysztof Sobczyk
Prof. dr hab. Marzena Szmyt
Dr hab. Barbara Tkaczow
Dr hab. Agnieszka Tomas

Dr Agata Ulanowska
Dr hab. Tomasz Waliszewski
Dr Urszula Wicenciak
Dr Dagmara Wielgosz-Rondolino
Dr hab. Jerzy Żelazowski
Dr hab. Bogdan Żurawski

Komisja Medioznawcza PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Maciej Kawka
Zastępcy przewodniczącego:	dr hab. Michał Drożdż prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński
Sekretarze:	dr Paweł Płaneta dr Wojciech Prażuch

Członkowie:

Prof. dr hab. Janusz Adamowski
Prof. dr hab. Jerzy Bartmiński (członek PAU)
Prof. dr hab. Leszek Bednarczuk (członek PAU)
Prof. dr hab. Ireneusz Bobrowski
Dr Klaudia Cymanow-Sosin
Dr hab. Henryk Czubała
Dr Katarzyna Dąg
Dr hab. Michał Drożdż
Prof. dr hab. Lidia Duskajewa
Dr hab. Ryszard Filas
Prof. dr hab. Ignacy S. Fiut
Prof. dr hab. Wiesław Godzic
Red. Olimpia Górską
Dr Paweł Hamera
Dr hab. Agnieszka Hess
Dr hab. Marek Jachimowski
Prof. dr hab. Jerzy Jastrzębski
Dr hab. Andrzej Kaliszewski
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Dr hab. Inga Kawka
Prof. dr hab. Maciej Kawka
Dr hab. Danuta Kępa-Figura
Dr hab. Marek Kochan prof. SWPS

Prof. dr hab. Tomasz Mielczarek
Ks. prof. dr hab. Wojciech Misztal
Dr hab. Maria Nowina-Konopka
Dr hab. Artur Piskorz
Dr Paweł Planeta
Dr hab. Katarzyna Pokorna-Ignatowicz
Dr Wojciech Prażuch
Prof. dr hab. Marek Ruszkowski
Dr Magdalena Ślawska
Dr hab. Jacek Wasilewski prof. UW
Prof. dr hab. Maria Wojtak
Prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński

WYDZIAŁ III NAUK ŚCISŁYCH I TECHNICZNYCH

Komisja Astrofizyki PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Andrzej Staruszkiewicz
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. Lech Sokołowski
Sekretarz:	dr hab. Andrzej Odrzywołek

Członkowie:

Prof. dr hab. Marek Biesiada
Prof. dr hab. Piotr Bizoń
Prof. dr hab. Marek Demiański
Prof. dr hab. Wojciech Dziembowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Maria Giller
Prof. dr hab. Stanisław Grzędzielski
Prof. dr hab. Paweł Haensel
Prof. dr hab. Roman Hołyński
Dr hab. Piotr Homola
Prof. dr hab. Mikołaj Jerzykiewicz
Prof. dr hab. Wincenty Kilarski (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Kreiner
Dr hab. Sebastian Kubis
Prof. dr hab. Andrzej Kus
Prof. dr hab. Marek Kutschera
Prof. dr hab. Jerzy Machalski

Prof. dr hab. Edward Malec
Prof. dr hab. Józef Masłowski
Dr hab. Andrzej Odrzywołek
Prof. dr hab. Michał Ostrowski
Prof. dr hab. Bogdan Rompolt
Prof. dr hab. Józef Smak (członek PAU)
Prof. dr hab. Lech Sokołowski
Prof. dr hab. Andrzej Staruszkiewicz (członek PAU)
Dr hab. Łukasz Stawarz
Prof. dr hab. Kazimierz Stępień
Dr hab. Sebastian Szybka
Prof. dr hab. Romuald Tylanda
Prof. dr hab. Marek Urbanik
Prof. dr hab. Henryk Wilczyński
Prof. dr hab. Aleksander Wolszczan
Prof. dr hab. Andrzej Woszczyzna
Prof. dr hab. Marian Wójcik
Prof. dr hab. Andrzej Zdziarski

Komisja Nauk Technicznych PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. inż. Kazimierz Furtak
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. inż. Jerzy Lis
Sekretarze:	prof. dr hab. inż. Wojciech Mitkowski dr hab. inż. Wojciech Karmowski

Członkowie:

Prof. dr hab. inż. Piotr Augustyniak
Prof. dr hab. inż. Ludwik Błaż
Prof. dr hab. inż. Włodzimierz Bochniak
Prof. dr hab. inż. Jakub Bodziony (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Chmielniak
Prof. dr hab. inż. Józef Dubiński
Prof. dr hab. inż. Jan Dutkiewicz
Prof. dr hab. inż. Krzysztof Fitzner
Prof. dr hab. inż. Kazimierz Furtak
Prof. dr hab. inż. Zdzisław Gosiewski
Prof. dr hab. inż. Henryk Górecki (członek PAU)
Dr hab. inż. Wojciech Karmowski prof. PK

Prof. dr hab. inż. Zygmunt Kolenda (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Andrzej Korbel (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Jerzy Lis
Prof. dr hab. inż. Jan Małolepszy
Prof. dr hab. inż. Wojciech Mitkowski
Prof. dr hab. inż. Zenon Mróz (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Stanisław Nagy
Prof. dr hab. inż. Wojciech Nowak
Prof. dr hab. inż. Janusz Orkisz
Prof. dr hab. inż. Krzysztof Pielichowski
Prof. dr hab. inż. Andrzej Rudnicki
Prof. dr hab. inż. Jakub Siemek (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Błażej Skoczeń (członek PAU)
Dr hab. inż. Paweł Skruch prof. AGH
Prof. dr hab. inż. Andrzej Szafirski (członek PAU)
Dr hab. inż. Andrzej Szarata prof. PK
Prof. dr hab. inż. Gwidon Szefer (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Tomasz Szmuc
Prof. dr hab. inż. Janusz Szmyd
Prof. dr hab. inż. Ryszard Tadeusiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Antoni Tajduś
Dr hab. inż. Józef Tutaj prof. PK
Prof. dr hab. inż. Andrzej Tylikowski (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Uhl
Prof. dr hab. inż. Zenon Waszczyszyn (członek PAU)
Dr hab. inż. Andrzej Winnicki prof. PK
Dr hab. inż. Szczepan Woliński prof. PRz
Dr hab. inż. Robert Zalewski prof. PW

Komisja Układów Złożonych PAU

Przewodniczący: prof. dr hab. Jerzy Jurkiewicz
Sekretarze: dr hab. Paweł Góra
prof. dr hab. Zdzisław Burda

Członkowie:

Prof. dr hab. Piotr Białas
Prof. dr hab. Zdzisław Burda
Prof. dr hab. Stanisław Drożdż

Prof. dr hab. Włodzisław Duch
Prof. dr hab. Bartłomiej Dybiec
Prof. dr hab. Andrzej Fuliński (członek PAU)
Dr Jakub Gizbert-Studnicki
Dr hab. Paweł Góra
Prof. dr hab. Ewa Gudowska-Nowak
Prof. dr hab. Janusz Hołyst
Prof. dr hab. Romuald Janik
Prof. dr hab. Jerzy Jurkiewicz (członek PAU)
Dr hab. Adam Krawiec
Prof. dr hab. Krzysztof Kułakowski
Prof. dr hab. Marek Kuś
Prof. dr hab. Ryszard Kutner
Prof. dr hab. Jarosław Kwapien
Prof. dr hab. Jerzy Łuczka (członek PAU)
Prof. dr hab. Marcin Magdziarz
Prof. dr hab. Danuta Makowiec
Prof. dr hab. Tadeusz Marek
Prof. dr hab. Maciej A. Nowak
Prof. dr hab. Paweł Oświęcimka
Prof. dr Adam Rycerz
Prof. dr hab. Józef Spałek
Prof. dr hab. Jerzy Szwed
Prof. dr hab. Aleksander Weron
Prof. dr hab. Jacek Wosiek
Prof. dr hab. Jakub Zakrzewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Kacper Zalewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Karol Życzkowski (członek PAU)

WYDZIAŁ IV PRZYRODNICZY

Komisja Geoinformatyki PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Jacek Kozak
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. inż. Tomasz Szmuc, prof. dr hab. inż. Piotr Wężyk
Sekretarz:	dr hab. inż. Krystian Kozioł
Zastępca sekretarza:	dr inż. Stanisław Szombara

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)

Prof. dr hab. inż. Joanna Bac-Bronowicz

Dr hab. inż. Anna Barańska

Prof. dr hab. inż. Jakub Bodziony (członek PAU)

Dr inż. Małgorzata Buśko

Prof. dr hab. inż. Tadeusz Chrobak (członek PAU)

Prof. dr hab. inż. Bogdan Cianciara

Prof. dr hab. Adam Cichy

Prof. dr hab. inż. Konrad Eckes

Prof. dr hab. Mariusz Flasiński

Prof. dr hab. inż. Dariusz Gotlib

Prof. dr hab. inż. Stanisław Gruszczyński

Prof. dr hab. inż. Beata Hejmanowska

Prof. dr hab. inż. Ryszard Hejmanowski

Prof. dr hab. inż. Józef Jachimski

Dr hab. inż. Jacek Jakubowski

Dr hab. inż. Alicja Kicińska

Prof. dr hab. Jacek Kozak

Dr hab. inż. Krystian Kozioł

Dr inż. Artur Krawczyk

Dr hab. inż. Jacek Kudrys

Prof. dr hab. inż. Andrzej Leśniak

Dr hab. inż. Stanisław Lewiński

Dr Małgorzata Luc

Dr hab. Michał Lupa

Prof. dr hab. inż. Jadwiga Maciaszek

Dr inż. Janusz Magiera

Prof. dr hab. inż. Henryk Marczak

Dr inż. Wojciech Mastej

Dr hab. inż. Sławomir Mikrut

Prof. dr hab. inż. Mariusz Młynarczyk

Dr Małgorzata Mycke-Dominko

Prof. dr hab. inż. Barbara Namysłowska-Wilczyńska

Prof. dr hab. inż. Marek Nieć

Prof. dr hab. Andrzej Olajossy

Prof. dr hab. Jan Romuald Olędzki

Prof. dr hab. inż. Robert Olszewski

Dr Katarzyna Ostapowicz

Dr Zbigniew Perski

Prof. dr hab. inż. Edward Popiołek
Prof. dr hab. inż. Krystian Pyka
Prof. dr hab. inż. Jakub Siemek (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Zbigniew Sitek
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Słomka
Prof. dr hab. inż. Tomasz Szmuc
Dr inż. Stanisław Szombara
Prof. dr hab. inż. Ryszard Ślusarczyk
Prof. dr hab. inż. Ryszard Tadeusiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. inż. Kazimierz Twardowski
Prof. dr hab. Piotr Werner
Prof. dr hab. inż. Piotr Wężyk
Prof. dr hab. inż. Jan Zabrodzki
Prof. dr hab. Wiesława Żyszkowska

Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Marek A. Krapiec
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Dorota Nalepka dr hab. Włodzimierz Margielewski
Sekretarz:	dr hab. Aldona Mueller-Bieniek

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Witold Alexandrowicz
Prof. dr hab. Zofia Alexandrowicz
Dr hab. Dariusz Ciszewski
Dr hab. Piotr Gębica prof. WSiIZ
Prof. dr hab. Bolesław Ginter
Dr Wojciech Granoszewski
Dr hab. Tomasz Kalicki prof. UJK
Dr hab. Piotr Kittel
Prof. dr hab. Kazimierz Klimek
Dr Piotr Kłapyta
Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Marek A. Krapiec (członek PAU)
Prof. dr hab. Janusz Kruk (członek PAU)
Prof. dr hab. Henryk Kubiak
Dr hab. Maria Lityńska-Zajac prof. PAN

Prof. dr hab. Maria Łanczont (członek PAU)
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Prof. dr hab. Teresa Madeyska (członek PAU)
Dr hab. Włodzimierz Margielewski prof. PAN
Dr hab. Danuta Michczyńska
Dr hab. Adam Michczyński prof. PŚ
Dr hab. Anna Michno
Dr Magdalena Moskal del Hoyo
Dr hab. Aldona Mueller-Bieniek prof. PAN
Prof. dr hab. Adam Nadachowski
Prof. dr hab. Dorota Nalepka
Prof. dr hab. Tadeusz Niedźwiedź (członek PAU)
Dr hab. Andrzej Obidowicz
Prof. dr hab. Anna Pazdur
Dr Tadeusz Sokołowski
Dr hab. Renata Stachowicz-Rybka
Prof. dr hab. Leszek Starkel (członek PAU)
Prof. dr hab. Leon Stuchlik (członek PAU)
Prof. dr hab. Kazimierz Szczepanek
Dr hab. Jacek Szymańda prof. UP
Dr hab. Elżbieta Szychowska-Krąpiec
Dr hab. Agnieszka Wacnik
Prof. dr hab. Krystyna Wasylińska (członek PAU)
Dr hab. Jarosław Wilczyński
Dr hab. Piotr Wojtal
Prof. dr hab. Antoni Wójcik
Prof. dr hab. Bartłomiej Wyżga
Dr Jerzy Zasadni

Komisja Biologii Rozwoju PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Andrzej Joachimiak
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. Alicja Boroń
Sekretarz:	dr hab. Aneta Słomka

Członkowie:

Prof. dr hab. Hieronim Bartel
Prof. dr hab. Elżbieta Bednarska-Kozakiewicz
Prof. dr hab. Barbara Bilińska (członek PAU)
Prof. dr hab. Szczepan Biliński (członek PAU)

Prof. dr hab. Jerzy Bohdanowicz
Prof. dr hab. Alicja Boroń
Dr hab. Paweł Grzmil prof. UJ
Prof. dr hab. Robert Hasterok
Dr hab. Anna Hejmej prof. UJ
Dr hab. Mariusz Jaglarz prof. UJ
Prof. dr hab. Andrzej Joachimiak
Prof. dr hab. Wincenty Kilarski (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Klag
Prof. dr hab. Ewa Kurczyńska
Prof. dr hab. Elżbieta Kuta
Prof. dr hab. Dorota Kwiatkowska
Dr hab. Anna Pecio prof. UJ
Prof. dr hab. Bartosz Płachno
Prof. dr hab. Barbara Płytycz (członek PAU)
Prof. dr hab. Elżbieta Pyza (członek PAU)
Dr hab. Weronika Rupik
Prof. dr hab. Maria Słomczyńska
Dr hab. Aneta Słomka
Prof. dr hab. Małgorzata Stpiczyńska
Prof. dr hab. Teresa Szklarzewicz
Prof. dr hab. Piotr Świątek

Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU

Przewodnicząca:	prof. dr hab. Krystyna Koziec
Zastępcy przewodniczącej:	prof. dr hab. Jan Szarek
	prof. dr hab. Józef Walczyk
Sekretarz:	prof. dr hab. Stanisław Brożek

Członkowie:

Dr hab. Wiktor Adamus
Prof. dr hab. Józef Bieniek
Prof. dr hab. Zdzisław Boryczko
Prof. dr hab. Stanisław Brożek
Prof. dr hab. Monika Bugno-Poniewierska
Prof. dr hab. Franciszek Dubert
Prof. dr hab. Andrzej Dubiel
Prof. dr hab. Teresa Fortuna

Prof. dr hab. Florian Gambuś
Prof. dr hab. Wojciech Grodzki
Prof. dr hab. Andrzej Grzywacz
Prof. dr hab. Kazimierz Kosiniak-Kamysz
Prof. dr hab. Stefan Kowalski
Prof. dr hab. Krystyna Koziec
Prof. dr hab. Andrzej Libik
Dr hab. Joanna Makulska prof. UR
Prof. dr hab. inż. Stanisław Małek
Prof. dr hab. Jacek Michalski
Prof. dr hab. Władysław Migdał
Prof. dr hab. Zygmunt Pejsak
Prof. dr hab. Stefan Skiba (członek PAU)
Prof. dr hab. Zdzisław Smorąg
Prof. dr hab. Jerzy R. Starzyk (członek PAU)
Prof. dr hab. Krzysztof Surówka
Prof. dr hab. Jan Szarek
Dr hab. Jan Szczepaniak prof. PIMR
Prof. dr hab. Tadeusz Szulc
Dr hab. inż. Sylwester Tabor prof. UR
Prof. dr hab. Marian Tischner (członek PAU)
Dr hab. Paweł Tylek
Prof. dr hab. Józef Walczyk
Prof. dr hab. Kazimierz Wiech
Prof. dr hab. Janusz Żmija

Komisja Geograficzna PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Kazimierz Krzemień
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. Adam Kotarba
Sekretarz:	prof. dr hab. Bolesław Domański
Zastępca sekretarza:	prof. dr hab. Zofia Rączkowska

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)
Dr hab. Jarosław Balon
Dr hab. Elżbieta Bilska-Wodecka
Dr hab. Tomasz Bryndał prof. UP
Prof. dr hab. Bolesław Domański

Dr hab. Marek Drewnik
Prof. dr hab. Krystyna German
Dr hab. Elżbieta Gorczyca
Prof. dr hab. Zygmunt Górka
Prof. dr hab. inż. Czesław Guzik
Dr hab. Krzysztof Gwosdz
Dr hab. Bogdana Izmailow
Prof. dr hab. Antoni Jackowski
Prof. dr hab. Adam Jelonek
Prof. dr hab. Kazimierz Klimek
Prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Adam Kotarba (członek PAU)
Prof. dr hab. Kazimierz Krzemień
Dr hab. Józef Kukulak prof. UP
Prof. dr hab. Włodzimierz Kurek
Dr hab. Sławomir Kurek prof. UP
Prof. dr hab. Adam Łajczak
Dr hab. Roman Malarz prof. UP
Dr hab. inż. Włodzimierz Margielewski prof. PAN
Prof. dr hab. Tadeusz Niedźwiedź (członek PAU)
Dr hab. Zygmunt Olecki
Dr Józef Partyka
Dr hab. Katarzyna Piotrowicz
Prof. dr hab. Joanna Pociask-Karteczka
Prof. dr hab. Zofia Rączkowska
Prof. dr hab. Stefan Skiba (członek PAU)
Prof. dr hab. Roman Soja
Prof. dr hab. Leszek Starkel (członek PAU)
Dr hab. Jacek Szmańda
Dr hab. Jolanta Święchowicz
Prof. dr hab. Janina Trepieńska
Dr hab. Robert Twardosz
Prof. dr hab. Zbigniew Ustrnul
Dr hab. Joanna Zawiejska
Dr hab. Andrzej Zborowski
Prof. dr hab. Wiesław Ziaja
Dr hab. Mirosław Żelazny

Komisje międzywydziałowe

Komisja Historii Nauki PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Michał Kokowski
Zastępca przewodniczącego:	dr Rita Majkowska
Sekretarz:	dr hab. Stanisław Domoradzki

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)

Prof. dr hab. Kalina Bartnicka

Prof. dr hab. Anna Brożek

Dr Paweł Brzegowy

Dr Friedrich Cain

Dr hab. Mariusz Chrostek prof. UR

Dr Danuta Ciesielska

Ks. dr hab. Stanisław Cieślak SJ prof. Ignatianum

Dr hab. Stanisław Domoradzki prof. UR

Dr Sławomir Dorocki

Dr Krzysztof Duda

Prof. dr hab. Roman Duda

Prof. dr hab. Julian Dybiec

Mgr Ewa Dziurzyńska

Prof. dr hab. Henryk Gaertner

Prof. dr hab. Zdzisław Gajda

Dr Mikołaj Getka-Kenig

Dr hab. Wanda Grębecka prof. PAN

Prof. dr hab. Andrzej Grodzicki

Mgr Mateusz Hübner

Prof. dr hab. Piotr Hübner

Prof. dr hab. Antoni Jackowski

Prof. dr hab. Wincenty Kilarski (członek PAU)

Dr Andrzej Kobos

Prof. dr hab. Michał Kokowski

Prof. dr hab. Piotr Köhler

Prof. dr hab. Henryka Kramarz

Prof. dr hab. Jerzy Kreiner

Dr hab. inż. Piotr Krzywiec prof. PAN

Prof. dr hab. Halina Lichocka

Dr hab. Sławomir Łotysz prof. PAN

Prof. dr hab. Tomasz Majewski
Dr Rita Majkowska
Dr hab. Krzysztof Maślanka prof. PAN
Ks. prof. dr hab. Janusz Mączka
Prof. dr hab. Andrzej Mączyński (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Michalewicz
Dr Jerzy B. Miecznik
Dr Jan Mietelski
Dr Wioletta A. Miśkiewicz
Prof. dr hab. Roman Murawski
Prof. dr hab. Wojciech Narębski (członek PAU)
Prof. dr hab. Bolesław Orłowski
Dr hab. Janusz Pezda
Prof. dr hab. Zdzisław Pietrzyk
Dr hab. Paweł Polak
Dr hab. Krzysztof Prokop prof. PAN
Dr hab. Tomasz Pudłocki prof. UJ
Dr Alicja Rafalska-Łasocha
Dr hab. Adam Redzik prof. UW
Dr hab. Marek Rembierz
Dr hab. Jacek Rodzeń
Prof. dr hab. Zenon Roskal
Prof. dr hab. Stanisław Salmonowicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Zbigniew Staliński
Dr hab. Maria Stinia
Prof. dr hab. Krzysztof Stopka
Dr Jan Surman
Dr hab. Krzysztof Śledziński
Prof. dr hab. Andrzej Śródka
Prof. dr hab. Karolina Targosz
Dr hab. Radosław Tarkowski prof. UP
Dr Paweł Tomaszewski
Prof. dr hab. Stanisław Waltoś (członek PAU)
Prof. dr hab. Jarosław Włodarczyk
Dr hab. Jan Wnęk prof. KA
Prof. dr hab. Jan Woleński (członek PAU)
Ks. prof. dr hab. Józef Wołczański
Dr Krystyna Wołkowicz
Dr hab. Stanisław Wołkowicz
Dr hab. Andrzej J. Wójcik prof. PAN
Dr hab. Wiesław Wójcik prof. PAN

Prof. dr hab. Zbigniew Wójcik
Prof. dr hab. Andrzej Kajetan Wróblewski (członek PAU)
Dr hab. Ewa Wyka
Prof. dr hab. Stefan Zamecki
Prof. dr hab. Leszek Zasztowt
Prof. dr hab. Alicja Zemanek
Dr hab. Przemysław Żukowski

Komisja Spraw Europejskich PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Michał Turała
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. Maria Nowakowska
Sekretarze:	prof. dr hab. Dorota Praszałowicz
	prof. dr hab. Jerzy Zdrada

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Witold Alexandrowicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Stanisław Biernat
Prof. dr hab. Bolesław Ginter
Prof. dr hab. Roman Hołyński
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Dr Andrzej Kobos
Prof. dr hab. Jacek Kołodziej
Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Roman Kuźniar
Prof. dr hab. Zdzisław Mach
Prof. dr hab. Jan Machnik (członek PAU)
Prof. dr hab. Andrzej Mania (członek PAU)
Prof. dr hab. Andrzej Mączyński (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Niewodniczański
Prof. dr hab. Maria Nowakowska (członek PAU)
Red. Marian Nowy
Prof. dr hab. Dorota Praszałowicz
Prof. dr hab. Jan Prokop (członek PAU)
Prof. dr hab. Jacek Purchla (członek PAU)
Prof. dr hab. Piotr Sztompka (członek PAU)
Prof. dr hab. Michał Turała (członek PAU)
Prof. dr hab. Michael Waligórski
Prof. dr hab. Jerzy Zdrada
Prof. dr hab. Andrzej Zoll (członek PAU)

Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Zygmunt Kolenda
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Joanna Kurczewska
	prof. dr hab. Janusz Szmyd
Sekretarze:	prof. dr hab. Stanisław Nagy,
	prof. dr hab. Dariusz Wojakowski

Członkowie:

Prof. dr hab. Jakub Bodziony (członek PAU)
Dr hab. Grzegorz Brus
Dr Dariusz Brzeziński
Prof. dr hab. Witold Cecot
Prof. dr hab. Witold Cęckiewicz (członek PAU)
Dr Karolina Cynk
Dr Piotr Dejneka
Dr Marcin Galent
Prof. dr hab. Andrzej Gołaś
Prof. dr hab. Andrzej Goneta
Prof. dr hab. Henryk Górecki (członek PAU)
Prof. dr hab. Krystyna Grodzińska (członek PAU)
Prof. dr hab. Ryszard Gryglewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Wiesław Gumuła
Prof. dr hab. Andrzej Jajszczyk (członek PAU)
Prof. dr hab. Urszula Jarecka
Dr Andrzej Kobos
Prof. dr hab. Agnieszka Kolasa-Nowak
Prof. dr hab. Zygmunt Kolenda (członek PAU)
Prof. dr hab. Włodzimierz Korohoda (członek PAU)
Prof. dr hab. Joanna Kurczewska (członek PAU)
Prof. dr hab. Jacek Kurczewski
Prof. dr hab. Wojciech Misztal
Prof. dr hab. Stanisław Nagy
Prof. dr hab. Wojciech Narębski (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Niewodniczański
Red. Marian Nowy
Prof. dr hab. Janusz Orkisz
Prof. dr hab. Andrzej Paulo
Prof. dr hab. Czesław Porębski
Prof. dr hab. Michał Praszałowicz (członek PAU)

Prof. dr hab. Jacek Purchla (członek PAU)
Prof. dr hab. Jakub Siemek (członek PAU)
Prof. dr hab. Leszek Starkel (członek PAU)
Prof. dr hab. Andrzej Staruszkiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Władysław Stróżewski (członek PAU)
Prof. dr hab. Janusz Szmyd
Prof. dr hab. Piotr Sztompka (członek PAU)
Mgr Marcin Ślarzyński
Prof. dr hab. Ryszard Tadeusiewicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Antoni Tajduś
Prof. dr hab. Marian Tischner (członek PAU)
Prof. dr hab. January Weiner (członek PAU)
Prof. dr hab. Dariusz Wojakowski
Prof. dr hab. Kazimierz Zarzycki (członek PAU)
Prof. dr hab. Andrzej Zoll (członek PAU)

Komisja Filozofii Nauk PAU

Przewodniczący:	ks. prof. dr hab. Michał Heller
Zastępca przewodniczącego:	ks. prof. dr hab. Janusz Mączka
Sekretarze:	ks. dr hab. Wojciech Grygiel dr hab. Paweł Polak

Członkowie:

Prof. dr hab. Stefan Alexandrowicz (członek PAU)
Prof. dr hab. Henryk Arodź
Prof. dr hab. Andrzej Bielecki
Prof. dr hab. Bogdan Dembiński
Prof. dr hab. Juliusz Domański (członek PAU)
Dr hab. Marcin Gorazda
Ks. dr hab. Wojciech Grygiel
Prof. dr hab. Ryszard Gryglewski (członek PAU)
Ks. prof. dr hab. Michał Heller (członek PAU)
Dr Mateusz Hohol
Prof. dr hab. Wincenty Kilarski (członek PAU)
Prof. dr hab. Michał Kokowski
Prof. dr hab. Zygmunt Kolenda (członek PAU)
Dr hab. inż. Andrzej Koleżyński

Prof. dr hab. Włodzimierz Korohoda (członek PAU)

Prof. dr hab. Jan Kozłowski (członek PAU)

Ks. dr Zbigniew Liana

Prof. dr hab. Maria Massalska-Arodź

Dr hab. Krzysztof Maślanka prof. PAN

Ks. prof. dr hab. Janusz Mączka

Dr Jan Mietelski

Dr Tomasz Miller

S. prof. dr hab. Tereza Obolevich

Dr Barbara Petelenz

Prof. dr hab. Piotr Petelenz

Dr hab. Paweł Polak prof. UPJPII

Prof. dr hab. Jadwiga Puzynina (członek PAU)

Dr hab. Marek Rembierz prof. UŚ

Prof. dr hab. Stefan Sawicki (członek PAU)

Prof. dr hab. Andrzej Schinzel (członek PAU)

Dr hab. Lech Sokołowski

Prof. dr hab. Andrzej Staruszkiewicz (członek PAU)

Dr Mariusz Stopa

Prof. dr hab. Władysław Stróżewski (członek PAU)

Prof. dr hab. Karol Tarnowski (członek PAU)

Prof. dr hab. inż. Adam Walanus

Prof. dr hab. Tadeusz Wasiutyński

Prof. dr hab. Zenon Waszczyszyn (członek PAU)

Ks. prof. dr hab. Damian Wąsek

Prof. dr hab. Jan Woleński (członek PAU)

Ks. dr hab. Robert J. Woźniak prof. UPJPII

Dr hab. Wiesław Wójcik prof. AJD

Prof. dr hab. Wojciech Zając

Prof. dr hab. Kacper Zalewski (członek PAU)

Prof. dr hab. Piotr Żenczykowski

Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych

Przewodniczący: prof. dr hab. Andrzej Kastory

Zastępcy przewodniczącego: dr Jerzy Kuczyński
dr hab. Karol Sanojca

Sekretarz: dr Grzegorz Chomicki

Członkowie:

Prof. dr hab. Michał Jan Baczkowski
Dr Grzegorz Chomicki
Dr Danuta Ciesielska
Dr Robert Czuchnowski
Dr Anna Dziedzicka
Dr hab. Andrzej Essen prof. UP
Dr hab. Marek Ferenc
Dr hab. Beata Gola
Dr hab. Tomasz Graff
Dr Joanna Janus
Prof. dr hab. Anna Janus-Sitarz
Prof. dr hab. Andrzej Kastory (członek PAU)
Prof. dr hab. Krzysztof Kawalec
Prof. dr hab. Maciej Kawka
Dr hab. Krystyna Kobyłańska-Szkaradek
Dr Anna Kolasa
Dr Katarzyna Kołakowska
Dr hab. Krystyna Kowalik
Prof. dr hab. Jadwiga Kowalikowa
Prof. dr hab. Stanisław Koziała
Dr hab. Barbara Krysztopa-Czupryńska
Dr hab. Danuta Krzyżyk
Dr Jerzy Kuczyński
Prof. dr hab. Józef Łaptos
Dr Marian Łuczyński
Prof. dr hab. Grzegorz Mazur
Dr Ewa Odrowąż
Dr hab. Ewa Ogłóża
Dr hab. Małgorzata Pawlak
Dr hab. Marcin Pawlak
Dr Małgorzata Pietrzak
Prof. dr hab. Barbara Płytycz (członek PAU)
Dr Tomasz Rachwał
Prof. dr hab. Dariusz Rott
Dr hab. Karol Sanojca
Dr hab. Dariusz Słapek prof. UMCS
Dr hab. Aneta Słomka
Dr Krzysztof Smagowicz
Dr hab. Sławomir Sprawski prof. UJ

Prof. dr hab. Zofia Stasicka
Dr hab. Maria Stinia
Prof. dr hab. Helena Synowiec
Dr Jerzy Szczepański
Dr hab. Elżbieta Szostak
Dr Zbigniew Tabarowski
Dr Irena Trzcieniecka-Schneider
Prof. dr hab. Zenon Uryga
Dr Jarosław Wilamowski
Prof. dr hab. Marek Zrałek (członek PAU)

Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej

Przewodniczący:	prof. dr hab. Zygmunt Kolenda
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Dorota Praszałowicz prof. dr hab. Adam Stefan Walaszek
Sekretarz:	dr hab. Janusz Pezda

Członkowie:

Prof. dr hab. Grzegorz Babiński
Dr Andrzej Biernat
Prof. dr hab. Wiesław Caban
Dr hab. Hubert Chudzio prof. UP
Prof. dr hab. Kazimierz Dopierała
Ks. prof. dr hab. Roman Dzwonkowski
Prof. dr hab. Halina Florkowska-Frančić
Prof. dr hab. Tadeusz Gromada
Prof. dr hab. Halina Grzymała-Moszczyńska
Dr hab. Rafał Habielski
Dr hab. Marta Kijewska-Trembecka
Prof. dr hab. Zygmunt Kolenda (członek PAU)
Prof. dr hab. Halina Kosętko
Prof. dr hab. Marcin Kula (członek PAU)
Dr Jan Lencznarowicz
Dr hab. Wojciech Ligęza
Dr hab. Krzysztof Marchlewicz
Dr Anna Mazurkiewicz
Dr Ewa Michna
Prof. dr hab. Władysław Miodunka

Prof. dr hab. Piotr Mitzner
Dr Aneta Nisiobęcka
Red. Marian Nowy
Ks. prof. dr hab. Maciej Ostrowski
Dr hab. Artur Patek
Dr hab. Janusz Pezda
Prof. dr hab. Andrzej Pilc (członek PAU)
Dr Danuta Płygawko
Prof. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński (członek PAU)
Prof. dr hab. Dorota Praszałowicz
Dr hab. Anna Reczyńska
Dr hab. Krzysztof Ruchniewicz
Dr Paweł Sękowski
Dr hab. Anna Siwik prof. AGH
Prof. dr hab. Krystyna Slany
Dr Krzysztof Smolana
Prof. dr hab. Gwidon Szefer (członek PAU)
Dr hab. Maria Szmeja
Prof. dr hab. Wiesław Śladkowski
Prof. dr hab. Adam Walaszek
Dr hab. Joanna Wojdon
Dr hab. Józef Wróbel
Prof. dr hab. Kazimierz Piotr Zaleski (członek PAU)
Prof. dr hab. Jerzy Zdrada
Dr Andrzej Zięba
Prof. dr hab. Henryk Żaliński

Komisja Antropologiczna PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Krzysztof Szostek
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Jan Chochorowski dr hab. Henryk Głąb
Sekretarz:	dr hab. Marcin Przybyła

Członkowie:

Prof. dr hab. Paweł Bergman
Dr hab. Marcin Brocki
Prof. dr hab. Jadwiga Charzewska
Prof. dr hab. Jan Chochorowski
Prof. dr hab. Maria Chrzanowska

Prof. dr hab. Joachim Cieślík
Dr hab. Henryk Głąb
Dr hab. Elżbieta Haduch
Prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Dr hab. Danuta Kornafel prof. UWŕ
Dr hab. Sławomir Kozieł
Prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Guido Kriesel
Prof. Waczesław Iwanowicz Mołodin
Dr hab. Danuta Penkala-Gawęcka prof. UAM
Prof. dr hab. Janusz Piontek
Prof. Natalia Wiktorowna Połosmak
Dr hab. Marcin Przybyła prof. UJ
Prof. Jiři Svoboda
Prof. dr hab. Krzysztof Szostek
Dr hab. prof. nadzw. Jacek Tomczyk
Prof. dr hab. Elżbieta Źądzińska

Komisja Ergonomii PAU

Przewodniczący:	prof. dr hab. Maciej Złowodzki
Zastępcy przewodniczącego:	prof. dr hab. Tadeusz Juliszewski
	prof. dr hab. Edwin Tytyk
Sekretarz:	dr Karolina Trzyniec

Członkowie honorowi:

Dr sztuki Janusz Konaszewski em. prof. WSSiP
Dr Jerzy S. Marcinkowski

Członkowie:

Dr Bernard Bińczycki
Dr inż. Marcin Butlewski
Dr inż. Grzegorz Dahlke
Dr hab. Ewa Górski prof. PW
Dr hab. inż. Iwona Grabarek prof. PW
Dr hab. inż. Witold Grzywiński
Prof. dr hab. inż. Tadeusz Juliszewski
Prof. dr hab. med. Aleksander Kabsch
Dr hab. inż. Paweł Kielbasa

Dr hab. Halszka Kontrymowicz-Ogińska
Prof. dr hab. Leszek Kozioł
Prof. dr hab. inż. Jerzy Lewandowski
Dr hab. inż. Wiesława Nowacka
Prof. dr hab. inż. Leszek Pacholski
Dr hab. Ryszard Paluch em. prof. UZ
Dr inż. Aleksandra Polak-Sopińska
Prof. dr hab. inż. Danuta Roman-Liu
Dr hab. inż. Małgorzata Sławińska
Prof. dr hab. inż. Janusz Sowa
Dr hab. inż. Arkadiusz Stańczykiewicz
Dr hab. inż. Grzegorz Szewczyk
Dr hab. inż. Piotr Szymczyk
Dr inż. arch. Anna Taczalska
Prof. dr hab. inż. Ryszard Tadeusiewicz (członek PAU)
Dr inż. Karolina Trzyniec
Prof. dr hab. inż. Edwin Tytyk
Dr hab. inż. Zbigniew Wiśniewski prof. PŁ
Prof. dr hab. med. Jerzy Zagórski
Dr inż. arch. Katarzyna Zawada-Pęgiel
Prof. dr hab. inż. arch. Maciej Złowodzki

Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami

Przewodniczący:	prof. dr hab. Emil Orzechowski
Zastępca przewodniczącego:	prof. dr hab. Kazimierz Sowa
Sekretarz:	dr Joanna Szulborska-Łukaszewicz

Członkowie:

Dr hab. Katarzyna Barańska
Dr hab. Roman Batko
Dr hab. Ewa Bogacz-Wojtanowska
Prof. dr hab. Barbara Czarniawska
Dr Joanna Dziadowiec
Prof. dr hab. Paweł Frącz
Dr hab. Łukasz Gawęł
Dr hab. Beata Glinka prof. UW
Dr Alicja Kędziora
Dr hab. Jerzy Kociatkiewicz
Dr hab. Ewa Kocój

Prof. dr hab. Monika Kostera
Dr hab. Jan Kreft
Dr hab. Krzysztof Leja prof. PG
Dr hab. Rafał Maciąg
Prof. dr hab. Sławomir Magala
Dr hab. Grzegorz Mazurkiewicz
Prof. dr hab. Bogusław Nierenberg
Prof. dr hab. Emil Orzechowski
Dr Henryk Pietrzak
Dr Katarzyna Plebańczyk
Prof. dr hab. Grażyna Praweńska-Skrzypek
Prof. dr hab. Kazimierz Sowa
Dr Małgorzata Sternal
Prof. dr hab. Lucjan Suchanek (członek PAU)
Prof. dr hab. Łukasz Sułkowski
Dr Joanna Szulborska-Łukaszewicz
Dr hab. Jan Wojciechowski
Prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński
Dr Michał Zawadzki

Komisja Przyrodniczo-Medyczna PAU z siedzibą we Wrocławiu

Przewodniczący:	prof. dr hab. Czesław Radzikowski
Zastępca przewodniczącego:	dr hab. Aleksandra Klimczak
Sekretarz:	Katarzyna Prosek

Członkowie:

Prof. dr hab. Janusz Boratyński
Prof. dr hab. Anna Chełmońska-Soyta
Prof. dr hab. Tadeusz Dobosz
Prof. dr hab. Irena Frydecka
Prof. dr hab. Andrzej Gamian
Prof. dr hab. Paweł Kafarski
Prof. dr hab. Paweł Kisielow (członek PAU)
Dr hab. Aleksandra Klimczak prof. PAN
Prof. dr hab. Bożena Obmińska-Mrukowicz
Dr hab. Egbert Piasecki prof. PAN
Katarzyna Prosek
Prof. dr hab. Czesław Radzikowski (członek PAU)
Prof. dr hab. Małgorzata Sasiadek

Prof. dr hab. Aleksander Sikorski
Prof. dr hab. Waław Sokalski
Prof. dr hab. Zbigniew Szewczuk
Prof. dr hab. Jolanta Zakrzewska-Czerwińska

POLSKA GRUPA CIHEC

Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique Comparée

Przewodniczący: prof. dr hab. Krzysztof Ożóg
Wiceprzewodniczący: dr hab. Paweł Kras
Sekretarz: o. Tomasz Gałuszka OP

Komisje Stacji Naukowych PAU

STACJA NAUKOWA PAU W KATOWICACH

Komisja Historii Śląska PAU w Katowicach

Przewodniczący: prof. dr hab. Zygmunt Woźniczka
Sekretarz: dr Karol Makles

Członkowie:

Prof. dr hab. Antoni Barciak
Prof. nadzw. dr hab. Edward Długajczyk
Dr Andrzej Drogoń
Dr Zdzisław Janeczek
Prof. dr hab. Wiesław Kaczanowicz
Prof. dr hab. Adam Lityński
Dr Karol Makles (bibliotekarz Stacji)
Prof. dr hab. Jan Malicki
Prof. dr hab. Iwona Nowakowska-Kempna
Mgr Jadwiga Rudnicka
Prof. dr hab. Wojciech Świątkiewicz
Prof. dr hab. Zygmunt Woźniczka
Dr Andrzej J. Wójcik

Komisja Nauk Matematycznych PAU w Katowicach

Przewodniczący: prof. dr hab. Aleksander Błaszczyk
Sekretarz: dr hab. Andrzej Kucharski

Członkowie:

Prof. dr hab. Karol Baron
Prof. dr hab. Aleksander Błaszczyk
Prof. dr hab. Jan Cholewa
Prof. dr hab. Tomasz Dłotko
Prof. dr hab. Roman Ger
Prof. dr hab. inż. Jerzy Klamka
Prof. dr hab. Zygfryd Kominek
Dr hab. Andrzej Kucharski
Prof. dr hab. Szymon Plewik
Prof. dr hab. Maciej Sablik
Prof. dr hab. Tadeusz Trzaskalik

Komisja Nauk Przyrodniczych PAU w Katowicach

Przewodniczący: prof. dr hab. Wiktor Zipper

Członkowie:

Prof. dr hab. Marek Biesiada
Prof. dr hab. Andrzej Bluszcz
Prof. dr hab. n. med. Jan Duława
Prof. dr hab. Janusz Janeczek
Prof. dr hab. Jacek Jania
Prof. dr hab. Stanisław Kucharski
Prof. dr hab. Jerzy Łuczka (członek PAU)
Dr hab. Mirosław Nakonieczny
Prof. dr hab. Krzysztof Śłosarek
Dr hab. Krzysztof Wójcik
Prof. dr hab. Elżbieta Zipper
Prof. dr hab. Wiktor Zipper
Prof. dr hab. Marek Zrałek (członek PAU)

Komisja Prawnicza PAU w Katowicach

Przewodniczący: prof. dr hab. Wojciech Popiołek
Sekretarz: dr hab. Monika Jagielska

Członkowie:

Prof. dr hab. Teresa Dukiet-Nagórska
Dr hab. Monika Jagielska
Prof. dr hab. Czesław Martysz
Prof. dr hab. Maksymilian Pazdan (członek PAU)
Prof. dr hab. Wojciech Popiołek
Dr hab. Ewa Rott-Pietrzyk prof. UŚ
Dr hab. Maciej Szpunar prof. UŚ
Prof. dr hab. Zygmunt Tabor
Prof. dr hab. Kazimierz Zgryzek

STACJA NAUKOWA PAU W GDAŃSKU

Komisja Kaszubska PAU w Gdańsku

Przewodniczący: prof. dr hab. Józef Borzyszkowski
Zastępca przewodniczącego: dr hab. Jolanta Wierzba
Sekretarz: prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński

Członkowie:

Ks. dr hab. Wojciech Bęben prof. UG
Dr Miłostawa Borzyszkowska-Szewczyk
Prof. dr hab. Józef Borzyszkowski (członek PAU)
Dr Tomasz Derlatka
Dr hab. Daniel Kalinowski prof. AP
Dr Katarzyna Kulikowska
Dr hab. Anna Kwaśniewska prof. UG
Dr Beata Lipska-Zienkiewicz
Dr hab. Bogdan Narloch prof. ASz
Prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński (członek PAU)
Dr Justyna Pomierska
Dr Tomasz Rembalski
Prof. dr hab. Miłoś Reznik
Mgr Dominika Vetter
Dr hab. Jolanta Wierzba

DZIAŁALNOŚĆ

Sprawozdanie sekretarza generalnego PAU za rok 2020

Podobnie jak w latach poprzednich, sprawozdanie sekretarza generalnego PAU obejmuje rok kalendarzowy, tj. okres od 1 stycznia do 31 grudnia roku 2020. Dodatkowe informacje dotyczące funkcjonowania Akademii w czasie trwającej epidemii przedstawia rozdział zatytułowany *Czynności PAU w czasie pandemii COVID-19* (por. s. 101–103). Komplementarne względem sprawozdania sekretarza generalnego sprawozdanie z wykonania planu finansowego było przedmiotem obrad Zarządu PAU oraz Komisji Rewizyjnej (por. Protokół Komisji Rewizyjnej PAU na s. 93–100). Zostało ono jednogłośnie zaakceptowane przez wymienione gremia. Uzyskało również pozytywną opinię biegłego rewidenta, przygotowaną przez kancelarię PROFIN.

Informacje ogólne

Aktualnie w skład korporacji Polskiej Akademii Umiejętności wchodzi 148 członków krajowych czynnych, 168 członków krajowych korespondentów oraz 185 członków zagranicznych. W roku 2020 wybory miały przebieg nietypowy. Finalne głosowanie, które zwyczajowo odbywa się podczas letniego Walnego Zgromadzenia PAU, przeprowadzono w trybie korespondencyjnym (por. *Czynności PAU w czasie pandemii COVID-19*). Wybory te wyłoniły 9 członków czynnych, 12 nowych członków korespondentów oraz 12 członków zagranicznych. Dyplomy nowo wybranym członkom PAU zostaną wręczone podczas najbliższego Walnego Zgromadzenia, które będzie mogło odbyć się w formie tradycyjnej, tj. po ustąpieniu zagrożenia epidemicznego (por. *Czynności PAU w czasie pandemii COVID-19*).

W roku sprawozdawczym Akademia poniosła szczególnie dotkliwe straty. Na zawsze odeszli od nas:

Z Wydziału I

Prof. Franciszek Ziejka – członek czynny, zmarł 19.07.2020 r.

Prof. Maria Janion – członek czynny, zmarła 23.08.2020 r.

Prof. Julian Maślanka – członek czynny, zmarł 7.09.2020 r.

Prof. Marco Santagata – członek zagraniczny, zmarł 9.11.2020 r.

Z Wydziału II

- Prof. Zofia Sokolewicz – członek korespondent, zmarła 29.01.2020 r.
Prof. Göran Rystad – członek zagraniczny, zmarł 18.04.2020 r.
Prof. Stanisław Grodziski – członek czynny, wiceprezes PAU (1994–2000), zmarł 30.05.2020 r.
Prof. Andrzej Półtawski – członek korespondent, zmarł 29.10.2020 r.

Z Wydziału III

- Prof. Adam Strzałkowski – członek czynny, zmarł 25.07.2020 r.
Prof. Zbigniew Ciesielski – członek czynny, zmarł 5.10.2020 r.
Sir John Meurig Thomas – członek zagraniczny, zmarł 13.11.2020 r.

Z Wydziału IV

- Prof. Czesław Jura – członek korespondent, zmarł 10.02.2020 r.
Prof. Marian Truszczyński – członek czynny, zmarł 8.06.2020 r.
Prof. Adam Chrzanowski – członek zagraniczny, zmarł 12.06.2020 r.
Prof. Józef E. Mojski – członek czynny, zmarł 16.06.2020 r.
Prof. Vojen Ložek – członek zagraniczny, zmarł 15.08.2020 r.
Prof. Roman Ney – członek czynny, zmarł 25.08.2020 r.
Prof. Stefan Wierzbowski – członek czynny, zmarł 3.11.2020 r.
Prof. Kenneth Gregory – członek zagraniczny, zmarł 23.11.2020 r.
Prof. Wacław Szybalski – członek zagraniczny, zmarł 16.12.2020 r.

Z Wydziału V

- Prof. Helmut F. Sinzinger – członek zagraniczny, zmarł 21.02.2020 r.
Prof. Horst Kleinkauf – członek zagraniczny, zmarł 3.05.2020 r.
Prof. François Chapeville – członek zagraniczny, zmarł 30.11.2020 r.

Z Wydziału VI

- Prof. Krzysztof Penderecki – członek czynny, zmarł 29.03.2020 r.
Prof. Wojciech Zabłocki – członek czynny, zmarł 5.12.2020 r.

Działalność Wydziałów, Komisji i Stacji

Liczbę członków poszczególnych Wydziałów oraz liczbę odbytych posiedzeń naukowych przedstawia tabela I. Niestety, ze względu na epidemię COVID-19 oraz obowiązujący przez większą część roku zakaz odbywania spotkań publicznych posiedzenia naukowe zostały zorganizowane tylko przez dwa Wydziały – Wydział I i IV.

Tabela I. Wydziały PAU

Wydział	Liczba członków czynnych	Liczba członków korespondentów	Liczba członków zagranicznych	Liczba posiedzeń naukowych
Wydział I Filologiczny	24	35	38	3
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	25	31	32	–
Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych	25	36	41	–
Wydział IV Przyrodniczy	23	33	35	2
Wydział V Lekarski	26	33	34	–
Wydział VI Twórczości Artystycznej	25	–	5	–
Razem	148	168	185	5
Całkowita liczba członków (stan w dniu 31.12.2020)	501			

W roku sprawozdawczym w PAU działało 39 Komisji – 23 Komisje wydziałowe i 16 Komisji międzywydziałowych (por. tabele II–VI). Tabele te przedstawiają również liczbę odbytych posiedzeń i sesji naukowych. Niestety – ze względu na stan epidemiczny – większość spotkań Komisji odbyła się w trybie on-line.

Tabela II. Komisje Wydziału I Filologicznego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Filologii Klasycznej PAU	4	–
Komisja Neofilologiczna PAU	2	–
Komisja Kultury Słowian PAU	5	–
Komisja Historii Sztuki PAU	5	–
Komisji Etyki Komunikacji PAU	–	1

Tabela III. Komisje Wydziału II Historyczno-Filozoficznego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Środkowoeuropejska PAU	3	1
Komisja Wschodnioeuropejska PAU	–	–
Komisja Prawnicza PAU	4	–
Komisja Historii i Kultury Żydów PAU	3	–
Komisja Prehistorii Karpat PAU	3	–
Komisja Nauk Ekonomicznych PAU	2	–
Komisja Etnograficzna PAU	4	–
Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU	3	–
Komisja Archeologii Krajów Śródziemnomorskich PAU	5	–
Komisja Medioznawcza PAU	5	–

Tabela IV. Komisje Wydziału III Nauk Ścisłych i Technicznych PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Astrofizyki PAU	1	–
Komisja Nauk Technicznych PAU	6	–
Komisja Układów Złożonych PAU	5	1

Tabela V. Komisje Wydziału IV Przyrodniczego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Geoinformatyki PAU	3	–
Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU	2	–
Komisja Biologii Rozwoju PAU	1	–
Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU	4	–
Komisja Geograficzna PAU	6	–

Tabela VI. Komisje międzywydziałowe PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Historii Nauki PAU	9	2
Komisja Spraw Europejskich PAU	2	–
Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU	1	–
Komisja Filozofii Nauk PAU	5	–
Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych	3	–
Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej	1	–
Komisja Antropologiczna PAU	2	–
Komisja Ergonomii PAU	1	1
Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami	2	–
Komisja Historii Śląska PAU w Katowicach	2	–
Komisja Nauk Matematycznych PAU w Katowicach	–	–
Komisja Nauk Przyrodniczych PAU w Katowicach	–	–
Komisja Prawnicza PAU w Katowicach	–	–
Komisja Przyrodniczo-Medyczna PAU we Wrocławiu	4	–
Komisja Kaszubska PAU w Gdańsku	–	–
Polska Grupa CIHEC Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique Comparée	–	–

Pełne dane, ukazujące aktywność wszystkich Komisji PAU w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 roku, przedstawiono w dwóch rozdziałach „Rocznika”, zatytułowanych *Komisje Naukowe PAU* (por. s. 32–74) oraz *Posiedzenia Komisji Naukowych PAU w 2020 roku* (por. s. 124–168). W rozdziałach tych zamieszczono wykazy członków wszystkich Komisji,

informacje o ich władzach oraz spis zaprezentowanych referatów i wykładów. Podobnie jak w latach ubiegłych, opublikowane zostały również wszystkie nadesłane streszczenia prac/wykładów, przedstawionych podczas spotkań Komisji.

Poza Wydziałami i Komisjami w strukturze Polskiej Akademii Umiejętności znajdują się dwie Stacje Naukowe – Stacja Naukowa w Katowicach i Stacja Naukowa w Gdańsku.

Konferencje, sesje i przedsięwzięcia cykliczne

Zazwyczaj bardzo istotnym elementem czynności PAU są konferencje i sesje naukowe. Niestety, obowiązujący przez większość roku zakaz organizowania spotkań publicznych spowodował, że ten element działalności Akademii doznał poważnego uszczerbku. Zorganizowano tylko 10 sesji i konferencji naukowych; 3 z nich miały charakter międzynarodowy. Warto podkreślić, iż wszystkie konferencje odbyły się w trybie on-line. Spis konferencji przedstawia poniższe zestawienie. Konferencję międzynarodową oznaczono *.

SESJE WSPÓŁORGANIZOWANE PRZEZ PAU

16.11.2020

Roman Ingarden (1893–1970)

Organizatorzy: Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Filozoficznego pod patronatem Polskiej Akademii Umiejętności

*19–20.11.2020

Littera scripta manet. Zbiory rękopiśmienne w zasobach bibliotek, archiwów i muzeów

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Biblioteka Naukowa PAU i PAN

*24–25.11.2020

Polska – Ukraina, Polacy – Ukraińcy. Bilans wzajemnych relacji

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Instytut Państwa i Prawa im. Wołodymyra Koroćkiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, Polskie Towarzystwo Naukowe w Żytomierzu

30.11.2020

Axentowicz – Kraków – Armenia

Organizatorzy: Ośrodek Badań nad Kulturą Ormiańską w Polsce, Polska Akademia Umiejętności, Miasto Kraków

SESJE ORGANIZOWANE PRZEZ KOMISJE PAU
I STACJE NAUKOWE PAU

16.04.2020

Polskie czasopisma z historii i filozofii nauki oraz naukoznawstwa: Jak dostać się do Scopus, WoS, ICI, DOAJ oraz ERIH+? Dlaczego warto to zrobić?

Organizator: Komisja Historii Nauki PAU

***25–29.05.2020**

Spring Workshop on Gravity and Cosmology

Organizatorzy: Uniwersytet Jagielloński, Komisja Układów Złożonych PAU

28.09.2020

Prawda w tekstach kultury

Organizator: Komisja Etyki Komunikacji PAU

20.10.2020

Bitwa Warszawska

Organizator: Komisja Środkowoeuropejska PAU

5.11.2020

Władysław Szafer (1886–1970) – organizator nauki, botanik, współtwórca ochrony przyrody – w 50. rocznicę śmierci

Organizatorzy: Sekcja Historii Botaniki Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Instytut Botaniki im. Władysława Szafera PAN, Komisja Historii Nauki PAU, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN

6.11.2020

Ergonomia wobec wielokulturowości

Organizator: Komisja Ergonomii PAU

Trzeba w tym miejscu wspomnieć również o koordynowanych przez PAU otwartych dla szerszej publiczności spotkaniach cyklicznych: Kawiarni Naukowej, Herbaciarni Naukowej oraz organizowanych przez prof. Dominikę Dudek spotkaniach „Rozmowy o człowieku”. Wszystkie spotkania wymienionych cykli odbywały się w trybie on-line. Ponadto, w grudniu 2020 roku na Platformie Wymiany Naukowej PAU uruchomiona została nowa zakładka, zatytułowana „PAU dla szkół”. Na tej platformie zamieszczane są krótkie referaty i prezentacje przeznaczone dla uczniów i nauczycieli szkół wszystkich szczebli. Pierwszy referat, zatytułowany *Aktualności COVID-19* –

fale pandemii w Europie i nadzieje na szczepionki, przygotowała prof. Barbara Płytycz – inicjatorka całego przedsięwzięcia.

Organizacja spotkań w trybie on-line oraz Platforma Wymiany Naukowej PAU

Jak już wspomniano wcześniej, w roku sprawozdawczym większość spotkań, posiedzeń i sesji naukowych odbywała się w trybie on-line. Spotkania te organizowane były przez Kancelarię PAU za pomocą programów ZOOM lub TEAMS. Wykłady i referaty prezentowane w czasie spotkań naukowych były nagrywane, a następnie udostępniane na Platformie Wymiany Naukowej PAU. Platforma ta została uruchomiona w II kwartale 2020 roku i od tej pory stała się niezwykle ważnym elementem działalności PAU. Uruchomienie tego nowoczesnego sposobu komunikacji możliwe było dzięki zaangażowaniu i współdziałaniu pracowników Kancelarii, Wydawnictwa oraz informatyków PAU. Wszystkim osobom biorącym udział w tworzeniu Platformy, a szczególnie Pani Katarzynie Dzięgło, należą się słowa uznania za te tak ważne w czasie pandemii działania.

Działalność naukowa

W roku sprawozdawczym utworzona została nowa jednostka naukowa PAU – Ośrodek Badań nad Kulturą Ormiańską w Polsce (Research Centre for Armenian Culture in Poland). Ośrodek ten jest finansowany z wyodrębnionej w budżecie PAU dotacji MNiSW. Na dyrektora Ośrodka Rada PAU powołała dr. hab. Andrzeja Ziębę, zaś na przewodniczącego Rady Naukowej – prof. Krzysztofa Stopkę. Ośrodek zatrudnia obecnie 4 osoby na etatach naukowych (por. sprawozdanie z działalności Ośrodka s. 177–180).

Ponadto, tak jak w latach poprzednich, PAU realizowała projekty badawcze (granty) finansowane ze źródeł zewnętrznych. W roku sprawozdawczym 1 projekt został zakończony, 8 projektów jest w trakcie realizacji; 2 nowe wnioski zostały przedstawione do oceny. Kolejne tabele (VII–X) przedstawiają listę zakończonych i realizowanych projektów, finansowanych przez: Małopolski Program Operacyjny (1 projekt), Narodowy Program Rozwoju Humanistyki (6 projektów), Narodowe Centrum Nauki (1 projekt) oraz Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” (1 projekt).

Tabela VII. Projekty badawcze realizowane w PAU:
Regionalny Program Operacyjny Woj. Małopolskiego (projekt UE)

Tytuł	Kierownik	Okres realizacji	Uwagi
PAUart. Katalog zbiorów artystycznych i naukowych Polskiej Akademii Umiejętności. Badanie, digitalizacja, opracowanie naukowe oraz udostępnienie dziedzictwa kulturowego – etap 4	Prof. dr hab. Jan Ostrowski	19.12.2018– –28.09.2021 33 miesiące	realizowany

Tabela VIII. Projekty badawcze realizowane w PAU: NPRH

Tytuł	Kierownik	Okres realizacji	Uwagi
Opracowanie naukowe zbiorów rzeźby, malarstwa, miniatur i grafiki Towarzystwa Historyczno-Literackiego/ Biblioteki Polskiej w Paryżu, w oparciu o prace inwentaryzacyjne i w połączeniu z wydaniem katalogów najciekawszych materiałów	Dr Anna Czarnocka	7.07.2014– –6.01.2022 90 miesięcy	realizowany
Publikacja rękopisu Jana Czekanowskiego „Dziennik kolumny antropologiczno-etnologicznej ekspedycji do Afryki Środkowej w latach 1907–1909”	Prof. dr hab. Michał Tymowski	11.09.2017– –10.09.2022 60 miesięcy	realizowany
Documenta polonica ex Archivo Generali Hispanae in Simancas. Nova series, vol. II–III	Prof. dr hab. Ryszard Skowron	8.05.2018– –8.05.2023 60 miesięcy	realizowany
Słowniki biograficzne uczonych polskich	Prof. dr hab. Andrzej K. Wróblewski	21.12.2018– –20.12.2023 60 miesięcy	realizowany
Ludzie i instytucje emigracji polskiej XIX wieku. Opracowanie archiwów rodziny Gałczowskich i Szkoły Narodowej Polskiej w zbiorach Biblioteki Polskiej w Paryżu i Polskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego	Dr hab. Janusz Pezda prof. UJ	10.01.2019– –9.01.2024 60 miesięcy	realizowany
Korespondencja Jagiellonów. Europejskie kontakty dynastii w późnym średniowieczu	Dr hab. Lidia Korczak prof. UJ	23.04.2020– –22.04.2025 60 miesięcy	realizowany

Tabela IX. Projekty badawcze realizowane w PAU: NCN

Tytuł	Kierownik	Okres realizacji	Uwagi
Akty unii polsko-litewskiej z lat 1499–1501. Dokumenty i studia	Dr hab. Lidia Korczak prof. UJ	12.01.2018– –11.07.2021 42 miesiące	realizowany

Tabela X. Projekty badawcze realizowane w PAU: POLONIKA

Tytuł	Kierownik	Okres realizacji	Uwagi
Elektroniczna prezentacja Archiwum Rodzinnego Lubicz-Orłowskich, obejmującego dokumenty od XV do XX wieku	Dr Krzysztof Smolana	1.09.2020– –16.12.2020 3,5 miesiąca	zakończony

Działalność wydawnicza

Ważną i integralną częścią aktywności badawczej PAU jest działalność wydawnicza. W roku sprawozdawczym PAU została współwydawcą (z Wydziałem Geografii i Geologii UJ) czasopisma „Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica”. Łącznie w roku 2020 PAU wydawała lub współwydawała 23 czasopisma. 12 lutego 2021 roku ogłoszony został nowy „Rozszerzony wykaz czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych wraz z przypisaną liczbą punktów”. Tydzień później (18.02) wykaz ten został ponownie zmodyfikowany. Niestety, obie wersje „Rozszerzonego wykazu” zostały opublikowane bez konsultacji z Komitetem Ewaluacji Nauki, a więc niezgodnie z obowiązującymi przepisami. W czasie przygotowywania materiałów do „Rocznika PAU” dyskusja nad ostateczną formą (i zawartością) tego, tak ważnego dla środowiska akademickiego, dokumentu nie została zakończona. Z tego powodu tabela przedstawiająca czasopisma PAU ujęte w aktualnym „Wykazie” została w tegorocznym sprawozdaniu pominięta. Poza czasopismami naukowymi od ponad 20 lat PAU wydaje internetowy tygodnik „PAUza Akademicka”. Popularność tego tygodnika wciąż rośnie, co jest niewątpliwą zasługą redaktora naczelnego prof. Andrzeja Białasa.

Ponadto, w roku sprawozdawczym ukazało się 11 tytułów książek. Łączna objętość wszystkich wydanych woluminów to ponad 1100 arkuszy

drukarskich (414 arkuszy wydawnictw książkowych + 687 arkuszy czasopism). O poziom naszych wydawnictw dba Komitet Wydawniczy PAU. Wszystkie zgłoszone teksty recenzowane są przez niezależnych recenzentów, a do druku przyjmowane są wyłącznie dzieła, które uzyskały jednoznacznie pozytywne recenzje. Komitet działa obecnie pod przewodnictwem wiceprezesa PAU prof. Andrzeja Mączyńskiego. Pełny wykaz wydawnictw PAU zob. s. 169–170.

Współpraca międzynarodowa

Obecnie Akademia ma podpisane umowy o współpracy z 16 Akademiemi Nauk (zestawienie poniżej) oraz innymi jednostkami naukowymi. W roku 2020, w związku z zagrożeniem epidemiologicznym, wymiana osobowa nie była możliwa. Realizację większości projektów przesunięto na rok 2021.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

- Ukraińska Akademia Nauk
- Słowacka Akademia Nauk
- Czeska Akademia Nauk
- Węgierska Akademia Nauk
- Słoweńska Akademia Nauk
- Macedońska Akademia Nauk
- Rumuńska Akademia Nauk
- Instytut Historii Litwy Republiki Litewskiej
- The ExtreMe Matter Institute
- Berlińsko-Brandenburska Akademia Nauk
- Polskie Towarzystwo Naukowe w Żytomierzu
- The Royal Society of Edinburgh
- Węgierska Akademia Sztuk
- Biblioteka Naukowa Przykarpaciego Uniwersytetu Narodowego Imienia Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku, Ukraina
- Austriacka Akademia Nauk
- Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki

PAU jest członkiem dwóch organizacji międzynarodowych: Międzynarodowej Unii Akademii (**UAI**) oraz All European Academies (**ALLEA**). Trzeba w tym miejscu wspomnieć również o współpracy z Polskim Instytutem Naukowym (**PIASA**) w Stanach Zjednoczonych i Polskim Instytutem Naukowym w Kanadzie (**PINK**) w Montrealu. Oba te instytuty mają formalnie status stacji naukowych PAU. Wspólnie z Instytutem w Nowym

Jorku wydajemy czasopismo „The Polish Review”. Ponadto, w roku sprawozdawczym Polska Akademia Umiejętności wspólnie z Instytutem Masaryka Czeskiej Akademii nauk (Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR) wydała opracowanie zatytułowane *Korespondencja Walerego Goetla z Radimem Kettnerem*.

Działalność wspomagająca badania naukowe

W taką działalność zaangażowane są trzy jednostki PAU: Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie oraz Fototeka Lanckorońskich.

Biblioteka Naukowa to druga co do wielkości placówka tego typu w naszym mieście. Pod kierunkiem dyrektora Biblioteki dr Agnieszki Fludy-Krokos kontynuowane są zmiany organizacyjne, które prowadzą do coraz lepszego wykorzystania cennych zbiorów.

W roku sprawozdawczym zbiory Biblioteki zaprezentowano na 9 wystawach:

- *Ex musicis. Ekslibrisy muzyczne ze zbiorów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*;
- *Leonardiana w kolekcjach polskich*, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Warszawa;
- *Cud światła. Witraże średniowieczne w Polsce*, Muzeum Narodowe, Kraków;
- *Rośliny i zwierzęta: atlasy historii naturalnej w epoce Linneusza*, Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków;
- *Geniusz Baroku. Szymon Czechowicz (1689–1775)*, Muzeum Narodowe, Kraków;
- *Świat polskich Wazów. Przestrzeń – Ludzie – Sztuka*, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum;
- *Zwierzyniec zaprasza Garbary*, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa;
- *Hippiatricus i jego pacjenci. Leczenie koni w Warszawie*, Muzeum Łazienki Królewskie, Warszawa;
- *Droga Życia Józefa Ignacego Kraszewskiego*, Muzeum J. I. Kraszewskiego, Romanów.

Biblioteka Naukowa PAU i PAN prowadzi też własną działalność wydawniczą. W roku 2020 ukazały się 4 wydawnictwa książkowe (w tym 65. tom „Rocznika Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”) oraz kalendarz na rok 2021 (wspólnie z PAU).

W roku 2020 Biblioteka po raz pierwszy brała udział w Tygodniu Bibliotek (8–15.05.2020). Wydarzenie to z powodu epidemii COVID-19 odbyło się w trybie on-line. W ramach Tygodnia pracownicy Biblioteki przedstawili prezentacje multimedialne, ukazujące funkcjonowanie poszczególnych działów Biblioteki oraz charakterystykę gromadzonych zbiorów. Ponadto, w dniach 19–20.11.2020 r. Biblioteka zorganizowała międzynarodową konferencję naukową pt. *Littera scripta manet. Zbiory rękopiśmienne w zasobach bibliotek, archiwów i muzeów*. Konferencja odbyła się w trybie on-line za pośrednictwem platformy ZOOM. Obrady dotyczyły problemów gromadzenia, opracowania, przechowywania, zabezpieczania, konserwacji i udostępniania zbiorów rękopiśmiennych. Konferencja zgromadziła szerokie grono badaczy z różnych dziedzin i dyscyplin naukowych – m.in. historyków, bibliologów, archiwistów, muzealników, językoznawców, literaturoznawców, edytorów, historyków sztuki, chemików, biologów.

Warto podkreślić, iż 14 pracowników Biblioteki prowadzi systematyczną działalność naukową, publikując artykuły oryginalne i teksty o charakterze popularnonaukowym. Opracowywane są również edycje źródeł oraz katalogi.

Pełne sprawozdanie z działalności Biblioteki zostanie opublikowane w 66. tomie „Rocznika Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”.

Archiwum Nauki jest jednostką wspólną Oddziału PAN w Krakowie oraz PAU. W roku sprawozdawczym w jednostce tej zorganizowano 1 wystawę stacjonarną oraz 2 wystawy wirtualne:

- *Walery Goetel (1889–1972). Urodziłem się jako jeden z tych, którzy mają ciekawość świata...* (wystawa stacjonarna);
- *Na falach Nilu. Z podróży Walerego Goetla do Afryki* (wystawa wirtualna);
- *Islandia braci Goetlów* (wystawa wirtualna).

Pełne sprawozdanie z działalności Archiwum por. s. 171–174.

Fototeka Lanckorońskich stanowi własność PAU od roku 1929. W zbiorach Fototeki znajduje się ponad 50 000 fotogramów. Zbiory te są w dalszym ciągu sukcesywnie porządkowane i opracowywane. Trwa również ich digitalizacja. W roku 2020, w ramach projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych, opracowano i poddano digitalizacji 4992 odbitki fotograficzne. Ponadto, w roku sprawozdawczym Fototeka Lanckorońskich brała udział w nagraniu 6 odcinków cyklu „Dzieła, arcydzieła”, realizowanego przy współpracy Stowarzyszenia Bene Tibi i TVP Kraków. Pełne sprawozdanie z działalności Fototeki por. s. 175–176.

Biblioteka Polska w Paryżu

Szczegółnej uwagi wymaga Biblioteka Polska w Paryżu, stanowiąca współwłasność PAU i paryskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego. W każdym kolejnym roku budżetowym Akademia przekazuje Bibliotece z dotacji MNiSW 1 500 000 zł. Środki te z całą pewnością są niewystarczające. Niestety, prace nad ostatecznym uregulowaniem stanu prawnego i finansowego Biblioteki, prowadzone w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wciąż trwają. W roku sprawozdawczym w Bibliotece Paryskiej realizowane były 3 projekty badawcze, finansowane przez Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, których celem jest inwentaryzacja materiałów historycznych, druków, zbiorów rzeźby, malarstwa i miniatur znajdujących się w zasobach BPP.

Nagrody, wyróżnienia i stypendia

Tak jak każdego roku, również w roku sprawozdawczym Polska Akademia Umiejętności przyznała wyróżnienia i nagrody. Niewątpliwie najbardziej prestiżową z nich jest **Nagroda im. Erasma i Anny Jerzmanowskich**. Nagroda ta przyznawana jest za działalność naukową, kulturalną i dobroczynną. W tym roku – dwunastą po reaktywacji nagrody – laureatką została siostra Małgorzata Chmielewska. Niestety, ze względu na stan epidemiczny uroczystość wręczenia nagrody nie mogła się odbyć w tradycyjnym (majowym) terminie. Zostanie ona zorganizowana w roku 2021, po ustąpieniu epidemii COVID-19.

Równocześnie, w roku 2020 Urząd Marszałkowski wycofał się z finansowania tej ważnej dla Akademii nagrody. W tej trudnej i nieoczekiwanej sytuacji, na podstawie decyzji Zarządu PAU, nagroda została wypłacona z funduszy Akademii. Obecnie Zarząd czyni starania o sfinansowanie kolejnych edycji nagrody ze źródeł zewnętrznych.

Nagroda im. Tadeusza Browicza przyznawana jest przez PAU na wniosek Wydziału V Lekarskiego. W roku sprawozdawczym nagrodę otrzymali: prof. Michał Grąt (Warszawski Uniwersytet Medyczny) za opracowanie nowych morfologicznych i molekularnych kryteriów kwalifikacji pacjentów z rakiem wątrobowokomórkowym do transplantacji wątroby, oraz dr hab. Tymoteusz Żera (Warszawski Uniwersytet Medyczny) za odkrycie nowych neurohormonalnych mechanizmów regulacji układu krążenia.

Nagroda im. Profesora Adama Bielańskiego przyznawana jest na wniosek Wydziału III. W roku 2020 otrzymał ją prof. Józef Adam Mąko-sza (Instytut Chemii Organicznej PAN w Warszawie) za odkrycie reakcji

chemicznych zachodzących na drodze katalizy międzyfazowej oraz wskazania ich mechanizmu.

W roku sprawozdawczym PAU przyznała również **Nagrody Naukowe im. Mikołaja Kopernika fundacji Miasta Krakowa**. Nagrody te przyznawane są w cyklu pięcioletnim, w 8 dziedzinach. W tym roku otrzymali je:

- w dziedzinie **astronomii** – zespół w składzie: dr Dorota Skowron, dr Jan Skowron oraz dr Przemysław Mróz, za przełomowe badania struktury Drogi Mlecznej i opracowanie jej unikatowej mapy trójwymiarowej;
- w dziedzinie **ekonomii** – prof. Jerzy Hausner za książkę pt. *Społeczna czasoprzestrzeń gospodarowania. W kierunku ekonomii wartości*;
- w dziedzinie **kosmologii i astrofizyki** – dr hab. Anna Barnacka za jednotematyczny cykl pięciu prac, zatytułowany „Opracowanie metody wykorzystania soczewkowania grawitacyjnego do pomiarów astronomicznych z wysoką zdolnością rozdzielczą”;
- w dziedzinie **filologii klasycznej** – zespół w składzie: mgr Elżbieta Starek, dr Grzegorz Kotłowski, za opracowanie zbiorów inskrypcji łacińskich w kościołach Warmii (katedra we Fromborku) oraz Gdańska (katedra w Oliwie);
- w dziedzinie **prawa** – prof. Marcin Matczak za książkę pt. *Imperium tekstu. Prawo jako postulowanie i urzeczywistnienie świata możliwego*;
- w dziedzinie **matematyki** – prof. Wojciech Kucharz za osiągnięcia w dziedzinie rzeczywistej geometrii algebraicznej, zaawansowanego działu współczesnej matematyki;
- w dziedzinie **medycyny** – zespół w składzie: prof. Marek Ruchała, dr Martyna Borowczyk, dr Bartłomiej Budny, dr hab. Rafał Czepczyński, dr Małgorzata Kałużna, dr hab. Nadia Sawicka-Gutaj, prof. Ewelina Szczepanek-Parulska, dr Kosma Woliński, prof. Katarzyna Ziemnicka, za cykl prac naukowych, zatytułowany „Zastosowanie nowoczesnych metod obrazowych, immunohistochemicznych i technik biologii molekularnej dla poprawy diagnostyki i leczenia nowotworów tarczycy”;
- w dziedzinie **nauk o Ziemi** – zespół w składzie: prof. Piotr Ilnicki, prof. Lech Wojciech Szajdak, za dwie monografie naukowe pt. *Zanikanie torfowisk* oraz *Bioactive Compounds in Agricultural Soils* (Springer Verlag)

W tym roku nadesłane wnioski rozpatrywał komitet ds. nagrody pod przewodnictwem wiceprezesa PAU prof. Andrzeja Mączyńskiego.

Stypendia Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich. Stypendia te przyznaje komisja pod przewodnictwem prof. Andrzeja Borowskiego. W jej skład, poza przedstawicielami PAU, wchodzi również delegaci Fundacji oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytetu Wrocławskiego. W roku sprawozdawczym komisja przyznała 64 stypendia. Ze względu na epidemię COVID-19 spośród stypendiów przyznanych w roku ubiegłym wykorzystano jedynie 17. Kolejnych 51 stypendiów z roku 2020 zostało przeniesionych na rok 2021 (por. s. 181–191).

Sekretarz generalny PAU
Prof. dr hab. Szczepan Biliński

Protokół Komisji Rewizyjnej Polskiej Akademii Umiejętności

(kontrola dokumentacji finansowo-księgowej za rok 2020)

Komisja Rewizyjna Polskiej Akademii Umiejętności, w składzie: prof. dr hab. Ryszard Nycz, prof. dr hab. January Weiner i prof. dr hab. Agnieszka Zalewska, w obecności głównej księgowej PAU pani mgr Marzeny Panek, przeprowadziła w dniu 16 marca 2021 roku kontrolę dokumentacji finansowej Polskiej Akademii Umiejętności za rok 2020, a następnie drogą mailową uzyskała dodatkowe wyjaśnienia i uzgodniła niniejszy protokół.

Podobnie jak w ubiegłych latach, Komisja pragnie podziękować pani mgr Marzenie Panek za bardzo staranne przygotowanie dokumentacji oraz za udzielenie wyczerpujących dodatkowych wyjaśnień, zarówno podczas spotkania, jak i później drogą mailową.

Przeprowadzona kontrola skoncentrowała się na sprawach finansowych i merytorycznych, wynikających z analizy przychodów oraz kosztów i wydatków, w zakresie działalności statutowej, dedykowanych dotacji i grantów oraz działalności gospodarczej Akademii.

Zgodnie z praktyką lat ubiegłych Komisja Rewizyjna zwróciła szczególną uwagę na te elementy dokumentacji finansowej, które wskazują na zmiany w stosunku do wcześniejszej praktyki, utrudnienia w działalności Akademii w 2020 roku oraz możliwe przyszłe trudności.

Zakończyło się szczegółowe sprawdzanie dokumentacji finansowo-księgowej za 2020 rok pod względem formalnym przez biegłego rewidenta z firmy PROFIN p. Annę Borowiec-Rogalską. Wiadomo już, że opinia jest pozytywna i razem z raportem pokontrolnym będzie do wglądu w księgowości i w kancelarii PAU począwszy od maja br.

Na podstawie sprawdzonej przez Komisję Rewizyjną dokumentacji finansowo-księgowej przychodów oraz kosztów i wydatków za rok 2020 stwierdza się, co następuje:

**Zestawienie przychodów i kosztów oraz stanu rachunków
Polskiej Akademii Umiejętności za rok 2020**

I. Salda bankowe na dzień 1 stycznia

1. Rachunek bieżący	2 317 299,45
2. Rachunek funduszu socjalnego	35 154,79
3. Rachunek funduszu celowego BPP	2 129 250,00
4. Pozostałe rachunki	2 491 006,44
5. Rachunek stypendium medycznego im. A. i Z. Hermanów	653 377,51
6. Kasa	3 464,83

II. Przychody

1. Dotacje MNiSW	
A. Działalność statutowa	6 930 700,00
B. Inne dotacje	
– Działalność Upowszechniająca Naukę	23 888,42
– Narodowy Program Rozwoju Humanistyki	377 673,37
2. Granty NCN	75 929,59
3. Dotacje Senatu	
4. Dotacje MKiDN	
5. Dotacje Fundacji Lanckorońskich	
– stypendia naukowe (razem z londyńskimi)	110 983,99
– Acta Nuntiaturae Polonae	126 224,00
6. Pomoc de minimis – wsparcie czasopism	102 716,30
7. Dofinansowanie z Funduszy Europejskich PAUart	330 604,99
8. Pozostałe przychody statutowe	
– odsetki od kapitału – stypendium medyczne	6 732,64
– fundusze na nagrody	60 000,00
– Województwo Małopolskie	
– Urząd Miasta Krakowa – dofinansowanie „PAUzy”	
– Urząd Miasta Krakowa	23 577,23
– fundusze na publikacje	30 370,44
– sprzedaż wydawnictw własnych	173 858,07
– usługi Archiwum Nauki	2 494,31
– usługi Biblioteki Naukowej	7 523,52
– fundusze na konferencje	5 487,76
– inne dotacje	
– usługi statutowe biura	7 403,93

9. Przychody z działalności gospodarczej	
– wynajem budynków w Krakowie	1 156 366,40
– dzierżawa Domu Profesorskiego w Zawoi	43 854,29
– pozostałe przychody operacyjne i finansowe	296 770,44
– dofinansowanie PFRON	28 454,15
– dzierżawa w Warszawie	27 409,20
– odsetki od lokat	12 247,20
Razem przychody:	9 961 270,24

III. Koszty i wydatki

1. MNiSW

A. Działalność statutowa

– działalność organizacyjna	2 137 482,35
– działalność wydawnicza	217 057,16
– działalność Biblioteki Naukowej	2 083 224,46
– działalność Biblioteki Polskiej w Paryżu	1 500 000,00
– działalność Archiwum Nauki	161 462,22
– działalność Ośrodka Ormian	396 909,30
– współpraca zagraniczna	12 627,04

B. Inne dotacje

– Działalność Upowszechniająca Naukę	23 888,42
– Narodowy Program Rozwoju Humanistyki	377 673,37

2. Granty NCN

75 929,59

3. Dotacje Senatu

4. Dotacje MKiDN

5. Koszty i wydatki dotacji Fundacji Lanckorońskich

– stypendia naukowe	114 559,83
– Acta Nuntiaturae Polonae	126 224,00

6. Pozostałe koszty statutowe

– umowy UM, GM Kraków	20 525,97
– nagrody wypłacone za osiągnięcia naukowe	60 000,00
– Nagroda im. E. i A. Jerzmanowskich	100 681,18
– koszty sesji naukowych – współorganizowanych, pozostałych	22 146,17
– koszty wydawnictw – wysyłka, publikacje, magazynowanie	40 553,29
– koszty współwydawców pisma internetowego „PAUza”	102 099,35
– koszty działalności gospodarczej Biblioteki Naukowej	4 396,74

– koszty pozostałe działalności statutowej, w tym koszty obsługi i Zarządu	172 434,56
7. Koszty Funduszy Europejskich – dofinansowanie PAUart	330 604,99
8. Koszty z Pomoc de minimis – czasopisma naukowe	102 716,30
9. Koszty działalności gospodarczej	
– koszty utrzymania Domu Profesorskiego w Zawoi	41 699,50
– amortyzacja – Dom Profesorski w Zawoi	19 301,74
– koszty utrzymania kamienicy i Pałacyku w Warszawie	8 700,58
– amortyzacja – kamienica i Pałacyk w Warszawie	150 646,70
– koszt obsługi działalności gospodarczej	333 585,13
– koszty utrzymania budynków w Krakowie	216 524,82
– koszty remontów budynków w Krakowie	35 634,64
– pozostałe koszty operacyjne i finansowe	49 845,38
– podatek dochodowy	2 000,00
Razem koszty:	9 041 134,78
Zysk	920 135,46

IV. Salda bankowe na dzień 31 grudnia

1. Rachunek bieżący	3 180 262,33
2. Rachunek funduszu socjalnego	36 865,89
3. Rachunek funduszu celowego BPP	2 142 419,06
4. Pozostałe rachunki	3 515 768,66
5. Rachunek stypendium medycznego im. A. i Z. Hermanów	712 353,49
6. Kasa	4 896,81

W wyniku kontroli dokumentacji finansowo-księgowej za rok 2020 Komisja Rewizyjna wyciągnęła następujące wnioski¹:

- Przedstawiona Komisji dokumentacja jest przejrzysta i zawiera wiele przydatnych dodatkowych zestawień i porównań z poprzednimi latami.
- W 2020 roku całkowite przychody Polskiej Akademii Umiejętności wynosiły 9 961 000 zł i przekroczyły o 920 000 zł łączne koszty i wydatki w wysokości 9 041 000 zł. Dla porównania, w 2019 roku przychody PAU wynosiły 10 612 000 zł i przekroczyły o 672 000 zł łączne koszty i wydatki w wysokości 9 940 000 zł. Bilans budżetowy w 2020 roku był więc lepszy od bilansu w 2019 roku i po raz

¹ Kwoty w poniższych wnioskach Komisji podane są z dokładnością do 1000 zł.

- piąty z rzędu był dodatni, co jest niewątpliwym sukcesem Zarządu, a w szczególności sekretarza generalnego.
- Komisja Rewizyjna wysoko ocenia starania Zarządu o pozyskanie funduszy z Norweskiego Mechanizmu Finansowego na przeprowadzenie kompleksowego remontu krakowskich budynków PAU. Wobec faktu, że wniosek PAU nie został zakwalifikowany do finansowania, to w obecnej sytuacji rosnącej inflacji Komisja sugeruje Zarządowi rozpoczęcie najpilniejszych remontów w oparciu o zaoszczędzone środki własne PAU.
 - Podstawą finansowania działalności statutowej PAU pozostaje dotacja z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (obecnie Ministerstwo Edukacji i Nauki), która w 2020 roku wynosiła 6 931 000 zł i była o 5% wyższa od dotacji w 2019 roku w wysokości 6 601 000 zł. Część dotacji w wysokości 298 000 zł była celowa, a mianowicie, jak to już miało miejsce w 2019 roku, przeznaczona na prowadzenie Ośrodka Ormian, co stanowi poszerzenie działalności statutowej PAU. W odróżnieniu od sytuacji w ubiegłych latach, dotacja statutowa wystarczyła na pokrycie kosztów działalności statutowej PAU. Wiąże się to z ograniczeniami wynikającymi z pandemii COVID-19, przez co np. praktycznie wszystkie konferencje i zebrania PAU odbywały się w trybie zdalnym i ich organizacja była mniej kosztowna. Kwota 36 000 zł pozostała z dotacji na 2020 rok wydatkowana będzie w 2021 roku.
 - Analiza innych przychodów statutowych PAU pokazuje, że w 2020 roku dotacje Fundacji Lanckorońskich, granty NCN i NPRH oraz dotacje z budżetu Województwa Małopolskiego i Urzędu Miasta Krakowa utrzymane były na niższym poziomie niż w 2019 roku. Jest to w pewnej mierze wynik pandemii COVID-19, gdyż np. ze względu na ograniczenia w podróżowaniu fundusze na stypendia naukowe z Fundacji Lanckorońskich wynosiły w 2020 roku 111 000 zł, w porównaniu z kwotą 381 000 zł w 2019 roku. Podobne ograniczenia dotyczyły też wyjazdów w ramach grantów, a ograniczenia w organizacji konferencji spowodowały zmniejszenie dotacji na ten cel. W 2020 roku nie było dotacji z Województwa Małopolskiego na Nagrodę im. Erasma i Anny Jerzmanowskich i została ona ufundowana ze środków własnych PAU. Komisja Rewizyjna wyraża nadzieję, że jest to sytuacja przejściowa. Należy też zauważyć, że przychody statutowe PAU w kategorii „inne” na ogół mają charakter funduszy celowych i są całkowicie zbilansowane po stronie kosztów i wydatków.
 - W 2020 roku była w pełni kontynuowana działalność w ramach dwu dotacji celowych, pozyskanych w 2019 roku: z regionalnych europejskich funduszy strukturalnych na projekt PAUart Etap 4 (331 000 zł

wobec 226 000 zł w 2019 roku) oraz wsparcie de minimis (103 000 zł wobec 99 000 zł w 2019 roku) dla trzech czasopism wydawanych przez PAU („*Studia Historiae Scientiarum*”, „*Folia Quaternaria*” i „*Geoinformatica Polonica*”).

- W 2020 roku PAU wydała 11 książek i płytę CD oraz była wydawcą lub współwydawcą 19 czasopism (w 2019 roku było to 21 książek, czyli prawie dwukrotnie więcej, i 19 czasopism), co odpowiadało łącznej liczbie 1101,5 arkuszy drukarskich (1177 w 2019 roku). Merytoryczną pieczę nad działalnością wydawniczą PAU w zakresie wydawanych książek sprawował Komitet Wydawniczy. W 2020 roku koszty działalności wydawniczej PAU wynosiły 258 000 zł, w porównaniu z kwotą 516 000 zł w 2019 roku. Przychody, w postaci pozyskanych funduszy na publikacje i ze sprzedaży wydawnictw PAU, wynosiły 204 000 zł, w porównaniu z kwotą 356 000 zł w 2019 roku. Bilans finansowy był więc korzystniejszy w 2020 roku (koszt netto w wysokości 54 000 zł) niż w 2019 roku (160 000 zł). W trudnych warunkach pandemii udało się więc utrzymać działalność wydawniczą PAU na zadowalającym poziomie.
- W 2020 roku PAU była organizatorem lub współorganizatorem 10 konferencji lub sesji naukowych, w tym 3 międzynarodowych i 7 krajowych. Było to znacznie mniej niż w 2019 roku (odpowiednio 37, 10 i 27), gdyż ze względu na pandemię COVID-19 konferencje musiały być organizowane w trybie telekonferencji i z niektórych wcześniej planowanych konferencji w ogóle zrezygnowano. Bilans przychodów (specjalne dotacje i usługi statutowe biura) i kosztów związanych z organizacją konferencji był lepszy w 2020 roku (–9000 zł) niż w 2019 roku (–21 000 zł), co wiąże się z niższymi kosztami organizacji w trybie zdalnym.
- Analiza kosztów wynagrodzeń osobowych i ubezpieczeń społecznych pracowników PAU pokazuje, że 2020 rok był drugim z rzędu rokiem wzrostu płac. Całkowita kwota na wynagrodzenia osobowe w 2020 roku (3 482 000 zł) była o około 8% wyższa niż w roku 2019 (3 235 000 zł) oraz odpowiednio do tego wzrosły ubezpieczenia społeczne. Świadczenia pracownicze w 2020 roku wynosiły 155 000 zł, w porównaniu z kwotą 136 000 zł w 2019 roku. Fundusz bezosobowy był na podobnym poziomie w obu latach (1 074 000 zł w 2020 roku i 1 086 000 zł w 2019 roku). Komisja Rewizyjna docenia wysiłek Zarządu w sprawie podniesienia wynagrodzeń pracowników PAU, co było bardzo potrzebne w związku z dysproporcją tych wynagrodzeń w porównaniu z wynagrodzeniami na podobnych stanowiskach w innych instytucjach naukowych.

- Działalność gospodarcza PAU wiąże się głównie z gospodarowaniem nieruchomościami w Krakowie, Warszawie i Zawoi. W 2020 roku całkowite przychody z tej działalności wynosiły 1 565 000 zł, a całkowite koszty i wydatki 858 000 zł, dając zysk 707 000 zł (dla porównania, w 2019 roku było to odpowiednio 1 646 000, 1 039 000 i 607 000 zł). Wyższy zysk w 2020 roku wiąże się z brakiem prowadzenia remontów w krakowskich budynkach PAU (kwota 36 000 zł w 2020 roku wobec 147 000 zł w 2019 roku) oraz ze wzrostem kursu euro w stosunku do złotówki. Ponieważ część środków do dyspozycji PAU jest w euro, to duży wzrost kursu euro w 2020 roku wygenerował zysk w wysokości 224 000 zł. Zysk związany z wynajmem nieruchomości w Krakowie w 2020 roku był o około 203 000 zł niższy niż w 2019 roku (940 000 zł w 2020 roku wobec 1 142 000 zł w 2019 roku), gdyż pandemia COVID-19 i związane z nią przejście na pracę zdalną spowodowały konieczność obniżenia opłat za wynajem. Ustabilizowały się bezpośrednie przychody i koszty dzierżawy nieruchomości w Zawoi i w Warszawie. W przypadku Domu Profesorskiego w Zawoi oznacza to symboliczny zysk w wysokości 1000 zł rocznie, a w przypadku kamienicy i Pałacyku Rusieckich w Warszawie – kwotę około 19 000 w 2020 roku wobec około 18 000 zł w 2019 roku. Kolejne lata powinny przynieść dalszy niewielki wzrost zysku z wynajmu nieruchomości warszawskich. W obu przypadkach PAU ponosi koszty amortyzacji – 19 000 zł dla nieruchomości w Zawoi i ponad 151 000 zł (159 000 zł w 2019 roku) dla nieruchomości w Warszawie. Bardzo istotny jest fakt, że nieruchomości w Zawoi i w Warszawie remontowane są na koszt dzierżawców. Komisja Rewizyjna gratuluje Zarządowi bardzo dobrego rozwiązania problemu nieruchomości w Zawoi i w Warszawie, które bez tego rozwiązania generowałyby rosnące koszty w budżecie PAU.
- Analiza wykorzystania narzędzi internetowych w działalności PAU, jakiej Komisja Rewizyjna dokonała w ramach sprawozdania za 2019 rok, pokazała, że PAU wydatnie korzysta z tych narzędzi, z wyjątkiem stosunkowo słabego wykorzystania platformy YouTube do popularyzacji wydarzeń naukowych organizowanych przez PAU. W 2020 roku pandemia COVID-19 spowodowała, że wiele spotkań z ciekawymi referatami prowadzonych było w trybie zdalnym i następnie trafiało w postaci nagrań na platformę YouTube. Problemem jest jednak mała liczba osób korzystających z tych nagrań. Komisja Rewizyjna sugeruje przeznaczenie określonych środków finansowych na popularyzację tej aktualnie rozwijanej działalności PAU. Na przykład, znakomita inicjatywa „PAU dla SZKÓŁ” mogłaby zostać spopularyzowana przez

wysłanie e-maili lub listów do dyrekcji szkół w Małopolsce. Można by też, wzorem ogłaszania popularnonaukowych seminariów organizowanych przez Wydział Fizyki UW, umieszczać informacje o tego rodzaju ciekawych wykładach w PAU w środkach komunikacji miejskiej w Krakowie.

W podsumowaniu Komisja Rewizyjna stwierdza, że w 2020 roku Polska Akademia Umiejętności z powodzeniem rozwijała swoją działalność statutową w zakresie badań naukowych, wydawnictw i popularyzacji, pomimo działania w bardzo trudnych warunkach pandemii COVID-19. Dodatni bilans budżetowy PAU, utrzymany piąty rok z rzędu, wskazuje na bardzo dobrą kontrolę budżetu przez Zarząd PAU. Komisja Rewizyjna sugeruje wykorzystanie powstałej rezerwy budżetowej na przeprowadzenie najpilniejszych remontów budynków PAU, gdyż zwiększająca się inflacja jest argumentem przeciwko zwiększaniu tej rezerwy z zamiarem zrealizowania w przyszłości większego zakresu remontów. Rok 2020 ostatecznie pokazał, że warunki przekazania w dzierżawę nieruchomości PAU w Zawoi i w Warszawie zostały bardzo dobrze wynegocjowane i są korzystne zarówno w bliższej, jak i w dalszej perspektywie czasowej. Komisja Rewizyjna docenia kontynuację starań Zarządu w zakresie poprawy warunków finansowych zatrudnionych pracowników. Zwiększenie liczby nagrań z naukowych spotkań organizowanych przez PAU, dostępnych na platformie YouTube, jest bardzo cenne. Wymaga jednak zainwestowania pewnych środków finansowych na dotarcie do większej liczby potencjalnych odbiorców.

Kraków, 21 marca 2021

Prof. dr hab. Ryszard Nycz
Prof. dr hab. Januarey Weiner
Prof. dr hab. Agnieszka Zalewska

Czynności PAU w czasie pandemii COVID-19

Walne Zgromadzenie PAU (wiosenne), planowane na dzień 14 marca 2020, zostało odwołane. Informacje o PT kandydatach na członków (korespondentów, czynnych i zagranicznych) PAU zostały przesłane członkom korporacji pocztą elektroniczną i/lub tradycyjną (por. s. 104–105). Wybory przeprowadzono w trybie korespondencyjnym. Członkowie korporacji otrzymali karty wyborcze, 2 koperty zwrotne (kopertę czystą oraz kopertę z adresem PAU i nazwiskiem głosującego) oraz instrukcję głosowania. Wszystkie karty wyborcze zostały opatrzone suchą pieczęcią, zabezpieczającą autentyczność dokumentów. W podobny sposób przeprowadzono głosowania nad:

- Uchwałą Walnego Zgromadzenia PAU o przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2019 oraz
- Uchwałą Walnego Zgromadzenia o podziale zysku za rok 2019 (por. pkt 5).

Kolejne Walne Zgromadzenie oraz Uroczyste Posiedzenie Publiczne (oba planowane na dzień 20 czerwca 2020) również zostały odwołane. Równocześnie Zarząd Akademii podjął decyzję o nagraniu wszystkich kluczowych części wymienionych posiedzeń i udostępnieniu tych nagrań na stronie internetowej PAU.

Nagrano następujące wystąpienia:

- Informacje prezesa PAU prof. Jana Ostrowskiego o działalności PAU od czasu listopadowego Walnego Zgromadzenia (por. pkt 1).
- Sprawozdanie sekretarza generalnego z działalności w roku 2019 (por. pkt 2).
- Informację o przyznanych nagrodach (por. pkt 3).
- Informację o wynikach wyborów przeprowadzonych w trybie korespondencyjnym (por. pkt 4).

W podobny sposób udostępniono wykład prof. Krzysztofa Ożoga, zatytułowany *Królewska koronacja Władysława Łokietka i jej międzynarodowy kontekst* (por. s. 195–204).

Pkt. 1. W swym nagrany wystąpieniu prezes poruszył następujące zagadnienia: działalność wydawniczą PAU (zwrócił uwagę na kolejny,

terminowo wydany „Rocznik PAU”, 7. tom materiałów z debaty w Tomaszowicach oraz kolejne numery czasopisma „Kwartalnik Prawa Prywatnego” (które zostało w tym roku zamieszczone na tzw. liście ERIH), konferencje naukowe, cykliczne spotkania „Rozmowy o człowieku” oraz zorganizowaną przez Panią Katarzynę Dzięgło „Platformę Wymiany Naukowej PAU”.

Następnie prezes przedstawił informacje dotyczące nagród przyznanych w roku 2020:

- Nagrodę im. Jerzmanowskich otrzymała s. Małgorzata Chmielewska. Niestety, ze względu na stan pandemiczny nagroda nie została wręczona. Z tego samego powodu w roku 2020 Urząd Marszałkowski wycofał się z jej finansowania. W tej sytuacji PAU czyni starania o sfinansowanie nagrody z innych źródeł. Uroczystość wręczenia zostanie zorganizowana w roku 2021.
- Nagrodę im. Tadeusza Browicza otrzymali: dr hab. n. med. Tymoteusz Żera i prof. dr hab. n. med. Michał Grąt (por. pkt 3).
- Nagrodę im. Prof. Adama Bielańskiego otrzymał prof. dr hab. Józef Mąkosza (por. pkt 3).

Prezes przedstawił też szczegółową informację dotyczącą starań Akademii o uzyskanie finansowania z funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego na prace remontowe i konserwatorskie w siedzibie PAU. Wniosek ten, po pozytywnej ocenie formalnej, został zakwalifikowany do fazy drugiej konkursu, tj. oceny merytorycznej. Za szczególne zaangażowanie w prace nad przygotowaniem projektu prezes podziękował Pani dyrektor Annie Michalewicz, Pani dyrektor dr Agnieszce Fludzie-Krokos oraz kierownikowi administracji Panu Tomaszowi Rabiejowi.

Na zakończenie prezes przedstawił tryb, w jakim przeprowadzono wybory korespondencyjne; poprosił też o przemyślenie złożonych skutków pandemii oraz podjęcie próby diagnozy sytuacji po ustaniu zagrożenia.

Pkt. 2. Sprawozdanie sekretarza generalnego wraz z tabelami i zestawieniami opublikowane zostało w „Roczniku PAU” za rok 2019. „Rocznik” udostępniony jest na stronach internetowych PAU.

Pkt. 3. Nagrodę im. Tadeusza Browicza otrzymali:

- dr hab. nauk medycznych Tymoteusz Żera (Warszawski Uniwersytet Medyczny) za odkrycie nowych neurohormonalnych mechanizmów regulacji układu krążenia;
- prof. Michał Grąt (Warszawski Uniwersytet Medyczny) za opracowanie nowych morfologicznych i molekularnych kryteriów kwalifikacji pacjentów z rakiem wątrobowokomórkowym do transplantacji wątroby.

Osiągnięcia laureatów przedstawili odpowiednio – prof. Ewa Szczepańska-Sadowska i prof. Marek Krawczyk.

Nagrodę im. Prof. Adama Bielańskiego otrzymał prof. Mieczysław Józef Mąkosza (Instytut Chemii Organicznej PAN w Warszawie) za wiodący wkład w odkrycie reakcji chemicznych zachodzących na drodze katalizy międzyfazowej oraz wskazanie ich mechanizmu. Laureata przedstawiła prof. Ewa Broclawik.

Pkt. 4. Przewodnicząca Komisji Skrutacyjnej powołanej do wyboru nowych członków PAU, prof. Maria Nowakowska, przedstawiła listę nowo wybranych członków Akademii (por. s. 107–121).

Pkt. 5. W trybie korespondencyjnym przyjęto również obie uchwały finansowe: Uchwałę Walnego Zgromadzenia PAU o przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2019 oraz Uchwałę Walnego Zgromadzenia o podziale zysku za rok 2019 (por. s. 106).

Podobnie jak wiosenne oraz letnie Walne Zgromadzenie, również jesienne posiedzenie uroczyste w formie tradycyjnej nie odbyło się. Krótkie przemówienia prezesa, sekretarza generalnego oraz wykład prof. Józefa Borzyszkowskiego, zatytułowany *Powrót Pomorza do Polski w 1920 roku – jego uwarunkowania i następstwa* (por. s. 205–217), zostały nagrane i udostępnione na platformie wymiany naukowej PAU.

Zwyczajowo najważniejszą częścią posiedzenia uroczystego jest wręczenie dyplomów nowo wybranym członkom Akademii. Z wymienionych wyżej względów uroczystość ta została przeniesiona na najbliższe Walne Zgromadzenie, które będzie mogło odbyć się w formie tradycyjnej – a więc po ustąpieniu pandemii. W swoim wystąpieniu sekretarz generalny przypomniał nazwiska osób wybranych w wyborach roku 2020, następnie złożył im serdeczne gratulacje oraz życzenia owocnej pracy na rzecz korporacji. Sekretarz generalny powiadomił również członków korporacji, iż wszyscy kandydaci na członków zagranicznych (wybrani w wyborach roku 2020) uzyskali akceptację Prezydenta RP, Pana dr. Andrzeja Dudy. Pismo w tej sprawie kancelaria PAU otrzymała w październiku 2020 roku.

Od kilku lat kalendarz PAU oraz Biblioteki Naukowej PAU i PAN rozprowadzany jest w czasie jesiennego posiedzenia uroczystego. Taki sposób dystrybucji kalendarza na rok 2021 nie był oczywiście możliwy. W tej sytuacji kalendarz wraz z życzeniami świątecznymi został przesłany wszystkim członkom korporacji pocztą.

Sekretarz generalny PAU
Prof. dr hab. Szczepan Biliński

Kandydaci na członków PAU w 2020 roku¹

Wydział I Filologiczny

Na członków korespondentów:

Prof. Bogusław Dopart
Prof. Janusz S. Gruchała

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Na członka czynnego:

Prof. Krzysztof Ożóg

Na członków korespondentów:

Prof. Andrzej Friszke
Prof. Cezary Obracht-Prondzyński

Na członków zagranicznych:

Prof. Robert I. Frost
Prof. Christopher Michael Hann
Prof. Jolanta Kren Kostkiewicz
Prof. Thomas Wunsch

Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych

Na członków korespondentów:

Prof. Andrzej Szczepan Białynicki-Birula
Prof. Andrzej Jajszczyk
Prof. Michał Praszałowicz
Prof. Marek Samoć
Prof. Błażej Skoczeń
Prof. Karol Życzkowski

¹ Por. *Czynności PAU w czasie pandemii COVID-19*.

Na członka zagranicznego:
Prof. Helmut Satz

Wydział IV Przyrodniczy

Na członka czynnego:
Prof. Barbara Bilińska

Na członków zagranicznych:
Prof. Louis Du Pasquier
Prof. Richard Frackowiak
Prof. Michael A. Kaminski
Prof. Helmut Sies
Prof. Andrzej T. Słomiński

Wydział V Lekarski

Na członków czynnych:
Prof. Andrzej Pilc
Prof. Marek Sanak
Prof. Tomasz Trojanowski
Prof. Andrzej Więcek

Na członków korespondentów:
Prof. Władysław Lasoń
Prof. Tomasz Szczepański

Na członków zagranicznych:
Prof. Krzysztof S. Bankiewicz
Prof. Kjell Fuxe

Wydział VI Twórczości Artystycznej

Na członków czynnych:
Jerzy Kalina
Wiesław Myśliwski
Olga Tokarczuk

Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU o przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2019¹

Walne Zgromadzenie Polskiej Akademii Umiejętności w drodze głosowania korespondencyjnego postanawia przyjąć sprawozdanie finansowe za rok 2019.

Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU o podziale zysku za rok 2019

Walne Zgromadzenie Polskiej Akademii Umiejętności w drodze głosowania korespondencyjnego postanawia, że zysk bilansowy za rok 2019 w kwocie 672 093,62 zł zostanie w całości przekazany na fundusz zapasowy PAU.

¹ Uchwały podjęte 19.06.2020.

Członkowie PAU wybrani 19 czerwca 2020 roku¹

Krajowi

Wydział I Filologiczny

Członkowie korespondenci

Bogusław Dopart, prof. dr hab.; specjalność naukowa: literaturoznawstwo; profesor Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Katedry Historii Literatury Oświecenia i Romantyzmu; zastępca przewodniczącego Komisji Kultury Słowian PAU, przewodniczący Oddziału w Krakowie Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, przewodniczący Komitetu Krakowskiego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego; członek: Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, Muzealnej Rady Programowej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Polskiej Akademii Umiejętności, Komisji Historycznoliterackiej PAN; odznaczony: Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej; zainteresowania pozanaukowe: dzieje i zabytki Krakowa, muzyka od Bacha do Lutosławskiego, góry. – Kontakt: e-mail: bjpgdopart@wp.pl

Janusz Gruchala, prof. dr hab.; specjalność naukowa: literaturoznawstwo (historia literatury staropolskiej, w szczególności literatury religijnej, w tym kaznodziejstwa; edytorstwo naukowe tekstów dawnych; kultura i piśmiennictwo emigracji po II wojnie światowej); profesor Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Katedry Edytorstwa i Nauk Pomocniczych, kierownik Pracowni Archiwum Oficyny Poetów i Malarzy przy Katedrze Edytorstwa UJ, przewodniczący Komisji Historycznej PAN Oddział w Krakowie; członek: Rady Narodowego Funduszu Rozwoju Humanistyki (MNiSW), Komisji Filologii

¹ Notki sporządzone na podstawie informacji internetowych, ponieważ nowo wybrani członkowie PAU nie odesłali wypełnionej ankiety, oznaczono *.

Klasycznej PAU, Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddział w Krakowie; laureat nagród: Ministra Nauki, Rektora UJ; odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej. – Kontakt: Katedra Edytorstwa i Nauk Pomocniczych UJ, ul. Gołębia 14, 31-007 Kraków, e-mail: janusz.gruchala@uj.edu.pl

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Członek czynny

Krzysztof Ożóg, prof. dr hab.; specjalność naukowa: historia (historia średniowiecza); profesor Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Zakładu Historii Polski Średniowiecznej Instytutu Historii UJ; dyrektor Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego; członek Polskiego Towarzystwa Historycznego; laureat: I Nagrody Prezydenta Miasta Krakowa w Dziedzinie Nauki i Techniki (1988), Nagrody JM Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego „Pro Arte Docendi” (2008), Nagrody im. Włodzimierza Pietraka za Działalność Naukową (2016); zainteresowania: duchowość chrześcijańska. – Kontakt: Instytut Historii, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gołębia 13, 31-007 Kraków, e-mail: krzysztof.ozog@uj.edu.pl

Członkowie korespondencji

Andrzej Friszke, prof. dr hab.; specjalność naukowa: nauki humanistyczne; profesor w Instytucie Studiów Politycznych PAN; wykładowca w Collegium Civitas, były członek Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej i zastępca przewodniczącego Rady IPN, kierownik działu historycznego czasopisma „Więź”; członek: Polskiej Akademii Nauk (korespondent), Stowarzyszenia i Przyjaciół Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego; laureat: Nagrody Fundacji Polcul (1996), Polskiej Fundacji Kulturalnej w Londynie (1995), Nagrody im. Jerzego Giedrojcia (2001), Nagrody im. Kazimierza Mościckiego (2011), Nagrody im. Tadeusza Kotarbińskiego (2018); odznaczony: Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2005), Krzyżem Kawalerskim (2006) i Oficerskim (2011) Orderu Odrodzenia Polski.*

Cezary Obracht-Prondzyński, prof. dr hab.; specjalność naukowa: socjologia, historia; profesor Instytutu Socjologii Uniwersytetu Gdańskiego, kierownik Zakładu Antropologii Społecznej; kierownik Pomorskiego

Centrum Badań nad Kulturą UG, prezes Instytutu Kaszubskiego, przewodniczący Pomorskiej Rady Kultury, członek Kolegium Historyczno-Programowego Europejskiego Centrum Solidarności, przewodniczący Rady Fundacji „Kaszubski Uniwersytet Ludowy”; członek: Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, Towarzystwa Naukowego w Toruniu, Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Instytutu Kaszubskiego; laureat: Nagrody Niezależnej Fundacji Popierania Kultury Polskiej Polcul Foundation za pracę społeczną i kulturalną na Pomorzu (1997), III Nagrody i Medalu im. Zygmunta Glogera za szczególne zasługi w badaniu, ochronie i rozwoju kultury (2004), Nagrody Naukowej Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza (2017); odznaczony: Odznaką Honorową Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony dla Kultury Polskiej” (2009), Medalem za Zasługi dla Uniwersytetu Gdańskiego (2011); zainteresowania: socjologia etniczności, współczesne przemiany kulturowe i socjologia kultury, wielokulturowość oraz socjologia pogranicza, historia i kultura Kaszub i Pomorza, samorząd, regionalizm oraz idea samorządności i demokracja lokalna. – Kontakt: Instytut Socjologii, Uniwersytet Gdański, ul. Jana Bażyńskiego 4, 80-309 Gdańsk, tel.: 58 523 45 15, 58 523 44 44, e-mail: cezaryop01@gmail.com

Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych

Członkowie korespondenci

†**Andrzej Szczepan Białynicki-Birula**, prof. dr hab.; specjalność naukowa: matematyka (geometria algebraiczna, algebra); profesor Uniwersytetu Warszawskiego; członek rzeczywisty PAN, członek Komisji ds. Etyki w Nauce przy PAN; doktor honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego; laureat: Nagrody Fundacji im. Jurzykowskiego, Nagrody Prezesa Rady Ministrów za całokształt pracy naukowej; odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. – Zmarł 19 kwietnia 2021 r.

Andrzej Jajszyzyk, prof. dr hab.; specjalność naukowa: telekomunikacja; profesor Instytutu Telekomunikacji Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, prezes Oddziału PAN w Krakowie, wiceprezes zarządu Fundacji Kyoto-Kraków; członek: Rady Naukowej Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC), Rady Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej „Manggha”, Polskiej Akademii Nauk, Academia Europaea, IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) Fellow (1999); laureat: Nagrody Fundacji na rzecz Nauki Polskiej (2008), IEEE Communications Society

Joseph LoCicero Award (2008); odznaczony: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej; zainteresowania: działania na rzecz reform nauki i szkolnictwa wyższego, sztuki plastyczne, architektura, góry. – Kontakt: Instytut Telekomunikacji, Akademia Górniczo-Hutnicza, al. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków, tel. 12 617 39 37, e-mail: jajszcz@agh.edu.pl

Michał Praszalowicz, prof. dr hab.; specjalność naukowa: fizyka teoretyczna; profesor w Instytucie Fizyki Teoretycznej Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej Uniwersytetu Jagiellońskiego; kierownik Zakładu Teorii Cząstek IF UJ (od 2005), redaktor naczelny *Acta Physica Polonica B* (od 2009), wiceprzewodniczący (2008–2012) i przewodniczący (2012–2016) Rady IF UJ; członek: Polskiego Towarzystwa Fizycznego, Stowarzyszenia Alumni (byłych stypendystów programów USA), *Societas Humboldtiana Polonorum*; laureat: indywidualnej Nagrody III stopnia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1983), dwukrotnie indywidualnej Nagrody Rektora UJ (1990, 1996), dwukrotnie indywidualnej Nagrody II stopnia Rektora UJ za działalność naukową (2011, 2017); odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2003); zainteresowania pozanaukowe: narciarstwo, podróże, sztuka włoska. – Kontakt: Instytut Fizyki Teoretycznej UJ, ul. S. Łojasiewicza 11, pok. B-2-24, 30-348 Kraków, tel. 12 664 46 51, e-mail: michal.praszalowicz@uj.edu.pl

Marek Samoć, prof. dr hab.; specjalność naukowa: fizykochemia; profesor Politechniki Wrocławskiej, kierownik Katedry Inżynierii i Modelowania Materiałów Zaawansowanych PWr, członek Rady Narodowego Centrum Nauki; członek: Polskiej Akademii Nauk (korespondent), European Academy of Sciences (EurASC); laureat: Nagrody Prezesa Rady Ministrów (2015), Nagrody Wrocławia (2016), Medalu Jana Zawidzkiego Polskiego Towarzystwa Chemicznego (2017), Francusko-Polskiej Nagrody Francuskiego Towarzystwa Chemicznego (2019); zainteresowania i osiągnięcia pozanaukowe: prowadzenie w latach 1995–2010 w Australii firmy internetowej Clover Computing, obsługującej m.in. Polonię australijską. – Kontakt: <http://kimmmz.webcloud.pwr.edu.pl>, e-mail: marek.samoc@pwr.edu.pl

Błażej Skoczeń, prof. dr hab.; specjalność naukowa: mechanika i fizyka ciała stałego, mechanika konstrukcji, mechanika materiałów, inżynieria materiałów, budowa maszyn, termodynamika, modelowanie konstytutywne materiałów w zastosowaniu do ekstremalnie niskich temperatur,

projektowanie akceleratorów cząstek elementarnych; profesor Politechniki Krakowskiej, dyrektor Instytutu Mechaniki Stosowanej (2009–2017), kierownik Zakładu Mechaniki Ciał Stałych (2013–2017), kierownik Centrum Projektowania Akceleratorów Cząstek Elementarnych (od 2017), przewodniczący Komisji Ewaluacji Nauki – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (od 2019); kierownik sekcji w Europejskiej Organizacji Badań Jądrowych CERN, Genewa (2000–2005), członek Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych, KEJN (2013–2019), przewodniczący Komisji Nauk Ścisłych i Inżynierskich (2017–2019), członek Rady Dyrektorów (od 2017) i Zgromadzenia Ogólnego (od 2017) International Centre for Mechanical Sciences, CISM, Udine, Włochy, członek Rady Naukowej Narodowego Centrum Badań Jądrowych, NBCJ (od 2017), członek Rady Naukowej Instytutu Fizyki Jądrowej PAN i Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN (od 2020); członek Komisji Ewaluacyjnej Wysokiej Rady ds. Ewaluacji Nauki i Szkolnictwa Wyższego, HCÉRES, Paryż (2016, 2018, 2019), Rady Kuratorów Wydziału Nauk Technicznych PAN (od 2019); członek: Komisji Nauk Technicznych PAU (od 2014), Komitetu Mechaniki PAN (od 2007, wiceprzewodniczący od 2016), Polskiego Towarzystwa Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej (od 2018), Polskiej Akademii Nauk (korespondent od 2020); laureat: Nagrody Naukowej Wydziału IV PAN im. Wacława Olszaka (2006), dwukrotnie indywidualnej Nagrody JM Rektora PK za osiągnięcia naukowe (2011, 2016); przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Polskiego Kongresu Mechaniki PCM-CMM-2019; odznaczony Złotą Odznaką Honorową Województwa Małopolskiego – Krzyżem Małopolskim (2015); zainteresowania pozanaukowe: turystyka górską (Alpy austriackie, francuskie, szwajcarskie, włoskie, Tatry), narciarstwo alpejskie (zjazdowe), muzyka klasyczna. – Kontakt: ul. Rysi Stok 19, 30-237 Kraków, e-mail: blazej.skoczen@pk.edu.pl

Karol Życzkowski, prof. dr hab.; specjalność naukowa: fizyka teoretyczna; profesor w Instytucie Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego; profesor Centrum Fizyki Teoretycznej PAN w Warszawie; członek: Academia Europaea (od 2014), Polskiego Towarzystwa Fizycznego; osiągnięcia pozanaukowe: podczas służby wojskowej w maju 1988 odmówił złożenia przysięgi wojskowej, opisał swe wspomnienia w książce *Notatki szeregowca*; w lipcu 1991 samotnie zjechał na nartach północną ścianą Piku Lenina (7134 m) w Kirgizji; współautor Kompromisu Jagiellońskiego – systemu głosowania w Radzie Unii Europejskiej, książki *Każdy głos się liczy* oraz narciarskiego przewodnika po polskich Tatrach Wysokich. – Kontakt: e-mail: karol.zyczkowski@uj.edu.pl

Wydział IV Przyrodniczy

Członek czynny

Barbara Bilińska, prof. dr hab.; specjalność naukowa: biologia rozrodu, endokrynologia, andrologia; profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego; kierownik Zakładu Endokrynologii Instytutu Zoologii i Badań Biomedycznych na Wydziale Biologii UJ (1997–2019), współredaktor naczelny „Folia Histochemica et Cytobiologica” (1992–2007), prezes Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików (1998–2004); członek: Polskiej Akademii Umiejętności (od 2004 korespondent, od 2020 czynny), European Academy of Andrology (od 2008), Polskiej Akademii Nauk (korespondent od 2010), Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (2017–2020), Rady Nadzorującej Centrum Transferu Technologii CITTRU UJ (2016–2020); członek honorowy: Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików (2012), Polskiego Towarzystwa Andrologicznego (2019); laureatka: Nagrody Fundacji Biologii Komórki i Biologii Molekularnej (1995), Subsydium Profesorskiego MISTRZ FNP (2008), Lauru Jagiellońskiego (2015); odznaczona: Złotym Krzyżem Zasługi (2004), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2010), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2011); zainteresowania pozanaukowe: literatura, muzyka, bridż, turystyka piesza. – Kontakt: e-mail: barbara.bilinska@uj.edu.pl

Wydział V Lekarski

Członkowie czynni

Andrzej Pilc, prof. dr hab.; specjalność naukowa: biologia medyczna (neurofarmakologia); profesor w Zakładzie Neurobiologii Instytutu Farmakologii PAN im. Jerzego Maja; profesor w Zakładzie Badań nad Żywieniem i Lekami Wydziału Nauk o Zdrowiu CM UJ, przewodniczący Komisji do spraw Nauk o Życiu Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych (2015–2019); członek: Polskiego Towarzystwa Farmakologicznego, Polskiego Towarzystwa Badań Układu Nerwowego, Society for Neuroscience, European College of Neuropsychopharmacology, European Neuroscience Association; laureat: Nagrody i Medalu Jędrzeja Śniadeckiego Wydziału Nauk Medycznych PAN, Nagrody im. Tadeusza Browicza Wydziału Lekarskiego PAU, Nagrody im. Janusza Supniewskiego Instytutu Farmakologii PAN, Nagrody Wydziału Nauk Medycznych PAN (trzykrotnie: 1982, 1986, 2000); odznaczony Złotym

Krzyżem Zasługi; zainteresowania i osiągnięcia pozanaukowe: nauko-metria (szereg opracowań w tym zakresie), taternictwo, alpinizm, hima-laizm (z wyprawami na ośmiotysięczniki włącznie). – Kontakt: e-mail: nfpilc@cyf-kr.edu.pl

Marek Sanak, prof. dr hab.; specjalność naukowa: genetyka, biologia molekularna; profesor Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Zakładu Biologii Molekularnej i Genetyki Klinicznej Wydziału Lekarskiego CM UJ oraz Zakładu Diagnostyki Biochemicznej i Molekularnej Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie; pełnomocnik rektora UJ ds. nauki i rozwoju w CM UJ, pełnomocnik prorektora CM UJ ds. nauki i współpracy międzynarodowej, przewodniczący Stałej Komisji ds. Collegium Medicum UJ; członek Rady Naukowej Instytutu Farmakologii PAN; członek: Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, Polskiego Towarzystwa Genetyki Człowieka, Europejskiego Towarzystwa Badań w Pediatrii (ESPR), Europejskiego Towarzystwa Badań Klinicznych (ESCI), Komitetu Nauk Fizjologicznych i Farmakologicznych PAN; laureat: Lancet Investigators Award (1997), indywidualnej Nagrody Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej za wybitne osiągnięcia naukowe w dziedzinie biologii molekularnej (1999), Nagrody Rektora UJ za osiągnięcia dydaktyczne (2010), Lauru Jagiellońskiego (2012), Nagrody „Pro Arte Docendi” (2014).*

Tomasz Trojanowski, prof. dr hab.; specjalność naukowa: neurochirurgia; profesor w Katedrze i Klinice Neurochirurgii i Neurochirurgii Dziecięcej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie; przewodniczący Sekcji Medycznej Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych, honorowy prezes Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów, przewodniczący Oddziału PAN w Lublinie, honorowy przewodniczący Komitetu Nauk Neurologicznych PAN, krajowy konsultant ds. neurochirurgii; członek: Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów, Światowej Akademii Neurochirurgii, Brytyjskiego Towarzystwa Neurochirurgów (honorowy), Towarzystwa Chirurgów Polskich (honorowy), Akademii Eurasiana Neurochirurgica (honorowy prezydent); laureat: indywidualnej Nagrody Naukowej I stopnia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej za prace w dziedzinie chorób naczyniowych mózgu, indywidualnej Nagrody Ministra Zdrowia za wybitne osiągnięcia naukowe i zasługi dla rozwoju neurochirurgii w Polsce, odznaczenia honorowego Zasłużony dla Lubelskiego Środowiska Naukowego Pro Societate Scientiarum et Litterarum Lublinensi Merito (LTN), tytułu Ambasadora Lubelszczyzny 2001, Nagrody Angelus Lubelski w kategorii człowiek służby publicznej;

odznaczony: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Medalem „Gloria Medicinæ” Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Złotym Medalem Hipolita za wybitną postawę i działalność dla dobra społeczeństwa oraz „krzewienie idei pracy organicznej”, Komandorią Orderu Św. Sylwestra (Watykan); zainteresowania pozanaukowe: elektronika, teatr, muzyka, turystyka (w tym górską), narciarstwo. – Kontakt: tel. 603 540 726, e-mail: tomasz.trojanowski2017@gmail.com

Andrzej Wićcek, prof. dr hab.; specjalność naukowa: nauki medyczne; profesor Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, kierownik Katedry i Kliniki Nefrologii, Transplantologii i Chorób Wewnętrznych; prezydent Europejskiego Towarzystwa Nefrologicznego ERA-EDTA (2014–2017), wiceprzewodniczący Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, prezes Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Katowicach, członek Prezydium Komitetu Nauk Klinicznych PAN, członek Rady Kuratorów Wydziału V Nauk Medycznych PAN; członek: European Academy of Sciences and Arts, Polskiej Akademii Umiejętności (czynny), Polskiej Akademii Nauk (korespondent), Europejskiego Towarzystwa Nefrologicznego (ERA-EDTA), Amerykańskiego Towarzystwa Nefrologicznego (ASN); doktor honoris causa Semmelweis University, Budapeszt; laureat: tytułów Distinguished Fellow of the European Renal Association (FERA) i Fellow of the American Society of Nephrology (FASN), 2018 Award for the Outstanding Contribution to the European Renal Association – European Dialysis and Transplant Association, Silver Plate Award (Hungarian Kidney Foundation, Budapeszt); odznaczony: Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Stulecia Internistów Polskich, Honorowym Orderem „Laur 50-lecia Śląskiego Uniwersytetu Medycznego”, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Kryształowym Laurem Umiejętności i Kompetencji z Diamentem; zainteresowania pozanaukowe: historia Śląska, historia nefrologii. – Kontakt: e-mail: awiece@sum.edu.pl

Członkowie korespondencji

Władysław Lasoń, prof. dr hab.; specjalność naukowa: neurofarmakologia; profesor, dyrektor Instytutu Farmakologii im. Jerzego Maja Polskiej Akademii Nauk; kierownik Zakładu Neuroendokrynologii Doświadczalnej IF PAN, przewodniczący Rady Redakcyjnej czasopisma „Pharmacological Reports”, członek Zespołu Redakcyjnego czasopisma „Neurotoxicity Research”; członek: Polskiego Towarzystwa Far-

makologicznego, Polskiego Towarzystwa Badań Układu Nerwowego; laureat: Nagrody Indywidualnej Fundacji H. i J. Supniewskich (1986), Nagrody Zespołowej Wydziału Nauk Medycznych PAN za cykl prac „Regulacje biosyntezy peptydów opioidowych w warunkach zaburzonej homeostazy organizmu” (1993), III Nagrody Polskiego Towarzystwa Farmakologicznego (1996), Nagrody Naukowej PAU im. Mikołaja Kopernika – Fundacji Miasta Krakowa w dziedzinie medycyny za pracę pt. *Neurosteroidy i ich rola w patologiach ośrodkowego układu nerwowego: stany drgawkowe, procesy neurotoksyczne i uzależnienia lekowe* (2000), zespołowej Nagrody im. T. Browicza Wydziału Lekarskiego PAU (2005); odznaczony: Srebrnym (1994) i Złotym (2004) Krzyżem Zasługi; zainteresowania pozanaukowe: turystyka górską i krajoznawcza, fotografia przyrodnicza, literatura piękna. – Kontakt: Instytut Farmakologii im. Jerzego Maja PAN, ul. Smętna 12, 31-343 Kraków, tel.: 12 662 32 05, e-mail: lason@if-pan.krakow.pl

Tomasz Szczepański, prof. dr hab.; specjalność naukowa: pediatria, hematologia, onkologia; profesor Śląskiego Uniwersytetu Medycznego (SUM); kierownik Katedry i Kliniki Pediatrii, Hematologii i Onkologii Dziecięcej SUM, prorektor ds. Nauki SUM (od 2016), rektor SUM (od 2020); członek: Polskiego Towarzystwa Onkologii i Hematologii Dziecięcej (członek Zarządu Głównego od 2007, prezes ZG od 2016), Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego (członek ZG od 2007, sekretarz ZG 2007–2011, członek honorowy), European Haematology Association, American Society of Hematology, International Society of Pediatric Oncology (SIOP); laureat: Nagrody Prezesa Rady Ministrów za rozprawę habilitacyjną (2005), indywidualnych Nagród Ministra Zdrowia w zakresie działalności naukowej (2008, 2011, 2012), Nagrody Stevena Hogendijk „Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte” za najlepszą medyczną rozprawę PhD, Nagrody Fundacji im. Tomasza Jakuba Michalskiego PAN Oddział w Łodzi za wybitne osiągnięcia w badaniach nad immunobiologią i hematoonkologią dziecięcą; odznaczony Medalem Honorowym Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego im. Józefa Polikarpa Brudzińskiego; zainteresowania pozanaukowe: muzyka rockowa, zbieranie grzybów, podróże. – Kontakt: Katedra i Klinika Pediatrii, Hematologii i Onkologii Dziecięcej SUM, ul. 3 Maja 13–15, 41-800 Zabrze, e-mail: tszczepanski@sum.edu.pl

Wydział VI Twórczości Artystycznej**Członkowie czynni**

Jerzy Kalina, absolwent ASP, specjalność artystyczna: malarstwo, rzeźba; twórca i reżyser filmów autorskich dokumentalnych i animowanych – Studio Filmowe WIR (Warszawa), Studio Miniatur Filmowych (Warszawa); członek: Związku Polskich Artystów Plastyków, Stowarzyszenia Filmowców Polskich; laureat: Nagrody krytyki artystycznej im. Cypriana Kamila Norwida (1977), Nagrody „Solidarności” za projekt grobowca ks. Jerzego Popiełuszki (1984), Nagrody im. Św. Brata Alberta za organizację i uczestnictwo w Ruchu Kultury Niezależnej (1986), Sybilli 1990 – I Nagrody Ministra Kultury i Sztuki za narrację plastyczną wystawy pt. „Czas niepokornych”, Sybilli 2016 – nagrody za ekspozycję stałą w Muzeum Katyńskim w Warszawie; odznaczony: Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej (2005), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2007), Nagrody „Totus Tuus” (2017), Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości (2019); inne zainteresowania i osiągnięcia: działania w przestrzeni publicznej – site specific, teatr, performance, instalacje, narracja plastyczna wystaw oraz realizacja architektury trwałej i efemerycznej – ołtarze papieskie, witraże, kaplice. – Kontakt: e-mail: jerzy.kalina@gmail.com

Wiesław Myśliwski, absolwent KUL, pisarz; członek ZAiKS; doktor honoris causa: Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego w Kielcach (2007), Uniwersytetu Opolskiego (2009), Uniwersytetu Rzeszowskiego (2012); laureat: Nagrody Literackiej „Nike” (dwukrotnie: 1997, 2007), Nagrody im. A. Jurzykowskiego (USA, 1998), Grand Prix Littéraire de S. Emillion (Francja, 2011), The Best Translated Book Award (USA), Nagrody Złote Berło Fundacji Kultury Polskiej (2011); odznaczony: Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2005), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (2012); zainteresowania: sztuki piękne, literatura. – Kontakt: ul. Nowoursynowska 119 c, 02-797 Warszawa.

Olga Tokarczuk, absolwentka Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego, pisarka, eseistka, poetka, autorka scenariuszy; członkini Rady Fundacji im. Stefana Batorego, Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (do sierpnia 2020); doktor honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego; laureatka: Paszportu „Polityki” (1996, 2020 – nagroda specjalna Kreator Kultury), Nagrody Fundacji im. Kościelskich (1997), wielokrotnie

Nagrody Literackiej „Nike” Czytelników (1997, 1999, 2002, 2008, 2015), międzynarodowej Nagrody Vilenica, przyznawanej pisarzom z Europy Środkowej (2013), Międzynarodowej Nagrody Literackiej Samorządu Sztokholmu (2017), Nagrody IX Kongresu Kobiet (Poznań, 2017), dwukrotnie Nagrody Literackiej „Nike” za powieści *Bieguni* (2008) i *Księgi Jakubowe* (2015); The Man Booker International Prize za powieść *Bieguni* (2018), Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (2018); honorowa obywatelka: Miasta i Gminy Bardo (2005), Nowej Rudy (2009), Wrocławia (2019), Warszawy (2020); odznaczona: Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2010), Odznaką Honorową Złotą „Zasłużony dla Województwa Dolnośląskiego” (2018), Odznaką Honorową Powiatu Kłodzkiego (2019), Medalem Senatu RP (2020).*

Zagraniczni

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Robert Frost, prof.; specjalność naukowa: historia; profesor w Burnett Fletcher Chair of History, University of Aberdeen, *reader* (2000–2004) i wykładowca (1987–2000) w Early Modern History, King’s College London; członek: British Academy (od 2016), Royal Society of Edinburgh (od 2020), Royal Historical Society (od 1991), zagraniczny Polskiego Towarzystwa Historycznego (od 2012), Leverhulme Trust Major Research Fellowship (2016–2019), British Academy/Wolfson Foundation Research Chair (2009–2012); laureat: Nagrody im. Benedykta Polaka za zasługi w propagowaniu polskiej kultury i historii (2019), I nagrody w konkursie polskiego Ministra Spraw Zagranicznych na najlepszą książkę obcojęzyczną promującą polską historię, wydaną w l. 2015–2016, za *The Making of the Polish-Lithuanian Union, 1385–1569* (tom 1. *The Oxford History of Poland-Lithuania*), Nagrody „Pro Historia Polonorum” za najlepszą obcojęzyczną książkę na temat historii Polski lub Europy Środkowej, wydaną w l. 2012–2017 (ta sama publikacja), Early Slavic Studies Association Distinguished Scholarly Publication Award za książkę *The Northern Wars: War, State and Society in Northeastern Europe, 1558–1721* (Longman, 2000); odznaczony: Krzyżem Rycerskim Ordru „Za Zasługi dla Litwy” (2020), Medalem Unii Lubelskiej (Lublin, 2019). – Kontakt: Department of History, University of Aberdeen, Crombie Annexe, Meston Walk Aberdeen AB24 3FX, United Kingdom, tel. +44 1224 272453, e-mail: robert.frost@abdn.ac.uk

Christopher Michael Hann, prof.; specjalność naukowa: antropologia społeczna, ekonomiczna; profesor i dyrektor Max Planck Institute for Social Anthropology Halle (Salle); członek: Corpus Christi College, Cambridge, Learned Society of Wales, Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities; odznaczony Medalem Huxleya przez Royal Anthropological Institute (Londyn, 2019). – Kontakt: Max Planck Institute for Social Anthropology, PO Box 11 03 51, Halle (Salle), Germany, tel. 49 345 2927201, e-mail: hann@eth.mpg.de

Jolanta Kren-Kostkiewicz, prof. dr iur.; specjalność naukowa: międzynarodowe prawo prywatne i prawo procesowe, szwajcarskie prawo cywilne, prawo egzekucyjne i upadłościowe, międzynarodowa pomoc prawna w sprawach cywilnych, prawo zobowiązań; profesor Institut für Internationales Privatrecht und Verfahrensrecht (Bern). – Kontakt: Kolonie 6A, 8854 Siebnen SZ/Switzerland, tel. +41 79 428 78 66, e-mail: jolanta.kren@civpro.unbe.ch

Thomas Wünsch, prof. dr hab.; specjalność naukowa: historia; profesor Uniwersytetu w Pasawie; prodziekan Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Pasawie (2011–2013), przewodniczący Rady Naukowej Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie (2011–2019), kierownik Initiative Perspective Eastern Europe na Uniwersytecie w Pasawie, członek i przewodniczący Rady Naukowej Herder Instituts, Marburg (2012–2017), redaktor czasopisma Journal for East Central Europe Research (Marburg), członek Rady Naukowej Roczników Historycznych (Poznań); członek: JG Herder Research Council (Marburg), Collegium Carolinum (Monachium).*

Wydział III Nauk Ścisłych i Technicznych

Helmut Satz, prof.; specjalność naukowa: fizyka teoretyczna; profesor Bielefeld University (Nadrenia Północna-Westfalia); pracownik Brookhaven National Laboratory (Upton/NY, USA) i Theory Division, CERN (Genewa), Gulbenkian Professor, Technical University of Lisbon; członek Finnish Academy of Science (Helsinki); doktor honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego. – Kontakt: Department of Physics, Bielefeld University, 33615 Bielefeld, Germany, tel. + 49 521 1066223, e-mail: satz@physik.uni-bielefeld.de

Wydział IV Przyrodniczy

Louis Du Pasquier, prof.; specjalność naukowa: zoologia, immunologia; profesor University of Basel, profesor kontraktowy Pasteur Institute (Paryż); wyróżniony tytułami: Docteur ès Sciences University of Bordeaux (1970), Ehren Dozent University of Basel (1992), Erskine Fellow University of Canterbury (Nowa Zelandia, 2002), doktor honoris causa University of Waterloo (Kanada, 2005); założyciel i członek stały Basel Institute for Immunology. – Kontakt: University of Basel, Department of Environmental Sciences, Zoology, Vesalgasse 1 CH 4051 Basel, Switzerland, tel.: 004161 207 03 67, e-mail: louis.dupasquier@unibas.ch

Ryszard Józef Stanisław Frackowiak, prof., specjalność naukowa: neurologia (neurobiologia kliniczna, neurologia poznawcza, nieinwazyjne obrazowanie ludzkiego mózgu); profesor University College London, były wicerektor tej uczelni; Professeur ordinaire ad hominem Université de Lausanne, Professeur titulaire École polytechnique Fédérale de Lausanne; Docteur de Médecine honoris causa Université de Liège; członek: UK Academy of Medicine, honorowy Academy of Medicine of the United States of America, zagraniczny PAN i Académie Nationale de Médecine (Francja), były prezydent European Brain and Behaviour Society i British Neuroscience Association, C. Miller Visiting Professor Massachusetts General Hospital, Harvard Medical School, Rogowski Visiting Professor Yale Medical School, Norman Geschwind Visiting Professor Beth Israel Hospital, Harvard Medical School, Distinguished Visiting Scientist Singapore Biomedical Research Council, FNRS/Pharmacia & Upjohn Visiting Professor Université Catholique de Louvain, Raymond & Beverley Sackler Visiting Professor Cornell Medical School (Nowy Jork); laureat: Ottorino Rossi Prize, University of Pavia, Klaus Joachim Zulch Prize, Max Planck Society and Gertrude Reemtsma Foundation, Ipsen Prize for neuroplasticity (Paryż), Wilhelm Feldberg Prize, Feldberg Foundation (Niemcy). – Kontakt: c/o D Picot-Stiebrina, 9 Chemin des Mines, Biotech Campus, EPFL BBP/HBPB1-05, CH-1202 Geneva, tel. +41 21 693 71 78 (secretary Dace Picot-Stiebrina), e-mail: richard.frackowiak@epfl.ch

Michael Anthony Kaminski, prof. dr hab.; specjalność naukowa: mikropaleontologia – *Foraminifera*, ekologia, paleoekologia; profesor Department of Geosciences King Fahd University of Petroleum and Minerals (Dhahran, Arabia Saudyjska); redaktor naczelny czasopisma „Micropaleontology”; habilitacja w Instytucie Geologicznym Polskiej Akademii

Nauk; współzałożyciel Fundacji Mikropaleontologicznej „Micropress Europe” (Kraków). – Kontakt: Department of Geosciences, King Fahd University of Petroleum and Minerals, PO Box 7050, Dhahran, 31261, Saudi Arabia, tel. +966 59 777 8458, e-mail: kaminski@kfupm.edu.sa

Helmut Sies, prof.; specjalność naukowa: biochemia, biologia molekularna, biologia reakcji redoks; profesor Department of Biochemistry and Molecular Biology 1, Faculty of Medicine, Heinrich-Heine-University Düsseldorf; Senior Scientist Leibniz Research Institute for Environmental Medicine (Düsseldorf); doktor honoris causa Universidad de Buenos Aires (1986), doktor honorowy nauk medycznych Universidad de la Republica, Montevideo (2010), „Redox Pioneer” czasopisma Antioxidants and Redox Signaling (2014); laureat: Ernst Jung Preis für Medizin (1988), Claudius Galenus Preis (1990), Linus Pauling Institute Prize for Health Research (2013), Medalu Kopernika – University of Ferrara (2019); członek: honorowy American Society for Biochemistry and Molecular Biology (ASBMB; 1988), Northrhine-Westphalian Academy of Sciences (1991), German National Academy of Sciences Leopoldina (2000), korespondent: Heidelberg Academy of Sciences (1991), Academy of Medicine, Buenos Aires (1996), Fellow: Royal College of Physicians, Londyn (2001), National Foundation for Cancer Research (NFCR), Bethesda (2001), International Carotenoid Society (2017), Society for Redox Biology and Medicine (2017). – Kontakt: Institute for Biochemistry and Molecular Biology 1, Universitätsstrasse 1, Geb. 2204, D-40225 Düsseldorf, Germany, tel. +49 211 8115956, e-mail: sies@hhu.de

Andrzej T. Słomiński, prof. dr hab.; specjalność naukowa: biologia komórkowa i molekularna, dermatopatologia; profesor Department of Dermatology University of Alabama, Birmingham, USA.*

Wydział V Lekarski

Krzysztof Stefan Bankiewicz, prof. dr hab. nauk medycznych; specjalność naukowa: neurologia, terapia genowa; profesor i wicedyrektor Neurological Surgery, Gilbert and Kathryn Mitchell Endowed Chair, Brain Health and Performance Center, The Ohio State University, profesor i przewodniczący Kinetics Foundation Chair, Neurosurgery Department, University of San Francisco, dyrektor naukowy Interwencyjnego Centrum Neuroterapii Mazowieckiego Szpitala Bródnowskiego w Warsza-

wie; wyróżniony tytułami: Endowed Chair, University of California (San Francisco), Eminent Scientist The Kościuszko Foundation (New York); członek zagraniczny Polskiej Akademii Nauk; członek honorowy Polskiego Towarzystwa Neurologicznego; laureat: Drug Development Prize, Academy of Molecular Imaging (USA), stypendysta Fogarty Fellowship, National Institutes of Health (Bethesda, Maryland). – Kontakt: The Ohio State University, Department of Neurological Surgery, N1009 Doan Hall, 410 W. 10th Avenue, Columbus Ohio 43210, tel. (614) 685-5755, e-mail: KrystofBankiewicz@me.com

Kjell Fuxe, prof.; specjalność naukowa: farmakologia neurologiczna, neuroendokrynologia; profesor Department of Neuroscience, Karolinska Institutet (Sztokholm); doktor honoris causa: University of Malaga (2007), University of Ferrara (2002), University of Barcelona (1998), University Claude Berbard Lyon I (1992), doktor honorowy Albert Einstein International Academy Foundation (USA); członek: Nobel Assembly Karolinska Institutet (1986–2005), American College of Neuropsychopharmacology, Academia Europaea, zagraniczny Mexican Academy of Sciences, Mexico City (2013); laureat: CINP Pioneer Award with Receipt of the Arvid Carlsson Medal (Wiedeń, 2018), Albert Nelson Marquis Lifetime Award by Marquis Who's Who (USA, 2018), Camillo Golgi Medal Award, Golgi Foundation (Brescia, 2012), The Palay Award in Structural Neuroscience, Cajal Club (USA, 2006), ECNP Neuropsychopharmacology Award (Praga, 2003), Humboldt Prize Award (1998), Ipsen Prize (Paryż, 1992), The New York Academy of Sciences Award in Biological and Medical Sciences (1985), Hilda and Alfred Eriksson's Prize, Swedish Royal Academy of Sciences (1979), Erik H. Fernströms Reward, Karolinska Institutet (1979); historii pracy naukowej Kjella Fuxe poświęcony jest rozdział w 10. tomie *History of Neuroscience by autobiography* (2018). – Kontakt: Biomedicum B0852, Solnavägen 9, Sweden, tel. 0046 70 7538228, e-mail: kjell.fuxe@ki.se

Posiedzenia Wydziałów PAU w 2020 roku¹

Wydział I Filologiczny

- 24.01** – prof. dr hab. Albert Gorzkowski, *„Będę cię pytał, a ty Mnie puczysz” (Hi 38, 3). Problemy z humorem i ironią w Biblii*
- 21.02** – prof. dr hab. Joachim Śliwa, *Zygmunt Mineyko (1840–1925) w poszukiwaniu starożytnej Dodony*
- 13.11** – prof. dr hab. Krystyna Bartol, *Cesarz i poeta. Kilka uwag o poemacie Oppiana o rybach i rybakach (Halieutika)*

Wydział IV Przyrodniczy

- 26.02** – prof. dr hab. Barbara Płytycz, *Płeć człowieka*

W drugiej połowie XX wieku rozpoczął się dynamiczny rozwój molekularnej genetyki, embriologii, endokrynologii i immunologii, co wymusiło odstępnie od tradycyjnie uznawanych uprzednio tylko dwóch płci człowieka, czyli mężczyzn z chromosomami płciowymi XY i kobiet z chromosomami XX, w obu przypadkach o heteroseksualnej orientacji płciowej. Przełomowe odkrycia podsumowano w artykule *Sex redefined* opublikowanym w roku 2015 w „Nature”. Obecnie wiemy, że u części noworodków nie da się jednoznacznie określić płci biologicznej, więc w wielu krajach nadano im rangę trzeciej płci. Są osoby psychicznie aprobujące swoją płeć fizyczną lub niebędące w stanie jej zaakceptować. W każdej płci są osoby o orientacji hetero- i homoseksualnej, stąd realne istnienie społeczność LGBT (lesbijki, geje, biseksualiści i transseksualiści). Te wszystkie naturalne dla człowieka cechy są zdeterminowane w trakcie rozwoju zarodkowego i – wbrew dawnym poglądom – nie da się ich „wyleczyć”. W roku 1992 usunięto homoseksualizm z listy chorób IDC-10 (*International Classification of Diseases*), a w roku 2022 z listy chorób psychicznych zostanie usunięty zespół dezaprobaty płci (*gender dysphoria*).

¹ W 2020 roku Wydziały II, III, V i VI nie organizowały posiedzeń.

18.11 – prof. dr hab. Barbara Płytycz, *Pandemie, ospa, grypa, AIDS, COVID-19*

Żyjące obecnie pokolenia Polaków zetknęły się z kilkoma pandemiemi chorób wirusowych. W roku 1963 we Wrocławiu pojawiło się jedno z ostatnich na świecie ognisk ospy prawdziwej (czarnej), którą WHO uznało w roku 1980 za całkowicie wyeliminowaną z natury dzięki obowiązkowym szczepieniom profilaktycznym. W latach 80. XX wieku dotarła do Polski pandemia AIDS, wywołana przez wywodzący się od małp bardzo szybko mutujący re-trowirus HIV, który — przy braku szczepionki — pozostał wśród nas. Między ludźmi, ptakami i trzodą krąży szybko mutujący wirus grypy, co wymusza coroczne szczepienia przeciwko kolejnym wariantom. Nietoperze są głównym gospodarzem licznych koronawirusów, atakujących inne ssaki, w tym człowieka, wywołujących rozmaite schorzenia, spośród których pandemie SARS i MERS ominęły Polskę, lecz zmagamy się obecnie z pandemią COVID-19, wywołaną przez koronawirus SARS-CoV-2. Szczepionki przeciwko temu wirusowi, w tym nowatorska szczepionka typu mRNA, są już na ostatnim etapie badań klinicznych i zostaną wykorzystane na wielką skalę w roku 2021.

Posiedzenia Komisji Naukowych PAU w 2020 roku¹

KOMISJE WYDZIAŁOWE

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNY

Komisja Filologii Klasycznej PAU

- 21.01** – prof. dr hab. Albert Gorzkowski, *Insolubile aenigma? Nieporozumienia wokół przypowieści o niegodziwym rządcy (Łk 16,1–13)*
- 18.02** – prof. dr hab. Stanisław Stabryła, *Inspiracje antyczne w poezji Kazimierza Wierzyńskiego (w 50. rocznicę śmierci) – część druga*
- 17.11** – dr Michał Czerenkiewicz, *Obraz świata w utworze „Satyrus rudis” z 1658 roku*
- 15.12** – ks. prof. dr hab. Arkadiusz Baron, *Wykorzystanie platońskiego ΟΜΟΙΩΣΙΣ ΘΕΩ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΥΝΑΤΟΝ (Teajtet 176b) od Platona do Grzegorza z Nyssy*

Komisja Neofilologiczna PAU

- 15.01** – prof. dr hab. Barbara Sosień, *Między teorią, poezją gestu i techniką ruchu: Rudolf Laban (1879–1958)*

Rudolf Jean-Baptiste Attila Laban de Várailá [von Laban] to jedno z największych nazwisk w historii tańca współczesnego. Tancerz, choreograf, teoretyk ruchu tanecznego; zafascynowany naukami matematycznymi muzyk, pedagog, producent i dyrektor teatralny, malarz, karykaturzysta... Przede wszystkim – reformator tańca, teoretyk fenomenu tańca, twórca choreologii oraz kinetografii, tj. oryginalnego systemu zapisu ruchu tanecznego, zwanego „labanotacją”. Aktywność twórcza Labana i jego idee kształtują się

¹ W roku 2020 posiedzeń nie organizowały Komisje: Etyki Komunikacji i Wschodnio-europejska.

w momencie rozkwitu różnych europejskich awangard, wielkich i małych, dotyczących wielu dziedzin. W latach 20. XX w. założył w Monachium szkołę Tanz-Ton-Wort (Taniec-Dźwięk-Słowo): rozpoczął walkę o podniesienie rangi tańca jako ważnej dziedziny sztuki, o uwolnienie go od dominacji muzyki i klasycznej tradycji baletowej. Dla Labana taniec to zjawisko równie ważne jak kwestie ekspresjonizmu, dadaizmu, surrealizmu, jak psychologia głębi, wegetarianizm, nudyzm (znajdzie dla niego miejsce w tańcu...), ale także ideologie: pacyfizm, chrześcijański socjalizm, początkujący feminizm, poszukiwanie życia zgodnego z rytmem przyrody itd.

Laban postrzegał ruch ciała jako ognisko wszystkich jego składników: rytmu, drgania, pulsowania, napięcia i odprężenia, przyciągania i odpychania, stabilności i mobilności, krążenia i ruchów wahadłowych. Stabilność uznawał za iluzję, skoro wszystko cechuje zmienność. Tę „pankinetyczną” ideę konsekwentnie rozwijał, co uwidoczniają jego liczne teksty, publikowane najpierw w języku niemieckim, następnie angielskim, od pierwszej znanej obszernej publikacji *Świat tancerza. Pięć kręgów idei* (*Die Welt des Tänzers. Fünf Gedanken reigen*, 1920).

Wedle Labana ciało ludzkie należy całkowicie do świata przyrody, a to ze względu na podobieństwa w strukturze i organizacji wszystkich istot żywych. Życie jest pulsowaniem; jego fundament to zmienność, motoryka, mobilność ciała, które zdaniem Labana rozwija się według określonych wzorców. Swoim ideom, lub raczej wizjom i doświadczeniom, Laban postanowił nadać profil naukowy, sformułować teorię dotyczącą samej istoty zjawiska ruchu ciała tańczącego. Wynika to z przekonania i pragnienia, by taniec mógł aspirować do rangi ważnej dziedziny artystycznej i tym samym znaleźć się w orbicie sztuki wysokiej. Podejmuje się więc wyjaśnienia – jak to określa – „złożonej heterogeniczności ciała”.

Dla Labana pojęcie ciała to objętość plus ciężar. Punktem wyjścia jego poglądów na temat istoty ruchu jest analiza sposobu, w jaki ciężar się przemieszcza, oraz badanie mechanizmów, które rządzą ciałem w momencie, gdy wpada ono w określony rytm. Otóż, ruch ciała według Labana jest autonomiczny w tym sensie, że nie stanowi wartości dołączonej do mechanizmu cielesnego, albowiem ciało samo w sobie jest ruchem. Co istotne, według Labana, podobnie jak w wieku XX w koncepcjach Gilles’a Deleuze’a, myśliciela postmodernistycznego, taniec nie wyraża uczuć, lecz stanowi efekt wysiłku, który wprawia ciało w określony ruch. Notabene, w pracy *Logika sensu* (2011; *Logique du sens*, 1969) Deleuze używa zwrotu „aktor-tancerz”.

W teorii Labanowskiej o istocie ruchu decydują cztery podstawowe czynniki: ciało, wysiłek, kształt, przestrzeń. Laban wprowadza do swojej teorii jedno z fundamentalnych pojęć: wysiłek. Definiuje go jako „wewnętrzne

impulsy, z których rodzi się ruch”. Termin ten funkcjonuje często w zbitce wysiłek/kształt – w znaczeniu podwójnym: to, co dostrzegalne z zewnątrz: kontur, forma, i to, co wewnątrz: emocje. Laban buduje swój model teoretyczny uwzględniając wszystkie możliwe konfiguracje ruchu. Z modelu tego wyłania się koncept kinesfery, obejmującej wszelkie wyobrażalne wydarzenia motoryczne. W istocie *Teoria Ruchu Labana*, czyli *Labanowska Analiza Ruchu* (1928) to przede wszystkim system służący do obserwacji, opisu i notacji ruchu. Dostarcza słownictwa i konceptualnych ram do badań sposobu rozumienia materialności czasu, przestrzeni i ciała.

Kinetografia Labanowska, czyli notacja partytury tanecznej, zapisuje przebieg ruchu całego ciała, które tańczy: jego trójwymiarowość, trwanie w czasie, miejsce zajmowane w przestrzeni, płynność ruchu. Założenia tej kinetografii, ustalone po wieloletnich badaniach, Laban zebrał i opublikował w całości dopiero w 1956 roku, w pracy *Principles of Dance and Movement Notation*.

Tak zwana Labanotacja zawiera niewielką liczbę znaków, ale znaków możliwych do zestawiania w wielu kombinacjach. Celem jej stwórcy było umożliwienie zapisu absolutnie każdego rodzaju ruchu, włączając w to tańce historyczne, etniczne, artystyczne, a nawet codzienną aktywność ruchową człowieka. Laban zdefiniował i nazwał ponad 80 ruchów i ich kombinacji; w ruchu poszukiwał harmonii, możliwej do przedstawienia graficznego. Analiza ruchu poprzez 4 pryzmaty: ciało, wysiłek, kształt i przestrzeń, prowadzić miała do uzyskania harmonijnego obrazu ruchu ciała i odpowiadać na pytania: gdzie w ciele jest inicjowany ruch?; jak rozprzestrzenia się on na całe ciało?; jakie uczucia i emocje wiążą się z danym ruchem?; jaka jest ich tekstura?; jakie kształty przybiera ciało?; jak się zmienia, także w stosunku do otaczającej przestrzeni?; co powoduje zmianę?

Laban eksperymentuje z przestrzenią: analizuje zakres ruchu człowieka wpisując go w struktury krystaliczne i bryły platońskie (czworościan, sześciąt, ośmiościan, dwunastościan, dwudziestościan). W końcu decyduje, że dwudziestościan obudowany wokół sylwetki tancerza najpełniej opisuje wszelkie możliwe położenia ciała w przestrzeni. W dydaktyce tanecznej system ten – aczkolwiek nieprosty, podobnie jak labanotacja – stosowany jest do dnia dzisiejszego.

Znaczenie wpływu idei Labana można porównać do roli, jaką odegrały na początku i w 1. połowie XX wieku muzyczne koncepcje Artura Honeggera, a zwłaszcza Arnolda Schönberga, oraz malarskie Wassilija Kandinskiego. Podobnie jak dla Labana, dla Kandinskiego prawdziwa sztuka powstaje wówczas, kiedy artysta tworzy pod wpływem „konieczności wewnętrznej”, a jego dzieło – taniec, malarstwo – stanowi ekspresję wielkich, ukrytych emocji, lub zgoła „sił mistycznych”. Każda forma gestu tanecznego, podobnie

jak każdy kształt i kolor, to „uzewnętrznianie treści wewnętrznych” – jak to nierzadko formułowano w tekstach krytycznych. Być może z tego procesu – między innymi – rodzą się abstrakcje bliskie formom geometrycznym: kwadrat, koło, romb, wielokąt itd. Tak pisze Wassily Kandinski w *Esejach o sztuce i artystach* (*Über das Geistige in der Kunst*, 1912). Ale mógłby tak pisać Laban.

W jego tekstach teoretycznych i w praktyce choreologicznej/choreograficznej można bez trudu odnaleźć zapowiedź wielu innowacyjnych zmian, jakich dokonać miał nie tylko potężny nurt modernistyczny, lecz także epoka myśli postmodernistycznej. Możliwość dialogu tej myśli i wizyjnych koncepcji Labana dostrzega m.in. Estelle Jacoby, współczesna francuska badaczka. Problem ten rozwija w swoim studium *Penser la danse avec Deleuze* (*Myśleć o tańcu wraz z Deleuzem*, 2002).

17.12 – prof. dr hab. Ewa Łukaszyk „*Nie tańczę w miejscu, ja tańczę miejsce*”. *Człowieczeństwo na krawędzi kondycji kulturowej*

Centralnym pytaniem, postawionym w referacie, jest relacja między pojęciami kultury i człowieczeństwa. Wpisuje się ono w humanistykę zmierzającą do tworzenia epistemologii niewiedzy, deflacji i odpamiętywania. Aby odpowiedzieć na pytanie o człowieczeństwo pozbawione swojej kulturowej otoczki, przedstawiono tu eksperymenty japońskiego tancerza Mina Tanaki. Wspólnym punktem zainteresowań tancerza i postmodernistycznego filozofa Félix Guattariego, z zawodu lekarza psychiatry, było szaleństwo.

Min Tanaka stworzył minimalistyczną formułę choreograficzną określoną mianem *Shintai kisho*, opartą na metaforze atmosferycznej: ciało ludzkie miało stać się formą stanu pogody, wypadkową chaotycznych oddziaływań otoczenia. Komplementarnym elementem, będącym również znakiem zanurzenia człowieka w continuum bytów, miała stać się uprawa ogrodowa, traktowana przez Tanakę jako coś równie ważnego jak taniec. Zbliżając się zarówno do szaleństwa (przez performance zorganizowany w klinice psychiatrycznej La Borde), jak też do świata naturalnego, tancerz próbuje dokonać transgresji kulturowych granic.

Spotkanie z tym, co leży poza kulturą, rozgrywa się także podczas tańca starca – siedemdziesięcioletniego już Tanaki – w ogrodzie szintoistycznej świątyni Koshikiwa w 2015 roku. Starość, wnosząca nieunikniony rozpad wyróżniających człowieka władz umysłowych, będących źródłem i siedliskiem kultury, nie jest tragedią. Wręcz przeciwnie, sprzyja zbliżeniu do innych elementów świata, pozornie niesprowadzalnych do typowo ludzkiego, kulturowego sposobu bytowania, takich jak roślina, a nawet skała. Ponad Guattariańskim *phylum*, czyli typem fizjologicznej organizacji, człowiek wyzbywający się swojej kulturowości szuka zbliżenia z rośliną, jej rozkrzewianiem

się w przestrzeni, warunkowanym przez fotosyntetyczną wymianę gazową. Również skała wypełnia swoistą lukę kulturowego przekazu, stwarzając wzorzec nie-życia.

Tańcząc, Tanaka próbuje stworzyć przekaz mieszczący się poza granicami językowej ekspresji, wkracza w to, co niewysłowione. Odrzucając kulturowy przekaz, podejmując wyzwanie kulturowej transgresji, przyjmując własne, przepojone kulturą człowieczeństwo za punkt oporu do przełamania, Tanaka pracuje nad odbudową jedności z wszechrzeczą, jaką zniweczyła kultura jako wyróżniająca człowieka strategia defensywy wobec otaczającego go świata.

Komisja Kultury Słowian PAU

- 17.01** – dr Bartłomiej Brządkiewicz, *Decyzyjna niedyspozycja. Niektóre oblicza relatywizmu w najnowszej prozie rosyjskiej*
- 6.03** – dr hab. Janusz Smołucha prof. AIK, *XVI-wieczne początki Panslawizmu. Papieski dyplomata (1593–1598) Aleksander Komulowicz i jego działalność na rzecz zjednoczenia wszystkich Słowian wokół idei wojny z Turcją*
- 23.10** – prof. dr hab. Lech Miodyński, *Spoleczno-kulturowe zaplecze ideologii socjalizmu w Czarnogórze*
- 20.11** – dr hab. Jan Stradomski prof. UJ, *Idea unii kościelnej i/czy jedności Kościoła? O polisemantyczności dyskursu w polsko-ruskiej polemice religijnej w dawnej Rzeczypospolitej (2. poł. XVI–pocz. XVIII w.)*
- 18.12** – prof. dr hab. Marek Melnyk, *Idea pojednania polsko-ukraińskiego. Deklaracje, rytuały, symbole*

Komisja Historii Sztuki PAU

- 9.01** – dr hab. Marek Walczak, *Między historią a fantazją. Nekropolia królewska w katedrze na Wawelu w początkach wieku XX*
- 20.02** – prof. dr hab. Marcin Fabiański, *Nagrobek biskupa Jana Konarskiego w katedrze na Wawelu*
- 15.10** – prof. dr hab. Piotr Krasny, dr hab. Michał Kurzej, *Karol Boromeusz i duchowni z jego kręgu wobec dziedzictwa sztuki sakralnej. Przyczynek do badań nad tendencjami retrospektywnymi w sztuce potrydenckiej*
- 12.11** – prof. dr hab. Wojciech Bałus, *Witraż a odkrycie baroku na przełomie XIX i XX wieku*
- 10.12** – dr Mateusz Grzęda, *Tryptyk króla Jana Olbrachta z kaplicy Bożego Ciała przy katedrze krakowskiej na Wawelu*

WYDZIAŁ II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Komisja Środkowoeuropejska PAU

- 21.01** – prof. dr hab. Jan Rydel, *„Śmiertelnie poważne przekonanie dwudziestomilionowego narodu”. Końcowy raport niemieckiego wywiadu o polskim ruchu oporu (marzec 1945)*
- 18.02** – dr Paweł Skorut, *Nawiązania do Konstytucji RP z 17 marca 1921 roku w projektach konstytucyjnych RP z lat 90. XX wieku*
- 15.12** – prof. dr hab. Roman Kochnowski, *Franciszek Józef jako monarcha środkowoeuropejski*

Komisja Prawnicza PAU

- 13.01** – prof. dr hab. Stanisław Biernat, *Polskie sprawy przed Trybunałem w Luksemburgu*
- 2.03** – dr hab. Andrzej Grabowski prof. UJ, *Interpretacja prawnicza w konstytucyjnym państwie prawa i jej ujęcie teoretyczne*
- 9.11** – prof. dr hab. Piotr Kardas, *Orzeczenie derogacyjne TK a wyznaczanie zakresu karalności. Próba krytycznej analizy na tle wyroku TK z 22.10.2020 r. K 1/20*
- 7.12** – dr Jan Halberda, *Promissory estoppel jako angielski odpowiednik zakazu nadużywania prawa*

Komisja Historii i Kultury Żydów PAU

- 8.01** – prof. dr hab. Albert Gorzkowski, *Proteus OX19. Eugeniusz Łazowski – zapomniany obrońca Żydów*

Prof. Eugeniusz Łazowski (1913–2006) pozostaje zarówno w polskim środowisku naukowym, jak i w historii kultury polskiej postacią niemal całkowicie zapomnianą, mimo iż w anglosaskim świecie medycznym zdobył uznanie już w latach osiemdziesiątych XX wieku. Jeszcze jako młody lekarz (a jednocześnie żołnierz AK), który na początku II wojny w rodzinnym Rozwadowie (dzisiaj dzielnica Stalowej Woli) podjął pracę w utworzonym przez księżną Annę Lubomirską tamtejszym Ambulatorium PCK, dokonał wraz ze swoim kolegą Stanisławem Matulewiczem ważnego odkrycia. Polegało ono na tym, że dzięki bakterii *Proteus vulgaris* OX19 można było zmienić właściwości krwi człowieka w taki sposób, iż odczyn diagnostyczny Weila-Felixa na tyfus plamisty wypadł dodatnio u ludzi, którzy de facto chorzy nie byli. Nikt wówczas na świecie nie wiedział, że jest to możliwe.

Łazowski postanowił wykorzystać to odkrycie i odstraszyć Niemców, wysyłając próbki krwi „podejrzanych” o tyfus do niemieckich laboratoriów diagnostycznych. Niemcy, przerażeni „epidemią”, niemal wynieśli się z miasta, a wywózki na roboty i do obozów koncentracyjnych ustały w Stalowej Woli w okresie 1940–1941 prawie zupełnie. W PCK, narażając codziennie życie, leczył potajemnie dziesiątki rozwadowskich Żydów, o czym pisał w swoich pamiętnikach, wydanych w Chicago w 1991 r. pt. *A Private War* (pol. edycja: *Prywatna wojna*, Warszawa 1993). Jego rodzice, Zofia i Kazimierz Łazowscy, za pomoc okazaną Żydom podczas okupacji zostali w 1995 r. uhonorowani przez Instytut Pamięci Jad Waszem tytułem Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata. Od 2010 r. Fundacja Raula Wallenberga poszukuje żyjącego jeszcze naocznego świadka heroicznych czynów dokonanych przez Eugeniusza Łazowskiego. W styczniu 2020 r. odbędzie się w Rzeszowie premiera polsko-francuskiego filmu dokumentalnego poświęconego Łazowskiemu i Matulewiczowi.

14.10 – dr Agnieszka Żółkiewska, *Karykatura żydowska w Polsce niepodległej. Sztuka nieznana, sztuka zapomniana*

Do dzisiejszych czasów zachowały się setki rysunków satyrycznych wybitnych żydowskich rysowników i malarzy, tworzących w przedwojennej Polsce. Niegdyś stanowiły one rozrywkę dla miłośników żydowskiego humoru i satyry, dziś stały się źródłem historycznym, które może nam powiedzieć o przeszłości znacznie więcej niż tradycyjne przekazy. O tej wciąż mało znanej i zapomnianej twórczości wykład wygłosiła dr Agnieszka Żółkiewska, autorka pierwszego w Polsce dwujęzycznego albumu, prezentującego satyryczne rysunki i teksty z prasy żydowskiej wydawanej w Polsce w latach 1919–1939. Szczególną uwagę poświęciła interpretacji karykatur, ich symbolice oraz związkom ze sztuką nieżydowską.

9.12 – prof. dr hab. Dariusz Stola, *Emigracja – główny czynnik kształtujący społeczność polsko-żydowską po Zagładzie*

Z odmetów Zagłady ocalało, jak się szacuje, ok. 300 tys. polskich Żydów. Choć grupa ta stanowiła zaledwie 10% liczby Żydów w Polsce przedwojennej, to była nadal jedną z największych w Europie. Jednak kolejne próby odnowy i ustabilizowania życia żydowskiego w Polsce były przerywane falami masowej emigracji. W latach 1945–1946, 1949–1950, 1955–1959 i 1968–1969 opuściła Polskę olbrzymia większość Żydów, zarówno ocalałych z Zagłady, jak i urodzonych już po wojnie. Pod koniec historii PRL liczebność tej społeczności nie przekraczała kilkunastu tysięcy, a jej żywe niegdyś życie społeczne i kulturalne zamierało. W wykładzie przedstawiono przyczyny,

przebieg i skutki odpływu, zwracając uwagę m.in. na politykę władz wobec mniejszości żydowskiej i migracji w ogóle, na rozbudzone lęki i zawiedzione nadzieje, i na wewnętrzną dynamikę procesów migracyjnych.

Komisja Prehistorii Karpat PAU

- 22.01** – dr hab. Tomasz Bochnak prof. UR, *Cum grano salis, czyli o Anart-fraktach w Górach Słonnych*
- 5.02** – prof. dr hab. Andrzej Pelisiak, *Badania nad aktywnością człowieka w pradziejach w Polskich Bieszczadach Wysokich. Pierwsze podsumowania i zamierzenia*
- 11.03** – Agnieszka Czekał-Zastawny, Magdalena Bochnia, Fiona England, Joanna Jędrzyk, Robert Kenig, Andreas Kotula, Bernadeta Kufel-Diakowska, Agnieszka Kukułka, Maria Lityńska-Zajac, Magdalena Moskal-del Hoyo, Tomasz Oberc, Anna Rauba-Bukowska, Jarosław Wilczyński, *Osada z wczesnej fazy kultury ceramiki wstęgowej rytej na stan. 2 w Gwoźdźcu, gm. Zakliczyn*

Komisja Nauk Ekonomicznych PAU

- 27.02** (wspólne z KNEiS PAN O/Kraków) – dr Monika Hamerska, dr hab. Paweł Lula prof. UEK, *Znaczenie, struktura i trwałość zespołów autorskich przygotowujących wieloautorskie publikacje naukowe z zakresu nauk ekonomicznych*

Referat związany był z zagadnieniem produktywności naukowej. Przedstawiony problem badawczy dotyczył analizy struktury zespołów autorskich przygotowujących publikacje z zakresu nauk ekonomicznych i jej wpływu na wartość publikacji. Za punkt wyjścia autorzy przyjęli wyniki dotychczasowych badań poświęconych współpracy naukowej, a w szczególności pracy zespołów wieloautorskich przygotowujących publikacje naukowe. Prace prowadzone w tym obszarze jednoznacznie dowodzą, że zalety pracy zespołowej znacznie przewyższają jej wady, publikacje wieloautorskie mają zaś wyższe szanse na opublikowanie i cytowanie. W drugiej części wystąpienia zaprezentowane zostały wyniki badań dotyczących pracy zespołów autorskich funkcjonujących na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie w latach 2004–2015. Uzyskane wyniki wskazują, że udział publikacji wieloautorskich, przygotowywanych przez pracowników UEK, był stosunkowo niski, trwałość zespołów autorskich jest niska, a współpraca

badawcza w stabilnym zespole przynosi lepsze rezultaty niż współpraca z wieloma współautorami.

17.12 (wspólne z KNEiS PAN O/Kraków) – prof. dr hab. Józef Pociecha, *Proces transformacji demograficznej na ziemiach polskich w okresie od drugiej połowy XIX w. do wybuchu I wojny światowej*

Celem referatu było pokazanie procesu przejścia demograficznego na historycznych ziemiach polskich obejmujących obszar Rzeczypospolitej Obojga Narodów w granicach przedrozbiorowych, powiększony o tereny z przewagą ludności polskiej, to jest Śląsk Górny oraz Cieszyński, a także południowe Mazury. Zakres czasowy analizy obejmował lata 1865–1912. Przeanalizowano zmiany podstawowych wskaźników ruchu naturalnego ludności, a to surowego wskaźnika zgonów, urodzeń oraz małżeństw. Źródłem danych demograficznych była praca A. Krzyżanowskiego i K. Kumanieckiego *Statystyka Polski* (1915), będąca w istocie pierwszym rocznikiem statystycznym ziem polskich. Analizę przeprowadzono ściśle według wymogów teorii przejścia demograficznego, której istotny zarys przedstawiono w pierwszej części referatu. Analizę porównawczą sytuacji demograficznej na ziemiach polskich w przededniu wybuchu I wojny światowej przeprowadzono przy zastosowaniu metod taksonomicznych, metody Warda oraz metody k-średnich. W interpretacji przeprowadzonej analizy wskazano, że proces przejścia demograficznego na ziemiach polskich przebiegał w sposób zróżnicowany i był silnie uwarunkowany poziomem rozwoju gospodarczego, a także położeniem geograficznym tych ziem.

Komisja Etnograficzna PAU

23.01 – dr Renata Hołda, „*Krakowiacy*”. *Czy wszystko o nich wiemy?*

Referat poświęcony był Krakowiakom – grupie etnograficznej, o której „wszyscy wiedzą wszystko”. Oznacza to, że funkcjonuje przekonanie, że temat mieszkańców niegdyśiejszych podkrakowskich wsi wydaje się znany i niekrywający żadnych niejasności. Jak się jednak okazuje, przekonanie takie nie jest właściwe, a wiele obszarów zamieszkiwanych przez wskazaną grupę nigdy nie zostało opracowanych pod względem etnograficznym – zarówno w XIX stuleciu, jak i współcześnie. Autorka wystąpienia zwróciła uwagę przede wszystkim na istnienie granicy politycznej między byłymi zaborami austriackim oraz rosyjskim, która do 1918 roku rozdzielała siedziby Krakowiaków. Wpłynęła ona zarówno na różnicowanie się kultury ludowej na terenach przygranicznych, jak również na prowadzenie badań i zbieranie materiału empirycznego, a zatem także na współczesny stan badań nad grupą Krakowiaków.

27.02 – dr inż. arch. Joanna Krajewska, *Szklana architektura w perspektywie antropologicznej. Nowy budynek ASP we Wrocławiu*

Od końca XX wieku na całym świecie powstaje coraz więcej budynków o szklanych elewacjach. Obserwacja tego zjawiska i związane z nią refleksje stały się punktem wyjścia do badań nad ideą projektową, kryjącą się za daną realizacją oraz doświadczeniami użytkowników szklanej architektury. Na studium przypadku został wybrany budynek ASP we Wrocławiu, zaprojektowany w Pracowni Architektury Głównicki PAG, otwarty w 2012 roku. Główną metodą badawczą był wywiad kwestionariuszowy z elementami wywiadu swobodnego.

Transparentny materiał jawi się jako stan graniczny materii i może być odczytywany jako metafora pustki. Projektant opisywanego budynku, mając na uwadze wysoki potencjał semantyczny szkła, bardzo świadomie się nim posługuje. Dualizm wpisany w naturę tego medium, które jednocześnie łączy, jak i dzieli przestrzeń po obu stronach, przejawia się w wielu aspektach doświadczania transparentnej przegrody. Analiza dotyczyła między innymi takich kwestii, jak: znaczenie miejsca, relacja ze światem za oknem i odczuwany dystans prosemiczny oraz intymność. Co warto podkreślić, badania odsłoniły aspekt przemocowy szklanej architektury (syndrom odwróconego Panoptikonu).

Przyjęta metodologia mogłaby zostać zastosowana w dalszych badaniach, celem stworzenia szerszego opracowania poświęconego tematyce szklanej architektury w ujęciu antropologicznym.

26.11 – dr Alicja Soćko-Mucha, lic. Adrianna Beczek, *Krakowska koronka klockowa. Tworzenie dziedzictwa*

Prelegentki zaprezentowały wyniki etnograficznych badań terenowych, które prowadziły we współpracy z Muzeum Krakowa w środowisku twórczyni ze Stowarzyszenia „Koronczarki Ziemi Krakowskiej” w 2020 roku. W 2016 roku krakowska koronka klockowa została wpisana na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Szczególne zasługi dla rozwoju tego rzemiosła w Krakowie miały Zofia Dunajczan (1904–1985) oraz Olga Szerauc (1908–2017). Obecnie krakowskie środowisko koronczarek stanowi kilkadziesiąt twórczyni. Wykonują głównie serwety, ale także m.in. elementy ubioru: broszki, szale, kołnierzyki. Oprócz pracy nad rękodziełem, krakowskie koronczarki podejmują działania formalne na rzecz ochrony i promocji tej tradycji, które mają wpływ na jej kształt, charakter, formę wyrazu i odbiór społeczny. Wiele z nich uczestniczy w konkursach i przeglądach w Polsce i na świecie. Niektóre zdobyły tytuł Twórcy Ludowego. Prezentują swoje prace na licznych wystawach, dokumentują działalność, prowadząc kroniki, albumy i portfolia, nagrywają filmy instruktażowe, publikują, prowadzą profile

na Facebooku. Rekonstruują i reinterpretują wzory poprzedniczek, organizują warsztaty koronki. Utrzymują kontakty z koronczarkami z Polski i zagranicą. Powołały Stowarzyszenie, współpracują z instytucjami kultury.

17.12 – dr hab. Patrycja Trzeszczyńska, *Etnografia diaspy i procesów diasporotwórczych. O badaniach w społecznościach ukraińskich w Kanadzie i Polsce*

Referat poświęcony był etnograficznym badaniom diaspy oraz procesów diasporotwórczych. W pierwszej części omówione zostały najważniejsze koncepcje diaspy na gruncie studiów nad migracjami i diasporami, rozwój zainteresowania kategorią diaspy w antropologii oraz koncepcja procesów diasporotwórczych.

Następnie zostały zaprezentowane badania relacji diaspy z pamięcią i miejscem oraz pamięci w warunkach migracji w środowisku ukraińskich imigrantów z Polski w Kanadzie, które autorka prowadziła w latach 2014–2016. W oparciu o materiał z badań autorka wskazała, jak kształtują się relacje imigrantów ukraińskiego pochodzenia, którzy wyjechali z Polski w ostatniej dekadzie socjalizmu, z przedstawicielami starszych i młodszych fal migracyjnych. W odwołaniu do koncepcji A. P. Cohena symbolicznych granic wspólnoty oraz U. Hannerza lokalności omówione zostały strategie samopozycjonowania imigrantów z Polski względem różnych środowisk diasporycznych, zarówno ukraińskich, jak i polskich.

W ostatniej części wystąpienia przedstawiono projekt nowych badań autorki dotyczących procesów diasporotwórczych w Polsce i zachodzących w środowiskach ukraińskich. Migranci z Ukrainy są obecnie najliczniejszą grupą cudzoziemców w kraju. Jednocześnie w Polsce zamieszkują osoby ukraińskiego pochodzenia bez doświadczeń migracyjnych, których przodkowie także nie byli migrantami (ukraińska mniejszość narodowa). Coraz częściej dochodzi do współpracy obu środowisk w różnych instytucjach przedstawicielskich. Migranci mają styczność z „miejscowymi” Ukraińcami w rozmaitych kontekstach, zarówno rozumianych fizycznie, jak i wyobrażeniowych. Generuje to szereg zjawisk, frapujących dla antropologa zainteresowanego procesami diasporotwórczymi.

Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU

14.01 – dr inż. arch. Robert Gawęł, *Kwestia motoryzacji w Legionach Polskich – historia, struktura, umundurowanie, skład osobowy, szlak bojowy oraz sprzęt*

- 10.03** – dr Piotr Nykiel, *Kazimierz Kuzyk – zapomniany fotograf dworu i armii osmańskiej*
- 14.04** – dr hab. Aleksander Woźny, *Projekt użycia Tajnej Policji Państwowej (Gestapo) i SD Reichsführera SS w: „Operacji Polska” [1939] (bez Gdańska)*

Komisja Archeologii Krajów Śródziemnomorskich PAU

- 20.01** – dr hab. Krzysztof Jakubiak, *Długie siódme stulecie – kilka uwag o tym, jak funkcjonowało Metsamor (Armenia) w okresie urartyjskim*

Siódmy sezon prac wykopaliskowych prowadzonych na stanowisku Metsamor w Armenii może nie przyniósł, na pierwszy rzut oka, spektakularnych znalezisk, które mogłyby zacząć funkcjonować w przestrzeni medialnej. Jednakże systematyczne prace terenowe pozwalają na odsłonięcie pozostałości zabudowy z najważniejszych celów, co od samego początku działań terenowych było jednym z najważniejszych celów, jakie jako zespół badawczy stawialiśmy sobie podczas trwania projektu. Dzięki tegorocznym ustaleniom możemy próbować odtworzyć nie tylko charakter aktywności Urartyjczyków na stanowisku, ale także po części zacząć rozumieć znaczenie tego punktu osadniczego, odgrywającego niewątpliwie ważną rolę w dolinie Araksu.

- mgr Jacek Hamburg, *Nowe odkrycia w dolinie Kolchidy. Rezultaty badań polsko-gruzińskiej ekspedycji archeologicznej w Kutaisi w sezonie 2019 (zachodnia Gruzja)*

W roku 2019 polsko-gruzińska ekspedycja archeologiczna w ramach EKAL Project przeprowadziła badania wykopaliskowe na terenie trzech stanowisk archeologicznych w mieście Kutaisi oraz jego najbliższej okolicy (zachodnia Gruzja).

Na badanych stanowiskach odkryto pozostałości związane z późnym okresem epoki brązu, okresem antycznym oraz średniowieczem. Wykopaliska archeologiczne, choć trudne z powodu znacznych zniszczeń spowodowanych przez współczesną infrastrukturę, prowadzone były m.in. na terenie wzgórza Dateshidze oraz na cytadeli wokół wczesnośredniowiecznej katedry Bagrata III. Na obu stanowiskach znaleziono liczne ślady działalności człowieka w późnym okresie epoki brązu. Dowodzą tego nie tylko odsłonięty przez archeologów kolejny odcinek fosy obronnej, ale również pierwsze odkrycia związane z charakterystyczną dla tego regionu architekturą drewnianą. Datowanie znalezisk potwierdzają wyniki badań radiowęglowych, przeprowadzonych w ramach całego pakietu analiz wykonanych po sezonie wykopaliskowym.

Ponadto, w sezonie 2019 przeprowadzono badania ratunkowe na stanowisku Meskheti. Został tam odkryty charakterystyczny dla zachodniej Gruzji okresu antycznego grób w pitosie. Obiekt był niewyrabowany i obfitował w wiele znalezisk, również ze złota.

– dr hab. Radosław Karasiewicz-Szczypiorski, prof. Shota Mamuladze, *Nie tylko mozaika... Odkrycia Polsko-Gruzińskiej Ekspedycji Gonio-Apsaros*

Wspólny polsko-gruziński program badań nad fortem rzymskim Apsaros (Gonio, Gruzja) jest prowadzony od 2012 roku pod kierunkiem autorów niniejszej prezentacji. Najbardziej spektakularnym odkryciem pozostaje mozaika podłogowa. Kilka sezonów wykopaliskowych, analizy i prace gabinetowe przyczyniły się jednak do całego szeregu ważnych i zupełnie nowych ustaleń. Szczególny przyrost danych dotyczy wczesnej obecności wojsk rzymskich na wybrzeżu Kolchidy, tj. w drugiej połowie I oraz w pierwszej połowie II w. n.e.

– dr Piotr Jaworski, *Z Jeruzolimy na Kaukaz. Numizmatyczne świadectwa stacjonowania legionu X Fretensis w forcie Apsaros (Gruzja)*

Zdecydowaną większość monet brązowych, odkrytych w położonym u wybrzeży Kolchidy rzymskim forcie Apsaros, stanowią datowane na I w. n.e. emisje prowincjonalnych mennic Judei oraz Syrii. Szczególnie liczne wśród znalezisk z Apsaros są monety serii 'SC' wybite w Antiochii nad Orontesem. Celem referatu było znalezienie odpowiedzi na pytanie, kiedy i w jakich okolicznościach monety, których naturalny obszar obiegu znajdował się w odległości ponad tysiąc kilometrów od Apsaros, tak licznie napłynęły do fortu strzegącego interesów rzymskich w odległym rejonie Południowego Kaukazu.

24.02 – dr hab. Tomasz Scholl, *Myrmekion – pierwsza antyczna ekspedycja polskich archeologów po II wojnie światowej*

W 1955 roku, w trakcie spotkania w Muzeum Narodowym w Warszawie dyrektora Ermitażu Michaiła Artamonowa i wicedyrektora Muzeum Narodowego Kazimierza Michałowskiego, padła propozycja wspólnych wykopalisk radziecko-polskich w Myrmekionie. Podpisano stosowne umowy pomiędzy Muzeum Ermitażu a Muzeum Narodowym w Warszawie (przy udziale Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Leningradzkiego). Latem 1956 roku zaczęła się pierwsza powojenna ekspedycja polskich archeologów, skoncentrowana na badaniu kultury antycznej. Wspólne prace polsko-radzieckie trwały, co prawda, tylko przez 3 kampanie, ale pozwoliły na terenowe wykształcenie młodych pracowników archeologii, jak i studentów.

W pracach brali udział także archeolodzy z Krakowa: prof. Maria Ludwika Bernhard jako zastępca kierownika misji polskiej i mgr Janina Czarniecka.

26.10 – dr Paweł Gołyźniak, *Gemmy a propaganda w Rzymskiej Republice i za panowania cesarza Augusta*

W trakcie wykładu omówiono wykorzystanie gemm, grawerowanych kamieni szlachetnych i półszlachetnych, w autoprezentacji i propagandzie w okresie od III w. p.n.e. do początku I w. n.e. Umieszczane najczęściej w pierścieniach, gemmy stanowiły istotne medium propagandy, poprzez które zarówno czołowi, jak i mniej rozpoznawalni rzymscy politycy przeprowadzali swoje kampanie wizerunkowe. Przedstawiono ewolucyjny model użytkowania gliktyki w tych celach. Rozwój tego fenomenu przebiegał od prostych form autoprezentacji, rozpowszechniania wizerunku i promocji pochodzenia w III i II w. p.n.e. po skomplikowane komunikaty propagandowe, tworzone za panowania cesarza Augusta w celu integracji rzymskiego społeczeństwa wokół władcy i zapewnienia kontynuacji dynastii julijsko-klaudyjskiej. Poszczególne zjawiska omówiono w oparciu o konkretne przykłady zabytków. Wykład zakończyła próba rekonstrukcji skali zjawiska wykorzystania gemm w rzymskiej propagandzie oraz komentarz do próby uchwycenia jego geograficznego zasięgu. Wpływ gliktyki w zakresie rozwoju rzymskiej propagandy został porównany z innymi gałęziami rzymskiej sztuki i rzemiosła artystycznego.

23.11 – dr Andrzej B. Biernacki, *50-lat interdyscyplinarnych badań archeologicznych UAM w Novae (Moesia Inferior)*

Ekspedycja Archeologiczna UAM pod kierunkiem prof. S. Parnickiego-Pudełko rozpoczęła swoją działalność w Novae (Moesia Inferior) w 1970 roku. Profesor brał czynny udział wcześniej, począwszy od 1960 roku, w polsko-bułgarskich badaniach archeologicznych na terenie Novae w ramach ekspedycji UW. Na przestrzeni 50 lat międzynarodowych interdyscyplinarnych badań ekspedycji UAM wydzielić można cztery podstawowe kompleksy tematyczne:

III – Fortyfikacje rzymskie i wczesnobizantyńskie w Novae.

III – Biskupstwo w Novae.

III – Wielka łaźnia legionowa w Novae.

IV – Armamentarium w Novae.

Badania te dotyczyły nie tylko zagadnień związanych z architekturą tych zespołów użytkowych, ale także możliwie najszerszego zakresu problematyki ich historii, uwarunkowań gospodarczych, społecznych i politycznych oraz wielu aspektów życia codziennego. Interdyscyplinarny, międzynarodowy zespół naukowo-badawczy ekspedycji od początku rozpatrywał te

zespoły budowli jako organizmy żywe, podlegające ciągłym zmianom, przeżywające zarówno okresy rozwoju, jak i stagnacji czy destrukcji. Analizie poddano również miejsce i wpływ powyższych zespołów budowli na obraz i rozwój przestrzenny obozu legionowego i miasta rzymskiego i wczesnobizantyjskiego Novae. Na przestrzeni 50 lat badań międzynarodowy zespół naukowo-badawczy Ekspedycji UAM charakteryzował się zawsze interdyscyplinarnością poprzez udział w nim przedstawicieli wielu dyscyplin i specjalności, np. archeologów, architektów, historyków, historyków sztuki, geologów/petrografów, archeozoologów, archeoichtiologów, chemików, fizyków, konserwatorów.

– dr hab. Elena Klenina, *Od Armamentarium do horreum w Novae. Wyniki najnowszych badań Centrum Ekspedycji Novae UAM w Novae (Moesia Inferior)*

Rzymski obóz legionowy Novae, będący jedną z najważniejszych twierdz na pograniczu Cesarstwa, należy dzisiaj do najlepiej zbadanych tego typu obiektów w rejonie Dolnego Dunaju. Badania przeprowadzone w ramach wcześniejszych projektów naukowo-badawczych, związanych z odsłonięciem wielkich łaźni legionowych i kompleksu biskupiego w Novae, doprowadziły do odkrycia monumentalnego arsenału, datowanego na II–III w., przeznaczonego na potrzeby artylerii. Arseniał został zbudowany za czasów panowania cesarza Hadriana w latach 124–129. W kolejnym etapie arseniał został przebudowany na *horreum*. Zintensyfikowanie prac budowlanych w tym regionie w IV w. wiązało się zapewne z dojściem do władzy w Konstantynopolu Konstancjusza II (337–361). *Horreum* w Novae pod względem wielkości i architektury jest podobne do budynku odkrytego w Capidava (*Scythia*). Podobne *horrea* pojawiły się w pierwszej połowie IV wieku również w Histrii (*Scythia*) i Serdice (*Dacia Mediterranea*). Wspomniane budowle były jednak znacznie mniejsze od obiektu odkrytego w Novae. Cechy konstrukcyjne tych budynków wskazują, iż były przeznaczone do przechowywania przede wszystkim towarów przewożonych w amforach, a nie zboża. Powstawanie tego typu budynków w rzymskich twierdzach wojskowych wiązać należy z nowymi ich funkcjami, np. komercyjnymi.

14.12 – 55 lat polskiej działalności archeologicznej w Pafos na Cyprze, stanowisku z Listy Światowego Dziedzictwa UNECSO (1965–2020)

W roku 2020 upłynęło 55 lat od zapoczątkowania polskich badań archeologicznych w Pafos na Cyprze, jednym z najważniejszych grecko-rzymskich stanowisk na wyspie, pełniącym przez stulecia rolę stolicy. Badania Uniwersytetu Warszawskiego prowadzone były od roku 1965, zaś w roku 2011 powstała druga ekspedycja – Uniwersytetu Jagiellońskiego. Obie ekspedycje

zostały połączone w roku 2019. Polska misja jest najdłużej działającą misją zagraniczną w Pafos.

Wystąpienia ukazujące polski dorobek naukowy w Pafos podzielone były na cztery części:

- prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka, *Badania na Maloutenie w latach 1965–2007 pod kierunkiem K. Michałowskiego i W. A. Daszewskiego*

Badania Polskiej Misji Archeologicznej zainicjował w roku 1965 prof. Kazimierz Michałowski z ramienia Centrum (dawniej Stacji) Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego, a od 1971 prowadził je prof. Wiktor Andrzej Daszewski, następnie, po jego przejściu na emeryturę w roku 2007 – dr Henryk Meyza, na terenie zwanym Maloutena. Była to rezydencjonalna dzielnica miasta z wielkimi budowlami, zdobionymi malowidłami i mozaikami oraz rzeźbami. Osiągnięcia te wraz z dokonaniem samych Cypryjczyków przyczyniły się do wpisania Pafos na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Najważniejszym odkryciem Polskiej Misji jest Willa Tezeusza, która została tak nazwana od mozaiki ukazującej Tezeusza z Minotaurem. Jest największą rzymską budowlą publiczną, odsłoniętą do tej pory na wyspie, być może pełniła funkcję siedziby gubernatora zarządzającego Cyprzem. Inne budowle to m.in. Dom Aiona, Dom tzw. Hellenistyczny i Dom Rzymski, również ozdobione mozaikami. Ekspedycja współpracowała z Instytutem Kultur Orientalnych i Śródziemnomorskich (dawniej Zakład Archeologii Śródziemnomorskiej) PAN, który reprezentowali m.in. prof. Jolanta Młynarczyk, prof. Barbara Lichocka, dr Henryk Meyza, z Politechniką Wrocławską, reprezentowaną przez prof. Stanisława Medekszę, wieloletniego architekta misji, oraz z Uniwersytetem Jagiellońskim, reprezentowanym przez prof. Ewdoksię Papuci-Władykę, a także wieloma innymi badaczami, by wymienić tylko prof. Zofię Sztetyło. Prace w Pafos były także polem ćwiczebnym dla licznych studentów i doktorantów oraz wolontariuszy. Ukazało się wiele publikacji, dorobek prezentowano na licznych konferencjach i sympozjach.

- dr Henryk Meyza, *Badania na Maloutenie w latach 2008–2019*

W latach 2008–2019 Polską Misją Archeologiczną na Maloutenie kierował dr H. Meyza. Ekspedycja prowadziła prace na terenie wspomnianego Domu Hellenistycznego, odkrywano go od roku 1986, którego początki datowano pierwotnie na późny okres hellenistyczny. Postęp prac niezbicie jednak wykazał, że należy go datować najwcześniej na przełom er, być może po trzęsieniu ziemi, które wówczas zrujnowało Pafos. Prowadzono badania na dziedzińcu zachodnim tego założenia, gdzie zrekonstruowano atrium z jedną

kolumną z kapitelem tzw. nabatejskim. Prace obejmowały także zachodnią część domu oraz teren Domu Aiona. Ponadto opracowywano i przygotowywano do publikacji materiał odkryty w ubiegłych latach. W roku 2015 zorganizowano we współpracy z Departamentem Starożytności wystawę w Muzeum Cypryjskim w Nikozji, upamiętniającą 50 lat polskich badań archeologicznych w Pafos.

– prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka, mgr Łukasz Misk, *Prace Paphos Agora Project w okresie 2011–2019*

Prof. E. Papuci-Władyka, mając ogromne doświadczenie w pracach archeologicznych w Pafos (stały członek misji UW w latach 1984–2010), postanowiła wystąpić do Departamentu Starożytności o koncesję na własne badania z ramienia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Druga polska ekspedycja rozpoczęła prace w roku 2011 na terenie Agory w centrum starożytnego miasta Nea Paphos. Badania finansowane z grantu NCN OPUS 1 w latach 2011–2014. Uzyskanie prestiżowego grantu Maestro (2015–2020) pozwoliło na rozwinięcie ekspedycji, która nabrała charakteru międzynarodowego i interdyscyplinarnego. Prace skupione były na funkcjonowaniu Agory oraz aktywności ekonomicznej miasta, a celem prowadzącym do ich określenia było m.in. poszukiwanie infrastruktury gospodarczej miasta, głównie poprzez zastosowanie nieinwazyjnych metod geofizycznych. Badania pozwoliły na takie spektakularne odkrycia, jak przesunięcie datowania początków Agory na okres hellenistyczny z postulowanego pierwotnie okresu rzymskiego oraz stwierdzenie, iż była ona znacznie większa niż początkowo przypuszczano, sytuując ją wśród największych agor we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego.

– prof. dr hab. Ewdoksia Papuci-Władyka, *MA-P Maloutena i Agora w planie urbanistycznym Pafos: modelowanie miejskiego krajobrazu stolicy hellenistycznego i rzymskiego Cypru*

Obie polskie ekspedycje pracujące w Pafos, a więc Polska Misja Archeologiczna UW oraz Paphos Agora Project UJ zostały połączone w roku 2019 pod kierunkiem prof. E. Papuci-Władyki i aktualnie realizują wspólnie z Politechniką Warszawską projekt pt. *Maloutena i Agora w planie urbanistycznym Pafos: modelowanie miejskiego krajobrazu stolicy hellenistycznego i rzymskiego Cypru*, finansowany z grantu NCN OPUS 18. Badania są kontynuowane na terenie Malouteny oraz Agory i poza nią. Mimo utrudnień związanych z pandemią pierwsza kampania badawcza w Pafos odbyła się w roku 2020 z udziałem niewielkiego zespołu. Celem nowego projektu jest odtworzenie układu zabudowy antycznego miasta Nea Paphos w różnych okresach historycznych ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Malouteny i Agory.

Badania prowadzi interdyscyplinarny zespół, złożony z przedstawicieli dziedzin takich, jak archeologia, geofizyka, architektura, oraz specjalistów od badań teledetekcyjnych, modelowania proceduralnego i analiz przestrzennych. Rezultatem zintegrowanych wyników badań będzie rekonstrukcja krajobrazu miasta i zabudowań w postaci modeli 3D. Uzyskane rekonstrukcje 3D zostaną poddane następnie analizom przestrzennym celem ustalenia zależności pomiędzy układem zabudowy i ulic a funkcjonowaniem miasta w rozumieniu widoczności, przepływu ludności, potencjalnej liczby mieszkańców etc. Realizowany projekt wdraża metodykę nowatorską dla Cypru, z sukcesem stosowaną na innych stanowiskach archeologicznych w Basenie Morza Śródziemnego.

Komisja Medioznawcza PAU

- 21.01** – dr hab. Jacek Wasilewski, *Narracje polskiej prasy o uchodźcach. Jak je badać, jak je porównywać, jak przedstawiać? Analiza narracyjna*
- 18.02** – prof. dr hab. Jerzy Jastrzębski, *Propaganda komputacyjna*
- 20.10** – dr hab. Artur Piskorz prof. UP, *Selling England by the Pound, czyli jak kino dziedzictwa i komedia romantyczna leczą post-imperialną traumę*
- 17.11** – dr hab. Ryszard Filas, *Co się stało z prasą drukowaną w Polsce? Bilans ostatniej dekady (2010–2019)*
- 15.12** – prof. dr hab. Wiesław Godzic, *Dziennikarze, celebryci i my*

WYDZIAŁ III NAUK ŚCISŁYCH I TECHNICZNYCH

Komisja Astrofizyki PAU

- 28.02** – dr Adam Zadrożny, *Advanced-LIGO O3 run*

Komisja Nauk Technicznych PAU

- 21.01** – dr hab. Piotr Żabiński prof. AGH, *Alternatywne metody magazynowania energii elektrycznej na przykładzie konwersji CO₂ do metanu*
- Aktywność człowieka związana z produkcją dóbr powszechnego użytku prowadzi do emisji gazów, między innymi dwutlenku węgla. Zjawisko to nasiliło się po roku 1850, czyli po zapoczątkowaniu rewolucji przemysłowej w Anglii. Towarzyszące temu pojawienie się energochłonnych technologii

doprowadziło lub doprowadzi wkrótce do wyczerpania się naturalnych źródeł energii. Zastąpienie ich źródłami odnawialnymi nie jest na obecną chwilę możliwe ze względów technicznych i technologicznych.

Emisja gazów odlotowych i postulowane związane z tym ocieplenie klimatu doprowadziło do pojawienia się regulacji prawnych na poziomie światowym, europejskim i krajowym, których celem jest wymuszenie zastąpienia obecnych technologii przez bardziej energooszczędne i o niższej emisji.

W trakcie referatu przedstawiono alternatywny proces usuwania dwutlenku węgla ze spalin poprzez jego konwersję do metanu z wykorzystaniem wodoru. Omówiono związane z tą technologią materiały i katalizatory. Przedstawiono obecny stan prac nad tym procesem i kolejne etapy możliwe go wdrażania tej technologii.

18.02 – dr hab. inż. Jerzy Pamin prof. PK, *Numeryczna symulacja niestatecznego zachowania materiałów*

Wykład rozpoczął się od rozróżnienia zagadnień stateczności konstrukcji i materiału. Następnie wyjaśniono pojęcie lokalizacji odkształceń, związane z pojawieniem się osłabienia materiału i utratą dobrego postawienia problemu brzegowego dla continuum odkształcalnego. Omówiono także opcje modelowania nieciągłości i klasyfikację modeli stosowanych w symulacjach numerycznych. Przedstawiono narzędzie symulacji metodą elementów skończonych (MES) w postaci programu *AceGen/FEM* w środowisku pakietu *Mathematica*.

Następnie uwaga została skupiona na opisie termomechaniki ośrodka izotropowego przy dużych deformacjach. Po omówieniu dwóch dodatkowych typów osłabienia, obecnych w takich modelach (geometrycznego i termicznego), przedstawiono model termoplastyczności dla materiałów metalicznych. W jego implementacji zastosowano regularyzację gradientową w dwóch wariantach, zależnych od źródła osłabienia. W symulacjach numerycznych analizowano rozciąganą płytkę, dla której porównane były wyniki dla modelu lokalnego i gradientowego, a także zbadano wpływ przewodności i zależność wyników od gęstości siatki MES.

Na końcu omówiono klasyfikację zjawisk niestateczności dla materiałów sprężysto-plastycznych o właściwościach zależnych od prędkości odkształcenia. Pokazano przykład symulacji propagacji tzw. pasm Lüdersa we wiośłkowej próbce rozciąganej.

19.05 – dr hab. inż. Paweł Skruch prof. AGH, *Sztuczna inteligencja i pojazdy autonomiczne*

Opracowanie samochodów o wysokim stopniu automatyzacji jazdy, często określanych mianem samochodów autonomicznych, będzie wymagać

rozwiązania wielu problemów badawczych. Jednym z nich jest wyposażenie samochodu w „zmysły” (tj. układ sensoryczny pojazdu) oraz „mózg” (tj. jednostki przetwarzające i analizujące dane) po to, aby samochód mógł obserwować otaczającą go rzeczywistość celem wsparcia kierowcy, a w dalszej perspektywie jego zastąpienia. Tak sformułowany problem badawczy można odnieść do wyposażenia samochodu w sztuczną inteligencję. Duże, zmienne i różnorodne zbiory danych, których przetwarzanie i analiza są trudne, niepewne i nieprzewidywalne otoczenie samochodu, adaptacja do zmieniających warunków oraz predykcja zachowań z odpowiednim wyprzedzeniem to tylko niektóre z problemów, których rozwiązanie jest konieczne do osiągnięcia przez samochód wyższych poziomów autonomiczności i praktycznie niemożliwe bez zastosowania metod opartych na sztucznej inteligencji. W referacie pokazano, że sztuczna inteligencja może pomóc w automatyzacji jazdy, umożliwiając efektywne przetwarzanie informacji pochodzących od wielu czujników, opracowanie wiarygodnego modelu otoczenia pojazdu, podejmowanie decyzji w warunkach niepewności, algorytmy samouczące oraz budowę „realistycznych” symulatorów ruchu drogowego. Zastosowanie sztucznej inteligencji w systemach sterowania pojazdem będzie jednak wymagać formalnego określenia poziomu niezawodności takich systemów.

16.06 – dr hab. inż. Wojciech Karmowski prof. PK, *Efekt cieplarniany i globalne ocieplenie*

W pracy przedstawiono przyczyny i skutki globalnego ocieplenia, w tym rolę CO_2 i CH_4 . Zawracają one (wskutek efektów kwantowych) promieniowanie podczerwone Ziemi, powodując lawinowy wzrost temperatury. Podstawową rolę we wzroście zawartości tych gazów pełnią: spalanie paliw kopalnych i biomasy, produkcja cementu, wysuszanie mokradeł, hodowla przeżuwaczy itd. Należy wobec tego pozyskiwać energię z wiatru, przepływu rzek, przyływów, ogniw fotowoltaicznych, energii nuklearnej. Z drugiej strony konieczne jest zmniejszenie zużycia energii, a przede wszystkim ograniczenie liczby ludności na Ziemi o połowę metodami humanitarnymi. W przeciwnym wypadku może dojść do tego poprzez wzajemne wyniszczanie się narodów lub pandemii. W tej sprawie potrzebny jest jednak ogólnoświatowy konsensus.

23.06 – mgr inż. Wojciech Turlej, *Wykorzystanie metod optymalizacji w planowaniu trajektorii robotów mobilnych oraz samochodów osobowych*

Generacja trajektorii sterowania oraz ruchu pojazdu stanowi istotny element zaawansowanych systemów wspomagania kierowcy o wysokim poziomie autonomiczności. Jedną z najczęstszych metod wykorzystywanych do tego celu jest optymalizacja numeryczna, pozwalająca na realizację sterowania predykcyjnego. Dobór metody optymalizacji oraz sformułowanie

problemu i jego ograniczeń w sposób zapewniający efektywność i bezpieczeństwo planowanego ruchu stanowią jednak nietrywialny problem.

W referacie omówiono podstawowe zagadnienia związane z formułowaniem problemu optymalizacyjnego na potrzeby generacji trajektorii z wykorzystaniem przykładów z zakresu robotyki i automatyki pojazdowej. Przedstawiono również nowoczesne podejścia do problemu zapewnienia bezpieczeństwa planowanego ruchu w oparciu o tzw. modele bezpieczeństwa, bazujące na odpowiedzialności, i przedstawiono możliwości ich zastosowania w problemach optymalizacyjnych używanych do generacji trajektorii.

20.10 – dr inż. Marek Długosz, *Automatyka pojazdowa – eksperymenty*

W prezentacji omówiono różne aspekty związane z eksperymentami praktycznymi, realizowanymi na obiektach, jakimi są pojazdy autonomiczne. W prezentacji przedstawiono architekturę i sposób zrealizowania kluczowych elementów sterowania i percepcji eksperymentalnego pojazdu elektrycznego A-EVE. Istotnym komponentem pojazdu A-EVE jest złożony, hierarchiczny system zabezpieczeń, który gwarantuje bezpieczne korzystanie z pojazdu A-EVE. Prezentacja zawiera również wyniki eksperymentów i badań obejmujących swym zakresem między innymi: wpływ opcji kompilacji na czas realizacji kroku programu sterującego pojazdem A-EVE, analizę dokładności działania systemu pozycjonowania wykorzystującego technologię GPS wraz z próbą modelowania zakłóceń, które zaobserwowano w trakcie realizacji eksperymentów. W prezentacji zawarto również wyniki praktycznych eksperymentów, w trakcie których testowano algorytmy fuzji danych, których zadaniem było, między innymi, zwiększenie dokładności i pewności wyznaczania pozycji geograficznej pojazdu A-EVE, tak aby możliwe było wykorzystanie tych danych w innych algorytmach sterowania.

Komisja Układów Złożonych PAU

24.01 – prof. dr hab. Zbigniew Kąkol, *Czy nauka może być motorem gospodarki? O przyszłości współpracy nauka-przemysł*

6.03 – prof. dr hab. Piotr Białas, *Czy sztuczna inteligencja jest groźniejsza niż broń jądrowa?*

8.05 – prof. dr hab. Adam Kleczkowski, *Mathematics and viruses: How to use mathematics and statistics in predicting and controlling disease outbreaks*

Infectious diseases can inflict immense losses and suffering on the human population. Current pandemic of SARS-CoV-19 virus has already caused more than 2 million cases and nearly 300 thousand excess deaths. The outbreak of

influenza in 1918 was an even bigger event, leading to perhaps as many as 100 million deaths worldwide. Diseases such as a bubonic plague, smallpox, measles or Ebola, have been causing many deaths throughout centuries. Animal diseases, such as foot and mouth or African swine fever are limiting our ability to feed the population, and plant and tree diseases like ash dieback, blights or rusts seriously affect our countryside and food security. It is therefore important to be able to predict the course of a disease outbreak, to design effective control measures during the epidemic, and to find ways to prevent the spread. Mathematical modelling has been one of the key tools used to achieve these tasks and to inform governmental policies. In this talk I introduced some basic concepts of epidemiological modelling, starting with exponential and logistic growth and moving on to the Susceptible-Infected-Recovered model. I also introduced concepts like “basic reproduction rate” and “herd immunity” and briefly touch upon designing effective control campaigns.

23.10 – dr Marcin Zagórski, *Nawigując w morfoprzestrzeni: rozwój organizmu wielokomórkowego z perspektywy fizyka*

Rozwój organizmu to dynamiczny proces, w trakcie którego komórki namnażają się, przemieszczają oraz interpretują sygnały chemiczne, by przyjąć określoną biologiczną funkcję. Pomimo stochastycznego charakteru procesów komórkowych komórki osiągają docelową biologiczną funkcję w sposób precyzyjny i powtarzalny. Jak taka powtarzalność zostaje osiągnięta, pozostaje fundamentalnym pytaniem w biologii, na które od powiedź jest wciąż niejasna. W trakcie referatu przedstawiono najnowsze osiągnięcia, pozwalające śledzić różnicowanie się komórek w rozwoju organizmów wielokomórkowych. Używając pojęć z teorii informacji oraz modeli regulacji genetycznej, skonstruowano przestrzeń sygnałów chemicznych, tzw. morfoprzestrzeń, pozwalającą na określenie czynników wpływających na powtarzalność procesu różnicowania się komórek. W kontekście badań nad rdzeniem kręgowym omówiono, jak proponowane podejście może się w przyszłości przyczynić do rozwoju terapii neuroregeneracyjnych.

11.12 – prof. dr hab. Józef Spałek, *Zadziwiające nadprzewodnictwo/nadciekłość*

Nadprzewodnictwo/nadciekłość towarzyszy nam, odpowiednio, od 1911 oraz 1932 roku. Wielkim krokiem w tej dziedzinie jest odkrycie w roku 2020 nadprzewodnictwa w temperaturze pokojowej ($287,7 \pm 1,2$ K) pod wysokim ciśnieniem 267 ± 10 GPa (E. Snider et al., Nature 586, 373, 15 October 2020). Omówiono krótko to odkrycie oraz ewolucję koncepcji nadprzewodnictwa wysokotemperaturowego. Przy okazji opisano również historię (istotę) odkrycia mechanizmu Andersona-Higgsa w „klasycznych” nadprzewodnikach.

WYDZIAŁ IV PRZYRODNICZY

Komisja Geoinformatyki PAU

15.01 – Paweł Hawryło, *Aktualne trendy w rozwoju metod inwentaryzacji i modelowania wzrostu drzewostanów z zastosowaniem danych teledetekcyjnych*

Dane fotogrametryczne i teledetekcyjne od wielu lat znajdują szerokie zastosowanie w inwentaryzacji i monitoringu zasobów leśnych. Wiarygodna i aktualna informacja o stanie lasu jest kluczowa w prowadzeniu zrównoważonej gospodarki leśnej. Od kilku dekad wykorzystywano w tym celu zdjęcia lotnicze oraz obrazy satelitarne. W ciągu ostatnich kilkunastu lat szczególnie rolę w rozwoju nowoczesnych metod inwentaryzacji lasu odegrała technologia lotniczego skanowania laserowego. Pozyskiwane trójwymiarowe chmury punktów umożliwiają zautomatyzowane określanie wybranych cech biofizycznych lasu dla stosunkowo dużych obszarów. Badania prowadzone w ostatnich latach wskazują jednak, że stosunkowo drogie w pozyskaniu chmury punktów ALS mogą być w niektórych sytuacjach z powodzeniem zastępowane chmurami punktów generowanymi w procesie automatycznego dopasowania cyfrowych zdjęć lotniczych. Dzięki większej dostępności komputerów o dużych mocach obliczeniowych oraz rozwojowi algorytmów automatycznego dopasowania zdjęć tradycyjnie stosowane w leśnictwie zdjęcia lotnicze ponownie zyskują na znaczeniu. W prezentacji przedstawione zostały wyniki badań prowadzonych na Wydziale Leśnym Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, zmierzających do opracowania nowoczesnych metod inwentaryzacji i modelowania wzrostu drzewostanów z wykorzystaniem chmur punktów pozyskiwanych w wyniku lotniczego skanowania laserowego oraz w procesie automatycznego dopasowania zdjęć lotniczych.

20.05 – Jerzy Zasadni, Andrzej Świder, Piotr Kłapyta, *rasELA – nowe narzędzie do analizy hipsometrii z DEM jako metoda estymacji granicy śniegu (ELA) paleolodowców*

Geometria lodowców, czyli ich kształt i rozmiar, jest ściśle powiązana z warunkami klimatycznymi, determinowanymi głównie przez wysokość, na jakiej znajduje się linia równowagi bilansowej lodowców – ELA (equilibrium line altitude). Szacowanie ELA z przeszłości geologicznej na podstawie zrekonstruowanych geometrii lodowców jest standardową procedurą interpretacji klimatycznej form i osadów lodowców górskich. Metoda ta polega na wyznaczeniu wysokości na modelu hipsometrycznym powierzchni lodowca przy założeniu odpowiedniego (empirycznego) współczynnika proporcji

między ELA a rozkładem powierzchni względem wysokości. Celem wystąpienia była prezentacja nowego narzędzia – rasELA, które w środowisku oprogramowania ArcGIS i QGIS wykonuje obliczenie ELA lodowców DEMu lodowców dwiema najbardziej popularnymi metodami. Jest to pierwsze narzędzie w obliczaniu ELA, które wykorzystuje rastry (grid) zarówno jako dane wejściowe, jak i wyjściowe. Dzięki temu istnieje możliwość wizualizacji wyników na mapach w programach środowiska GIS.

18.11 – dr Franciszek Rakowski, *Przestrzennie rozdzielił model epidemii COVID-19 dla Polski*

W wykładzie został przedstawiony model epidemiologiczny ICM UW. Opisano metodologię budowy i kalibracji ogólnokrajowego modelu agentowego, uwzględniającego przestrzenny rozkład ludności i kontekstów spotkań. Przedstawiono także szereg możliwych scenariuszy dalszego rozwoju epidemii, w szczególności te, które uwzględniały wyraźne zastosowanie restrykcji administracyjnych. Omówiono także problem dostępności i zakresu danych potrzebnych do obliczeń epidemiologicznych.

- prof. Adam Kleczkowski, Chris Robertson, Jonathan Wells, Rowland Kao, *Epidemiological modelling of the 2020 COVID-19 epidemic: From simple to complex models*

The 2019–2020 outbreak of the coronavirus, SARS-CoV-2, has created a need for the whole range of modelling approaches. However, this was not the first – and arguably not the last pandemic and the work could draw on extensive toolbox of mathematical and statistical approaches. Having briefly reviewed several examples of past pandemics, I raised a series of questions that need addressing and placed them in the context of the unfolding epidemic. Three examples of modelling approaches has been reviewed, starting with a simple SIR model which can be extended to incorporate changing contact patterns. The second model incorporates hospitalisation, intensive care and deaths, and allows a successful representation of different streams of information (reports, hospital and intensive care loads, and deaths). The last model discussed in the talk includes explicit treatment of mobility and spatial heterogeneity. In the talk I argued that models can successfully be used to understand the disease dynamics, to predict the course of epidemic, and to design effective control strategies, while using Scotland data to demonstrate the approach.

- prof. Jarosław Wąs, Maciej Bielech, Piotr Morawiecki, Paweł Gałka, Marcin Grzyb, Wojciech Turek, Aleksander Byrski, *Symulacja rozprzestrzeniania się COVID-19 w architekturze Komputerów Dużej Mocy*

Dotychczas przeprowadzone prace uwzględniają modelowanie rozprzestrzeniania się Covid-19 na różnych poziomach modelowania. Na poziomie makroskopowym przeprowadzono szereg prac porównawczych, bazujących na modelu SEIR (Susceptible, Exposed, Infectious, Recovered), gdzie siatka automatu komórkowego miała 20 km. Porównano charakterystykę rozchodzenia się różnych wirusów, takich jak grypa, SARS czy COVID-19. Z kolei bardzo istotnym kierunkiem prac są modele mikroskopowe, które tworzone są na bazie analizy kontaktów osób w konkretnej przestrzeni, używania maseczek, podatności danej populacji na infekcję wirusem. Zastosowanie architektury Komputerów Dużej Mocy umożliwia skalowanie modeli mikroskopowych dla większych przestrzeni, co pozwala na dokładniejszą kalibrację modeli makroskopowych. W dotychczasowych pracach przeprowadzono szereg implementacji dla środowisk miejskich i budynków na bazie modeli odległości społecznych.

– Sybrand van Bejma, *Monitoring changes in air pollution during the COVID-19 lockdowns with Sentinel-5P satellite data on CREODIAS*

The lockdowns in 2020 related to the COVID-19 pandemic have had a significant effect on emissions from fossil fuel burning related to industry, travel, etc. These effects have been visualized by processing and analysing satellite data from the Sentinel-5P mission. The Sentinel-5P mission has been initiated as part of the EU's Copernicus Programme and is a dedicated mission to measure atmospheric components like CO, NO₂, O₃, aerosols, etc. On the cloud-computing for Earth Observation data platform CREODIAS, large volumes of Sentinel-5P data can easily be pre-processed and analysed. For this particular case study, Sentinel-5P NO₂ data covering Europe and more specifically Poland was analysed. NO₂ is a gas that is associated with combustion of fossil fuels and therefore a good indicator of industrial activity.

A clear drop in NO₂ emission levels was observed in most European countries after March 2020, especially in densely populated countries like Netherlands and Belgium. Comparing the emissions from 2020 with previous two years (the Sentinel-5P archive stretches back to May 2018 only), it was clear emissions in Poland were significantly. Focussing on Poland alone, a similar pattern was revealed. The more densely populated areas of Poland (most notably Silesia) showed a significant drop in NO₂ emissions after March 2020.

Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU

24.01 – dr Mateusz Płóciennik, dr Bartosz Kotrys, dr Tomi Luoto, dr hab. Dominik Pawłowski, dr Piotr Kołaczek, dr hab. Jacek Forsysiak, dr hab. Piotr Kittel, prof. Mirosław Błaszkiwicz, mgr Olga Antczak-

-Orlewska, mgr Rafał Szperna, mgr Aleksandra Jakiel, mgr Kamila Tosik, mgr Daria Baradyn, mgr Daniela Muller, dr Stephen Brooks, *Szwajcarsko-norwesko-polski i wschodnioeuropejski zbiór testowy – nowe narzędzia do rekonstrukcji paleoklimatycznych w oparciu o subfósylne Chironomidae*

19.06 – dr inż. Jacek Pawlyta, *Zmienność składu izotopowego węgla w osadach torfowisk wysokich*

Komisja Biologii Rozwoju PAU

17.01 – prof. dr hab. Ewa Kurczyńska, *Isolacja symplastowa jako marker zmian kierunku różnicowania komórek w trakcie somatycznej embriogenezy*

Komunikacja międzykomórkowa (cell-to-cell communication) jest podstawowym parametrem koordynującym rozwój organizmu wielokomórkowego. Określenie, które komórki i tkanki komunikują się poprzez plazmodesmy (komunikacja symplastowa), pozwala stwierdzić, kiedy i gdzie zachodzi przekazywanie sygnałów związanych z różnicowaniem komórek roślinnych. Przez plazmodesmy przemieszczają się białka (w tym czynniki transkrypcyjne) oraz kwasy rybonukleinowe (w tym RNA). Ponieważ wymienione wyżej cząsteczki mają istotny wpływ na różnicowanie komórek, można przyjąć, że regulacja ich przemieszczania się poprzez zmianę przepustowości plazmodesm lub liczbę plazmodesm może mieć wpływ na regulację różnicowania komórek. Somatyczna embriogeneza jest niezwykle wygodnym systemem w badaniach udziału komunikacji/izolacji symplastowej w regulacji różnicowania komórek. Badania z wykorzystaniem różnych linii transgenicznych *Arabidopsis* pokazały, że izolacja symplastowa jest konieczna do zmiany kierunku różnicowania komórek i skorelowana z syntezą kalozy oraz obniżeniem poziomu auksyny. Uzyskane wyniki potwierdzają rolę izolacji symplastowej i ukierunkowanego przepływu sygnałów koniecznego dla zmiany losów komórek w trakcie SE².

Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU

17.02 – prof. dr hab. Marian Tischner, *Pszczoly*

Rodzina pszczoła składa się z robotnic, których liczebność latem wynosi od 30–80 tys., a zimą 10–25 tys., i trutni – latem jest ich od 600–5000,

² Godel-Jedrychowska K., Kulinska-Lukaszek K., Horstman A., Soriano M., Li M., Malota K., Boutilier K., Kurczynska E. 2020. *Symplasmic isolation marks cell fate changes during somatic embryogenesis*, Journal of Experimental Botany, 71 (9): 2612–2628.

w zimie 0 lub kilka, oraz jednej matki. Nie ma różnic genetycznych pomiędzy pszczołami robotnicami a matką. Wyraźne różnice pomiędzy nimi, zarówno pod względem budowy morfologicznej, jak i funkcji fizjologicznych, kształtują się pod wpływem odmiennych warunków podczas rozwoju larwalnego. Matka pszczoła rozwija się przez 16 dni z jaja złożonego do dużej komórki plastra w tzw. mateczniku i karmiona jest przez cały okres rozwoju mleczkiem pszczelim. Natomiast pszczoły robotnice rozwijają się z jaj złożonych do małych komórek plastra przez 21 dni, są żywione tylko w 3 pierwszych dniach mleczkiem pszczelim, a później mieszaniną miodu i pierzgi (pyłku). Robotnice są mniejsze od matki, a ich narządy rozrodcze ulegają modyfikacji, w wyniku której powstaje żądło. Matka w wieku 6–7 dni odbywa tzw. lot godowy (tylko jeden raz w życiu), w trakcie którego dochodzi w locie do kojarzenia z 8–11 trutniami, i pozostaje płodna do końca życia, tj. przez 5–6 lat. Trutnie po kopulacji giną. W szczycie sezonu matka składa 1500–3000 jaj w ciągu doby. Pszczoły żyją latem około 38 dni, a zimą 6–7 miesięcy. Robotnice wytwarzają m.in. miód, mleczko pszczele, wosk, budują plastry, pracują jako zbieraczki, a także pełnią rolę zwiadowczyń, wskazując zbieraczkom (taniec), gdzie jest pożytek, zimą utrzymują temperaturę w ulu od 20–34°C. Trutnie rozwijają się w komórkach trutowych plastra z niezapłodnionych jaj w sposób partenogenetyczny w czasie 24 dni i są odżywiane podczas 3 pierwszych dni mleczkiem pszczelim, a później mieszaniną miodu i pierzgi (pyłku). Są haploidalne, nie mają ojca, a jedynie dziadka, nie mają również synów, wyłącznie córki. Potomkiem męskim trutnia jest jego wnuk. Dziedziczą tylko cechy swojej matki. Nie wykonują żadnych prac, nie mają aparatu żądłowego, mają słabo rozwinięty aparat gębowy i – podobnie jak matka – są karmione przez robotnice. Pod koniec lata są przez pszczoły wyrzucane z ula.

W dalszej części wykładu omówiono pracę pszczół, sposoby zakładania pasieki, rozmnażania rodzin pszczelich oraz powstawanie i jakość miodu. Szczególną uwagę zwrócono na dobroczynny wpływ miodu na zdrowie, a także na problemy związane z fałszowaniem miodu. Jest on trzecim najczęściej podrabianym produktem na świecie i trudno odróżnić miód sfałszowany od naturalnego. Nie ułatwiają tego oznakowania na opakowaniach, gdyż na terenie UE nie ma obowiązku informowania o kraju pochodzenia miodu. Z reguły na etykiecie znajduje się formułka o mieszaneczce miodu: „mieszanka miodów pochodzących z UE” lub „mieszanka miodów pochodzących z UE i nie pochodzących z UE”, lub też „mieszanka miodów nie pochodzących z UE”. W takich przypadkach „miód” nie ma wartościowych składników biologicznych i nie powinien nosić nazwy: miód.

27.10 – prof. dr hab. Tadeusz Szulc, *Wpływ siary i mleka na kształtowanie mikrobiomu człowieka*

Okres okołoporodowy, a szczególnie czas karmienia siarą i mlekiem, ma wielkie znaczenie dla zdrowia i właściwego rozwoju dziecka. Nie doceniamy tego okresu życia w kształtowaniu się mikrobiomu oseska w czasie, gdy bakterie, grzyby, wirusy, archeony i pierwotniaki rozpoczynają zasiedlanie jego przewodu pokarmowego. Mikrobiom jelitowy człowieka zawiera około 2000 gatunków bakterii, a ich łączna liczba jest znacznie wyższa od liczby wszystkich komórek ciała, co wskazuje na ich wielkie znaczenie dla funkcjonowania organizmu. Łączny genom tych drobnoustrojów jest 20 razy większy od genomu człowieka. W jelitach znajduje się m. in. 50–100 mln komórek nerwowych, 20 rodzajów komórek wydzielniczych, a liczba komórek odpornościowych jest większa niż w szpiku kostnym i pozostałych organach. Sprawia to, że jelita oddziałują znacząco na układ nerwowy, wydzielniczy, odpornościowy i inne procesy życiowe, w czym znaczący udział mają mikroorganizmy. Zasiedlania noworodka mikroflorą, a szczególnie jego przewodu pokarmowego, rozpoczynają się już przed porodem, ale największe nasilenie następuje w czasie porodu naturalnego oraz przy karmieniu siarą i mlekiem matki. Komórki somatyczne w sianie i w mleku matki dodatkowo przekazują immunologiczne informacje o występujących w środowisku patogenach, a ok. 200 różnych oligosacharydów wspiera i reguluje kształtowanie się rozwoju flory bakteryjnej jelit. Mleko dostarcza blisko 1000 różnych składników. Szczególną rolę pełnią jednak białka i peptydy, powstające w wyniku ich rozkładu przez enzymy jelitowe i enzymy mikroorganizmów. Obecnie wyodrębniono już kilka tysięcy bioaktywnych peptydów powstających z mleka, które pełnią funkcje regulatorowe wielu procesów życiowych, ale też stymulują procesy przemian, ochronę przed schorzeniami, w tym przed nowotworami. Również tłuszcze mleka i specyficzne białka kuleczek tłuszczowych pełnią wiele ważnych fizjologicznych funkcji. Zaburzenia w mikrobiomie jelitowym mogą prowadzić do występowania wielu groźnych zaburzeń procesów życiowych i schorzeń, a nawet śmierci.

27.11 – prof. dr hab. Krystyna Pierzchała-Koziec, *Ograniczenia wynikające z pandemii i ich wpływ na naukę*

Pierwsza identyfikacja koronawirusów została dokonana w latach 60. ubiegłego wieku. Koronawirus SARS-CoV-2 należy do grupy RNA wirusów takich, jak: HIV, odra, wirus Zika, grypa A, które bardzo szybko mutują. Covid-19 jest podobny do wcześniej poznanych wirusów – MERS i SARS. Wszystkie koronawirusy są częste u zwierząt, takich jak nietoperze, wielbłądy, koty, bydło, i podlegają łatwo mutacji, która umożliwia im zakażenie ludzi. Przełamanie bariery międzygatunkowej i kolonizowanie populacji

ludzkiej przez patogeny opisywane jest najczęściej przez model zakładający 5 etapów cyklu życia „nowego” wirusa odzwierzęcego: 1) pierwszy etap przebiega wśród zwierząt, następuje namnożenie się wirusa do krytycznej reprezentatywności; 2) drugi etap to przełamanie bariery międzygatunkowej zwierzę–człowiek i skolonizowanie lokalnej społeczności przez nowy patogen, tzw. rozlewanie się (ang. *spillover*); 3) w trzecim etapie następuje rozprzestrzenienie w populacji ludzkiej, czyli choroba jest przenoszona między ludźmi i ujawnia się w społecznościach poza miejscem powstania, czyli etap wykrycia COVID-19 w Wuhan; 4) czwarty etap to kontynentalne, a następnie globalne rozpowszechnienie nowej choroby; 5) w tym etapie następuje wynalezienie leków i/lub szczepionki, co zazwyczaj nie usuwa w całości patogenu ze społeczności ludzkiej, ale pozwala na jego kontrolowanie. Długotrwała walka z nowymi mutacjami koronawirusa spowodowała wiele chaosu w codziennym życiu i wpłynęła na wszystkie dziedziny nauki. Ważnym elementem przeciwstawienia się skutkom pandemii jest określenie wpływu, jaki ma/miała/będzie miała ona na rozwój nauki. W tym celu redakcja *Frontiers* wykonała ankietę z udziałem 25 307 respondentów ze 152 krajów. Zadano 10 najważniejszych pytań związanych z prowadzeniem badań naukowych w 9 miesiącach roku 2020. Większość respondentów podkreśliła negatywny wpływ pandemii na prowadzenie badań (poza badaniami poświęconymi wirusowi), na finansowanie nowych eksperymentów, przekazywanie wiedzy szerokiemu gronu zainteresowanych. Wyrażono nadzieję, że badania nad odkryciem dróg/metod leczenia chorób wirusowych będą postrzegane jako priorytetowe. Niestety, znaczna liczba ankietowanych z wszystkich krajów zgodnie podkreśliła brak możliwości prowadzenia badań w innych dziedzinach, co może prowadzić do zaniedbań w wielu obszarach życia społeczeństwa – medycynie, odżywianiu, transporcie. Podsumowując: wyniki ankiety powinny być analizowane, a na ich podstawie musi być opracowana strategia zrównoważonego rozwoju wszystkich dziedzin naukowych.

11.12 – prof. dr hab. Teresa Fortuna, *Skrobie modyfikowane jako dodatki do żywności*

Komisja Geograficzna PAU

- 9.01** – prof. dr hab. Andrzej Mizgajski, *Świadczenia ekosystemowe jako pole badawcze i aplikacyjne*
- 13.02** – prof. dr hab. Zdzisław Jary, *Less – definicje oraz związków z klimatem późnego plejstocenu w Polsce i zachodniej Ukrainie*
- 12.03** – dr Arkadiusz Kocaj, *Przemiany przemysłu średniej techniki w Polsce na przykładzie produkcji sprzętu AGD*

- 22.10** – dr hab. Dorota Matuszko prof. UJ, *Związek usłonecznienia i temperatury powietrza w aspekcie ocieplenia klimatu*
- 26.11** – dr hab. Elżbieta Bilska-Wodecka prof. UJ, *Postsekularyzm w badaniach geograficznych*
- 17.12** – dr hab. Ewa Smolska prof. UW, *Holocenne procesy fluwialne rzeki nizinnej np. Liwca (zmiany w układzie koryta i osadów) uwarunkowane klimatem i antropopresją*

KOMISJE MIĘDZYWYDZIAŁOWE

Komisja Historii Nauki PAU

- 22.01** – dr hab. Marek Rembierz prof. UŚ, *Idee metanaukowe Jana Łukasiewicza (1878–1956) i ich recepcja*
- 26.02** – dr hab. Maria Stinia prof. UJ, *Katedra historii polskiej UJ w latach 1869–1939 – ludzie, badania, nauczanie*
- 22.04** – dr Alicja Rafalska-Łasocha, *Profesor Tadeusz Estreicher (1871–1952): chemik, kriogenik, historyk nauki, miłośnik sztuki, humanista, tłumacz, patriota (przygotowanie filmu, który był dostępny na stronie internetowej PAU)*

Referat poświęcony był chemikowi Tadeuszowi Estreicherowi, uczniowi prof. Karola Olszewskiego, który zajmował się głównie kriogenicą, ale jego działalność obejmowała również wiele innych dziedzin nauki, kultury i sztuki. Swoją czas poświęcał też na działalność społeczną, szczególnie podczas pobytu i pracy na uniwersytecie w szwajcarskim Fryburgu. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości prof. Tadeusz Estreicher wrócił do kraju i rozpoczął pracę organizacyjną i naukową. Związany był z Wydziałem Filozoficznym (Katedra Chemii), Oddziałem Farmaceutycznym UJ i krakowską Akademią Sztuk Pięknych. W 1939 r. został aresztowany w trakcie Sonderaktion Krakau i przebywał w obozie w Sachsenhausen. Po powrocie do Krakowa brał udział w tajnym nauczaniu, a po zakończeniu wojny powrócił do pracy w I Zakładzie Chemicznym Collegium Chemicum przy ul. Olszewskiego 2. Po jego śmierci w nekrologu, który ukazał się w „Nature”, John Read napisał: „Będąc przede wszystkim chemikiem, Estreicher był wielkim erudytą i miał wiele różnorodnych zainteresowań. Ten wybitny uczony mógłby przyjąć za swoje motto: *Homo sum, humani nihil a me alienum puto*”. Celem referatu było przypomnienie postaci Tadeusza Estreichera i uzupełnienie jego biografii o nowe wątki dotyczące jego zainteresowań sztuką i kontaktów ze środowiskiem artystycznym Krakowa.

17.06 – prof. dr Roman Gladyshevskii, *125 years of the Department of Inorganic Chemistry at the University of Lviv*

24.06 – Sergei S. Demidov, *Nikolai Nikolaevich Luzin (1883–1950) at the crossroads of the dramatic events of the European history*

23.10 – prof. dr hab. Michał Kokowski, *Dwudziestolecie Komisji Historii Nauki PAU / The 20th anniversary of the PAU Commission on the History of Science*

28.10 – prof. dr hab. Andrzej Białas, *Strome schody, czyli fizyk w PRL-u*

Omówienie wspomnień prof. Krzysztofa Fiałkowskiego pod tym tytułem, obejmujących lata 1950–2013. Wspomnienia przedstawiają perypetie wybitnego fizyka o międzynarodowej renomie w czasach realnego socjalizmu, w tym zwłaszcza jego podróże poza granice Obozu. Tekst portretuje bogatą panoramę międzynarodowego środowiska naukowego oraz pokazuje bliską współpracę pomiędzy fizykami z całego świata pomimo żelaznej kurtyny, która, co prawda, utrudniała kontakty, ale nie potrafiła ich zablokować.

– prof. dr hab. Michał Kokowski, *Studia Historiae Scientiarum (aktualne kwestie)*

Prezentacja omawia aktualne kwestie związane z rozwijaniem czasopisma *Studia Historiae Scientiarum* (e-ISSN: 2543-702X, p-ISSN: 2451-3202), opisane w artykułach:

Kokowski, Michał 2020a: Evolutionary transformation of the journal. Part 7. *Studia Historiae Scientiarum* 19, ss. 13–21. DOI: 10.4467/2543702XSHS.20.001.12557.

Kokowski, Michał 2020b: Ewolucyjna transformacja czasopisma. Część 7. *Studia Historiae Scientiarum* 19, ss. 23–31. DOI: 10.4467/2543702XSHS.20.002.12558.

Kokowski, Michał 2020c: Sprawa „Wniosku o korektę punktacji czasopisma *Studia Historiae Scientiarum* z 20 punktów na 70 punktów”. *Studia Historiae Scientiarum* 19, ss. 507–541. DOI: 10.4467/2543702XSHS.20.016.12572.

Prezentacja została opublikowana w repozytorium otwartego dostępu Zenodo (CERN). DOI: 10.5281/zenodo.4444939.

25.11 – dr Mikołaj Getka-Kenig, *Polityka Stanisława Kostki Potockiego wobec Akademii Krakowskiej w dobie Księstwa Warszawskiego*

16.12 – mgr Mateusz Hübner, *Rola Polskiej Akademii Umiejętności w budowaniu prestiżu odrodzonej II Rzeczypospolitej*

W referacie ukazano znaczenie Polskiej Akademii Umiejętności w budowaniu prestiżu odrodzonego w 1918 roku państwa polskiego. Referat dotyczył pierwszych lat niepodległości, w których Akademia podjęła się działań mających na celu przysporzenie nauce polskiej międzynarodowej renomy.

Operacjonalizując problem, przedstawiono zakres i charakter współpracy PAU z władzami RP – w szczególności z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Przedstawiono różne formy prac Akademii, z którymi wiązała się budowa pozycji nauki polskiej poza granicami kraju. Ukazane zostało zaangażowanie PAU w pracach międzynarodowych organizacji naukowych – Conseil International de Recherches oraz Union Académique Internationale de Recherches et de Publications. Wpływ polskiej kultury narodowej na prestiż II RP na arenie międzynarodowej dowodził, że działania PAU były skuteczne. Widoczne stało się ugruntowanie pozycji Rzeczypospolitej w kręgach uczonych z innych państw – po latach niedoceniania, marginalizowania, a nawet negowania polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Działania PAU były wspierane przez MSZ, miały korzystne efekty, ale ujawniły się też zagrożenia związane z wejściem polityki na grunt nauki. Referat powstał w oparciu o materiały źródłowe – zarówno archiwalne, jak publikowane – oraz literaturę przedmiotu.

Komisja Spraw Europejskich PAU

24.02 – prof. dr hab. Zdzisław Mach, *Populistyczna rebelia i neotradycjonalizm wobec kryzysów Unii Europejskiej*

Pojęcie populizmu odnosi się do ideologii i ruchów politycznych, których celem jest mobilizacja społeczna oraz walka o władzę polityczną w imię wspólnoty, przeciwko skorumpowanym kosmopolitycznym elitom. W wersji lewicowej populizmu lud to klasa robotnicza, a w wersji prawicowej naród jako wspólnota etniczna. Populistyczni przywódcy głoszą, że oni jedynie rozumieją istotę zniewolenia ludu, co daje im podstawy do zdobycia władzy w jego imieniu. Elity, skorumpowane i wyobcowane z ludu, są też moralnie złe. Walka populistów o władzę jest więc walką ze złem, a nie tylko współzawodnictwem z oponentami w ramach porządku demokratycznego.

Kolejne kryzysy, które dotknęły Europę w ostatnich kilkunastu latach, stworzyły sprzyjający grunt dla ruchów populistycznych. W Polsce, gdzie tożsamość narodowa wiąże się z tradycyjną religijnością i obyczajowością, szczególnie ważny był kryzys migracyjny. Perspektywa napływu przedstawicieli innych kultur, szczególnie islamu, będącego przedmiotem wielu negatywnych stereotypów, wywołała obawy o tożsamość kulturową społeczeństwa. Obawy te były umiejętnie podsycane przez populistyczne partie nacjonalistyczne. Populistyczna wizja narodu jako wspólnoty ludzi myślących jednakowo i polityczne przywództwo w rękach partii o skłonnościach autorytarnych przesądziły nie tylko o zmianach politycznych na polskiej scenie, ale także w polskiej mentalności. Przeciwnikiem populistów stały się liberalne

elity oraz biurokracja europejska przedstawiane jako siły wrogie narodowej tradycji i tożsamości.

We wschodniej części Unii Europejskiej, która nadal przeżywa skutki szybkiej transformacji, kryzysy nasiliły proces utraty tak zwanego ontologicznego poczucia bezpieczeństwa. Poczucie to polega na tym, że świat wokół nas postrzegamy jako znany i zrozumiały, a przez to bezpieczny. Szybka zmiana społecznych, a także politycznych, gospodarczych i kulturowych relacji powoduje utratę tego poczucia i konieczność odbudowania na nowo systemu relacji społecznych oraz zrozumienia świata wokół nas. Wielu ludzi reaguje na to chęcią ucieczki, ukrycia się za bezpieczną barierą tradycji, która daje proste i jednoznaczne odpowiedzi na wszystkie pytania, pozwala w sposób dogmatyczny odróżnić dobro od zła, a także wskazuje wroga, odpowiedzialnego za wszelkie problemy. Tak myślący ludzie łatwo stają się zwolennikami ideologii populistycznej.

1.06 – dr hab. Jacek Kołodziej, *Wartości europejskie po polsku – perspektywa socjolingwistyczna*

Odwytłanianie się do wartości europejskich (ich siły normatywnej) jest ważnym kontekstem obecnego etapu integracji UE co najmniej od grudnia 2001 roku, kiedy powołany przez Radę Europejską Konwent rozpoczął prace nad konstytucjonalizacją Europy. Wartości europejskie są pojęciem nieostrym, abstrakcyjnym i wieloznacznym. Aksjologiczne i polityczne spory o wartości mają wiele wspólnego – między innymi to, że wartości, które należą do świata naszych głębokich odczuć i emocji, w życiu publicznym są hierarchizowane i zawłaszczane zgodnie z regułą „co moje, to na pewno uniwersalne”.

Wystąpienie opierało się na trzech przesłankach: rozdziwieniu między praktyczną stroną internalizacji „wartości europejskich” przez Polaków a ich znaczeniem normatywnym, wynikającym z preambuł i dokumentów europejskich; nadmiernie optymistycznego odczytywania prostych sondaży sugerujących, że nasze społeczeństwo jest najbardziej proeuropejskie; oraz przesłanki rosnącej dekompozycji systemów wartości w związku z nawarstwiającymi się kryzysami demokracji liberalnej, bezpieczeństwa i pewności integracji Europy, przy akompaniamencie globalnego kryzysu kapitalizmu.

Podstawą wystąpienia były wyniki badań wartości i potrzeb Europejczyków (EVS, WVS, Eurobarometry), wyniki polskich badań zmian postaw Polaków w kontekście integracji europejskiej w latach 1990–2018 oraz wyniki socjolingwistycznych, porównawczych analiz autora (reprezentatywnych dla ogółu dorosłych Polaków badań swobodnych skojarzeń z pojęciem „wartości europejskie”, prowadzonych z pomocą ankietów CBOS w 2009, 2014 i 2019 r.). Badania skojarzeń pozwoliły zgromadzić łącznie

15 804 skojarzenia, kategoryzowane na podstawie listy 146 kategorii semantycznych – językowych reprezentacji systemu wartości, opracowanej na podstawie metodologii badania słów i wyrażen sztandarowych Walerego Pisarka.

Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU

30.01 – dr Franciszek Czech, *Katastrofy naturalne w państwach kruchych. Przypadek Republiki Filipin*

Głównym celem wystąpienia było omówienie kwestii katastrof naturalnych w niewydolnych i źle funkcjonujących państwach, które w naukach o polityce nazywa się państwami kruchymi (*fragile states*), słabymi albo wrażliwymi. Tego rodzaju państwa ze względu na swoje dysfunkcje szczególnie narażone są na „konflikty i wstrząsy wewnętrzne oraz zewnętrzne, a [...] rozwiązania instytucjonalne nie zapobiegają sytuacjom kryzysowym (czy to gospodarczym, politycznym, czy społecznym), wręcz przeciwnie – tworzą je, często również prowadząc do ich utrzymania” (Kłossowicz, Mormul 2013, 25). Zagadnienie wydolności organizacyjnej państwa i jego dysfunkcji jest o tyle istotne, że w regionach narażonych na częste i poważne katastrofy naturalne położonych jest wiele słabych państw, cechujących się nieskuteczną administracją i słabymi strukturami władzy. Celem wystąpienia było przedstawienie charakterystycznych dla państw kruchych problemów, związanych z przygotowaniem na wypadek katastrof naturalnych i z możliwościami niwelowania ich skutków. Podstawą refleksji było studium przypadku Republiki Filipin, charakteryzującej się licznymi cechami państwa kruchego i – według World Risk Index – będącej jednocześnie jednym z pięciu krajów najbardziej narażonych na katastrofy naturalne. W tym leżącym na pacyficznym pierścieniu ognia kraju co roku odnotowuje się tajfuny i trzęsienia ziemi, pochłaniające liczne ofiary i destabilizujące sytuację w kraju. Na początku wystąpienia omówiono najważniejsze przejawy dysfunkcyjności państw kruchych. Następnie przedstawiono rozróżnienie kwestii zagrożeń naturalnych oraz ryzyka w oparciu o przywołany już powyżej World Risk Index. Dalsza część prezentacji poświęcona została Republice Filipin. Omówiono najważniejsze przejawy kruchości tego kraju oraz scharakteryzowano zagrożenia naturalne typowe dla Archipelagu Filipińskiego. Szczególną uwagę poświęcono społecznym i gospodarczym kosztom katastrof naturalnych. W dalszej części wskazane zostały dysfunkcje aparatu państwowego Filipin, dotyczące działań związanych z gotowością na wypadek katastrof naturalnych i z możliwościami niwelowania ich skutków. W ramach konkluzji poruszono problem ogólności wniosków dotyczących Republiki Filipin. W tym kontekście przedstawiono argumenty

przemawiające za tym, że kraj ten wcale nie znajduje się w wyjątkowej sytuacji, bowiem podobne problemy, związane z zarządzaniem kryzysami, można spotkać w innych kruchych państwach.

Komisja Filozofii Nauk PAU

2019³

18.03 – dr hab. Piotr Błaszczyk prof. UP, *Nowa teoria nieskończoności*

Cantor established two kinds of infinity: cardinal and ordinal numbers, each with its own arithmetic and its own relation greater than. Currently ordinal numbers are special sets, cardinal numbers are specific ordinal numbers, while the set of natural numbers $\mathbb{N}$ makes the yardstick of infinity – be it the cardinal number $\aleph_0$ or the ordinal ω . Cantor's theory of infinite numbers, thus, defines finite number as a positive integer, and it seeks to extend the system $(\mathbb{N}, +, \cdot, 0, 1, <)$. However, while Cantor infinities try to extend the system of finite numbers, they hardly mimic its arithmetic. In our theory, finite number is a real number. By extending the system $(\mathbb{R}, +, \cdot, 0, 1, <)$ we obtain a non-Archimedean field that necessarily includes infinitesimals. Accordingly, we define infinite numbers as inverses of infinitesimals. The 'biggest' non-Archimedean field is the field of surreal numbers. We show that it includes Cantor's ordinal numbers (with natural sums and products). In this way, Cantor's infinite numbers and infinitesimals are elements of a commutative ordered field. Thus, in addition to the number ω , that system also includes numbers like $-\omega$, $\omega/2$, ω^{-1} , as well as $\sqrt{\omega}$. Similarly, within that system each Cantor's ordinal number is subject to ordered field operations.

We show that our understanding of finiteness originates in Euclid's notion of μέγεθος, then, via Descartes' field of line segments, it evolved into a non-Archimedean field explored by Euler.

2020

20.01 – prof. dr hab. Paweł Horodecki, *Problem losowości w mechanice kwantowej*

23.06 – o. dr Łukasz Mściśławski OP, *Nieco mniej znany Białobrzeski oraz inni filozofujący przyrodnicy polskiego środowiska kijowskiego*

³ Streszczenie dostarczono do redakcji w 2019 r. z opóźnieniem, dlatego nie zostało zamieszczone w „Roczniku PAU”, Rok 2019, Kraków 2020.

- 12.10** – prof. dr hab. Piotr Stępień, *Czy DNA ma duszę czyli o uczłowiczeniu makaków w 2019*
- 16.11** – ks. dr hab. Wojciech P. Grygiel prof. UPJPII, *ZJAWISKA CUDOWNE w perspektywie religioznawstwa kognitywnego*
- 14.12** – dr hab. Jacek Rodzeń prof. UJK, *Inżynierowie i filozofowie w XVI i XVII wieku. Kilka uwag o relacjach matematyki, techniki i filozofii przyrody u źródeł nauki nowożytnej*

Referat zasygnalizował niewydolność eksplanacyjną dwóch opozycyjnych do siebie narracji historycznych, nawiązujących do propozycji A. Koyrégo i E. Zilsela z pierwszej połowy XX wieku, dotyczących przyczyn zdynamizowanego rozwoju nowożytnego korpusu wiedzy matematyczno-empirycznej (tzw. rewolucja naukowa XVII wieku). Zaproponowano rozważenie możliwości uznania zmatematyzowanej wiedzy inżynierskiej okresu renesansu europejskiego (XV–XVI wiek) jako istotnego źródła bodźców (poznawczych i społecznych) dla rozwoju metody matematyczno-empirycznej w XVII wieku. Jak się wydaje, proponowana forma narracyjna, dotycząca przyczyn rewolucji naukowej, łączy zalety ujęcia Koyrégo (matematyzacja) i Zilsela (eksperymentalizacja), unikając jednocześnie ich słabości i uproszczeń. Tezę referatu poparto zwięźle wybranymi przykładami procesu matematyzacji wiedzy i umiejętności inżynierskich, głównie w XVI wieku („odkrycie” Archimidesa i Herona z Aleksandrii przez humanistów renesansowych, wzrost roli matematyki w trendach edukacyjnych okresu renesansu, ekspansja grupy społecznej tzw. matematyków praktyków, rozwój przyrządów obserwacyjno-pomiarowych). Jak dotąd teza opracowana jest jedynie w formie szkicowej i wymaga dalszych, szczegółowych i uściślających badań historycznych.

Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych

Komisja odbyła 3 posiedzenia w dniach: 28.01, 25.02, 27.10, podczas których przedstawiono 2 oceny i 5 recenzji podręczników⁴.

Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej

27.02 – zapoznanie się z nową ekspozycją Muzeum XX Czatoryskich

⁴ Materiały z posiedzeń zostaną opublikowane w czasopiśmie „Opinie Edukacyjne PAU”.

Komisja Antropologiczna PAU**8.05** – dr hab. Marcin Brocki prof. UJ, *Współczesna debata etnologiczna wokół opozycji (?) kultura – natura*

Debata na temat relacji natury i kultury ma bardzo długą historię. W etnologii obecna jest w ramach kilku obszarów tematycznych: antropologii ciała, komunikacji niewerbalnej, doświadczania i wyrazu emocji, początków kultury oraz przede wszystkim problematyki pokrewieństwa. Naturze przypisuje się ciągłość, całościowość, spontaniczność, uniwersalność, ale także chaotyczność i obcość, kulturze z kolei – nieciągłość, normatywność, a także swojskość, ucywilizowanie. Opozycja ta nie jest zatem neutralna, lecz wiąże się z tym, co etyczne i polityczne, a ten fakt wpływa na kierunek i rozwój badań naukowych w szczególności w tych obszarach, które sytuują się na granicy obu członów opozycji. W referacie przedstawiam takie właśnie obszary etnologicznej debaty, wychodząc od prac ukazujących systemy klasyfikacyjne, w których opozycja taka nie istnieje, prac, które wykazują, iż dychotomia natura – kultura jest swoistym kulturowym produktem Zachodu (m.in. Descola, Ingold), podobnie jak „wiera”, iż systemy pokrewieństwa mają biologiczny fundament (Schneider). Innym obszarem współczesnej debaty nad tytułową opozycją jest kwestia kulturogenezy, którą omawiam wychodząc od prac Chrisa Knights na temat rewolucji symbolicznej i seksualnego strajku kobiet. Na koniec staram się rozważyć powody, dla których w etnologii wciąż obecna jest ta opozycja. Twierdzę, że jej obecność jest podyktowana tym, iż stała się elementem „gramatyki” metajęzyka opisu przedmiotu badań etnologii, że jest wydajnym, choć dalece niedoskonałym i absolutnie niestwierdzającym ontologicznej różnicy sposobem tłumaczenia różnic między systemami społecznymi i systemami ideacyjnymi występującymi na świecie.

23.11 – prof. dr hab. Krzysztof Łastowski, *Idee ewolucji w biologii i humanistyce*

Wykład traktuje głównie o naukowych ujęciach ewolucji natury ludzkiej ze szczególnym uwzględnieniem tego, jak antropologia fizyczna oraz dyscypliny jej pokrewne wspomagają badania ludzkich zachowań. Choć zasadniczo problematyka ta należy do antropologii filozoficznej, co poświadczają ujęcia religijne oraz wybrane koncepcje filozoficzne, to już w początkach XX wieku zagadnienie natury ludzkiej staje się również przedmiotem refleksji naukowej. Najpierw behawioryzm (Skinner), potem etologia (Lorenz), a następnie antropologia fizyczna (w tym T. Bielickiego koncepcja „sprzężeń zwrotnych”) wykazują wyraźnie ewolucyjny charakter zmian natury ludzkiej. Współczesne ujęcia tego zagadnienia w nowatorski sposób

rozwijają tę tematykę. Pokazują one, jaki wpływ na ewolucyjne kształtowanie się natury ludzkiej mają: dieta i jej zmiany, epidemie, migracje, zmiany klimatyczne, regulacja stałości cieplności, różne formy przejawiania się inteligencji (np.: hipoteza „kosztownej tkanki”, hipoteza „makiawelicznej inteligencji”, uczenie i kształcenie się), formy współdziałania grup społecznych oraz specyficznie ludzkie dyspozycje poznawcze. Badania te prowadzi się na gruncie nowo powstałych dyscyplin naukowych, m.in. takich jak: etologia człowieka, psychologia ewolucyjna, socjobiologia czy kognitywistyka.

Komisja Ergonomii PAU

30.01 – dr hab. inż. arch. Grzegorz Szewczyk prof. UR, *Statyka drzewa, szacunek czy pomiar?*

Określenie stanu drzewa jest punktem wyjścia w projektowaniu rodzaju i zakresu prac pielęgnacyjnych. Jednym z pierwszych celów tego działania jest ocena i opracowanie map ryzyka z zasadniczym kryterium – statyką drzew tworzących zadrzewienia miejskie. Analizy statyki drzewa powinny być poprzedzone badaniami jego stanu zdrowotnego jako kluczowego parametru wpływającego na poziom zagrożeń.

Przez stan zdrowotny drzewa rozumie się rodzaj i rozległość ubytków powierzchniowych i wgłębnych drewna pnia czy konarów. Pierwszy etap oceny stanu zdrowotnego drzew prowadzi się z wykorzystaniem metod szacunkowych, opierających się na analizach widocznych anomalii we wzroście drzew i ich odniesienia do zestawów skodyfikowanych grafów. W razie ustalenia nieprawidłowości dokładne badania są prowadzone z wykorzystaniem zaawansowanych technik pomiarowych, opierających się na określeniu zmian gęstości drewna pnia (rezystograf) lub pomiarze prędkości rozchodzenia się dźwięku w pniu drzewa (arbotom).

Metody oceny statyki drzewa, bazujące na określeniu procentu przekroju drzewa podlegającego rozkładowi lub analizujące cechy budowy morfologicznej, są metodami szacunkowymi. Metoda SIA polega na wizualnej ocenie drzewa, ale bazuje na danych eksperymentalnych obejmujących testy ciągnięcia, jest zatem rozwiązaniem mieszanym, szacunkowo-pomiarowym. Prawie pełna indywidualizacja wyników ocen statyki drzew uzyskiwana jest w metodach pomiarowych. Metody AfB, SIM zakładają pomiar nachylenia drzewa wywołanego działaniem mierzalnej siły zewnętrznej i pozwalają na określenie charakterystycznego dla danego drzewa poziomu stabilności.

Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami**8.01** – dr Agnieszka Konior, *Zarządzanie dziedzictwem kulturowym w kontekście procesu rewitalizacji obszarów poprzemysłowych*

Wykład stanowił prezentację badań dotyczących procesu rewitalizacji obszarów przemysłowych. W pierwszej części referatu autorka omówiła rolę, jaką odgrywa dziedzictwo kulturowe w analizowanych dokumentach dotyczących rewitalizacji, następnie skupiła się na interesariuszach procesu rewitalizacji i zarządzania dziedzictwem. Autorka omówiła także wybrane przykłady zagospodarowania zasobów dziedzictwa kulturowego w procesie rewitalizacji, koncentrując się na aspektach przestrzennych, społecznych i ekonomicznych. Na zakończenie wskazała na korzyści z wykorzystania dziedzictwa w procesie rewitalizacji.

5.02 – dr Weronika Pokojska, *Zarządzanie dziedzictwem koncernów motoryzacyjnych na przykładzie BMW, Mercedes-Benz i Volkswagen*

W wystąpieniu, na podstawie przeprowadzonych badań, została przedstawiona analiza procesu zarządzania dziedzictwem w wybranych przedsiębiorstwach motoryzacyjnych oraz rola dziedzictwa jako unikatowego zasobu wykorzystywanego do budowania wizerunku marki. Dr Pokojska przedstawiła założenia teoretyczne, aby przejść do omówienia tytułowych autobiografii wybranych koncernów – subiektywnych narracji, tworzonych na podstawie dziedzictwa i komunikowanych za pomocą określonych narzędzi. W swoim referacie opowiedziała o różnych sposobach prezentowania dziedzictwa przez przedsiębiorstwa, szczególną uwagę poświęcając muzeom firmowym, które są nie tylko platformami marketingowymi, ale ważnymi instytucjami kultury, kluczowymi dla lokalnej społeczności.

Posiedzenia Stacji Naukowych i Komisji PAU działających poza Krakowem w 2020 roku¹

Stacja Naukowa PAU w Katowicach (Wszechnica PAU w Katowicach)

28.01 – prof. dr hab. Krystyna Krzyżanowska-Łoboda, *Chóry śląskie ostoją tradycji i kultury*

Geneza popularności śpiewactwa chóralnego na Górnym Śląsku

Na terenach Górnego Śląska amatorski śpiew chóralny rozpoczyna się w XIX wieku, podobnie jak w całej Europie, kiedy powstają pierwsze towarzystwa śpiewacze. Dla ludności polskiej na tych terenach to ważny argument w utrzymaniu języka i tradycji polskich. Podobną rolę pełnią też towarzystwa gimnastyczne czy strzeleckie.

Chóry polskie na Śląsku przed II wojną światową – sytuacja międzywojenna

- Związki Chóralne na Śląsku.
- „Śpiewak Śląski” – periodyk.
- Stefan Marian Stoiński – Chór „Ogniwo” Katowickie i prawykonanie *Stabat Mater* K. Szymanowskiego.
- Ważna rola społeczna i kulturotwórcza po odzyskaniu niepodległości – Związki Chóralne: Związek Śląskich Kół Śpiewaczych i Instrumentalnych, Związek Polskich Chórów Kościelnych, ponad 80 zespołów śpiewaczych.
- Powstają nowe opracowania na chór, wykorzystujące motywy świeckie, ludowe; komponowali m.in.: Jan Maklakiewicz, Tadeusz Szeliński, Stanisław Wiechowicz, Jan Kassern.

¹ W roku 2020 Stacja Naukowa PAU w Gdańsku i jej Komisja Kaszubska nie organizowały posiedzeń.

- Niejednolity poziom chórów – słabe wykształcenie chórmistrzów.
- Złoty Chóralne – ważny element działalności chórów.
- Działacze: Stefan Marian Stoiński – pomysłodawca i współautor prawykonania polskiego *Stabat Mater* K. Szymanowskiego w 1934 roku; propagował ideę powołania Wychowania Muzycznego na poziomie szkoły wyższej – powstanie Wyższej Szkoły. Muzycznej (obecnie AM) 29.09.1929.

Do tych tradycji nawiązały chóry po wyzwoleniu z okupacji hitlerowskiej.

Sytuacja chórów po wojnie

Po wojnie najważniejsza stała się odbudowa naszej kultury śpiewaczej.

- Powstawanie nowych zespołów i reaktywacja już istniejących.
- Działalność artystyczna Politechniki Śląskiej – powstanie Akademickiego Chóru Politechniki Śląskiej, a później także Akademickiego Zespołu Muzycznego oraz Zespołu Pieśni i Tańca „Dąbrowiaczy”.
- Polski Związek Chórów i Orkiestr działający na terenie Górnego Śląska.
- Odbudowanie tożsamości Chórów Kościelnych.

Przełom polityczny – początek kryzysu

Pozytywy: kontynuowanie tradycji, laury zdobywane na konkursach, nagrywanie płyt, organizacja festiwali i konkursów.

Negatywy: stale zmniejszająca się liczba studentów Wychowania Muzycznego, malejące chóry pozbawione nowych członków i wsparcia finansowego, załamanie amatorskiego ruchu śpiewaczego.

Odnowa polityczna spowodowała kryzys w polskiej chóralistyce.

Zmiana tego stanu nastąpiła niedawno – ok. 10 lat temu, kiedy powołano m.in. program „Śpiewająca Polska” dla rozwoju i powstawania nowych zespołów, szczególnie chórów szkolnych, dziecięcych i młodzieżowych, pojawiły się liczne konkursy chóralne, które mają na celu podnoszenie poziomu chórów, kursy dla dyrygentów chóralnych przy okazji konkursów i festiwali, itp.

Współczesna polska chóralistyka na Śląsku

- Chóry jako „małe społeczności”.
- Wpływ muzyki na rozwój człowieka
- Kolejne pokolenia muzyków zawodowych, piękna postać – profesor Jan Ballarin.

- Śląski Związek Chórów i Orkiestr jako kontynuacja tradycji Śląskiego Związku Kół Śpiewaczych i Instrumentalnych sprzed II wojny światowej.
- Chórtownia – działalność internetowa.

Sytuacja chórów współcześnie

Na Górnym Śląsku jest długoletnia tradycja śpiewania w chórach, rozwijająca się także po II wojnie światowej. Chóry świeckie szkolne, działające przy Domach Kultury lub przy zakładach pracy. Tu Śląsk ma również wspólną tradycję orkiestr dętych, zapoczątkowaną jeszcze na początku XX w. i rozwijającą się po wojnie bardzo dynamicznie. Po kryzysie lat 90. (likwidacja zakładów pracy) część zespołów przeszła na samofinansowanie, udało się uchronić kilka z tych zespołów przed likwidacją. Powstały nowe zespoły, np. w parafiach.

Chóry po kryzysie lat 90. rozwijają się dynamicznie. Aktywizują się również chóry kościelne, dzięki liderom, śpiewakom lub dyrygentom. Patronuje temu Śląski Związek Chórów i Orkiestr.

Kategorie działających na naszym terenie chórów to:

- a) chóry dziecięce – nowym przykładem na naszym terenie jest działający od prawie 3 lat Chór Dziecięcy Opery Śląskiej,
- b) chóry młodzieżowe mają u nas długą i świetlaną tradycję – najlepszym przykładem jest chór młodzieżowy „Chór Rezonans con tutti”, założony ponad 40 lat temu przez Norberta Krocza,
- c) chóry osób dorosłych: Chór Kameralny „Slavica Musa” – chór osób dorosłych, założony w 1990 roku w Knurowie, od czerwca 2012 roku pod dyktando Tomasza Pawła Sadownika; Chór Mieszany „Klaster” – chór osób dorosłych, założony w 2016 roku przez pasjonatów śpiewu chóralnego, od marca 2019 roku pod dyktando Łukasza Łobody; Chór Kościoła Katedralnego pod wezwaniem św. apostołów Piotra i Pawła w Gliwicach – chór o ponad 100-letniej tradycji, od 2007 roku pod dyktando Krystyny Krzyżanowskiej-Łobody i od 2015 roku Łukasza Łobody,
- d) chóry akademickie – Chóry Akademii Muzycznej w Katowicach, Chór Akademii Muzycznej, Chór Kameralny, Zespoły Wokalne przy Wydziale Kompozycji, Dyrygentury, Teorii i Edukacji Muzycznej, Zespoły Wokalne przy Wydziale Jazzu i Muzyki Rozrywkowej, Zespoły Wokalne przy Wydziale Wokalno-Aktorskim.

Akademicki Zespół Muzyczny Politechniki Śląskiej AZM – powstał w marcu 1996 roku, od założenia niezmiennie pod dyktando Krystyny Krzyżanowskiej-Łobody; Akademicki Chór Politechniki Śląskiej – działający od

75 lat pod dyktando Tomasza Giedwiłło; Chór Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach – założony w marcu 2006 roku, pod dyktando Michała Brożka.

Trudno też pominąć ruch zawodowy w naszej chóralskiej śląskiej – Chór Filharmonii Śląskiej, Chór Opery Śląskiej, Chór Śpiewaków Miasta Katowice „Camerata Silesia”.

Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego w Katowicach – kształci muzyków od czasów powojennych przez dziesięciolecia na Wydziale Wychowania Muzycznego, przekształconego w Instytut Edukacji Muzycznej, od 7 lat posiada nową specjalność: Dyrygentura Chóralna i Przedmioty Ogólnomuzyczne na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury, Teorii i Edukacji Muzycznej wspólnie z Dyrygenturą Symfoniczno-Operową. Mimo upływu lat nadal borykamy się z wyzwaniami chóralskiej amatorskiej i zawodowej. Obok oczywistego powodu: niskich płac i małej popularności medialnej, są też inne: organizacyjne (praca popołudniowa) oraz finansowe (brak wsparcia zewnętrznego). Mimo to, chóralska na Śląsku działa prężnie i „wypuszcza” w świat kolejne pokolenia wywodzące się z rodzin o bogatej historii chóralskiej, m.in. Natalia i Szymon Gałązka, Michalina Kraska, Łukasz Łoboda i wielu innych.

25.02 – prof. dr hab. inż. Ewaryst Tkacz, *Bionika, czyli rzecz o procesach biologicznych w nauce w ujęciu inżynierskim*

Bionika to interdyscyplinarna dziedzina wiedzy zajmująca się poszukiwaniem wzorców w przyrodzie, wśród organizmów, zwierząt i roślin, w celu znalezienia innowacyjnych rozwiązań technicznych. Bionika (gr. *bios* – życie, i *mimesis* – naśladować) – interdyscyplinarna nauka badająca budowę i zasady działania organizmów oraz ich adaptowanie w technice (zwłaszcza w automatyce) i budowie urządzeń technicznych na wzór organizmu. Stara się poznawać i wykorzystywać procesy sterujące działaniem organizmów w różnych działach techniki, głównie w automatyce, elektronice i mechanice.

Rezultaty prac bioników znajdują zastosowanie w wielu dziedzinach życia. Przykładowo, firma Mitsubishi buduje roboty pływające dokładnie wzorowane na latimerii. Dzięki temu młodzież szkolna może zobaczyć, jak wygląda i porusza się ta żywa skamieniałość. W Anglii i Japonii specjalne ryby roboty są wykorzystywane do badania stopnia zanieczyszczenia przybrzeżnych wód morskich. Na wzór organizmów żywych konstruowane są maszyny, które posłużyłyby badaniu planet. Roboty latające i pływające, zwłaszcza miniroboty, budowane są również w celach militarnych – służą m.in. obserwacji i rozpoznania pola walki, ale również do rozpoznawania zagadnień niezwykle modnych ostatnio, mianowicie cyberbezpieczeństwa.

KOMISJE STACJI NAUKOWEJ PAU W KATOWICACH²**Komisja Historii Śląska**

14.01 – prof. dr hab. Edward Długajczyk, *Nim wybuchło pierwsze Powstanie Śląskie 1919 roku*

21.02 – dr Zdzisław Janeczek, *Górny Śląsk a wojna polsko-bolszewicka*

Autor, na podstawie ówczesnych doniesień prasowych, zrekonstruował wydarzenia z wiosny 1919 r., gdy Niemcy przygotowywały plan likwidacji państwa polskiego przy udziale sowieckiej Rosji. Drugie powstanie śląskie było odpowiedzią na tragiczne wydarzenia 16 i 17 VIII 1920 r., gdy Niemcy, przekonani, iż Warszawę zdobyli bolszewicy, dokonali pogromu polskich działaczy, demolowali polskie lokale i demonstrowali pod hasłami: „Warschau gefallen” (Warszawa padła) i „Nieder mit Polen, nieder mit Frankreich!” (Precz z Polską, precz z Francją). Był to czas, gdy pruscy wojskowi rozważali zastosowanie w sprawie Górnego Śląska wariantu czeskiego na Zaolziu, tj. zajęcia zbrojnego i niedopuszczenia do plebiscytu. Skłaniali się ku takiemu rozwiązaniu po tym, jak na Konferencji w Spa (5–16 VII 1920 r.) alianci sprawę Śląska Cieszyńskiego rozstrzygnęli na korzyść agresora. Rozwinięciem tego tematu była część referatu zatytułowana *O polskiej niewdzięczności*. Ponadto autor poruszył problem nienawiści niemieckiej do Francuzów i Polaków oraz kwestię pomocy dla marszałka M. Tuchaczewskiego, od którego sukcesów Niemcy uzależniali odzyskanie Wielkopolski i zabezpieczenie „przed polskim wilkiem” Górnego Śląska.

Zakończenie, zatytułowane: *Od „Cudu nad Wisłą” do „Cudu nad Odrą”*, to przejście od Bitwy Warszawskiej do wybuchu drugiego powstania śląskiego i powstrzymania gwałtów niemieckich na Górnym Śląsku.

Wszechnica Naukowo-Kulturalna w Gliwicach

30.01 – prof. Piotr Bieliński, *Polsko-syryjskie badania archeologiczne 1959–2010*

27.02 – Lech Majewski, *Czy XX wiek zamordował ideę piękna?*

² W roku 2020, ze względu na sytuację pandemii, wszystkie wydarzenia zaplanowane przez Komisje Stacji Naukowej PAU w Katowicach: Nauk Przyrodniczych, Nauk Matematycznych oraz Prawniczą, zostały odwołane.

Komisja Przyrodniczo-Medyczna PAU we Wrocławiu

- 22.04** – assoc. prof. Tomasz Żal Ph.D., *Przeciwności i sukcesy immunoterapii przeciwnowotworowej na podstawie mysich modeli przedklinicznych*
- 23.09** – assoc. prof. Roman Krzysiek Ph.D., *Rola stresu psychicznego, białka Tsc22d3/GILZ i tolerogennych komórek dendrytycznych w hamowaniu odpowiedzi przeciwnowotworowej układu odpornościowego*
- 13.10** – prof. dr hab. Mariusz Wąsik, *Biologia nowotworów jako podstawa ich nowoczesnej diagnostyki i terapii*
- 18.11** – dr Jacek Toporski, *Immunoterapia genetycznie zmodyfikowanymi limfocytami T – nadzieje i ograniczenia czy obietnice i rozczarowania*

Sprawozdania z posiedzeń Komisji dostępne są na stronie: <http://www.pau.krakow.pl/index.php/pl/wydarzenia/spotkania-komisji-przyrodniczo-medycznej-we-wroclawiu>

Czasopisma i książki wydane w 2020 roku

Czasopisma

- „Acta Archaeologica Carpathica”, t. LIV: 2019
„Acta Militaria Mediaevalia”, t. XV: 2019 – współwyd. Muzeum Historyczne w Sanoku
„Acta Physica Polonica”, 2020, s. B, vol. 51, nr 1–12; Supplement, vol. 13, nr 1–4 – współwyd. Instytut Fizyki UJ
„Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych”, R. XXIII: 2019, z. 3–4; R. XXIV: 2020, z. 1 – współwyd. Krakowski Instytut Prawa Karnego. Fundacja
„Folia Historiae Artium”, t. 18: 2020
„Folia Quaternaria”, t. 88: 2020
„Geoinformatica Polonica”, vol. 19: 2020
„Kwartalnik Filozoficzny”, t. XLVII: 2019, z. 1–2 – współwyd. Instytut Filozofii UJ
„Kwartalnik Prawa Prywatnego”, R. XXVIII: 2019, z. 4; R. XXIX: 2020, z. 1–4
„Lehahayer: czasopismo poświęcone dziejom Ormian polskich”, t. 6: 2019
„Nowy Filomata”, R. XXIII: 2019, nr 2; R. XXIV: 2020, nr 1
„The Polish Review”, vol. 65: 2020, nr 1–4 – współwyd. PIASA
„Prace Geograficzne”, 2020, z. 160–161 – współwyd. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ
„Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, R. LXIV: 2019
„Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności”, R. 2019
„Studia Historiae Scientiarum”, t. 19: 2020
„Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny”, 2019, z. 3–4; 2020, z. 1–3 – współwyd. Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ
„Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne”, t. XXIX: 2020
„Wszechświat”, t. 121: 2020, nr 1–12 – współwyd. Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika

Wydawnictwa seryjne

- Debaty PAU, t. VII: *Etos i etyka w badaniach i w nauczaniu*, Tomaszowice, 16–17 listopada 2019, pod red. Lucjana Suchanka
- Monumenta Poloniae Historica, t. XVII: *Miracula Beati Patris Simonis Lypnycensis [1482–1520] / Cuda Świętego Ojca Szymona z Lipnicy [1482–1520]*, oprac. Marcin Starzyński, Anna Zajchowska-Bołtormiuk
- Prace Prawnicze, nr 9: Krzysztof Patecki, *Teoria władzy*
- Katalog Gabinetu Rycin PAU w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie. Szkoła niderlandzka XVI, XVII i XVIII w., oprac. Magdalena Adamska, Jan Motyka, cz. X: *Adolf van der Laan – Lucas van Leyden*
- Biblioteka „Lehahayer”, 3: Tomasz Krzyżowski, *Archidiecezja łwowska obrządku ormiańskokatolickiego w latach 1902–1938*, wydawcy: Ośrodek Badań nad Kulturą Ormiańską w Polsce, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka

Wydawnictwa pozaseryjne

- Stefan Witold Alexandrowicz, Jan Stępień, *Godni pamięci – znani i nieznan*, cz. III: *Audycje radiowe z lat 2016–2019*. Cykl emitowanych w Radiu Kraków audycji radiowych nagrany na nośniku CD – współwyd. Radio Kraków
- Łacina w Polsce. Średniowieczne piśmiennictwo myślicielskie. Antologia*, teksty wybrał, wstępem i komentarzem opatrzył Juliusz Domański
- Korespondence Waleryho Goetela s Radimem Kettnerem / Korespondencja Walerego Goetla z Radimem Kettnerem*, k vydání připravili / opracowali : Joanna Laskosz, Jan Chodějovský – współwyd. z Masarykův ústav i Archivum Nauki PAN i PAU
- Inwentarz rękopisów Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedralnej w Sandomierzu*, t. II: *XII–XX wiek*, opracował Feliks Kiryk przy współudziale Michała Szczerby, wyd. drugie rozszerzone
- Sztuka roztropności. Dyplomacja Stolicy Apostolskiej wobec Rzeczypospolitej, Europy i świata w epoce nowożytnej i XX wieku. Zbiór studiów*, pod redakcją Krzysztofa Ożoga i Ryszarda Skowrona
- Depesze Poselstwa Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie*, t. I: *czerwiec 1919–marzec 1923*, t. II: *marzec 1923–maj 1926*

Sprawozdanie z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie w 2020 roku

Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie działa zgodnie z Ustawą z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2019 poz. 553 z późn. zm.) oraz statutem Archiwum Nauki PAN i PAU-z 9 czerwca 2016 r.

Rada Naukowa w składzie: prof. dr hab. Ryszard Nycz (przewodniczący), prof. dr hab. Jan Machnik (wiceprzewodniczący), mgr Ewa Dziurzyńska (sekretarz); członkowie: prof. dr hab. Andrzej Białas, prof. dr hab. Barbara Godzik, dr Adam Górski (dyrektor), prof. dr hab. Adam Kotarba, dr hab. Wojciech Krawczuk prof. UJ, dr Rita Majkowska, prof. dr hab. Krzysztof Stopka, prof. dr hab. Michał Turała, prof. dr hab. Wacław Uruszczak, nie obradowała, jak dotychczas, w siedzibie Archiwum. Ze względu na ogłoszenie przez rząd w marcu 2020 r. obostrzeń epidemicznych z powodu SARS-CoV 2 przyjęcie sprawozdania za rok 2019 oraz planu na rok 2020 odbyło się za pośrednictwem poczty elektronicznej, z wyjątkiem prof. J. Machnika, któremu ww. dokumenty zostały dostarczone pocztą tradycyjną. W związku z odejściem ze stanowiska Dyrektora Archiwum Nauki dra Adama Górskiego, jego członkostwo w Radzie ustało z dniem 31 maja 2020 r. W okresie przejściowym od 1 czerwca do 31 grudnia 2020 r. obowiązki dyrektora Archiwum Nauki pełnił mgr Maciej Łyszczarz, który jednocześnie wszedł czasowo w skład Rady Naukowej.

Obsada etatowa Archiwum Nauki wynosi 9,5 (PAN) i 2,5 (PAU) etatu.

Rok 2020 był dla Archiwum wyjątkowy nie tylko ze względu na wybuch epidemii i związane z nią ograniczenia, ale także z powodu zmiany dyrektora, którym od stycznia 2021 r. został dr hab. Tomasz Pudłocki prof. UJ.

Epidemia koronawirusa znacząco wpłynęła na organizację pracy Archiwum. Od połowy marca do czerwca i od listopada do grudnia pracownicy, którym zakres obowiązków na to umożliwiał, świadczyli pracę częściowo zdalnie. Zamknięta w połowie marca Pracownia Naukowa wznowiła swoją działalność już z początkiem czerwca, po pozytywnym zaopiniowaniu przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie zasad

korzystania z Pracowni z zastosowaniem reżimu sanitarnego. W związku z drastycznie zwiększającą się liczbą zakażeń w Polsce i nowymi decyzjami rządu z 27 października Pracownia ponownie została zamknięta i już nie wznowiła działalności w roku 2020. Ograniczony dostęp do materiałów archiwalnych skutkował zwiększoną liczbą kwerend, które były realizowane przez pracowników; spowodował także zwiększenie liczby materiałów archiwalnych udostępnianych drogą elektroniczną poprzez ich digitalizację.

W okresie poluzowania obostrzeń sanitarnych udało się zrealizować projekt filmowy we współpracy z TVP 3 Kraków pn. „Dzieła arcydzieła w zbiorach Polskiej Akademii Umiejętności”, który wymagał nie tylko udostępnienia materiałów archiwalnych, ale także wnętrza Archiwum. Ponadto Archiwum aktywnie włączyło się w przedsięwzięcie Stowarzyszenia Polonistów „Eskadrylla Niepodległej Rzeczypospolitej”.

Pomimo niesprzyjających okoliczności w roku 2020 realizowano zadania statutowe oraz ustawowe (zgodnie z przyjętym planem) z zakresu:

1. Kształtowania zasobu archiwalnego – udzielono konsultacji w sprawach kancelaryjno-archiwalnych, przeprowadzono 2 ekspertyzy oraz kontrole wewnętrzne w archiwach zakładowych instytutów PAN w Krakowie. Zaopiniowano 2 projekty normatywów kancelaryjno-archiwalnych oraz 3 wnioski o brakowanie dokumentacji w jednostkach organizacyjnych PAN w Krakowie.
2. Gromadzenia zasobu – przejmowano wytypowane materiały archiwalne z archiwów zakładowych instytutów PAN i kancelarii PAU (łącznie 0,67 mb. i 55 map), a także spuścizny naukowców (łącznie wpłynęły materiały do 8 spuścizn, tj. ok. 21,3 mb. akt i 30 pudełek ze slajdami). Stan zasobu archiwalnego na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosił 1731,1 mb. akt. Biblioteka Archiwum Nauki wzbogaciła się o 115 woluminów. Łącznie na dzień 31 grudnia 2020 r. księgozbiór liczył 14 241 jednostek inwentarzowych.
3. Zabezpieczania i konserwacji zbiorów – przepakowano w teczki bezkwasowe ponad 8 mb. akt, w pudła bezkwasowe ok. 28 mb. akt. Baza elektroniczna powiększyła się o 64 GB skanów. Prowadzono stałą kontrolę warunków przechowywania (pomiar temperatury i wilgotności).
4. Opracowania zasobu – wprowadzono do wewnętrznej bazy danych 2541 rekordów. Do bazy biblioteki wpisano na dzień 31 grudnia 2020 r. 10 023 rekordy.
5. Udostępniania – w pracowni naukowej zanotowano 244 wizyty, udostępniono 2412 jednostek archiwalnych, 145 książek oraz 154 czasopisma. Zrealizowano 65 kwerend. Archiwum Nauki aktywnie wsparło także realizację wystawy *Fotorelacje. Wojna 1920*, organizowanej

przez Muzeum Narodowe w Warszawie, oraz wystawy czasowej Muzeum Historii Włocławka *Gromczyński kontra Gaj. Bój o Włocławek w sierpniu 1920 r.*

6. Ewidencji – kontynuowano retrokonwersję środków ewidencyjnych. Do wersji elektronicznej przeniesiono łącznie spisy 9 zespołów archiwalnych. W wyniku prac w zakresie skonstruowania zasobu archiwum sprawdzono 20,68 mb. akt i wprowadzono do wersji elektronicznej 1645 jednostek.
7. Popularyzacji – ze względu na duże zainteresowanie wystawą *Waleri Goetel (1889–1972). Urodziłem się jako jeden z tych, którzy mają ciekawość świata... W 130. rocznicę urodzin prof. Walerego Goetla oraz 100-lecie powstania Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie* została ona powtórnie udostępniona odwiedzającym w okresie od 17.02.2020 do 30.04.2020 r. Archiwum nie organizowało nowych wystaw stałych, w zamian za to zwiększono aktywność profilu Facebook oraz przygotowano dwie, udostępnione na stronie internetowej, wirtualne wystawy:

- *Na falach Nilu. Z podróży Walerego Goetla do Afryki*
- *Islandia braci Goetlów*

Zgodnie z bieżącymi potrzebami aktualizowano stronę internetową dostępną pod adresem: archiwumnauki.pan.pl, która zanotowała 12 862 odsłon. Łączna liczba użytkowników wyniosła 1861. Aktualizowano także profil Archiwum Nauki na Facebooku. Zamieszczono 349 postów o zasięgu od 106 do 2200 osób.

8. Prac badawczych i wydawniczych – zespół pracowników opracował i przygotował do wydania publikację W. Narębskiego *Saga rodu Narębskich*, Kraków 2020. Zrealizowano także dodruk publikacji *Spuścizny – co po nas zostaje? Zagadnienia metodologiczne. Materiały konferencji naukowych organizowanych przez Archiwum Nauki PAN i PAU i Polską Akademię Umiejętności*, red. A. Górski, Archiwum Nauki PAN i PAU, Kraków 2018. Pracownicy Archiwum Nauki w roku 2020 opublikowali w sumie 5 artykułów.
9. Współpracy krajowej – nawiązano współpracę z TVP 3 Kraków w związku z realizacją cyklu „Niech przemówią arcydzieła”, a także z TVP Kultura w związku z realizacją reportażu o Romanie Ingardeńskim. Archiwum uzyskało również pomoc przy digitalizacji materiałów z tzw. „Archiwum Robla” (część spuścizny prof. F. Bielaka) od Oddziałowego Archiwum IPN w Krakowie. Zdigitalizowane „Archiwum Robla” udostępniono na statutowe cele IPN. Kontynuowano współpracę ze Stowarzyszeniem Polonistów – w roku 2020 przy realizacji nagrania dla „Eskadrylli Niepodległej Rzeczypospolitej”.

10. Współpracy zagranicznej – kontynuowano współpracę zagraniczną z Instytutem Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej w ramach projektu badawczego pt. *Jak naukowcy budowali swoje sieci? Rekonstrukcja kontaktów naukowych i stosunków transnarodowych między czeskimi i polskimi uczonymi w XIX i XX wieku*. Kontynuowano także współpracę z Wydziałem Historii i Archeologii Mongolskiej Akademii Nauk oraz Zakładem Turkologii i Ludów Azji Środkowej Wydziału Orientalistyki Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie publikacji materiałów statystycznych dotyczących Mongolii ze spuścizny Władysława Kotwicza.
11. Reprezentacji – pracownicy archiwum, mimo epidemii, wzięli udział w konferencji z cyklu „Warszawska Jesień Archiwalna”, wernisażach wystaw w Muzeum Krakowa i Muzeum Narodowym w Warszawie i szkoleniach specjalistycznych.

Opracował
Maciej Łyszczarz

Sprawozdanie z działalności Fototeki Lanckorońskich PAU w 2020 roku

Ważnym aspektem działalności Fototeki Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności w roku 2020, szczególnie ze względu na pandemię koronawirusa SARS-CoV-2, okazała się możliwość udostępniania online w domenie publicznej 14 598 fotografii, stanowiących istotną część opracowywanego zasobu. Prace nad przygotowaniem do publikacji w *Katalogu zbiorów artystycznych i naukowych Polskiej Akademii Umiejętności* (www.pauart.pl) kolejnej części zbioru fotografii Karola Lanckorońskiego są kontynuowane. Dzięki funkcjonowaniu *Katalogu*, Polska Akademia Umiejętności realizuje ideę Karola Lanckorońskiego, powierzoną jej wraz z fotografiami, aby zbiór ten był zawsze dostępny „szerokiej publiczności”. W opracowaniu 4992 fotografii w roku 2020 brał udział doświadczony zespół w składzie: Jolanta Marcisz (skanerzysta), Anna Olchawska (fotograf), a także Marcin Biernat (historyk sztuki), Natalia Koziara (historyk sztuki), Rafał Ochęduszek (historyk sztuki), Ewa Skotniczna (historyk sztuki) i Adam Korczyński (historyk archiwista).

W celu kontynuowania prac nad digitalizacją zasobu Fototeka Lanckorońskich PAU zgłosiła swój akces do projektu *PAUart-5. Katalog zbiorów naukowych i artystycznych. Źródła ikonograficzne i ich kontekst dokumentacyjny*, o finansowanie którego wniosek Polska Akademia Umiejętności złożyła we wrześniu 2020 roku do Ministerstwa Edukacji i Nauki w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki.

Fototeka Lanckorońskich PAU w roku 2020 brała udział w nagraniu 6 odcinków cyklu „Dzieła, arcydzieła”, przewidzianego w projekcie Stowarzyszenia Bene Tibi, we współpracy z TVP Kraków i Polską Akademią Umiejętności. Tytuły odcinków, obejmujących zbiór fotografii Karola Lanckorońskiego, to: *Ceylon w Fototece Lanckorońskich*, *Chiny i Japonia*, *Typy ludowe*, *Syria i Palestyna*, *Niezwykłości Fototeki Lanckorońskich* oraz *Miasta włoskie*. O fotografiach opowiadali Adam Korczyński i Ewa Skotniczna.

W ramach Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Cyfrowość i światy online”, zorganizowanej przez Katedrę Porównawczych Studiów Cywilizacji

Wydziału Filozoficznego UJ oraz Ośrodek Badawczy „Facta Ficta”, która miała miejsce w dniach 28–29 listopada 2020, dr Ewa Skotniczna zaprezentowała referat *Fototeka Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności w ramach projektu PAUart. Z problematyki naukowych źródeł cyfrowych w zakresie dziedzictwa fotograficznego*. Referat zostanie opublikowany na łamach czasopisma „Facta Ficta. Journal of Theory Narrative & Media”.

W roku 2020 przeprowadzona została korekta autorska artykułu autorstwa Ewy Skotnicznej i Adama Korczyńskiego *O znaczeniu Fototeeki Lanckorońskich Polskiej Akademii Umiejętności w warsztacie historyka sztuki i archeologa*. Zostanie on wydany drukiem w publikacji pokonferencyjnej z serii Toruńskie Konfrontacje Archiwalne Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Pod koniec roku 2020 w Fototece Lanckorońskich rozpoczęto kwerendę mającą na celu odnalezienie dokumentacji fotograficznej związanej z przygotowywanym na rok 2021 opracowaniem: *Josef Wlha, fotograf i dokumentalista monarchii austro-węgierskiej w zbiorze hr. Karola Lanckorońskiego*. Tekst ukaże się w *Studiach do dziejów polsko-austriackiego transferu kulturowego*, w ramach projektu realizowanego w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego we współpracy z Federalnym Ministerstwem Spraw Europejskich i Międzynarodowych w Wiedniu (BMEIA) i Austriackim Forum Kultury w Warszawie.

W styczniu 2020 roku w Fototece Lanckorońskich PAU odbywały się zajęcia dydaktyczne dla grupy studentów historii sztuki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II. Podczas ich trwania zaprezentowane zostały m.in. dzieje i tematyka zasobu Fototeeki Lanckorońskich. Na przełomie listopada i grudnia 2020 roku (przy zachowaniu wszelkich obowiązujących obostrzeń związanych z pandemią) Polska Akademia Umiejętności umożliwiła realizację w Fototece Lanckorońskich 30-godzinnej praktyki studenckiej, w ramach studiów z zakresu Ochrony Dóbr Kultury, studentce Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Opracował
Adam Korczyński

Sprawozdanie z działalności Ośrodka Badań nad Kulturą Ormiańską PAU w 2020 roku

Działalność OBKOP w roku 2020 skoncentrowana była w dwóch płaszczyznach: badawczej i organizacyjnej. Badania w poszczególnych dziedzinach, prowadzone przez członków naszego zespołu, zaowocowały czterema publikacjami (3 książki i rocznik czasopisma), w tym dwiema w języku angielskim, serią odczytów oraz konferencją on-line. Prace organizacyjne dotyczyły głównie urządzenia i wyposażeniu lokalu Ośrodka, który został nam udostępniony przez władze PAU na początku października. Kompletowana też była biblioteka (około 100 druków, 2 cenne rękopisy – instruktuariusz celnicy Daniela Zarugowicza, Ormianina, superintendenta ceł koronnych, z 1691 roku, oraz *Xięga Bractwa Pocieszenia Matki Boskiej w Koscie Mohilowskim Ormińskim* z lat 1762–1804, zbiór dokumentów dr. Janusza Kamockiego, dotyczący jego zainteresowań armenologicznych). Utworzyliśmy także stronę internetową Ośrodka (www.armenopolonia.pl) w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej.

W roku 2020 ukazał się kolejny, siódmy, rocznik naszego czasopisma „Lehahayer” (ss. 350), w którym znalazło się 11 artykułów, w tym 6 autorstwa pracowników OBKOP, oraz 3 autorstwa badaczy zagranicznych. Tematyka tego rocznika przedstawia się następująco: M. Ł. Majewski, *Ormianie w Zamościu w pierwszych trzech dekadach istnienia miasta (1580–1610)*; A. Gliński, *Organizacja rzemiosła i handlu w gminie ormiańskiej w Stanisławowie (wieki XVII i XVIII)*; F. Wasyl, „Kto czym się bawi i z czego żyje” – profesje Ormian z Kut nad Czeremoszem na tle innych nacji w końcu XVIII wieku; A. A. Zięba, *Idea powrotu Ormian z rozproszenia do narodowej ojczyzny w świetle memoriałów Roberta Bogdanowicza z 1877 i 1884 roku*; J. Osiecki, *Towarzystwo Polsko-Ormiańskie we Lwowie (1920–1922)*; T. Krzyżowski, *Nauczanie języka ormiańskiego na Uniwersytecie Lwowskim w latach 1904–1939*; P. Košťálová, *Relacje czesko-ormiańskie: zarys historyczny*; A. Checzojan, J. Gurinow, *Fundacja Rozwoju i Wspierania Studiów Armenologicznych „Ani” – przegląd działalności*; M. Ohanowicz-Tarasiewicz, *Ochrona dziedzictwa ormiańskiego w działaniach Fundacji Kultury*

i *Dziedzictwa Ormian Polskich*; A. W. Grigorian, *Wartan Rubenowicz Grigorian (1929–2019) – historyk, armenolog, publicysta, zbieracz starych ormiańskich rękopisów*; A. Pisowicz, *Wspomnienie o Wartanie Grigorianie*.

W ramach serii „Biblioteka Leha Hayer” ukazał się kolejny tom jako nr 3. Jest nim praca dr. Tomasza Krzyżowskiego *Archidiecezja lwowska obrządku ormiańskokatolickiego w latach 1902–1938*. Ukazała się także książka pt. *The Armenian Church in Soviet Armenia* (ss. 253), autorstwa Jakuba Osieckiego, pracownika OBKOP. Publikacja ta przygotowana została przez nowojorską filię Peter Lang Publishing Group. Ukończone zostały prace redakcyjne książki Franciszka Wasyla pt. *Armenians in Old Poland and Austrian Galicia. A Demographic and Historical Study*. Książka poświęcona jest diasporze ormiańskiej zamieszkującej tę część dawnej Polski, która w wyniku zaborów dostała się w 1772 roku pod władanie imperium Habsburgów. Wydała ją oficyna Ferdinand Schöningh pod patronatem OBKOP. Ponadto trwały prace nad tłumaczeniem na język rosyjski książki pt. *Ormiańska Polska*, autorstwa Krzysztofa Stopki i Andrzeja A. Zięby. Druk książki w wydawnictwie moskiewskim przewidziany jest na rok 2021.

W ramach wewnętrznych seminariów Ośrodka odbyły się następujące spotkania: 30 stycznia omawiana była koncepcja przygotowania *Encyklopedii Ormian polskich*, zreferowana przez dr. hab. Andrzeja A. Ziębę; 12 lutego dr. Jakub Osiecki zreferował wyniki swych poszukiwań archiwalnych, dotyczących chrześcijaństwa ormiańskiego w wieku XX; 4 marca dr. Franciszek Wasyl wygłosił referat na temat swych badań nad małymi miasteczkami galicyjskimi, posiadającymi zorganizowane wspólnoty ormiańskie; 29 maja odbyła się dyskusja on-line nad książką Jakuba Osieckiego *Bolszewicy a Kościół ormiański*, z udziałem autora oraz Andrzeja A. Zięby, dyrektora OBKOP, i p. Anzheli Kayumovej (Instytut Rosji i Europy Wschodniej Uniwersytetu Jagiellońskiego); 10 września omawiane było zagadnienie przydatności badawczej wydanego ostatnio ważnego źródła do dziejów Ormian we Lwowie – *Jasachy gminy Ormian lwowskich za lata 1598–1638 w języku ormiańsko-kipczackim* w opracowaniu Krzysztofa Stopki.

30 listopada OBKOP wspólnie z Akademią Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie i dzięki subwencji pozyskanej od Miasta Kraków zorganizował konferencję naukową on-line pt. „Axentowicz. Kraków. Armenia”. Na program złożyły się wystąpienia powitalne prof. dr. hab. Jana Ostrowskiego, prezesa Polskiej Akademii Umiejętności, i prof. dr. hab. Andrzeja Bednarczyka, rektora Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki, prezentacja multimedialna *Axentowicz i Kraków* w opracowaniu Marcina Banasia i Jakuba Osieckiego, referaty: dr. Stefanii Krzysztofowicz-Kozakowskiej pt. *Raumkunst autorstwa Teodora Axentowicza*, Michała Pilikowskiego pt. *Axentowicz jako rektor krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych*, Anny Król

pt. *Wystawy axentowiczowskie: Erywań – Sopot – Stalowa Wola*, dr. hab. Andrzeja A. Zięby pt. *Ormiański rodowód Axentowiczów*, dr. Jakuba Osieckiego pt. *Ormiańska tematyka w twórczości malarstwa Teodora Axentowicza*, i Gagika Parsamyan pt. *Refleksje o Teodorze Axentowiczu i recepcji jego twórczości w Armenii* (referat w języku ormiańskim).

W ramach serii odczytowej pt. „Moja Armenia, moi Ormianie” odbyły się prelekcje i spotkania z: prof. Andrzejem Pisowiczem, wybitnym armenistą z Krakowa, członkiem Rady OBKOP (29 czerwca), Romualdem Karasiem, autorem książkowego reportażu o sowieckiej Armenii pt. *Szukam raju* z 1975 roku (28 września), i Tisą Żawrocką-Kwiatkowską, inicjatorką wielu działań charytatywnych i pomocowych skierowanych do Ormian (hospicja domowe w Erywaniu i okolicznych miejscowościach) oraz autorką filmu *W Baku pogoda jest lepsza* (29 października).

Dr Jakub Osiecki ogłosił w roku 2020 ponadto dwa artykuły: *The biggest prize*, w: *Armenia mon amour. Ten Europeans speak*, red. S. Lundgren, S. Seppalla, Nineveh Press 2020, s. 83–94, oraz *The visit of Rev. Antoine Delpuch to the South Caucasus in 1919: an attempt to establish diplomatic relations between the Holy See and Yerevan?*, w: *The First Republic of Armenia (1918–1920) on its centenary: politics, gender, and diplomacy*, red. B. Der Matossian, Fresno 2020, s. 181–200.

Dr Marcin Łukasz Majewski był uczestnikiem grantu badawczego NPRH „Transfer kulturowy jako transdyscyplinarny element nauki o stosunkach międzykulturowych na przykładzie wpływów kultury arabskiej w dziedzictwie kulturowym Polski”, w ramach którego wraz z Andrzejem Drozdem z Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego przygotował artykuł *Ormianie w procesie przepływu kultury Orientu muzułmańskiego do dawnej Rzeczypospolitej*, który ukaże się w publikacji *Ogniwa transferu. O roli pośredników między kulturą arabską a polską* pod redakcją A. S. Nalborczyka i M. Switana.

Dr Tomasz Krzyżowski odbył w roku 2020 trzy wyjazdy na kwerendy archiwalne: w styczniu – dwutygodniowy pobyt we Lwowie i kwerenda w tamtejszych archiwach i bibliotekach, w czerwcu i październiku – jednodniowe wyjazdy na kwerendę do Archiwum Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich oraz Archiwum Archidiecezji Warszawskiej.

Pod koniec grudnia 2020 roku prezes PAU, prof. dr hab. Jan Ostrowski, reprezentujący interesy OBKOP, oraz p. Maria Ohanowicz-Tarasiuk, prezes Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, podpisali umowę o stałej współpracy w zakresie prac dokumentacyjnych i archiwistycznych. W roku 2020 współpraca ta dotyczyła spuścizny archiwalnej ostatniego arcybiskupa ormiańskokatolickiego Lwowa, ks. Józefa Teodorowicza (1864–1938), przechowywanej w Fundacji, której inwentarz opracowała na zlecenie OBKOP

p. Hanna Kopczyńska-Kłos. OBKOP pozyskał także olbrzymi zasób skanów dokumentów archiwalnych dotyczących dziejów Ormian polskich, który zgromadziła Fundacja.

Współpraca z badaczami dziejów Ormian polskich, działającymi za wschodnią granicą Polski, zaowocowała dwoma opracowaniami, wykonanymi na zlecenie OBKOP. Dr Ruben Atoyan z Białorusi przygotował wersję anglojęzyczną mapy historycznej pt. *Armenians in the Kingdom of Poland and Grand Duchy of Lithuania*, a dr Maksym Potapenko z Uniwersytetu im. Bezborodki w Niżynie (Ukraina) – studium archiwalne dotyczące Ormian w Mohylowie Podolskim na podstawie rosyjskich rękopiśmiennych spisów podatkowych z XIX wieku. Planowane wizyty armenologów zagranicznych w OBKOP zostały uniemożliwione przez pandemię. Jednak tuż przed jej pojawieniem się, w semestrze letnim roku akademickiego 2019/2020, przebywała na Uniwersytecie Jagiellońskim jako stypendystka Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego p. Vaneni M. Petrosyan z Instytutu Historii Akademii Nauk Armenii. Z tej okazji odbyło się z nią spotkanie pracowników i współpracowników OBKOP. Po zapoznaniu się z działalnością Ośrodka, p. Petrosyan przedstawiła swe zainteresowania i plany badawcze.

Opracował dyrektor OBKOP
dr hab. Andrzej A. Zięba

Informacja o stypendiach Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich wykorzystanych w 2020 roku i przełożonych na 2021 rok

STYPENDIA WYKORZYSTANE W 2020 R.

STYPENDIA FUNDACJI LANCKOROŃSKICH

Rzym (jednomiesięczne)

1. Piotr Jaworski, dr, Instytut Archeologii UW, adiunkt, temat: Dlaczego cięto monety w miastach greckich rzymskiego Wschodu? Analiza porównawcza znalezisk z Olbii Pontike i Ptolemais w Cyrenajce. Opinia: dr hab. Tomasz Waliszewski prof. UW; **2.** Justyna Małysiak, dr, Akademia Wojsk Lądowych im. T. Kościuszki, samodzielny pracownik koordynujący projekty, temat: Zapomniani kaznodzieje. Próba identyfikacji członków Zakonu kontemplacyjnego Marii Panny z góry Karmel oraz ich wkład w działalność duszpasterską w Rzeczypospolitej XVII–XVIII w.” Opinia: dr hab. Filip Wołański prof. UW.

Wiedeń (jednomiesięczne)

1. Piotr Kołodziejczyk, dr, Instytut Archeologii UJ, asystent, temat: Od neolitu do wczesnej epoki brązu. Pierwsi rolnicy i pierwsi kupcy – szlaki handlowe i sieć gospodarczo-osadnicza południowej Jordanii między VI a IV tysiącleciem p.n.e.. Opinia: prof. Krzysztof Ciałowicz, UJ (stypendium przełożone z 2019 r.); **2.** Aleksandra Krypczyk-De Barra, dr, Muzeum Narodowe w Krakowie, Oddział w Sukiennicach, temat: Twórczość Aleksandra Kotsisa. Poglębenie, usystematyzowanie oraz reinterpretacja wiedzy na temat życia i twórczości Aleksandra Kotsisa. Opinia: dr hab. Andrzej Betlej, UJ, Muzeum Narodowe.

Stypendia pieniężne

1. Adam Perłakowski, dr hab., Instytut Historii UJ, adiunkt z habilitacją, temat: Konfederacja tarnogrodzka w województwie ruskim (1715–1717). Edycja źródłowa z ksiąg grodzkich przemyskich, lwowskich, sanockich, halickich, trembowelskich i żydaczowskich.

STYPENDIA FUNDACJI Z BRZEZIA LANCKOROŃSKICH

Londyn (jednomiesięczne)

1. Inga Głuszek, dr, Wydział Nauk Historycznych, Instytut Archeologii UMK, adiunkt, temat: Ceramika czarnopokostowana z okresu hellenistycznego ze stanowisk północno-zachodniego wybrzeża Morza Czarnego (Histria, Nikonion). Opinia: prof. Mariusz Mielczarek, PAN; 2. Edyta Gryksa, dr, Katedra Filologii Klasycznej UŚ, adiunkt, temat: Ekloga III i V Kalpurniusza Sykulusa. Analiza i przygotowanie opracowania. Opinia: dr hab. Anna Kucz prof. UŚ; 3. Eligiusz Lelo, mgr, UW, doktorant, temat: Filozofia erotyzmu w kontekście myśli Davida Hume'a. Studium z historii filozofii nowożytnej z naciskiem na tradycję szkockiego oświecenia. Opinia: dr hab. Ilona Błocian prof. UW; 4. Magdalena Makówka, mgr, Muzeum Fabryki, przewodnik, temat: Wielka Brytania wobec państw habsburskich w latach 1733–1740. Opinia: prof. Zbigniew Anusik, UŁ; 5. Monika Mansfeld, dr, Katedra Etyki UŁ, temat: Komentarze do *Parva naturalia* Arystotelesa Adama z Buckfield. Opinia: dr hab. Marek Gensler prof. nadzw. UŁ; 6. Michael Morys-Twarowski, dr, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”, autor książek historycznych, temat: Biografia Michała Dzierżanowskiego (ok. 1722–1809), marszałka konfederacji barskiej i awanturnika. Opinia: prof. Janusz Spyra, UH-P w Częstochowie; 7. Monika Opalińska, dr hab., Instytut Anglistyki UW, adiunkt z habilitacją, temat: Średnioangielskie wersyfikowane przekłady i parafrazy *Pater noster* w rękopisach ze zbiorów British Library i Lambeth Palace Library w Londynie; 8. Katarzyna Pękacka-Falkowska, dr, Katedra Historii Nauk Medycznych Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, adiunkt, temat: Zakres oraz charakter kontaktów między naturalistami związanymi z ziemiami Korony i środowiskiem naturalistów brytyjskich w świetle rękopisów i eksponatów z kolekcji Hansa Sloane'a: transfer wiedzy przyrodniczej. Opinia: prof. Krzysztof Mikulski, UMK; 9. Olga Śmiechowicz, dr, Katedra Teatru i Dramatu UJ, asystent z doktoratem, temat: Teatr w Atenach okresu klasycznego jako praktyczne narzędzie uprawiania polityki międzynarodowej – projekt jest częścią pracy nad książką habilitacyjną. Opinia: prof. Jacek Popiel, UJ (stypendium

przełożone z 2019 roku); **10.** Małgorzata Zadka, dr, UW, adiunkt, temat: Rola attyckich inskrypcji wazowych epoki archaicznej we wzmacnianiu poczucia greckiej tożsamości społecznej i kulturowej. Opinia: dr hab. Karol Zieliński prof. UW; **11.** Monika Zemła, mgr, Instytut Historii i Archiwistyki UP, doktorantka, temat: Monografia *Kira Banasińska (1899–2002) – polska działaczka charytatywna w Indiach*. Opinia: dr hab. Hubert Chudzio prof. UP; **12.** Aleksandra Ziober, dr, Instytut Historyczny UW, adiunkt, temat: Ustrój i instytucje administracyjne XVII-wiecznej Rzeczypospolitej w relacjach posłów angielskich. Opinia: dr hab. Tomasz Głowiński prof. UW.

STYPENDIA PRZEŁOŻONE NA 2021 R.

STYPENDIA FUNDACJI LANCKOROŃSKICH

Rzym (jednomiesięczne)

1. Paweł Duda, dr, Instytut Historii UŚ, temat: Aktywność dyplomacji papieskiej podczas wojny o sukcesję polską (1733–1735). Opinia: prof. Ryszard Skowron, UŚ; **2.** Michał Norbert Faszcz, dr, Wydział Historyczny Akademii Humanistycznej im. A. Gieysztora, adiunkt, temat: Centurionat jako droga awansu społeczno-ekonomicznego w republikańskim Rzymie. Opinia: prof. Adam Ziółkowski, UW; **3.** Andrzej Gillmeister, dr hab., Instytut Historii Uniwersytetu Zielonogórskiego, prof. nadzw., temat: Anna Perenna – bóstwo plebejskie w Rzymie republikańskim i wczesnocesarskim; **4.** Marcin Goch, mgr, Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata w Warszawie, doktorant, temat: Pobyt malarza Wilhelma Kotarbińskiego w Rzymie w latach 1872–1888 – kwerenda. Opinia: prof. Jerzy Malinowski, UMK; **5.** Aneta Hofmann, mgr, UKSW, doktorantka, temat: Przygotowanie rozprawy doktorskiej *Szkolnictwo cywilne i wojskowe w 2 Korpusie Polskim (1943–1947)* – kwerenda w polskich i włoskich archiwach w Rzymie. Opinia: dr hab. Adam Dziurok prof. UKSW; **6.** Marek Daniel Kowalski, dr hab., Wydział Historyczny UJ, adiunkt z habilitacją, temat: Sprawy polskie przed trybunałem Roty Rzymskiej w późnym średniowieczu (1464–1500); **7.** Iwona Krawczyk, mgr, Instytut Języka Polskiego PAN, starszy specjalista, temat: Wiedza astronomiczna i sposoby jej wizualizacji w rękopisach i starodrukach średniowiecznych kronik. Opinia: dr hab. Michał Rzepiela prof. IJP PAN; **8.** Piotr Makowski, mgr, Wydział Historyczny UW, doktorant, temat: Powrót do tradycji wytwarzania ceramiki ręcznie robionej przez prowincjonalne społeczności południowego Lewantu w okresie między X a XII w. Opinia: dr hab. Tomasz Waliszewski prof. UW; **9.** Magdalena Młodawska,

mgr, Zamek Królewski na Wawelu, temat: Teoria i praktyka konserwatorska Władysława Łuszczkiewicza na tle doktryn konserwatorskich w 2. poł. XIX w. Opinia: dr hab. Teresa Rodzińska-Choraży, UJ; **10.** Michał Muraszko, mgr, Instytut Historii UAM, doktorant, temat: Tegumentologiczna analiza porównawcza opraw poloników z XVI oraz I połowy XVII w. ze zbiorów Biblioteka Casanatense oraz Biblioteka Angelica. Opinia: dr hab. Piotr Pokora, UAM; **11.** Marek Jan Olbrycht, prof. dr hab., kierownik Zakładu Historii Starożytnej i Orientalistyki URz, temat: Koegzystencja i konflikty na pograniczu imperiów. Relacje między Rzymem a Partią w okresie 113–226 po Chr.: aspekty polityczno-administracyjne i gospodarcze; **12.** Hanna Osiecka-Samsonowicz, dr hab., Instytut Sztuki PAN, Warszawa, prof. nadzw., temat: Rzymski okres życia i twórczości Giovanniego Battisty Gisleeniego: 1656–1672; **13.** Piotr Osiński, mgr, Wydział Filologiczny UMK, doktorant, temat: Filozofia praktyczna w pismach politycznych Plutarcha z Cheronei – kwerenda biblioteczna. Opinia: dr hab. Sławomir Wyszomirski prof. UMK; **14.** Maciej Stawiski, mgr, UMK, doktorant, temat: Źródła do historii prowincji wielkopolskiej zakonu bernardynów w General Historical Archives of the Order of Friar Minors – AGOFM-Storico w Rzymie. Opinia: dr hab. Adam Kucharski, UMK; **15.** Marcin Sumowski, dr, UMK, asystent naukowy, temat: Duchowni z diecezji pruskich wyświęceni w Rzymie w XV w. Opinia: prof. Andrzej Radziwiński, UMK; **16.** Robert Tomasz Tomczak, dr, Instytut Historii UAM, asystent badawczy w granie NPRH, temat: Emigracja jezuitów z Rzeczypospolitej do czeskiej prowincji jezuickiej w czasie wojny polsko-szwedzkiej (1655–1660). Opinia: dr hab. Michał Zwierzykowski prof. UAM; **17.** Mateusz Zimny, mgr, Instytut Historii UPJPII, doktorant, temat: Źródła do badań nad historią Zakonu Ducha Świętego w Polsce w latach 1220–1788 w zbiorach Archiwum Państwowego w Rzymie (Archivio di Stato di Roma). Zespół nr 55 – Szpital Ducha Świętego, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek nr 108–164 oraz 191–546. Opinia: ks. dr hab. Andrzej Bruździński prof. UPJPII.

Wiedeń (jednomiesięczne)

1. Jacek Jędrusiak, dr, UW r, adiunkt, temat: Stłumienie powstania krakowskiego w 1846 jako operacja militarna. Opinia: prof. Rościsław Żerelik, UW r; **2.** Paulina Kluz, mgr, UPJPII, projekt „Sakralne dziedzictwo Małopolski”, pracownik naukowo-techniczny, temat: Wiedeń jako ośrodek artystyczny i jego wpływ na rzeźbę i małą architekturę południowej Małopolski w XVIII w. Opinia: prof. Katarzyna Mikocka-Rachubowa, PAN; **3.** Kamil Ruszała, dr, Instytut Historii UJ, temat: Polacyw armii austro-węgierskiej na frontach I wojny światowej – kwerenda archiwalno-biblioteczna. Opinia:

prof. Michał Baczkowski, UJ; **4.** Agnieszka Świątosławska, dr, UŁ, adiunkt, temat: Lwowskie malarstwo biedermeieru w kontekście sztuki środowiska wiedeńskiego. Problem transferu konwencji artystycznej. Opinia: prof. Eleonora Jedlińska, UŁ.

Stypendia pieniężne

1. Paweł Dettloff, dr, Instytut Sztuki PAN, Kraków, adiunkt, temat: Europejskie i włoskie wzorce wystroju oraz dekoracji wnętrz mieszkalnych Krakowa w epoce nowożytnej (XVI–XVIII w.) Opinia: dr hab. Jakub Sito prof. PAN; **2.** Radosław Krajniak, dr, Wydział Nauk Historycznych UMK, asystent, temat: Personel kancelarii wielkich mistrzów krzyżackich w Malborku w latach 1411–1457. Opinia: prof. Andrzej Radziwiński, UMK; **3.** Marzena Królikowska-Dziubecka, dr, Polsko-Japońska Akademia Technik Komputerowych, umowa o dzieło, temat: Okres drezdeński w biografii Marcella Bacciarellego. Opinia: prof. Andrzej Rottermund, Zamek Królewski w Warszawie; **4.** Julia Możdżeń, dr, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, młodszy bibliotekarz, temat: Normowanie życia miejskiego jako forma komunikacji między gminą miejską a władztwem komunalnym i terytorialnym. Przyczynek do badań nad miastami obszaru Prus Królewskich i Książęcych. Opinia: prof. Roman Czaja, UMK; **5.** Aleksandra Skrzypietz, dr hab., Instytut Historii UŚ, adiunkt z habilitacją, temat: Maria Kazimiera Sobieska, wnuczka króla Jana III; **6.** Szymon Sulecki, dr, Klasztor OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie, archiwista i bibliotekarz, temat: Carmelitana w zbiorach lwowskich – kwerenda naukowa w archiwach i bibliotekach. Opinia: ks. prof. Józef Marecki, UPJPII; **7.** Maria Trawińska, dr hab., prof. w Instytucie Sławistyki PAN, temat: Łacińskie formuły średniowiecznych dokumentów prawnych i sądowych.

STYPENDIA FUNDACJI Z BRZEZIA LANCKOROŃSKICH

Londyn (jednomiesięczne)

1. Alicja Bartnicka, mgr, UMK, doktorantka, temat: Kontakty Heinricha Himmlera z Wielką Brytanią w latach 1935–1945 – kwerenda archiwalna i biblioteczna. Opinia: prof. Jacek Wijaczka, UMK; **2.** Joanna Ciesielska, mgr, Pracownia Bioarcheologiczna UW, asystent naukowy, temat: Propaganda a rzeczywistość – jak naprawdę żyło się średniowiecznym mnichom? Warunki życia we wczesnochrześcijańskich społecznościach monastycznych średniowiecznej Nubii. Opinia: dr Artur Obłuski, UW; **3.** Daniel Gazda, mgr,

Fundacja Ureusz, prezes, temat: Uzbrojenie w Nubii w okresie Kuszyckim (IX w. p.n.e. – IV w. n.e.). Opinia: dr hab. Stefan Jakobielski prof. PAN; **4.** Danuta Gibas-Krzak, dr hab., Instytut Politologii UO, prof. nadzw., temat: Polityka zagraniczna Jugosławii w dwudziestoleciu międzywojennym ze szczególnym uwzględnieniem stosunków z Wielką Brytanią; **5.** Magdalena Gibiec, mgr, UWr, doktorantka, temat: Zabiegi lobbystyczne Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów na terenie Wielkiej Brytanii w latach 1929–1938. Opinia: dr hab. Grzegorz Hryciuk prof. UWr; **6.** Piotr Hapanowicz, dr, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, starszy kustosz, temat: Brytyjska spuścizna Tadeusza Kościuszki – kwerenda badawcza. Opinia: prof. Andrzej Chwalba, UJ; **7.** Anzhela Kayumova, mgr, UJ, wykładowca języka rosyjskiego, temat: Historia Ormian w literaturze anglosaskiej. Opinia: prof. Krzysztof Stopka, UJ; **8.** Joanna Komorowska, dr hab., Wydział Nauk Humanistycznych UKSW, prof. nadzw., temat: Plutarcha z Cheronei traktaty przeciw stoikom – kontynuacja projektu: Plutarcha z Cheronei traktat; **9.** Piotr Kuligowski, mgr, Instytut Historii UAM, doktorant, temat: Radykalizm w rewolucyjnej Europie. Ewolucja i dyfuzja pojęć politycznych na przykładzie Wielkiej Brytanii, Francji i Polski, 1815–1871 (badania wstępne). Opinia: dr hab. Rafał Dobek prof. UAM; **10.** Robert Kuśnierz, dr hab., Instytut Historii i Politologii Akademii Pomorskiej, prof. nadzw., temat: Jan Karszo-Siedlewski (1891–1955). Życie i działalność; **11.** Dawid Paweł Lipski, dr, Szkoła Podstawowa im. S. Kostki Potockiego, nauczyciel etyki, UKSW, nieetatowy pracownik afiliowany, temat: Problem wielości form w strukturze bytu ludzkiego w poglądach Wilhelma Ockhama i Jana Dunsza Szkota. Źródła i konsekwencje. Opinia: prof. Artur Andrzejuk, UKSW; **12.** Beata Możejko, prof. dr hab., Instytut Historii UG, temat: Szyppowie gdańscy w świetle ksiąg palowych późnośredniowiecznego Gdańska i na tle porównawczym; **13.** Jolanta Mysiakowska-Muszyńska, dr, IPN, pracownik naukowy, temat: Wizerunek II Rzeczypospolitej w opiniach dyplomacji Wielkiej Brytanii w latach 1919–1926. Opinia: prof. Marek Kornat, IH PAN; **14.** Marta Nowak, mgr, UMCS, doktorantka, temat: Wizja Tnugdala (XII w.) jako medium pamięci o ojczyźnie iroszkockich mnichów w ratybońskim klasztorze Świętego Jakuba. Opinia: prof. Andrzej Pieszczyński, UMCS; **15.** Joanna Orzeł, dr, Instytut Historii UŁ, adiunkt, temat: Motywy historyczne w wybranych tytułach angielskiej prasy doby oświecenia. Opinia: prof. Stanisław Roszak, UMK; **16.** Przemysław Parszutowicz, dr hab., Instytut Filozofii i Socjologii PAN, prof. nadzw.; Zakład Nauk Filozoficznych Politechniki Gdańskiej, prof. nadzw., temat: Filozofia form symbolicznych Ernsta Cassirera w świetle pierwszego wydania ineditów oraz jego współpraca z Biblioteką i Instytutem Warburga; **17.** Paweł Rokicki, dr, Instytut Studiów Politycznych PAN, adiunkt; IPN, umowa o pracę, temat: Rozpracowanie polskiego podziemia niepodległościowego

w Wilnie przez sowieckie służby bezpieczeństwa NKWD-NKGB w latach 1940–1941. Opinia: prof. Grzegorz Nowik, PAN; **18.** Krzysztof Tarka, prof. dr hab., Instytut Historii UO, temat: Piłsudczycy na emigracji. Liga Niepodległości Polski w latach 1944–1992; **19.** Anna Turza, mgr, Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie, doktorantka, temat: Kolejowe i Pocztowe Przysposobienie Wojskowe w przygotowaniach obronnych w Polsce w II Rzeczypospolitej. Opinia: płk. prof. Juliusz Tym, ASW; **20.** Krystyna Tuszyńska, prof. dr hab., Zakład Filologii Nowogreckiej UAM, temat: Ateński *epitaphios logos* jako jeden z podstawowych filarów narodzin i rozwoju retoryki epideiktycznej w Grecji starożytnej; **21.** Michał Jakub Wagner, mgr, UKSW, asystent, temat: Anglikańska apologetyka teorii ewolucji. Baden Powell i George Henslow oraz ich wizja teorii ewolucji jako fundamentu chrześcijaństwa. Opinia: dr hab. Adam Świeżyński, UKSW; **22.** Krzysztof Zimny, mgr, UW, doktorant, temat: Użycie siły w czasie pokoju a międzypaństwowe *nomoi* w epoce hellenistycznej. Opinia: dr hab. Jacek Rzepka, UW; **23.** Piotr Żurek, dr hab., Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, adiunkt, temat: Placówki polskiego wywiadu w okupowanej Serbii – „dawa” i „Prisztina” (1943–1944).

Wyciąg z protokołu posiedzenia Komisji Stypendialnej PAU do rozdziału stypendiów Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich na 2021 rok

Dnia 30 czerwca 2020 odbyło się dwudzieste piąte posiedzenie Komisji Stypendialnej PAU, którego przedmiotem było rozpatrzenie podań o stypendia Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich. Zebranie z powodu pandemii COVID-19 przeprowadzono w trybie konferencji internetowej na platformie ZOOM. W posiedzeniu udział wzięli: prof. Andrzej Borowski (przewodniczący Komisji), mgr Katarzyna Dziągło (PAU, sekretarz Komisji), prof. Marcin Fabiański (delegat PAU), prof. Kazimierz Lewartowski (delegat UW), Piotr Piniński (prezes Fundacji), prof. Bogdan Rok (delegat UWr), prof. Maciej Salamon (delegat UJ), prof. Janusz Tandecki (delegat UMK) i prof. Elżbieta Wesołowska (delegat UAM).

Rozpatrzono 50 podań o sfinansowanie wyjazdu do Rymu, 51 – do Londynu, 24 – do Wiednia oraz 49 – o stypendia pieniężne.

W wyniku postępowania kwalifikacyjnego stypendia na rok 2021 otrzymali:

STYPENDIA FUNDACJI LANCKOROŃSKICH

Rzym (jednomiesięczne)

1. Roksana Chowaniec, dr hab., Instytut Archeologii UW, pracownik badawczo-dydaktyczny, adiunkt z habilitacją, archeologia grecko-rzymskiej Sycylii, badania archeometryczne nad kulturą materialną, archeologia krajobrazu; **2.** Katarzyna Chrzanowska, mgr, Fundacja Wspierania Kultury IRSA, historia sztuki, malarstwo XVIII w.; **3.** Monika Drab, mgr, PWr, doktorantka, architektura wczesnochrześcijańska; **4.** Justyna Gałuszka, mgr, Instytut Historii UJ, doktorantka, historia nowożytna; **5.** Mariusz Gwiazda, dr, Instytut Archeologii UW, zatrudniony na stanowisku post-doc, archeologia śródziemnomorska od III w. p.n.e. do VIII w. n.e.; **6.** Agata Aleksandra Kluczek,

dr hab., Instytut Historii UŚ, prof. uczelni, historia starożytna; **7.** Malwina Malinowska, mgr, Szkoła Doktorska UAM, doktorantka, historia sztuki; **8.** Anna Mech, mgr, Wydział Historyczny UW, doktorantka, archeologia prowincji rzymskich; **9.** Monika Ożóg, dr hab., Muzeum Śląska Opolskiego, dyrektor, historia starożytna, historia sztuki; **10.** Radosław Piętka, dr hab., Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej UAM, prof. uczelni, literaturoznawstwo antyczne; **11.** Jarosław Pietrzak, dr, Instytut Historii i Archiwistyki UP, nauki humanistyczne w zakresie historii; **12.** Joanna Sondel-Cedarmas, dr hab., Instytut Europeistyki UJ, prof. uczelni, historia, historia doktryn politycznych; **13.** Anna Tatarkiewicz, dr hab., Instytut Historii UAM, prof. uczelni, historia starożytna; **14.** Marek Walczak, dr hab., Instytut Historii Sztuki UJ, prof. uczelni, historia sztuki średniowiecznej; **15.** Przemysław Wojciechowski, dr hab., Instytut Historii i Archiwistyki UMK, adiunkt, historia starożytna.

Wiedeń (jednomiesięczne)

1. Piotr Marek Borusowski, mgr, Muzeum Narodowe w Warszawie, Gabinet Rycin i Rysunków, kustosz, rysunki holenderskie, flamandzkie i niemieckie od XV do początku XX w.; **2.** Bartłomiej Łyczak, dr, Wydział Nauk Historycznych UMK, historia sztuki; **3.** Aleksandra Matczyńska, mgr, Instytut Historii Sztuki UW, wykonawczyni projektu NCN „Maestro”, historia sztuki; **4.** Zbigniew Razowski, mgr, Instytut Historii i Archiwistyki UP, doktorant, historia; **5.** Marek Świdrak, mgr, Wydział Historyczny UJ, Instytut Historii i Archiwistyki UP, asystent, historia sztuki, prawo, ochrona dóbr kultury.

Na liście rezerwowej znalazł się:

Mateusz Kozina, mgr, Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych, Teologicznych i Artystycznych – Academia Artium Humaniorum UMK, historia Bizancjum.

Stypendia pieniężne

1. Alicja Bielak, dr, Wydział „Artes Liberales” UW, asystent naukowy, nauki o kulturze i religii, literaturoznawstwo; **2.** Beata Gaj, dr hab., Instytut Literatury Greckiej UKSW, prof. uczelni, filologia klasyczna; **3.** Małgorzata Grzywacz, dr hab., Wydział Antropologii i Kulturoznawstwa UAM, prof. uczelni, historia religii; **4.** Piotr Kołodziejczak, mgr, UMK, doktorant, historia średniowiecza, historia Kościoła; **5.** Dominika Majchrzak, mgr, Instytut

Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN, asystent, archeologia Starożytnego Bliskiego Wschodu (w szczególności Zatoka Arabska, glifyka); **6.** Konrad Niemira, mgr, UW, kierownik projektu badawczego w ramach grantu NCN, historia sztuki; **7.** Aneta Nisiobęcka, dr, Archiwum IPN Warszawa, starszy kustosz archiwalny, historia, nauki o polityce; **8.** Katarzyna Seroka, dr, Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW, adiunkt, bibliologia historyczna; **9.** Łukasz Stypuła, dr, Instytut Religioznawstwa UJ, asystent z doktoratem, religioznawstwo, historia i kultura Żydów; **10.** Dorota Wiśniewska, mgr, UW, doktorantka, historia nowożytna.

Na liście rezerwowej znalazł się:

Aleksander Smoliński, prof. dr hab., Instytut Historii i Archiwistyki UMK, historia wojskowa Polski i powszechna XX w. oraz nauki pomocnicze historii wojskowej.

STYPENDIA FUNDACJI Z BRZEZIA LANCKOROŃSKICH

Londyn (jednomiesięczne)

1. Marta Bajtler, mgr, Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN, asystent, archeologia śródziemnomorska; **2.** Bartłomiej Bednarek, dr, Wydział Historyczny UW, adiunkt, filologia klasyczna, historia starożytna; **3.** Piotr Bukowczyk, dr, Zespół Szkół Mechanicznych w Bolesławcu, nauczyciel, bibliotekarz, myśl polityczna; **4.** Hadrian Ciechanowski, dr, UMK, adiunkt, archiwistyka, historia archiwów; **5.** Monika Cołbecka, mgr, UP, asystent, archiwistyka i zarządzanie dokumentacją; **6.** Kinga Czechowska, mgr, UMK, doktorantka; Biuro Badań Historycznych, oddział IPN, starszy inspektor, historia najnowsza Polski i powszechna; **7.** Tomasz Dziurdzik, mgr, UW, doktorant, archeologia prowincji rzymskich; **8.** Paweł Fiktus, mgr, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UW, doktorant; Wyższa Szkoła Prawa we Wrocławiu, asystent naukowo-dydaktyczny, historia doktryn polityczno-prawnych; **9.** Elżbieta Filipow, mgr, Instytut Filozofii UW, doktorantka, etyka, historia filozofii; **10.** Anna Fiń, dr, Instytut Filozofii i Socjologii UP, adiunkt, socjologia migracji; **11.** Henryk Głębocki, dr hab., Instytut Historii UJ, adiunkt z habilitacją; Biuro Badań Historycznych IPN, główny specjalista, historia Polski i Europy Wschodniej w XIX–XX w.; **12.** Piotr Łukasz Grotowski, dr, UPJPII, adiunkt, historia sztuki bizantyńskiej; **13.** Juliusz Jędrzejczak, mgr, Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych, Teologicznych i Artystycznych – Academia Artium Humaniorum UMK, doktorant, historia;

14. Krzysztof Kania, dr hab., Katedra Historii XIX–XX wieku i Historii Najnowszej UMK, prof. uczelni, najnowsza historia Polski i powszechna, historia dyplomacji; **15.** Krzysztof Kuczyński, mgr, Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych UW, doktorant, historia; **16.** Michał Lewandowski, mgr, Szkoła Doktorska KUL, doktorant, nauki prawne, prawo rzymskie; **17.** Maja Maciejewska-Szałas, dr, Wydział Prawa i Administracji UG, adiunkt, prawo cywilne; **18.** Hubert Mazur, dr, Instytut Historii i Archiwistyki UP, asystent, historia, archiwistyka; **19.** Andriej Moskwin, dr hab., Wydział Lingwistyki Stosowanej UW, adiunkt, literaturoznawstwo; **20.** Anna Nowakowska-Wierchoś, dr, Instytut Historii PAN, adiunkt, historia kobiet i płci, historia społeczna Polski XX w., archiwistyka; **21.** Adam Ostanek, dr hab., Wojskowa Akademia Techniczna, prof. nadzw., historia najnowsza; **22.** Katarzyna Pękacka-Falkowska, dr, Katedra Historii Nauk Medycznych Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, adiunkt, historia nowożytna (historia medycyny, historia społeczna); **23.** Agnieszka Ryś, mgr, Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN, asystent naukowy, archeologia; **24.** Iwona Sakowicz-Tebinka, dr hab., Wydział Historyczny UG, prof. uczelni, historia Polski i powszechna XIX w.; **25.** Mariusz Sawicki, dr hab., Instytut Historii UO, prof. uczelni, historia nowożytna XVI–XVIII w.; **26.** Piotr Słodkowski, dr, ASP w Warszawie, adiunkt; Instytut Historii Sztuki UW, umowa zlecenie, historia sztuki nowoczesnej; **27.** Marcin Smoczyński, mgr, Wydział Nauk Historycznych UMK, doktorant, historia; **28.** Krystyna Stebnicka, dr hab., Instytut Historyczny UW, adiunkt, historia starożytna; **29.** Jacek Szymala, dr, Instytut Kulturoznawstwa UW, doktorant, historia nowożytna, historia najnowsza; **30.** Dariusz Tabor, ks. dr hab., Instytut Historii Sztuki i Kultury UPJPII, prof. nadzw., kierownik katedry, historia sztuki; **31.** Cezary Wąs, dr hab., Instytut Historii Sztuki UW, adiunkt z habilitacją, historia sztuki i filozofii; **32.** Jakub Witowski, mgr, Instytut Archeologii UW, doktorant, archeologia Grecji archaicznej i wczesnej epoki żelaza; **33.** Zofia Załęska, mgr, Instytut Historii Sztuki UW, doktorantka; Dział Edukacji Muzeum Narodowego w Warszawie, sztuka średniowieczna, taniec średniowieczny, iluminowane manuskrypty średniowieczne; **34.** Emilia Żybert-Pruchnicka, dr, Instytut Studiów Klasycznych, Śródziemnomorskich i Orientalnych UW, adiunkt, literaturoznawstwo.

Na liście rezerwowej znaleźli się:

1^{loco} Barbara Bibik, dr hab., Katedra Filologii Klasycznej UMK, prof. uczelni, literaturoznawstwo, filologia klasyczna, teatrologia, translatologia; **2^{loco}** Jakub Pigoń, dr hab., Instytut Studiów Klasycznych, Śródziemnomorskich i Orientalnych UW, prof. uczelni, filologia klasyczna, latynistyka.

WYKŁADY

Krzysztof OŻÓG

Królewska koronacja Władysława Łokietka i jej międzynarodowy kontekst¹

Obchodzona w bieżącym roku siedemsetna rocznica koronacji królewskiej Władysława Łokietka skłania do refleksji nad tym niezwykle doniosłym wydarzeniem w dziejach Polski. Godność królewska podkreślała suwerenność polskiej monarchii i jej miejsce w świecie chrześcijańskim. Droga księcia brzesko-kujawskiego Władysława do korony królewskiej była długa i naznaczona wieloma politycznymi przeciwnościami, które zdołał przezwyciężyć z godną podziwu wytrwałością jako „mąż od młodości aż do podeśzłego wieku silny duchem i czynem” (J. Długosz). Insignia sporządzone na koronację Łokietka w 1320 r. były używane w koronacjach jego następców na tronie polskim aż do ostatniego władcy Stanisława Augusta Poniatowskiego. Zatem blask jego królewskiej korony trwał w polskich dziejach przez ponad cztery i pół wieku. Podobnie wybrana przezeń katedra na Wawelu jako miejsce koronacji i wiecznego spoczynku spełniała te role godnie do upadku Rzeczypospolitej.

Pierwsi Piastowie, twórcy polskiej monarchii, na krótko sięgnęli po tytuł królewski. Jako pierwszy koronował się na króla Bolesław Chrobry w Wielkanoc 18 kwietnia 1025 r. Po rychłej śmierci Bolesława jego ukochany syn Mieszko II objął tron i został koronowany na króla. Kontynuował on mocarstwową politykę swego wielkiego ojca, ale z dużo mniejszym powodzeniem

¹ Wykład miał być wygłoszony podczas czerwcowego Uroczystego Posiedzenia Publicznego PAU, które nie mogło się odbyć w postaci tradycyjnej z powodu pandemii COVID-19, dlatego został nagrany i udostępniony na stronie internetowej Akademii (red.).

i po klęskach w starciach z cesarstwem i Rusią Kijowską oraz buncie braci Bezpryma i Ottona musiał w 1032 r. zrzec się tytułu królewskiego. Kryzys monarchii piastowskiej i najazd księcia czeskiego Brzetysława w 1039 r., który zniszczył wielkopolskie centrum państwa, nieomal nie doprowadził do całkowitej jego zagłady. Z wielkim wysiłkiem odbudował władztwo piastowskie Kazimierz Karol Odnowiciel, syn Mieszka II, ale nie zdołał już sięgnąć po koronę królewską. Dopiero jego następca Bolesław Szczodry w szczytowym okresie swych rządów został namaszczonej i ukoronowany na króla w Boże Narodzenie 1076 r., niewątpliwie za zgodą papieża Grzegorza VII. Jednak wielki konflikt wewnątrz monarchii, wywołany nazbyt ambitną polityką zagraniczną władcy i nadmierną eksploatacją poddanych, ich niesprawiedliwym traktowaniem, oraz targnięcie się w 1079 r. na życie biskupa krakowskiego Stanisława, który występował w obronie społeczeństwa, doprowadził do upadku królewskiej władzy Szczodrego.

Piastowie na długo utracili królewską godność, a ich państwo rozpadło się w XIII w. na kilka, a następnie na kilkanaście odrębnych władztw. Jednak pamięć o Królestwie Polskim (*Regnum Poloniae*) i godności królewskiej, której dostąpili Bolesław Chrobry, Mieszko II i Bolesław Szczodry, była przechowywana przez Kościół, głównie w kręgu katedr krakowskiej, gnieźnieńskiej i poznańskiej. Szczególna rola w podtrzymywaniu tradycji o państwie polskim jako królestwie przypadła dziejopisarzom na czele z Anonimem tzw. Gallem i Mistrzem Wincentym tzw. Kadłubkiem, którzy podkreślali w swych kronikach jego wielkość i potęgę za panowania pierwszych królów, a od czasów Władysława Hermana, mimo utraty tytułu królewskiego przez Piastów, ich władztwo uważali nadal za Królestwo Polskie.

Kult świętego Stanisława i narodziny idei odnowienia Królestwa

Rozwój kultu biskupa męczennika Stanisława i jego kanonizacja w 1253 r. sprzyjały narodzinom idei odnowienia Królestwa Polskiego. Wyraził to znakomicie w historiograficznej wizji dziejów Polski dominikanin Wincenty z Kielczy w *Żywocie większym św. Stanisława*, napisanym ok. 1260 r. Wincenty wyraził nadzieję, że Bóg „w przyszłości dla jego zasług [tj. św. Stanisława] przywróci do dawnego stanu podzielone królestwo, umocni je sprawiedliwością i prawdą, opromieni chwałą i zaszczytem”, a następnie dodał: „On sam jeden wie, kiedy ma się zmiłować nad narodem i podźwignąć go z ruiny, przeto aż do naszych czasów [...] zachowuje wszystkie insygnia królewskie, a mianowicie koronę, berło i włócznię, schowane w skarbcu katedry w Krakowie, który jest stolicą i siedzibą królewską, aż przyjdzie ten, który powołany jest przez Boga tak jak Aaron i dla niego one są odłożone”

(tłum. M. Plezia). Do grobu św. Stanisława w katedrze wawelskiej pielgrzymowali liczni książęta piastowscy, gdzie o tej zapowiedzi odnowienia Królestwa Polskiego przez Bożego wybrańca i przeznaczonych dla niego insygniach królewskich mogli niewątpliwie usłyszeć. Obok Henryka IV Probusa, księcia wrocławskiego, Bolesława, księcia płockiego, Przemysła II, księcia wielkopolskiego, Henryka, księcia głogowskiego, także Władysław Łokietek, syn Kazimierza, księcia kujawskiego, należał do grona władców piastowskich, którzy zaczęli aspirować do tytułu królewskiego. Po śmierci swego ojca w 1267 r. Władysław w wieku 7 lat znalazł się na dworze krakowskim Bolesława Wstydliwego oraz św. Kingi i tu przebywał do roku 1274, kiedy objął panowanie w małym księstwie brzeskim na Kujawach. Pod przemożnym wpływem tej niezwyklej pary książęcej kształtował się charakter młodego Władysława i jego pobożność oraz polityczne aspiracje, naznaczone stołeczną rolą Krakowa i nadziejami na odnowienie Królestwa Polskiego za przyczyną św. Stanisława.

Odnowienie Królestwa Polskiego przez Przemysła II w 1295 roku

Pierwszym z Piastów, który po ponad dwóch wiekach od utraty korony przez Bolesława Szczodrego zabiegał o koronację na króla, był książę wrocławski Henryk IV Probus, po zdobyciu Krakowa w 1289 r. Na przeszkodzie tym dążeniom stanęła rychła jego śmierć 23 czerwca 1290 r. W ostatnich godzinach życia Henryka IV przy jego łożu był arcybiskup gnieźnieński Jakub Świnka, wielki orędownik odnowienia godności królewskiej oraz obrońca polskiego Kościoła i narodu przed zagrożeniami wynikającymi z napływu niemieckich kolonistów i duchownych do Polski. To on przekonał umierającego księcia do przekazania władzy nad Krakowem Przemysłowi II, księciu wielkopolskiemu, który miałby największe szanse na połączenie pod swoją władzą najważniejszych części dawnego Królestwa i koronę. Przemysł rzeczywiście objął panowanie w ziemi krakowskiej, ale zaakceptował władzę Łokietka nad ziemią sandomierską, gdzie ten ulokował się w czasie konfliktu Henryka IV Probusa z Bolesławem, księciem płockim, w 1289 r. Ta decyzja nie spodobała się panom małopolskim, którzy nie chcieli podziału księstwa krakowsko-sandomierskiego i odwrócili się od Przemysła, wchodząc w układy z władcą czeskim Wacławem II z dynastii Przemyślidów. Książę wielkopolski, opuszczając Kraków we wrześniu 1290 r. zabrał insygnia koronacyjne z katedry wawelskiej, bowiem wyraźnie aspirował do korony. Mimo utraty ziemi krakowskiej w 1294 r. rozpoczął w Rzymie starania o papieską zgodę na koronację i uzyskał ją od Bonifacego VIII. Został namaszczoney i ukoronowany na króla Polski 26 czerwca 1295 r. w archikatedrze

gnieźnieńskiej przez arcybiskupa Jakuba Świnkę. Królestwo Przemysła II obejmowało tylko Wielkopolskę i Pomorze Gdańskie, ale ideowo nawiązywało do dawnego Królestwa Bolesławów i wizji z *Żywota św. Stanisława*, bowiem na pieczęci majestatycznej, wykonanej w związku tą z koronacją, było wyobrażenie ukoronowanego władcy z berłem w prawej i jabłkiem panowania w lewej ręce oraz legendą na awersie + S(IGILLUM) PREMISLII DEI GRACIA REGIS POLONORVM ET DUCIS POMERA(NIE) („Pieczęć Przemysła z Bożej łaski króla Polaków i księcia Pomorza”), natomiast na rewersie umieszczony był ukoronowany Orzeł z głową uniesioną do góry i skierowaną w prawo, zaś w otoku znajdowała się legenda: + REDDIDIT IPSE DEVS VICTRICIA SIGNA POLONIS („Sam Bóg zwrócił zwycięskie znaki Polakom”). Tymi zwycięskimi znakami Polaków były: godność królewska, korona, berło, jabłko panowania i ukoronowany Orzeł. Władza królewska Przemysła II trwała tylko kilka miesięcy, bowiem został on zamordowany w Środę Popielcową 8 lutego 1296 r. przez siepaczy nasłanych przez margrabiów brandenburskich.

Długa droga Władysława Łokietka do korony królewskiej

Schedę po zabitym królu starali się przejąć książę brzesko-kujawski Władysław Łokietek i książę głogowski Henryk. Obaj Piastowie przyjęli tytuł „dux/dominus Regni Poloniae” („książę/pan Królestwa Polskiego”) i rozpoczęli między sobą walkę, która spowodowała podział Wielkopolski. Łokietek nie był w stanie zwyciężyć konkurenta, a także nie poradził sobie z licznymi wewnętrznymi problemami w Wielkopolsce i uległ presji Wacława II, który od 1291 r. władał Małopolską i dążył do zdobycia korony królewskiej w Polsce. W tej sytuacji Wielkopolanie w 1300 r. wypowiedzieli posłuszeństwo Władysławowi Łokietkowi i zaprosili na tron Przemyślidę. Pokonał on nielicznych stronników księcia Władysława i został ukoronowany na króla Polski w Gnieźnie w pierwszej połowie września tego roku przez arcybiskupa Świnkę. Łokietek utracił nie tylko Wielkopolskę i Pomorze Gdańskie, ale również ojcowiznę na Kujawach i musiał udać się na wygnanie, zostawivszy w ukryciu w Radziejowie, w domu mieszczanina Gierka, swoją żonę księżną Jadwigę wraz z dziećmi. Wydawało się, że poniósł ostateczną klęskę i już nie wróci na scenę polityczną. Nie wiadomo, gdzie książę tułał się po Europie, możliwe, że był w Rzymie w końcu roku 1300 jako pielgrzym w roku jubileuszowym.

Wacław II w rok po koronacji gnieźnieńskiej uwikłał się w międzynarodowy konflikt o tron węgierski po śmierci ostatniego Arpada, króla Andrzeja III. Przemyślida, władając w Czechach i Polsce, usiłował zdobyć Królestwo

Węgierskie dla swego syna Wacława III, ukoronowanego w sierpniu 1301 r. w Białogrodzie Królewskim na króla Węgier jako Władysław V. Te dążenia natrafiły na opór części elity węgierskiej, która opowiedziała się po stronie Karola Roberta z linii neapolitańskiej Andegawenów. Jego kandydaturę poparł też papież Bonifacy VIII. Wyprawa zbrojna Wacława II w 1304 r. na Węgry w celu ostatecznego pokonania konkurenta do tamtejszego tronu zakończyła się niepowodzeniem i król czeski w 1305 r. przejął swoje prawa do korony węgierskiej na księcia dolnobawarskiego Ottona III Wittelsbacha. Ten konflikt stał się nową szansą dla Łokietka, bowiem wspierany przez potężny i bardzo wpływowy na Górnych Węgrzech ród Amadejów podjął zimą 1304/1305 r. walkę przeciw panowaniu Wacława II w ziemi sandomierskiej, opanowując Wiślicę. Tu przed wizerunkiem Matki Bożej w starej kolegiacie modlił się o pomoc w usunięciu z Polski Przemyślidy. Powrót ułatwiło mu niezadowolenie z rządów starostów czeskich i ich nadużycia. Zasadniczy zwrot w sytuacji politycznej Polski nastąpił po zgonie obu Przemyślidów. Wacław II zmarł śmiercią naturalną 21 czerwca 1305 r., zaś jego jedyny sukcesor Wacław III został zamordowany 4 sierpnia 1306 r. w Ołomuńcu, w drodze do Polski. Wówczas panowie krakowscy dokonali 1 września 1306 r. elekcji księcia Władysława i objął on panowanie na Wawelu. Również miasto Kraków otwarło mu bramy, otrzymując w zamian wielkie przywileje. Łokietkowi poddały się wówczas także ziemie sieradzka, łęczycka, Kujawy i Pomorze Gdańskie. Natomiast Wielkopolskę z Poznaniem zajął Henryk, książę głogowski, który wystąpił ponownie z roszczeniami do Królestwa Polskiego i przyjął tytuł „haeres Regni Poloniae” („dziedzic Królestwa Polskiego”), podkreślając swoje aspiracje do korony. Sytuacja Władysława Łokietka po 1306 r. była bardzo trudna ze względu na konflikty w Małopolsce z biskupem Janem Muskatą i Krakowem oraz innymi miastami, a także z powodu agresji brandenburskiej na Pomorze Gdańskie, co uniemożliwiało mu starania o królewską koronę. Jednak w swojej tytulaturze używał od 1306 r. tytułów: „haeres Regni Poloniae” (tak jak jego konkurent Henryk) i „verus haeres totius Regni Poloniae” („prawdziwy dziedzic całego Królestwa Polskiego”). Władca z pomocą rycerstwa i możnych krakowskich zdołał poskromić aspiracje Muskaty do własnego księstwa terytorialnego oraz niesłuchanie groźny w latach 1311–1312 bunt miast Krakowa, Sandomierza, Wieliczki, Miechowa, których mieszczaństwo dążyło do obalenia Łokietka. Natomiast nie udało mu się utrzymać Pomorza Gdańskiego, które zagarnęli w 1308 i 1309 r. wezwani na pomoc przeciw Brandenburczykom Krzyżacy. Do tego na arenie międzynarodowej roszczenia do tronu polskiego po Przemyślidach podnosił Jan Luksemburski, król czeski, od 1310 r. używając tytułu „rex Poloniae”. Droga Władysława Łokietka do korony królewskiej wymagała więc przezwyciężenia wielu przeszkód.

Niezadowolenie Wielkopolan z rządów synów Henryka, księcia glogowskiego (zm. 1309), skłoniło ich do wystąpienia przeciw Głogowczykom i elekcji Łokietka, co umożliwiło mu, po pokonaniu nielicznych przeciwników na początku 1314 r., włączenie Wielkopolski do swego władztwa. Następnie przyszła kolej na ustabilizowanie sytuacji wewnętrznej oraz porozumienie z przebywającym na wygnaniu biskupem krakowskim Janem Muskatą, który wrócił do swojej diecezji pogodzony z księciem w 1317 r. W dokumentach Władysława Łokietka, wystawionych po 1313 r., mocno są podkreślane jego aspiracje do godności królewskiej, zaś na pieczęci pieczęci, wtedy używanej, znajduje się wyobrażenie monarchy w mitrze książęcej z chorągwią i tarczą herbową, na której widnieje ukoronowany Orzeł. Powoli tworzył się sprzyjający klimat dla podjęcia starań o koronę w Stolicy Apostolskiej. W tej sprawie książę zwołał w czerwcu 1318 r. do Sulejowa ogólnopolski zjazd (wiec), w którym uczestniczyli dostojnicy świeccy i duchowni ze wszystkich niemal ziem państwa. Omawiano na nim kwestię starań o królewską koronę dla polskiego władcy. Na tym wiecu w imieniu całego społeczeństwa polskiego została przygotowana przez episkopat polski suplika do papieża Jana XXII z usilną prośbą o koronę dla Łokietka. Podkreślono w niej, że Polska wiele wycierpiała z powodu braku króla oraz że podlega ona Stolicy Apostolskiej i na znak tego uiszcza świętopietrze (denar św. Piotra). Do Awinionu z tą petycją został wysłany biskup włocławski Gerward z grupą duchownych. Ich zabiegi w Stolicy Apostolskiej o koronę dla księcia Władysława trafiły jednak na przeciwdziałanie dyplomatów Jana Luksemburskiego. Ostatecznie papież oficjalnym dokumentem (bullą) z 20 sierpnia 1319 r. odniósł się z życzliwością do całej sprawy, podkreślając, że „król [czeski] w tymże Królestwie Polskim żadnego prawa własności czy posiadania nie zdołał dla siebie dochodzić, gdy pełne prawo wspomnianemu księciu [tj. Władysławowi] jako tegoż królestwa przyrodzonemu panu i prawowitemu dziedzicowi w tymże królestwie przysługuje”. Jednak papież nie zajął oficjalnie jednoznacznego stanowiska, pisząc dyplomatycznie: „na razie wstrzymaliśmy się od tego poparcia, o które proszono; skoro nie mamy zamiaru czynić przez to żadnego uszczerbku waszemu prawu i innych wspomnianych proszących, możecie raczej z niego korzystać tak, jak i kiedy będziecie uważali to za stosowne, byleby jednak nie naruszyć prawa kogokolwiek drugiego”. Natomiast w dwóch listach sekretnych, skierowanych jeszcze tego dnia do Władysława Łokietka i arcybiskupa Janisława, jednoznacznie zgodził się na koronację królewską władcy polskiego i tak napisał do Łokietka: „nadto zbadawszy pilnie sprawę, w której prałaci i kler oraz niektórzy ze szlachty Polski skierowali czcigodnego naszego brata G[erwarda] biskupa włocławskiego, oddawcę obecnego pisma do Stolicy Apostolskiej, po pilnej naradzie, jaką odbyliśmy nad jej załatwieniem, o ile z Bogiem mogliśmy, zgodziliśmy się

na ich życzenia, jak to możesz zobaczyć w piśmie apostolskim skierowanym do arcybiskupa i jego sufraganów”. Krakowski dwór uznał te oświadczenia Jana XXII za jednoznaczne przyzwolenie na koronację księcia Władysława, bez względu na roszczenia Jana Luksemburskiego. W tym czasie rozgrywał się w Rzeszy wielki konflikt o zasięgu europejskim o tron rzymski między Ludwikiem IV Wittelsbachem a Fryderykiem Pięknym Habsburgiem. Jan Luksemburski był sojusznikiem Ludwika, zaś papież Jan XXII zachowywał formalnie neutralność, ale sprzyjającą Habsburgowi. Dlatego moment koronacji Władysława był dobrze wybrany, bowiem uniemożliwiał Luksemburgowi, tytułującemu się królem Polski, poważniejszą akcję dyplomatyczną na forum międzynarodowym.

Rozpoczęły się przygotowania do koronacji. Koniecznością było sporządzenie nowych insygniów królewskich, bowiem poprzednie zostały wywiezione przez Wacława II do Pragi. Wykonano więc koronę, berło, jabłko panowania, zaś mieczem koronacyjnym stał się „Szczerbiec”, powstały prawdopodobnie w połowie XIII w. Decyzję o wyborze katedry krakowskiej jako miejsca koronacji podjął władca po radzie w gronie dostojników świeckich i duchownych, na czele z arcybiskupem gnieźnieńskim Janisławem. Romańska katedra na Wawelu była nadwerężona po pożarze z 1306 r., ale nie stanowiło to najwyraźniej poważniejszej przeszkody dla odprawienia uroczystości koronacyjnych. Historycy wskazywali różne powody przeniesienia miejsca koronacji z Gniezna do Krakowa, podkreślając przede wszystkim tradycję o stołecznej roli Krakowa „jako siedziby króla” (dał temu szczególny wyraz dominikanin Wincenty z Kielczy, o czym była mowa wyżej), patronat św. Stanisława nad dziełem zjednoczenia Królestwa i to, że główne zaplecze polityczne monarchy znajdowało się w Małopolsce, a w końcu roszczenia luksemburskie.

Koronacja Władysława Łokietka na króla Polski w katedrze krakowskiej 20 stycznia 1320 roku

Duchowny związany z katedrą zanotował w jej *Kalendarzu* to doniosłe wydarzenie pod datą 20 stycznia, we wspomnienie świętych męczenników Fabiana i Sebastiana, w zwięzły, ale bardzo treściwy sposób: „Książę Władysław zwany Łokietkiem został ukoronowany na króla Polski w krakowskim kościele katedralnym przez Janisława arcybiskupa gnieźnieńskiego na mocy postanowienia apostolskiego w roku Pańskim 1320 r.” („Dux Wladislaus dictus Loketcho coronatur in regem Polonie in ecclesia Cracouiensi cathedrali per Janizlaum archiepiscopum Gneznensem apostolica auctoritate anno Domini MCCCXX”). Inny anonimowy dziejopisarz podał pod tą samą datą

następująca zapiskę: „Książę Władysław został ukoronowany i namaszczoney na króla Polski w XIII kalendy lutego” („Item in anno MCCCXX coronatus et unctus in regem Polonie dux Wladislaus XIII Kalendas Februarii”). W ten sposób zostały uwypuklone dwa obrzędy namaszczenia i koronacji, stanowiące istotę rytuału koronacyjnego. Łokietek stawał się pomazańcem Bożym – królem sprawującym władzę w Królestwie Polskim z łaski Bożej (*Dei gratia*). Krakowski duchowny podkreślił, że koronacji dokonał Janisław arcybiskup gnieźnieński *apostolica auctoritate*, tj. na mocy postanowienia apostolskiego. Przywołanie zgody papieskiej na koronację Władysława Łokietka miało niezwykle ważne znaczenie dla podkreślenia legalności jego tytułu królewskiego.

W ceremonii koronacji Władysława Łokietka został najpewniej zastosowany przez arcybiskupa Janisława oraz towarzyszących mu biskupów „porządek koronacyjny” („ordo coronandi”) z *Pontyfikału* Wilhelma Duranda, biskupa Mende (zm. 1296). Był on rozpowszechniony w kurii papieskiej w Awinionie i stamtąd mógł go przywieźć do Polski biskup Gerward. Według tego *Pontyfikału* ceremonię koronacyjną poprzedzał trzydniowy post kandydata do tronu. Nie wiemy, czy to już Łokietek zapoczątkował tradycję pokutnej pielgrzymki na Skałkę, na miejsce męczeństwa św. Stanisława, w przeddzień uroczystości koronacyjnych, czy też narodziła się ona dopiero w XV w. w związku z koronacją Władysława Warneńczyka. W dniu uroczystości arcybiskup Janisław wraz z biskupami Janem Muskatą krakowskim, Domaratem poznańskim i Gerwardem wrocławskim procesyjnie wprowadzili Władysława do katedry. Następnie biskupi zwracali się w imieniu Kościoła do arcybiskupa przewodzącego celebracji z prośbą o przeprowadzenie koronacji. W odpowiedzi arcybiskup upewniał się, czy przedstawiany przez nich kandydat rzeczywiście zasługuje na godność królewską i pouczał go o obowiązkach króla w stosunku do Boga, Kościoła i poddanych. Po czym władca składał przysięgę, zobowiązując się do sprawowania sprawiedliwych rządów, zachowania przywilejów Kościoła i okazywania należnego szacunku możliwym duchownym i świeckim. Po przysiędze władca kładł się krzyżem (*prostratio*) przed ołtarzem w czasie śpiewu *Litanii do Wszystkich Świętych*, kończącej się błogosławieństwami. Po nich następował obrzęd namaszczenia monarchy świętymi olejami. Arcybiskup namaszczał mu prawe ramię i plecy między łopatkami. Po akcie pomazania władca udawał się do zakrystii, gdzie ubierano go w szaty królewskie i arcybiskup rozpoczynał Mszę św. W jej trakcie, po *graduale* (psalmie responsoryjnym), arcybiskup wręczał królowi insygnia, poczynając od nagiego miecza (Szczerbca), który następnie, schowany do pochwy, był przypasowywany monarsze (przy słowach modlitwy *Accipe gladium [Przyjmij miecz]*). Ten wydobywał miecz z pochwy i wykonywał kilka cięć w powietrzu (w kształcie krzyża) i chował go

do pochwy. Potem arcybiskup z asystującymi biskupami dokonywał właściwego obrzędu koronacji, tj. nałożenia korony na głowę władcy. Ostatnimi wręczanymi insygniami były berło i jabłko panowania, po czym arcybiskup przy słowach modlitwy przeprowadzał intronizację króla. Hymn *Te Deum laudamus* (*Ciebie Boga wysławiamy*) i błogosławieństwa kończyły tę fazę ceremonii, a potem była kontynuowana liturgia Mszy św. koronacyjnej.

Jan Długosz w *Rocznikach* podał, że również 20 stycznia na królową Polski ukoronowano Jadwigę, żonę Władysława Łokietka. Ponadto dziejopis przekazał, że nazajutrz po koronacji Łokietek „odziany po królewsku” przybył z dostojnikami z Wawelu do Krakowa i najpierw okrążył miasto, a następnie zasiadł na przygotowanym tronie i odebrał hołd oraz przysięgę wierności „dobrowolnie złożoną przez mieszczan”. Na awersie królewskiej pieczęci majestatycznej Władysława Łokietka, wykonanej z okazji koronacji, znajduje się wyobrażenie władcy na tronie, w długiej szacie i długim płaszczu, który w prawej ręce dzierży berło zwieńczone trzema kulkami, a w lewej – jabłko panowania zwieńczone krzyżem, zaś na jego głowie z długimi włosami spoczywa korona. W legendzie umieszczony był napis: + WLA-DISLAVS DEI GRA(TIA) REX POLONIE CRACOUIE SA(N)DOMIR(IE) SIRAD(IE) LANCI(CI)E CUIAVIE („Władysław z Bożej łaski król Polski, Krakowa, Sandomierza, Sieradza, Łęczycy, Kujaw”). Natomiast na rewersie umieszczony został Orzeł w koronie z rozpostartymi skrzydłami, z głową uniesioną lekko w górę, skierowaną w prawą stronę. Legenda brzmi: + S(IGILLUM) WLADISLAI DEI GR(ATI)A REG(IS) POLONIE CRACOVIE SA(N)DOMIR(IE) SIRAD(IE) LA(N)CIC(IE) CVIA(VIE) („Pieczęć Władysława z Bożej łaski króla Polski, Krakowa, Sandomierza, Sieradza, Łęczycy, Kujaw”).

Koronacja podkreślała suwerenność Królestwa Polskiego. W ówczesnym powszechnym przekonaniu król jako pomazaniec Boży stawał się obrazem Boga (*rex imago Dei*), powołanym do sprawiedliwego rządzenia powierzonym sobie z Jego łaski (*Dei gratia*) ludem oraz do prowadzenia swoich poddanych do zbawienia. Król był głową Królestwa (*caput*), pojmowanego na kształt ciała (*corpus*). Władza królewska Władysława Łokietka, umocowana w Bogu, stawała się więc najważniejszym zwornikiem wspólnoty państwowej (*Regnum Poloniae*) i narodowej. W świetle historiozoficznej myśli dominikanina Wincentego Władysław Łokietek został powołany przez Boga do odnowienia Królestwa Polskiego, które dokonało się z woli Bożej za przyczyną świętego męczennika Stanisława, patrona Polski. Już przez współczesnych koronacja wawelska Łokietka była uważana za koniec rozbicia monarchii, bowiem anonimowy annalista w *Roczniku Traski* i *Roczniku małopolskim* w nocie o śmierci monarchy stwierdził, że Władysław „koronę swojemu synowi Kazimierzowi i jego sukcesorom szczęśliwie

na wieczne czasy pozostawił” („coronam [...] feliciter perpetuo duraturam reliquit”). Na miejsce wiecznego spoczynku wybrał król Władysław katedrę krakowską. Władysław Łokietek, który odnowił suwerenne Królestwo Polskie, a tytuł królewski i insygnia koronacyjne pozostawił swoim sukcesorom na kilka następnych wieków, trwale zapisał się w dziejach państwa i narodu polskiego.

Józef BORZYSZKOWSKI

Powrót Pomorza do Polski w 1920 roku – jego uwarunkowania i następstwa¹

Rok 2020 zmierza ku końcowi! Jego początek, przynajmniej u nas, na Kaszubach i Pomorzu, w samym Gdańsku, minął m.in. pod znakiem obchodów radosnego wydarzenia sprzed 100 lat – powrotu naszego kraju, dzielnic, regionu – kiedyś w RP szlacheckiej zwanego Prusami Królewskimi (do dziś pamiętamy o ich autonomii!), obecnie najczęściej Pomorzem Nadwiślańskim – do odrodzonej dwa lata wcześniej Rzeczypospolitej Polskiej. Jego terytorialna postać, jaka wróciła do Polski, była dość mocno okrojona – m.in. o województwo malborskie i Gdańsk. Niemniej, jego bezkrwawy powrót był wielkim sukcesem Polski, a zasługą przede wszystkim rodzimej społeczności, która przez niemal 150 lat pruskiej niewoli zachowała swoją tożsamość, nie uległa germanizacji.

Można powiedzieć, że Kaszubi, Pomorzanie odrodzenie państwa polskiego przed 100 laty świętowali o dwa lata dłużej niż inni rodacy. Rocznice 1918–2018 uczciliśmy w 2018 roku m.in. zorganizowaniem przez Gdańskie Towarzystwo Naukowe (we współpracy z miejscowym Oddziałem PAN i Stacją Naukową PAU) konferencji naukowej, której owocem jest książka pt. *Pomorskie drogi do Niepodległej*, opublikowana pod red. J. Borzyszkowskiego i C. Obracht-Prondzyńskiego przez GTN, Gdańsk 2019². – Polecam!

¹ Wykład miał być wygłoszony podczas listopadowego Uroczystego Posiedzenia Naukowego PAU, które nie mogło się odbyć w postaci tradycyjnej z powodu pandemii COVID-19, dlatego został nagrany i udostępniony na stronie internetowej Akademii (red.).

² Na książkę tę – poza wstępem redaktorów pt. *Wstęp, czyli nieco o specyfice pomorskich dróg do Niepodległej* – składają się artykuły: Andrzej Chwalba, *O drogach do szczęśliwego*

W roku bieżącym, a właściwie na inaugurację latosich obchodów, staraniem Instytutu Kaszubskiego oraz Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku, ukazała się albumowo-źródłowa publikacja C. Obracht-Prondzyńskiego i K. Kordy pt. *Powrót Pomorza w granice Rzeczypospolitej. W setną rocznicę 1920–2020*, Gdańsk 2020. Ponadto lokalne środowiska miłośników i badaczy historii zadbały o przypomnienie własnej drogi do Niepodległej, w czym spory udział miała regionalna prasa³.

W kontekście przywołanych publikacji, jak i pamięci choćby o obecności przypominanych dziś wydarzeń na kartach *Historii Polski* – np. Andrzej Chwalby czy naszej *Historii Kaszubów w dziejach Pomorza*⁴, nie wolno nam zapomnieć o pionierskiej monografii Mieczysława Wojciechowskiego pt. *Powrót Pomorza do Polski 1918–1920*, Warszawa–Poznań–Toruń 1981⁵.

Ze sporego zasobu publikacji źródłowych, dotyczących interesującego nas tematu, wypada przywołać wspomnienia uczestników tamtych wydarzeń. Na zasadzie przykładu niech będą to trzy ciekawe książki:

- Ks. Józef Dembieński, *Radości mało, goryczy dużo... Pamiętnik Pomorzanina z lat 1879–1920*. Opracował, przygotował do druku i wstępem poprzedził Andrzej Bukowski, Warszawa 1985;
- Jan Karnowski, *Moja droga kaszubska*. Z rękopisu opracował, wstępem i przypisami opatrzył Józef Borzyszkowski, Gdańsk 1981;

finalu; Szczepan Wierchosławski, *Pomorze Nadwiślańskie w polskiej myśli politycznej XIX wieku*; Cezary Obracht-Prondzyński, „Sprawa kaszubska” w okresie zaborów; Józef Bachórz, *Obraz Pomorza i Kaszubów w oczach rodaków zza kordonów granicznych*; Tomasz Krzemieński, *Pierwsza wojna światowa – pomorskie doświadczenia codzienności*; Przemysław Olstowski, *Działania Pomorzan na rzecz powrotu Pomorza do Polski w latach 1918–1920*; Andrzej Romanow, *Problem Gdańska i granicy północnej odradzającej się Rzeczypospolitej na łamach wybranych tytułów polskiej prasy zachodniopruskiej*; Józef Borzyszkowski, *Ideal państwa polskiego – marzenia Pomorzan a rzeczywistość 1920 roku*; Wiesław Theiss, *Demokratyczna szkoła polska. Niepodległościowy projekt Heleny Radlińskiej z lat 1906–1918*; Julita Maciejewicz-Ryś, *Eugeniusz Kwiatkowski – działacz gospodarczo-społeczny, naukowiec, człowiek, pierwszy doktor honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego*.

³ Zob. np. Teresa Łuczak, Jerzy Łukaszewski, *Trudna droga do wolności. Czersk i ziemia czerska u progu niepodległości*, Czersk 2020; „Pomerania”, R. 2020, nr 2. – Na okładce wyeksponowano „1920. 100. rocznica powrotu Pomorza w granice Niepodległej!”.

⁴ Zob. *Historia Kaszubów w dziejach Pomorza*, t. III, cz. 2, Józef Borzyszkowski, *W Cesarstwie Niemieckim – oraz za Wielką Wodą na emigracji (1871–1920)*, i t. IV, tegoż autora, *Kaszubi w II RP i w latach II wojny światowej (1920–1945)*, Gdańsk 2019.

⁵ Wydawcą Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Monografia ta ukazała się w ramach wydawanych przez Towarzystwo Naukowe w Toruniu „Roczników TNT”, R. 80, z. 2. Obok tej monografii warto przestudiować wydaną kilka lat później publikację pt. *Powrót. Dokumentacja ustanowienia suwerenności polskiej na Pomorzu w latach 1918–1920*. Wyboru dokonali: Jan Bełkot i Mieczysław Wojciechowski, Toruń 1988 (Biblioteka Toruńskiego Towarzystwa Kultury).

- Józef Iwicki, *Z myślą o Niepodległej. Listy Polaka żołnierza armii niemieckiej z okopów I wojny światowej 1914–1918*. Wybór, wstęp i opracowanie Adolf Juzwenko, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978.

W każdej z przywołanych publikacji znajdziemy wiele mniej lub więcej ważnych informacji dotyczących ówczesnej specyfiki Pomorza – jego części nazwanej przez zaborcę Westpreussen – Prusy Zachodnie, położonej między Prusami Wschodnimi (Ostpreussen – dawniej Książęcymi) – kolebką Królestwa Pruskiego, a Pommern – Pomorzem Zachodnim, ówczesnie dzielnicą prusko-niemieckiej Rzeszy. Polskie Prusy Królewskie od momentu ich wcielenia do Królestwa Pruskiego w 1772 r. były przedmiotem odgórnej germanizacji, której służyły m.in. szeroko zakrojone reformy – z uwłaszczeniowymi i samorządowymi na czele, powszechny obowiązek szkolny i towarzyszące im inne zjawiska, decydujące o rozwoju cywilizacyjnym, zarazem zagrażające zachowaniu własnej tożsamości przez społeczność polską. Mimo życia w świecie dominującej kultury i cywilizacji niemieckiej, towarzyszącej jej akulturacji i germanizacji, polska społeczność kaszubsko-pomorska zadecydowała o zachowaniu i wzbogaceniu polskości większej części prowincji. Stąd jej powrót w 1920 r. do Polski.

Istotne elementy specyfiki Pomorza dostrzegł i trafnie scharakteryzował już ponad pół wieku przed jego powrotem do Polski Józef Ignacy Kraszewski, skądinąd pozbawiony życzliwości i zrozumienia dla dążeń Kaszubów do zachowania w ramach polskości własnej podmiotowości – zwłaszcza języka i kultury. W *Rachunkach. Z roku 1867*, pisząc o Prusach Zachodnich, stwierdził:

Nie ma może części kraju polskiego mniej znanej, fałszywiej wyobrażanej, więcej zapomnianej nad Prusy Zachodnie. [...] Długo miano je za stracone dla narodowości, za niepowrotnie ziemczone; gdy mimo to z każdym dniem świadczą one dobitniej o swym polskim charakterze, o żywotności jego i sile. [...] Żywą narodowość znajdujemy w Kaszubach. [...]

Zwykliśmy z daleka Prusy łączyć w idei i pojęciu o nich z Poznaniem; wszakże jakkolwiek obie prowincje pod jednym rządem, jednemi są połączone interesami – przeszłość, ukształtowanie społeczeństw, miejscowe stosunki – ogromne między nimi stanowią różnice. Z bliska wpatrzysz się, są to jednego pochodzenia, ale wcale odmiennej natury, dwa różne światy.

Dalej czytamy:

Główną może różnicą obu prowincji jest to, że w Poznaniu „germanizacja”, jak się wyraża korespondent nasz, – ma jakiś czar nieprzeparty – wciska się szparami wszystkimi. [...], gdy w Prusach od 1846 roku począwszy polski żywioł

wzmaga się i rośnie. [...] Być może, iż przyjęto tu dużo z niemczyzny, ale ona weszła „in succum et sanguinem” [w siłę i krew, J.B.], nie zatartłszy narodowości. [...]

Nie jestże pocieszającym ten widok ula pruskiego, w którym jak pszczoły kręcą się wszyscy, znosząc plon swój do wspólnego skarbcza? Nie możnaby tej skromnej prowincji i jej skromnych pracowników za wzór innym postawić? Nie mieli żeśmy słuszności, twierdząc, że w zdrowych indywiduach pokarm niemiecki nawet na posilne przerabia się soki? Wpływ ten jest tu bardzo widoczny, a mimo to zbawienny; z niego zaczerpniętą siłą krzepi się odradzająca narodowość⁶.

Tę opinię Kraszewskiego potwierdziły kolejne lata – wydarzenia i dokonania społeczności polskiej Prus Zachodnich, która mimo przekonania o celowości prac organicznych uczestniczyła różnorako w powstaniu styczniowym, wspierając Czerwonych, choć przekonana była o marnotrawieniu sił narodu w z góry skazanej wówczas na niepowodzenie walce zbrojnej.

J. I. Kraszewski w innym miejscu, pisząc o Pomorzu, stwierdził:

Tradycje szlacheckie ściera cywilizacja europejska, pozorna czy prawdziwa; szlachta traci swą barwę łatwo, kosmopolityzuje się, przenosi, wynarodawia... [...] Szlachta i dziedzice w wielu powiatach znikli lub zastąpieni zostali przez Niemców, a w ich miejsce wystąpił – „Gbur”. [...] W Prusach głównymi czynnikami społecznymi są gbur a lud. [...]

To też w Prusach Zachodnich o przyszłości wątpić się nie godzi; miłość kraju odrodzi co zniemczało, odżywi co zamarło; są zasoby wielkich cnót nam potrzebnych, pracy, wytrwania, oszczędności. Gdzie lud polski a inteligencja dobrej woli, tam społeczność polska odrodzić się musi⁷.

Odrodzenie polskości, a raczej jej wzbogacenie i umocnienie na Pomorzu, dokonało się w Cesarstwie Niemieckim m.in. za przyczyną pruskich represji, np. wobec Kościoła w okresie Kulturkampfu. Długo Pomorze było niemal nieobecne w polskiej myśli politycznej XIX wieku, nieuwzględniane w koncepcjach terytorialnych odbudowy Polski. Upominali się o nie nieliczni, a z sił politycznych objęła je swoimi planami jedynie Narodowa Demokracja. Ona też w dużej mierze miała rząd dusz w życiu narodowym ogółu Polaków w zaborze pruskim. Ona w największym stopniu oddziaływała na

⁶ B. Bolesławita [J. I. Kraszewski], *Rachunki. Z roku 1867*, cz. I, Poznań 1868, s. 457–481.

⁷ Tamże, s. 470–473. – Mam nadzieję, że znaczenia kaszubsko-pomorskiego słowa „gbur”, całkiem odmiennego od ogólnopolskiego, tu objaśniać nie trzeba. Ale – na wszelki wypadek: gbur to samodzielny gospodarz, wolny od tradycji poddanego, korzystający w swym gospodarstwie z pomocy mieszkających w przynależnych doń chatach stałych robotników rolnych, zwanych na Kaszubach chłopami! Na przełomie XIX i XX wieku warstwa gburiska zbliżyła się do bliskiej jej drobnej szlachty, będąc głównym źródłem miejscowej inteligencji.

kształtowanie świadomości politycznej i postaw narodowych, zwłaszcza najmłodszego pokolenia inteligencji pomorskiej, młodzieży gimnazjalnej zrzeszonej w kołach filomatów i akademickiej obecnej w ogniwach Zetu – Związku Młodzieży Polskiej na uniwersytetach niemieckich. Miał w tym swój udział także Kraków – m.in. Antoni Eugeniusz Balicki, krewny Zygmunta Balickiego, nie tylko sam Roman Dmowski, a zwłaszcza jego *Myśli nowoczesnego Polaka*⁸, nadto nacjonalistyczne, stąd ostrzegające niektórych Pomorzan od endecji, np. niejednego z działaczy ruchu młodokaszubskiego, działającego od początku XX wieku pod hasłem „co kaszubskie to polskie”, ale też „Kaszuby [p.w.] dla Kaszubów” jako gospodarzy tej ziemi⁹.

W latach wielkiej światowej wojny Kaszubi – Pomorzanie walczyli na wszystkich frontach; wielu inteligentów śledziło uważnie wydarzenia na świecie i politykę wielkich mocarstw. Walczyli za obcą sprawę z myślą o Niepodległej. Świadomi byli, że droga do niej Prus Zachodnich nie jest łatwa, między innymi ze względu na liczebność i siłę miejscowej społeczności niemieckiej, dominującej jako większość w wielu miastach, w których na dodatek zlokalizowane były liczne garnizony pruskie. Nieufni wobec zaborców, tworzących aktem 5 XI 1916 r. Królestwo Polskie z ziem zaboru rosyjskiego, mieli świadomość, iż Niemcy wszystkimi siłami będą przeciwdziałać przyłączeniu swoich terenów wschodnich, a naszych kresów zachodnich do Polski, a zwłaszcza Pomorza, łączącego pruskie stolice – Królewiec z Berlinem. Jednocześnie czuli się w znacznej mierze zdani na własne siły, choć uczestniczyli w ożywionym od 1917 r. ruchu narodowym całości zaboru pruskiego. Stąd też z satysfakcją i wdzięcznością przyjmowali każdy gest, dowód pamięci o Pomorzu jako ziemi polskiej, pojawiający się wśród rodaków w Kongresówce i Galicji. Przykładem uchwała parlamentarnego Koła Polskiego w Wiedniu z 16 V 1917 r., zaproponowana przez Włodzimierza Tetmajera, endeka, a posła PSL-Piast, stwierdzająca, że „jedynym dążeniem narodu polskiego jest odzyskanie niepodległej zjednoczonej Polski z dostępem do morza”¹⁰. Nieco wcześniej Józef Piłsudski, zapytany przez działaczy poznańskich o jego plany dotyczące Wielkopolski, stwierdził, iż skoro żołnierz poznański tak dobrze „bije się za Prusy, o niczym innym nie myśląc”,

⁸ R. Dmowski, *Myśli nowoczesnego Polaka*, 1903 (pierwsze wydanie).

⁹ Zob. J. Karnowski, *Moja droga kaszubska*, s. 18–20; J. Borzyszkowski, *Aleksander Majkowski (1876-1938). Biografia historyczna*, Gdańsk–Wejherowo 2002, s. 160–185 i n. Wyjątkowo życzliwą osobą dla Kaszubów wśród poznańskich endeków, zasłużoną dla rozwoju ruchu młodokaszubskiego, był mec. Bernard Chrzanowski.

¹⁰ Cyt. za: R. Wapiński, *Narodowa Demokracja 1893-1939. Ze studiów nad dziejami myśli nacjonalistycznej*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1980, s. 145–146. Zob. S. Wierchoślawski, *Pomorze Nadwiślańskie w polskiej myśli politycznej XIX wieku [w:] Pomorskie drogi do Niepodległej*, s. 43.

to i on „sprawą zaboru pruskiego głowy sobie zaprzętać nie myśli”. Jeszcze 31 X 1918 r. w rozmowie z dyplomatą zachodnim stwierdził, że „obecna generacja Polaków nie będzie prowadziła wojny o Poznańskie i Pomorze. Jeśli Ententa im obie te prowincje sprezentuje, nie powiedzą oni nie; ale sami, obecna generacja wojny o to nie poprowadzą”¹¹.

Czy można się dziwić rodakom, naszym dziadkom znad Warty i Bałtyku, że o tej opinii J. Piłsudskiego nie wszyscy zapomnieli?

Moment szczególnego ożywienia ruchu narodowego na Pomorzu i w całym zaborze pruskim nastąpił w 1918 r., m.in. za przyczyną ogłoszonego już w styczniu programu pokoju prezydenta USA T. W. Wilsona, inspirowanego przez Ignacego Paderewskiego. Pobudził on także do działania na rzecz przyłączenia Pomorza Komitet Narodowy Polski w Lozannie, przeniesiony do Paryża. Pod koniec tegoż roku rząd odrodzonego państwa polskiego w proklamacji z 7 listopada podjął kwestię dostępu Polski do morza.

Decydujące znaczenie dla wzmocnienia aktywności Polaków na Pomorzu, podobnie jak w całym zaborze pruskim, miała rewolucja listopadowa w Niemczech. Zaistniał wówczas rozwinięty system niemieckich Rad Robotniczych i Żołnierskich oraz Chłopskich, w których uczestniczyli także Polacy, stanowiący w niektórych większość, oraz polskich Rad Ludowych. Delegaci PRL uczestniczyli w dniach 3–5 XII 1918 r. w obradach Polskiego Sejmu Dzielnicowego w Poznaniu. Na sejmie tym opowiedziano się za legalną działalnością na rzecz przyłączenia ziem zaboru pruskiego do Polski, zdając się na decyzję Konferencji Pokojowej. – Była to tzw. stawka na Wersal. Wybrano Naczelną Radę Ludową oraz jej Komisariat jako najwyższą władzę Polaków w państwie niemieckim. Domagano się powołania w Warszawie rządu koalicyjnego i przewiezienia do kraju armii gen. J. Hallera z Francji. Okazano chłodny stosunek wobec Naczelnika Państwa i pełnię zaufania dla Polskiego Komitetu Narodowego w Paryżu.

W ramach Komisariatu utworzono m.in. Podkomisariat NRL w Gdańsku na Prusy Królewskie, Warmię i Mazury. Kierownikiem został komisarz dr Stefan Łaszewski, adwokat z Grudziądza i poseł z Kaszub do parlamentu niemieckiego, a jego zastępcą dr med. Józef Wybicki z Gdańska. Zastępcą podkomisarza J. Wybickiego, odpowiedzialnym za sprawy finansowe, został dr praw i ekonomista Franciszek Kręcki z Gdańska, jeden z czołowych liderów ruchu młodokaszubskiego. On to został przywódcą powstałej 30 XII 1918 r. w Gdańsku, kilka dni po wybuchu powstania wielkopolskiego, Organizacji Wojskowej Pomorza.

Można rzec, że Pomorzanie z myślą o Niepodległej szli dwiema drogami – zbrojną i pracy organicznej. OWP liczyła na rozszerzenie powstania

¹¹ Tamże, s. 43–44.

wielkopolskiego na Pomorze i przybycie do Gdańska drogą morską Błękitnej Armii gen. J. Hallera. Gdy jedno i drugie okazało się nierealne, skupiła się na kierowaniu ludzi i środków finansowych oraz broni do powstania wielkopolskiego. Tam z czasem utworzyły się pomorskie jednostki wojska polskiego, m.in. 66. Kaszubski Pułk Piechoty, który poprosił o powodzenie o patronat J. Piłsudskiego, co odbiegało od powszechnego wobec Marszałka dystansu zdominowanej przez endecję Wielkopolski, a i Pomorza.

Podkomisariat NRL w Gdańsku skupił się na inspirowaniu i kierownictwie wzmocnionym ruchem narodowym w prowincji oraz przekazywaniu delegacji polskiej w Paryżu opracowań historycznych, manifestów i rezolucji wiecowych lokalnych społeczności, domagających się przyłączenia do Polski¹².

Do roli kaszubsko-pomorskiego mitu urosła delegacja Kaszubów skierowana do Paryża z udziałem „Apostoła narodowej sprawy” Antoniego Abrahamy¹³. Jednocześnie wymuszano na lokalnych władzach pruskich ustępstwa na rzecz nauczania języka polskiego w szkołach (zaczynając zwykle od religii), czy organizacji polskiej Straży Ludowej, stanowiącej instrument obrony przed agresywnymi działaniami niemieckiego Grenzschutzu. Olbrzymią rolę odegrała wówczas na Pomorzu polska prasa – pomorska i wielkopolska.

Nie wolno zapominać o równie intensywnej, a raczej silniejszej działalności miejscowych Niemców, wspieranych przez lokalne i berlińskie władze, na rzecz pozostania Prus Zachodnich w granicach Rzeszy. W tej intencji wydrukowano również niejedno opracowanie naukowe, jak i propagandowe, m.in. specjalną odezwę do Kaszubów w dwujęzycznej wersji – w niemieckiej i w języku kaszubskim, strasząc adresatów tym, co ich czeka w Polsce. – Obok pogorszenia sytuacji gospodarczej postraszone bolszewikami oraz przypomniano los Rusinów w Galicji i Litwinów..., panowanie i pracę na rzecz „panów Polaków”.

W pewnym okresie po obu stronach pojawiły się projekty utworzenia autonomicznego organizmu państwowego na Wielkim Pomorzu – niemieckiego Oststaatu, czy podobnego a bliższego Polsce, ale pod patronatem Rosji.

Po wzmocnionych represjach wobec ruchu polskiego wiosną 1919 r., latem świętowano na Kaszubach podpisanie 28 VI 1919 r. Traktatu Wersalskiego. Uczyniono to, mimo świadomości, iż Kaszubi mieli się teraz znaleźć w trzech różnych organizacjach państwowych. Świętowano to wbrew zaleceniom PNRL, dążącej do zachowania spokoju i unikania konfliktu z miejscowymi Niemcami. Wówczas też rozpoczęły się ich migracje na zachód,

¹² Zob. *Powrót*, Dok. ustanowienia..., s. 38–66.

¹³ Zob. Tadeusz Bolduan, *Apostoł narodowej sprawy: o Antonim Abrahamie*, Wejherowo–Gdańsk 1970.

a powrót na Pomorze Polaków z głębi Niemiec. Niemcy protestowali przeciw decyzjom wersalskim, szczególnie przeciw utworzeniu W. M. Gdańska. Pod naciskiem Rad R-Ż zrezygnowali niejako w ostatnim momencie z projektu walki zbrojnej; protestując, przystąpili do niełatwego dialogu polsko-niemieckiego celem bezkonfliktowej realizacji postanowień traktatu.

Polacy, gotując się na powitanie Polski, zintensyfikowali działania na rzecz przygotowania kadr nauczycieli i urzędników, a także ochrony majątku narodowego, m.in. lasów i obiektów wojskowych, eksploatowanych rabunkowo przez Niemców i... rodaków. W Gdańsku pojawił się delegat Rządu Polskiego, współpracujący nie zawsze bezkonfliktowo z PNRL, nawiązujący bezpośredni kontakt z Warszawą, a codzienny z działającym od 12 VIII 1919 r. Ministerstwem b. Dzielnicy Pruskiej w Poznaniu, które decydowało m.in. o nominacji delegatów polskich przy landratchach i gotowało obsadę urzędu wojewódzkiego pomorskiego, który miał podjąć działalność w Toruniu.

Pojawił się wówczas problem wytyczenia granicy polsko-niemieckiej i żądania jej korekty ze strony Kaszubów oraz przygotowania plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu. Rodziły się nowe orientacje – partie polityczne – lokalne i ogniwa ogólnopolskich, np. PPS, PSL; wzrastało bezrobocie i straszak komunizmu czy zarazy bolszewickiej. Pryśł solidaryzm narodowy.

Niemniej, solidaryzm ten zmanifestowano w przygotowaniach na powitanie Polski. Objęły one m.in. opracowanie wielu okolicznościowych publikacji w rodzaju drukowanej w Toruniu pt. *Polska powstaje*, w której zaprezentowano wizję nowej Polski, wymagającej zdwojonej pracy, ale sprawiedliwej – Polski Ludowej, o czym zapewniali także politycy z obozu konserwatywnego. Senior dziennikarzy pomorskich J. M. Rakowski opublikował w Grudziądzu, Drukiem i Nakładem Wiktora Kulerskiego, swoje dziełko pt. *Na Wiekopomne Święto Zmartwychwstania Polski 1919 roku. Wiązanek wierszy, przemów i pieśni ułożył i zebrał J. M. R.* – W Bydgoszczy, z datą 1920, ukazała się książeczka pt. *Z końcem niewoli. Jednodniówka* z dedykacją: „Żołnierzowi polskiemu Pomorskie Koło Panien. Czysty dochód na cele plebiscytowe i dla żołnierzy pomorskich”. W Czersku, Chojnicach, Tczewie wydrukowano teksty *Pieśni narodowych* z myślą o powitaniu Polski – wojska polskiego. Tczewski druk na okładce głosi: „Pieśni na uroczystość kościelną z okazji wkroczenia wojska polskiego do Tczewa dnia 29. stycznia 1920”. Wspomniany solidaryzm widoczny był w dniach uroczystego przejęcia Pomorza przez wojsko polskie – przez Front Pomorski pod dowództwem gen. Józefa Hallera, oddziały żołnierzy będących uosobieniem wymarzonej ojczyzny. Powrót Polski na Pomorze miał triumfalny charakter. W przeddzień powitań opuszczały poszczególne miejscowości wojska niemieckie, niekiedy z złowieszczym „Auf Wiedersehen”... wkrótce. Działo się to w dniach 17 I–10 II od Torunia po Puck.

Na ogół „pożegnanie Niemców” odbyło się bez napięć. W ciągu jednej nocy zmieniano się oblicze pomorskich miast i wsi, dekorowanych flagami narodowymi i powitalnymi bramami. Szczegółowy przebieg tych uroczystości relacjonowała prasa. Punkt kulminacyjny to „Zaślubiny Polski z morzem” 10 II 1920 r. w Pucku, które przeszły do legendy, tworzonej niejako na bieżąco przez towarzyszących Hallerowi dziennikarzy i artystów. Wzięli w nich udział m.in.: Stanisław Wojciechowski – minister spraw wewnętrznych, reprezentujący Naczelnika Państwa; Leon Janta-Połczyński, reprezentujący Ministerstwo b. Dzielnicy Pruskiej, zasłużony polityk pomorski z epoki zaboru, jak i później w RP; Stefan Łaszewski – wojewoda pomorski; liczni posłowie z Maciejem Ratajem na czele.

Stanisław Wojciechowski we *Wspomnieniach* napisał:

W [...] przygnębiającej atmosferze Warszawa obojętnie [podkr. J. B.] powitała wiadomość o obsadzeniu wybrzeża morskiego przez nasze wojska [...] generała Hallera. Towarzyszyłem mu jako delegat rządu, ponieważ Piłsudski i Skulski zajęci byli innymi sprawami. Pociąg [...] witany był na stacjach przez tłumy miejscowej ludności z entuzjazmem wzruszającym do łez. Do naszego wagonu, razem z wiązkami kwiatów, rzucono drobne zawiniątka z klejnotami i złotymi monetami na skarb narodowy. Z zachowania się i twarzy witających nas rodaków bił wielki hart ducha, nakazujący wierzyć, że więcej niż inne dzielnice dają Rzeczypospolitej, a mniej żądają. [...] Wracalem z uroczystości przemoknięty i zziębnięty, ale podniesiony na duchu rozmową z Kaszubami. Twardy to rdzeń naszego narodu. Wytrwali w oporze przeciwko uciskowi pruskiemu, zachowali wiarę i język ojczysty, i sprawili, że Konferencja Pokojowa, kierująca się względami etnograficznymi, musiała przyznać Polsce to wybrzeże morskie. Gdańska, mimo że leżał przy ujściu macierzy naszych rzek, nie dało się utrzymać przy Polsce, bo był zniemczony¹⁴.

Podobną opinię o Kaszubach i Pomorzu wyartykułował S. Wojciechowski wielokrotnie jako prezydent PR. Nie mniej ciekawe, sygnalizujące inne zjawiska towarzyszące powrotowi Pomorza do Polski, są wspomnienia Macieja Rataja:

Pierwszy raz miałem wstąpić na ziemię b. dzielnicy pruskiej, pierwszy raz miałem zobaczyć morze i to właśnie morze polskie w dniu objęcia brzegów jego przez Polskę! Mimo iż pociąg był umyślny [...] wlekliśmy się niepomiernie po mału w nieopalonych wagonach przeszło dobę. Był czas na oglądanie i rozmyślanie. Z podziwem przypatrywaliśmy się nietkniętemu zniszczeniu wojennym

¹⁴ S. Wojciechowski, *Wspomnienia, orędzia, artykuły*. Wstęp i wybór fragmentów wspomnień i przemówień, orędzi, relacji i artykułów Maria Grón-Drozdowska i Marian Marek Drozdowski, Warszawa 1995, s. 240–243.

Pomorzu, zewnętrznej kulturze, uregulowanej Wiśle, stacjom kolejowym – z podziwem, ale i z lękiem: zrozumiałem, iż Niemcy nie tak prędko i nie tak łatwo zrezygnują z tych ziem, że przyjdzie nam jeszcze wziąć się z nimi za bary w śmiertelnym zmaganiu o te ziemie. W Tczewie zatrzymaliśmy się na kilka godzin. Zwiedziłem miasto, zdawało się, wybitnie i wyłącznie niemieckie. Zwiedziłem je i w drodze powrotnej w 48 godzin potem. Zmienione jakby czarodziejską różdżką! Już zdołano przetłumaczyć i przemałować szereg wywieszek na sklepach, wymalować emblematy na sklepach tytoniowych, spolszczyć nazwiska [...]. Przymusowy kurs: 1 marka polska = 1 marka niemiecka, ustalony przez władze polskie przy obejmowaniu Pomorza, wywołał niesłychaną taniość dla przybywających z dotychczasowych obszarów Polski, gdyż marka niemiecka była faktycznie droższa. Przyjezdni rzucali się więc łapczywie na towary. Koledzy moi niektórzy z delegacji wrócili wyekwipowani od stóp do głów, a nawet z zapasami dla rodzin. Kupcy byli bardzo radzi ze zbytu towarów, nim się zorientowali, iż marka polska mniej warta¹⁵.

Pomorze stało się przysłowiowym eldorado dla rodaków z południa. Kupcy tczewscy i inni Pomorzanie rychło uświadomili sobie koszty zrównania marki niemieckiej z polską – przyłączenia Pomorza do Polski. O wiele większe od tczewskich strat były szkody, jakie ponieśli Pomorzanie z tytułu utraty wartości zgromadzonych oszczędności, składanych w bankach złotych marek, za których odpowiedniki polskie obecnie niewiele mogli nabyć. Tymczasem rodacy, nie tylko spekulanci z „Polski”, wykupywali tu towary i nieruchomości... Przejmowali też po Niemcach domeny – państwowe majątki ziemskie. Jan Karnowski zauważył, że na zrównaniu marki za markę „nasza ludność straciła miliardy”¹⁶.

W innym miejscu zanotował:

W r. 1920 łączyło się Pomorze po raz trzeci z Polską. Każdemu z nas są znane te porywy entuzjazmu, z jakimi witano wojsko i władze polskie. Pół roku po przejściu widzimy patriotyzm zwarzony, apatię, upadek ducha narodowego, antagonizm szczepowy i osobisty i walkę partyjną na całej linii, we wszystkich warstwach społeczeństwa. Ta awersja doszła do takiego stadium, że poważnie myślący ludzie obawiali się o utratę korytarza pomorskiego. Patrząc na te objawy, każdy z nas zadawał sobie pytanie, na czym polega ta nagła reakcja dawniej tak patriotycznego społeczeństwa pomorskiego. Nic innego nie było powodem, jak uczucie krzywdy, które każdego Pomorzanina przenikało – szczególnie zepchnięcie Pomorzan na niższy stopień obywatelski. Wiemy, że rządy wojskowe były haniebne, równające się rządowi soldateski w podbitym kraju. [...] Powiaty

¹⁵ Cyt. za: *Powrót Polski nad Bałtyk 1920–1945. Antologia tekstów historycznych*, Wybór i oprac. M. Drozdowski, Warszawa 1997, s. 125. Zob. też: J. Kutta, *Druga Rzeczpospolita i Kałuzi 1920–1939*, Bydgoszcz 2003, s. 90–92.

¹⁶ J. Karnowski, *Moja droga...*, s. 128.

nasze graniczne od czasów wojen szwedzkich tak ciężkich chwil nie przechodziły, jak pod opieką strzelców granicznych. [...]

To są główne powody tej awersji. Inne, czy to natury ekonomicznej, czy geograficznej – nie miały tak doniosłego znaczenia. Nic dziwnego, że obudziło się w Pomorzaninie ponownie – dotąd przytłumione – uczucie odrębnej szczepowości, poczucie własnej lepszej jakości – patrząc na rozpasanie wojskowych, różnych pływaczy i szantażystów, którzy zdewaluowane, a stąd bezsilne Pomorze wzięli niejako w arendę.

Za to obdarzono Pomorze oświatą. Oświecał Pomorze oddział drugi i jego liczne ekspozytury, oświecała Rada Pomorza, teatry i teatrzyki trzeciorzędne, studenci, reporterzy, komiwojażerzy. Każdy przybłąda, byleby pochodził z innej dzielnicy, rościł sobie prawo szerzenia oświaty i kultury na Pomorzu. Wyrobił się nastrój na Pomorzu tego rodzaju, że mówiono o „nieszpórach sycylijskich” i „wynekaniu” Antków.

Powiedział mi pewien obywatel północnych Kaszub, że czego nie dokonały 150-letnie rządy pruskie, tego dokonało wojsko polskie, gdyż obudziło w ludzie kaszubskim świadomość odrębności szczepowej i etnicznej w stosunku do przybyszów. Potrzeba będzie 20-letniej pracy ostrożnej, systematycznej i kierowanej sercem i dobrą wolą, aby przywrócić ten stan psychiczny, który panował przed zajęciem.

Powyższy osąd jednakowoż nie uprawnia do wniosku, że przeciętny Pomorzanin powiatów granicznych lub kaszubskich zarzucił ideę polskości. O tym nie ma mowy. [...] Została jednakowoż nieufność do rządu, i to tym więcej, że na Pomorzu rząd jest reprezentowany przeważnie przez jednostki niepomorskie¹⁷.

Podobne opinie i informacje znajdujemy w innych wspomnieniach, a nawet w kronikach szkolnych. Przedstawiciele władz wymarzonej Polski mówili i pisali wówczas wprost o okupacji Pomorza. Nie tylko z tytułu prowadzonej wojny z bolszewikami znajdowało się ono w warunkach stanu wyjątkowego, obłężenia, wojennego. Oburzające dla Pomorzan były działania pod hasłem repolonizacji. Nie mniej wstrętne niejednemu z Kaszubów i Pomorzan było nieustanne podkreślanie, połączone z oczekiwaniem na wdzięczność, że Kaszuby należą do Polski. Ks. Bernard Sychta, już przed wojną znany jako pisarz, a później etnograf, twórca pomnikowego dzieła *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, wielokrotnie podkreślał, że „Kaszuby nie należą do Polski, one Polskę stanowią”!¹⁸

Najbardziej wstrząsające opisy ówczesnej rzeczywistości znalazły się w Sprawozdaniu (i załącznikach) specjalnej sejmowej Komisji Pomorskiej z 1920 roku. Powołano ją z inicjatywy klubu poselskiego Narodowego Stronnictwa Robotników, który już 2 marca zgłosił wniosek nagły „w sprawie karygodnego postępowania władz administracyjnych na Pomorzu i wywołania

¹⁷ J. Karnowski, *Moja droga...*, s. 127–128.

przez to niezadowolenia i rozgoryczenia wśród miejscowej ludności”¹⁸. Gorąca debata nad tym wnioskiem odbyła się 8 i 9 lipca. Ks. Feliks Bolt, reprezentujący pomorską endecję, tłumaczył zaistniałą sytuację czynnikami obiektywnymi, stwierdzając jednocześnie, że „ideał Polski na Pomorzu najbardziej obniżył żołnierz, który do nas przyszedł”¹⁹.

Ks. Bolt został przewodniczącym 10-osobowej Komisji, w skład której weszli przedstawiciele wszystkich klubów. Komisja przebywała na Pomorzu od 20 lipca do 1 sierpnia; odbyła 14 posiedzeń w różnych miastach, przyjmując wiele skarg ustnie i 15 memoriałów na piśmie. Sporządziwszy sprawozdanie, rozesłała je do ministerstw i innych władz, co wywołało szereg pozytywnych zmian w terenie. Stan wojenny być może spowodował, że dokument ten nie był przedmiotem kolejnej debaty w sejmie.

Oszczędzając czytelnikom obszerniejszych cytatów z tego Sprawozdania, na koniec jeden fragment z obszernej części dotyczącej wojska:

Poruszając stosunek wojska do ludności pomorskiej, dotykamy najboleśniej sprawy na Pomorzu. To wojsko, witane z nieopisanym uwielbieniem jako oswobodziciele z jarzma pruskiego, zaczęło tę skromną, cichą, pracowitą ludność traktować jako naród podbity, zachowało się jak w okupowanym kraju. Zdawało mu się, że jest na pograniczu Rosji lub Azji i stosowało odpowiednie metody niekulturalne, jeśli nie wprost barbarzyńskie. Smutne to przede wszystkim, że mniej narzeka ludność na prostego żołnierza, który na ogół rzadziej dopuszczał się bezprawia, jak właśnie na oficerów niższych, wyższych i najwyższych. [...] Systematycznie usuwało Dowództwo Okręgu Generalnego nielicznych poznaskich i pomorskich oficerów, którzy znali stosunki i umieli uszanować ludność, a nasyłało oficerów wątpliwej moralnej wartości i nawet Żydów, którzy umieli pohulać z głupim Kaszubem. Pomorzanin, a szczególnie Kaszuba, przyzwyczajony w stuletniej niewoli do posłuchu, zachował jednakże niesłyszana wrażliwość na bezprawie, bo żyjąc we wrogim, lecz praworządnym państwie, musiał o każde prawo walczyć i koniec końcem zawsze mu to prawo, choć tylko co do litery, przyznano. Ten stan psychiczny wywołał, wskutek nadużyć i samowoli wojskowej, niepożądaną reakcję, napęlił ich serca głęboką nieufnością, ciężką urazą, która w końcu zamieniła się w nienawiść do wojska i do wszystkiego co polskie²⁰.

Zawarty w cytowanym dokumencie obraz rzeczywistości pomorskiej w połowie 1920 r., niemal tuż po wspaniałych zaślubinach z morzem, można określić jako jednostronny. Działy się bowiem na Kaszubach i Pomorzu także dobre rzeczy. – Między innymi, bez większych zakłóceń własnymi siłami

¹⁸ Pełna treść wniosku w: Druki Sejmu Ustawodawczego. Druk nr 1542 z 2 III 1920.

¹⁹ *Sejm Rzeczypospolitej o Pomorzu w 1920 roku. Sprawozdanie Komisji Pomorskiej*, oprac., wstęp i przypisy J. Borzyszkowski i P. Hausner, Gdańsk 1985, s. 15.

²⁰ Tamże, s. 50.

zorganizowano podstawowe urzędy i podstawowe szkolnictwo polskie. Dzięki pomocy rodaków z „Polski” uruchomiono gimnazja, sądy, a także teatry. Niemniej musiało minąć wspomniane przez J. Karnowskiego 20 lat i więcej, by nieco zapomnieć o tamtej tragedii, a z radością świętować kolejne rocznice zaślubin Polski z morzem. Niemniej też zawsze towarzyszyło tym uroczystościom jakieś napięcie społeczno-polityczne, w którym goście z centrali rzadko potrafili się właściwie odnaleźć.

ZMARLI

Członkowie PAU zmarli w 2020 roku

WYDZIAŁ I

Krajowi

19.07.2020 – prof. Franciszek Ziejka, członek czynny

23.08.2020 – prof. Maria Janion, członek czynny

7.09.2020 – prof. Julian Maślanka, członek czynny

Zagraniczny

9.11.2020 – prof. Marco Santagata

WYDZIAŁ II

Krajowi

29.01.2020 – prof. Zofia Sokolewicz, członek korespondent

30.05.2020 – prof. Stanisław Grodziski, członek czynny, wiceprezes PAU
1994–2000

29.10.2020 – prof. Andrzej Półtawski, członek korespondent¹

Zagraniczny

18.04.2020 – prof. Göran Rystad

WYDZIAŁ III

Krajowi

25.07.2020 – prof. Adam Strzałkowski, członek czynny

5.10.2020 – prof. Zbigniew Jan Ciesielski, członek czynny

¹ Nekrologu nie dostarczono.

Zagraniczny

13.11.2020 – prof. Sir John Meurig Thomas

WYDZIAŁ IV

Krajowi

10.02.2020 – prof. Czesław Jura, członek korespondent

8.06.2020 – prof. Marian Truszczyński, członek czynny

16.06.2020 – prof. Józef Edward Mojski, członek czynny

25.08.2020 – prof. Roman Ney, członek czynny

3.11.2020 – prof. Stefan Wierzbowski, członek czynny

Zagraniczni

12.06.2020 – prof. Adam Chrzanowski²

15.08.2020 – prof. Vojen Ložek

23.11.2020 – prof. Kenneth Gregory³

16.12.2020 – prof. Wacław Szybalski

WYDZIAŁ V

Zagraniczni

21.02.2020 – prof. Helmut F. Sinzinger

3.05.2020 – prof. Horst Kleinkauf

30.11.2020 – prof. François Chapeville

WYDZIAŁ VI

Krajowi

29.03.2020 – prof. Krzysztof Penderecki, członek czynny

5.12.2020 – prof. Wojciech Mikołaj Zabłocki, członek czynny

² Jw.

³ Jw.

WYDZIAŁ I

Krajowi

Franciszek Ziejka 3 X 1940–19 VII 2020

Dwa miesiące temu pożegnaliśmy profesora Franciszka Ziejkę, członka czynnego PAU, giganta, którego postać przez dekady dominowała życie akademickie Krakowa, promieniowała na cały kraj. Rektor Uniwersytetu, który zawdzięcza mu burzliwy rozwój, czego symbolem stał się imponujący, nowoczesny gmach Auditorium Maximum; Przewodniczący Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, dzięki któremu głos tej instytucji stał się najważniejszym, autentycznym i donośnym głosem polskich uczelni; Przewodniczący Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, uparcie walczący o odpowiednie środki dla ratowania krakowskich zabytków, pomimo częstokroć jawnej niechęci władzy centralnej; Odnawiciel idei Panteonu Narodowego w Krakowie, który zdołał wskrzesić tę wspaniałą tradycję upamiętniania wielkich Polaków. A nade wszystko gorący patriota, który życie poświęcił dokumentowaniu wkładu polskich artystów w wielkie dzieło obrony polskości i odzyskania niepodległości.

W osiemdziesiątą rocznicę urodzin składamy hołd wielkiemu Polakowi i Krakowianinowi, a także niezawodnemu przyjacielowi, którego patriotyczny entuzjazm, zaangażowanie, a także wsparcie w trudnych chwilach, dodawały sił, pomagały odnaleźć sens oraz podtrzymywały nadzieję.

Ta prezentacja Franciszka Ziejki, otwierająca numer jemu poświęconej „PAUzy Akademickiej”, opublikowana niedługo po śmierci, a w osiemdziesiątą rocznicę urodzin, zasługuje na przypomnienie, gdy przychodzi kreślić sylwetkę Uczzonego, ze względu na jej celność. By ten jego lapidarny portret był pełniejszy, należy koniecznie dopełnić go tytułem ofiarowanej mu piętnaście lat wcześniej książki: *Literatura – kulturoznawstwo – uniwersytet*. Był to w równym stopniu organizator nauki i badacz, dla niego kolejność była

z pewnością odwrotna, na pierwszym miejscu badacz literatury i kultury polskiej, na drugim człowiek oddany Uniwersytetowi Jagiellońskiemu poczuwający się do odpowiedzialności za jego los i los nauki polskiej, miłośnik i znawca Krakowa, pasjonował się w równym stopniu dziejami Polski i Europy. W każdej z tych ról nade wszystko człowiek pracowity.

Urodził się jako siódme, najmłodsze dziecko w chłopskiej rodzinie 3 X 1940 r. w podtarnowskim Radłowie. Tutaj uczęszczał do szkoły podstawowej i do liceum. W 1958 r. rozpoczął studia polonistyczne na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ze swego pochodzenia był bardzo dumny, często je przypominał; „wielkim nauczycielem”, nieraz inspiratorem jego poszukiwań, prac bywał Stanisław Pigoń, który ponad pół wieku wcześniej przebył drogę ze swojej podkrośnieńskiej Komborni w świat. Ziejka, z wykształcenia polonista, urodził się historykiem; dość powiedzieć, że własnym dzieciom do snu zamiast bajek opowiadał historie polskich królów – skutecznie.

Był polonistą o szczególnym warsztacie, rozległych zainteresowaniach łączących ciekawość badacza literatury, historii literatury z ciekawością determinujących ją procesów społecznych, politycznych, ideologicznych, kulturowych, interesowały go ich wzajemne relacje, które, korzystając z ustaleń poprzedników, uzupełniał, korygował; niejednokrotnie po raz pierwszy samodzielnie je tropił, opisywał. Artykuły, rozprawy nigdy nie były suchymi sprawozdaniami z przeprowadzonych badań, dokonanych ustaleń, odkryć, lecz opowiadaniem o nich, nasyconymi osobistą emocją. W postępowaniu łączył dociekliwość, pomysłowość literaturoznawcy z wiedzą historyka sztuki, folklorysty i etnografa, socjologa, komparatysty. Jego publikacje miały charakter nie tylko historycznoliteracki, także zdecydowanie kulturoznawczy. Słyna z niestrudzonej prowadzonej żmudnej kwerendy prasowej i archiwalnej; starannie zgromadzony materiał faktograficzny, wsparty imponującą erudycją, niezwykłym czytaniem pozwalał mu na prezentację nieraz starych problemów, znanych zjawisk w zupełnie nowych ujęciach, pionierskie ich opracowywanie w sposób kompleksowy. Przy tym odznaczał się niekwestionowanym talentem literackim, narracją urozmaiconą, płynną, swobodną, plastyczną, barwną, a jednocześnie rzeczową.

Literatura była dla niego oczywiście nadzwyczaj ważna, lecz w istocie nie ona sama znajdowała się w centrum zainteresowania, a jedynie ważne dla niego aspekty jej funkcjonowania. Zasadniczo zajmował się odtwarzaniem, badaniem pamięci historycznej Polaków, analizą ich świadomości narodowej po utracie bytu państwowego. Zależało mu na opisie sposobu istnienia w niej legend i mitów kulturowych, społecznych, politycznych, zmieniających się ich funkcji, przesłankach ich narodzin i dalszej dynamice rozwoju. Analizie w tym celu poddawał bardzo obszerny materiał. Obok literatury

w każdej postaci – od dzieł wieszczów, po literaturę popularną, utwory dla ludu i dla dzieci, ludowe podania – śledził też opracowania historyczne, historiograficzne, publicystykę, rękopiśmienne zasoby archiwów. Wszystkie te dokumenty były dla niego przede wszystkim źródłami, świadectwami, na podstawie których ukazywał, jak Polacy w różnych środowiskach, sięgając nieraz po identyczne wątki, myśleli, czym się kierowali, na co powoływali, jak interpretowali przeszłość, dążąc w XIX wieku – uwzględniając ostatnie lata wieku XVIII i pierwsze dekady XX – do odzyskania niepodległości. Sam w podtytule książki, którą traktował jako symboliczne pożegnanie „z moją ukochaną Almae Matris”, określił bodaj najtrafniej rzeczywisty krąg swych istotnych zainteresowań: *Z dziejów walki o tożsamość narodu w czasach niewoli*. Problemy, zjawiska, wydarzenia, sylwetki bohaterów prezentował ze spokojem i dystansem uważnego i obiektywnego dziejopisa.

Ziejka zwrócił na siebie uwagę już pierwszą książką *W kręgu mitów polskich* (1977), w której od razu zaprezentował w stanie dojrzałym tak swój warsztat badawczy, jak pasjonującą go problematykę. Publikacja została bardzo dobrze przyjęta; w 1997 r. ukazała się poszerzona prawie w dwójnasób druga edycja pod tytułem „*Wesele*” w *kręgu mitów polskich*. Z podobnym uznaniem spotkała się w kilka lat po pierwszej *Złota legenda chłopów polskich* (1984). W szeregu esejów przedstawił w niej rzetelnie i wszechstronnie omówione, niekiedy po raz pierwszy, mity i legendy chłopskie obecne w świadomości narodowej; pozwoliło mu to ukazać niekiedy dramatyczne dzieje unarodowienia i uobywatelnienia polskich chłopów aż do pojawienia się twórców o tym właśnie rodowodzie.

Jego dorobek jest niezwykle obszerny, opublikował ponad dwadzieścia książek, kilka zredagował, opracował. Ich tematyka jest bogata i zróżnicowana. W wielu przypadkach wsparta dokumentami, dotąd nieznanymi, więc i niewykorzystanymi. Jego obserwacje, analizy, spostrzeżenia wzbogacają wiedzę o polskiej kulturze, o sposobach jej obecności w Europie, powiązaniach z kulturą europejską. Ten wątek pojawił się w jego badaniach bardzo wcześniej, uprzywilejowana była tu Francja, w której spędził w sumie siedem lat. Prześledził najpierw, jeszcze na początku lat siedemdziesiątych, tak marsylskie epizody w biografiach Chopina i Conrada, jak aktywność w Prowansji w języku polskim i francuskim zapomnianego Konstantego Gaszyńskiego. W latach osiemdziesiątych przebadął wszelkie formy kontaktów na przełomie XIX i XX wieku modernistycznych autorów i ich twórczości ze środowiskiem artystycznym stolicy Francji, co złożyło się na niezwykle wartościową monografię *Paryż młodopolski* (1993), w następnych latach tę tematykę powiększył jeszcze o dziesięć szkiców nie zawsze łączących się z miastem nad Sekwaną. Dziewięć miesięcy pracy w Lizbonie zaowocowało m.in. artykułami o portugalskim humaniście w Krakowie i portugalskich echach powstania

styczniowego, opowieścią o portugalskiej legendzie wiążącej się z osobą Władysława Warneńczyka. To nie koniec tego rodzaju eksploracji Ziejki – zależało mu nie tylko na wykazaniu trwałości polskich związków z kulturą Zachodu, ale pamiętał też o najbliższych sąsiadach. Dlatego kreślił obecność w naszej literaturze m.in. Białorusi i Białorusinów, unitów, kontakty z Czechami, Ukraińcami. Dla sposobu jego myślenia symptomatyczne są tytuły dwóch jego szkiców: *Nasza rodzina w Europie* (tak nazwał cały tom traktujący o tej problematyce) i *Młodopolscy Europejczycy*. To w jednej osobie wybitny Polonista i Europejczyk.

Na pierwszym miejscu była jednak zawsze literatura i kultura polska XIX wieku ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk w środowisku artystycznym Krakowa, w ścisłym związku z Galicją doby autonomicznej, zwłaszcza okresu Młodej Polski. Tu najważniejszy dla niego był Stanisław Wyspiański. Miał też zasługi w opracowaniu fragmentów twórczości dwóch pisarzy bezpośrednio z miastem pod Wawelem nie łączonych – Władysława Stanisława Reymonta oraz Władysława Orkana. Ten badacz „dziejów świadomości narodowej” (jego własna deklaracja) był „urzęczony urodą i historią” prowincjonalnego miasta, które przemieniło się „w prawdziwą stolicę duchową Polaków”. Wyznał, że zgłębiając tę tajemnicę odnajdywał „przede wszystkim ludzi tamtych czasów, dziś prawie zapomnianych”, „którzy stali się w owej jakże trudnej epoce w życiu naszego narodu prawdziwymi stróżami tradycji, kustoszami pamięci narodowej. [...] raz po raz wciągała mnie historia życia i działalności tej czy innej postaci, pojawienie się takiej czy innej inicjatywy »narodowej«”. Stąd w pracach tego historyka literatury tak wiele biografii niepowszednich postaci – literaturoznawca od końca XX wieku stosunkowo często objawia się jako ambitny i odkrywczy biograf żywotów uczestników życia publicznego: wodzów i powstańców, polityków i uczonych, ludzi Kościoła, poetów, prozaików, malarzy. Nie darmo już w latach siedemdziesiątych mimochodem wspominał o satysfakcji, jaką daje wejście „w krąg tajemnic ludzkich losów”. Jedna z ostatnich jego książek nosi tytuł *Tragiczny los artysty*.

Zasygnalizowano niezwykłą pracowitość Ziejki. Swej Almae Matris, w istocie szerzej – nauce polskiej, oddał 15 lat życia (dziekan, dwukrotnie prorektor, dwukrotnie rektor). Uniwersytetem zarządzał jak doświadczony gospodarz, pamiętający i znający funkcję każdego najdrobniejszego elementu podległego mu gospodarstwa. Na przełomie XX i XXI wieku bardzo aktywnie uczestniczył w dyskusjach na temat poprawy organizacji i kondycji szkolnictwa wyższego, szczególnie niepokoił go spadek etyki w środowisku pracowników naukowych; w 2003 r. doprowadził do uchwalenia przez Senat UJ *Akademickiego kodeksu wartości*. Wprowadził do wewnętrznego życia swej uczelni szereg mniejszych i znaczniejszych korekt, innowacji.

Ten okres (1990–2005) nie oznaczał przerwy w prowadzonych badaniach. Dowodem pierwsze zdanie przedmowy do opasłej książki, która ukazała się w ostatnich miesiącach piastowania przez autora uniwersyteckich godności: „Przedstawiany tom zawiera kilkadziesiąt studiów i szkiców powstałych w swym zasadniczym zrębie w ciągu ostatnich pięciu lat, kiedy pełniłem funkcję rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego”. Z usposobienia był pełnym energii, pogodnym optymistą, człowiekiem nadzwyczaj życzliwym, pomocnym innym, miał duże poczucie humoru, chętnie posługiwał się żartem, reagował nim na rzeczywistość. Praca nie była dla niego nigdy ciężarem, stanowiła rodzaj wypoczynku, dostarczała mu wiele radości, traktował ją jak hobby. W dwóch ostatnich latach, w znacznej części spędzonych w szpitalach, zawsze towarzyszyły mu książki lub ich odbitki oraz laptop. Jeszcze na kilka dni przed śmiercią żył myślami o kolejnych tomach, które znów miały opóźnić ukończenie tego, który planował od wielu lat: *Kraków młodopolski*.

Zmarł w Krakowie, spoczął na Cmentarzu Salwatorskim.

Jan Michalik

Maria Janion

24 XII 1926–23 VIII 2020

23 sierpnia 2020 r. w wieku 93 lat zmarła w Warszawie profesor Maria Janion, wybitna uczona humanistka, znakomita badaczka polskiej literatury i kultury XIX i XX wieku, zwłaszcza polskiej literatury romantycznej, jej tradycji i przemian, w środowisku jej uczniów i wychowanków uznawana za charyzmatycznego nauczyciela akademickiego i twórczynię szkoły badawczej.

Prof. Maria Janion urodziła się 24 grudnia 1926 r. w Mońkach na Podlasiu. Dzieciństwo i młodość spędziła w Wilnie, gdzie ukończyła szkołę podstawową. W okresie okupacji radzieckiej w czasie drugiej wojny światowej uczęszczała do szkoły średniej, a w czasie okupacji niemieckiej – na tajne komplety; należała też w tym czasie do podziemnego Związku Harcerstwa Polskiego. Po drugiej wojnie światowej, w ramach akcji repatriacyjnej, wraz z rodziną osiedliła się w Bydgoszczy. W 1945 r. zdała w Toruniu eksternistycznie maturę, po czym podjęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim. Od 1946 uczestniczyła w studium krytycznoliterackim Stefana Żółkiewskiego, organizowanym przez miesięcznik „Kuźnica”, w którym zaczęła publikować od roku 1947. W 1948 została członkinią redakcji tygodnika „Wiś”; w tym samym roku ukazał się jej debiut naukowy w postaci napisanego wspólnie z T. Drewnowskim artykułu *Zagadnienie fikcji literackiej ze stanowiska socjologicznej teorii literatury*, opublikowany w miesięczniku „Twórczość”. Również w roku 1948 została zatrudniona na stanowisku asystentki w Instytucie Badań Literackich PAN, gdzie pracowała do przejścia na emeryturę w roku 1996.

Od roku 1949 zamieszkała w Warszawie. W tymże roku wstąpiła do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (z której została wyrzucona w 1979). W roku 1951 obroniła magisterium na UW, w którym niedługo potem została

zatrudniona; najpierw jako asystentka, a od 1954 jako zastępca profesora. W roku 1955 w IBL PAN obroniła doktorat (pod opieką promotorską Stefana Żółkiewskiego); w 1957 objęła stanowisko docenta i funkcję sekretarza naukowego IBL PAN; w 1963 uzyskała tytuł profesora i stanowisko profesora nadzwyczajnego, a w 1973 – profesora zwyczajnego. W latach 70. zaangażowała się w działalność opozycyjną: m.in. należała do założycieli niezależnego Towarzystwa Kursów Naukowych (w ramach którego prowadziła tajne wykłady), w sierpniu 1980 podpisała list 64 intelektualistów (popierający strajki), w 1981 wygłosiła ważne (i odważne) przemówienie na Kongresie Kultury Polskiej (przerwanym przez wprowadzenie stanu wojennego). W jej twórczości naukowej w tym okresie nasilały się stopniowo bardziej krytyczne, a nawet demaskatorskie ujęcia zarówno analizowanej przez nią literatury, jak dominujących sposobów jej odczytywania i rozumienia. Wyrazem tego była m.in. rozprawa *Wojna i forma* z roku 1976, analizująca (zawarty w *Pamiętniku z powstania warszawskiego* Mirona Białoszewskiego) obraz powstania przedstawiony z cywilnej perspektywy, przełamujący zmitologizowany, heroiczny mit tego powstania (co spotkało się wówczas z silną polityczną krytyką).

Od roku 1957 podjęła również pracę w WSP w Gdańsku (przekształconej w 1970 w Uniwersytet Gdański), z której została zwolniona w roku 1968/1969 w wyniku represji po wydarzeniach marcowych i do której została przywrócona w 1973. W roku 1982 została ponownie zwolniona z pracy w UG, by po roku podjąć tam po raz kolejny pracę dydaktyczną, którą prowadziła do roku 1990. Swoje talenty pedagogiczne i formacyjne wykorzystywała także w ramach wykładów i seminariów prowadzonych w IBL PAN i na UW oraz w latach 1992–2010 w ramach otwartych seminariów w Szkole Nauk Społecznych przy IFiS PAN. Rezultatem tej aktywności było m.in. 20 doktoratów, wypromowanych pod jej opieką.

Główny nurt zainteresowań naukowych prof. Janion wyznaczały badania nad polskim romantyzmem, rozpatrywanym nie tylko w wymiarze stricte literackim, ale także ideowo-kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem romantycznej filozofii historii oraz romantycznej filozofii egzystencji (zob. m.in. wraz z M. Żmigrodzką *Romantyzm i historia*, 1978; *Romantyzm i egzystencja. Fragmenty niedokończonego dzieła*, 2004). Romantyzm, ujęty jako pewien styl życia i syndrom założeń estetyczno-ideowych, polityczno-historiozoficznych, antropologiczno-egzystencjalnych, społeczno-kulturowych, nazwany został przez nią „paradygmatem romantycznym”. Kształtowanie się tego paradygmatu, jego funkcje tyleż „tożsamościotwórcze”, co mitologizacyjne, a także rozwój, przemiany i trwanie w XIX i XX wieku oraz kres na przełomie wieku XX i XXI analizowała odkrywczco w kolejnych swych książkach i studiach. W ramach swych badań uwagę poświęcała zarówno

kluczowym twórcom polskiego romantyzmu (Krasińskiemu, Mickiewiczowi, Słowackiemu), jak epigońskiej twórczości krajowej (m. in. Siemieńskiemu, Polowi, Wasilewskiemu), fundującym wspólnie tyrtejsko-mesjaniczno-martyrologiczne rozumienie dziejowego losu polskiej wspólnoty narodowej oraz kompensacyjno-sublimacyjno-terapeutycznej funkcji romantycznej literatury.

Zygmuntowi Krasińskiemu poświęciła m.in. swą wczesną autorską monografię *Zygmunt Krasiński: debiut i dojrzałość* (1962), potem wielokrotnie analizowała różne aspekty jego twórczości, pod koniec życia szczególną uwagę zwracając na stosunek Krasińskiego do Żydów, zawarty głównie w *Nie-Boskiej komedii*, którą nazwała „mitem założycielskim polskiego antysemityzmu” (*Bohater, spisek, śmierć: wykłady żydowskie*, 2009, tłum. ang. 2014 oraz wstęp do wydania w serii „Biblioteka Narodowa”). Twórczością Adama Mickiewicza zajmowała się również wielokrotnie i wielostronnie (m.in. *Pośmiertne życie Konrada Wallenroda*, 1990; studium o *Grażynie*, w: *Kobiety i duch inności*, 1996; studium o Mickiewiczowskiej antropologii *Dziadów w Gorączce romantycznej*, 1975), szczególną uwagę poświęcając stosunkowi Mickiewicza do religii, w tym do judaizmu i Żydów (dwa studia w *Do Europy tak, ale z naszymi umarłymi*, 2000), oraz ukształtowanemu przez niego, a zniekształcanemu w recepcji tej twórczości stylowi myślenia o polskiej literaturze, kulturze i mentalności (*Purpurowy płaszcz Mickiewicza. Studium z historii poezji i mentalności*, 2001). Twórczość Juliusza Słowackiego natomiast interesowała Marię Janion zarówno ze względu na jego estetykę i koncepcję otwartej fragmentarycznej poetyki (*Tak będzie pisała kiedyś Polska*, „Teksty”, 1979 nr 6; *Czas formy otwartej*, 1984), jak i z uwagi na jego koncepcje historiozoficzne i problemy interpretacji dzieł z mistycznego okresu (*Gorączka romantyczna*, 1975; *Słowacki mistyczny: propozycje i dyskusje*, red. M. Janion i M. Żmigrodzka, 1981).

Swe badania nad aktywnością i funkcjami romantycznego paradygmatu Maria Janion rozszerzała stopniowo na wiek XX, śledząc jego obecność i przemiany nie tylko w literaturze (m.in. Białoszewski, Brzozowski, Gombrowicz, Iwaszkiewicz, Konwicki, Miłosz, Rymkiewicz), ale także w teatrze (Grzegorzewski, Hanuszkiewicz, Swinarski) i filmie (Wajda).

Podobne poszerzenie perspektywy o pozapolskie, komparatystyczne konteksty przyniosło studia o takich twórcach, jak Goethe (*Odyseja wychowania. Goethańska wizja człowieka w „Latach nauki Wilhema Meistra”*, wraz z M. Żmigrodzką, 1998), Dostojewski (*Sprawa Stawrogina*, wraz z R. Przybylskim, 1996), a także Rousseau, Chateaubriand, Flaubert, Conrad, Grass, jak również studia o twórczości filmowej Fassbindera, Herzoga, Schlöndorfa, Truffaut’a czy Buñuela.

Pisarstwo Marii Janion, słynące z frapującego czytelników stylu historycznoliterackiej narracji, oparte było nie tylko na ogromnej erudycji, ale także na wielkiej wielodyscyplinowej kompetencji (m.in. z zakresu filozofii, historii, antropologii, socjologii), którą wzbogacały jej zainteresowania teoretyczno-metodologiczne XX-wiecznej humanistyki. Wyraźny wpływ marksizmu w początkowym okresie (m.in. *Romantyzm, rewolucja, marksizm. Colloquia gdańskie*, 1972) z czasem nie tyle zanikł, co splótł się z innymi zainteresowaniami, przede wszystkim hermeneutyką (*Humanistyka: poznanie i terapia*, 1974; *Odnawianie znaczeń*, 1980), krytyką tematyczną (*Wobec zła*, 1989; *Kuźnia natury*, 1994; *Wampir: biografia symboliczna*, 2002; *Niesamowita Słowiańszczyzna: fantazmaty literatury*, 2006), psychoanalizą (*Projekt krytyki fantazmatycznej. Szkice o egzystencjach ludzi i duchów*, 1991), krytyką feministyczną (*Kobiety i duch inności*, 1996), przeistaczając się w ostatnim okresie w antropologiczno-egzystencjalną analizę współczesnej mentalności (*Czy będziesz wiedział, co przeżyłeś*, 1996; *Do Europy tak, ale z naszymi umarłymi*, 2000; *Żyjąc tracimy życie: niepokojące tematy egzystencji*, 2001). Prowadziła ona m.in. do aktywnego wspierania emancypacyjnych dążeń społecznych ruchów środowisk narażonych na marginalizację i ubezwłasnowolnienie, wykluczenie, agresję i stygmatyzację, które to opresywne środki dominująca większość stosowała wobec kobiet, wobec grup i jednostek nieheteronormatywnych (LGBT), innokulturowych oraz in-noraszowych.

W działalności naukowej Marii Janion ważną rolę, prócz prac badawczych i aktywności dydaktycznej, odgrywała praca redakcyjna: redagowała m.in. fundamentalną dla studiów polonistycznych lat 70. serię „Obraz literatury Polskiej XIX i XX wieku”, cenioną serię „Historia i Teoria Literatury. Studia” (1968–1978), serię „Transgresje” (t. 1–7, ważną zwłaszcza dla lat 80.) oraz serię „Biblioteka romantyczna” (kontynuowaną do dziś).

Wkład Marii Janion w rozwój polskiej humanistyki przyniósł jej szereg prestiżowych nagród, wyróżnień i funkcji – nie tylko o wymiarze stricte naukowym, lecz także społeczno-kulturowym. Prof. Janion była członkiem czynnym PAU (od 1990), członkiem rzeczywistym PAN (od 1998), a nadto członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. W roku 1994 Uniwersytet Gdański nadał jej doktorat honoris causa. Była laureatką m.in. Nagrody im. A. Brücknera PAN (1962), Nagrody Sekretarza Naukowego PAN (1977, 1979), Nagrody im. A. Jurzykowskiego (1980), Nagrody Wielkiej Fundacji Kultury (1999), Nagrody im. K. Wyki (2001), Nagrody „NIKE” (2007), Nagrody MKiDN (2009), Nagrody Specjalnej Kongresu Kobiet (2010), francuskiego Narodowego Orderu Zasługi (2012), Nagrody Polskiego PEN-Clubu (2018).

Maria Janion napisała ponad 20 książek oraz kilkaset artykułów. Jej prace nie tylko weszły na trwałe do kluczowego dorobku polskiej wiedzy o literaturze i kulturze, ale zajmują w nim wyjątkowe miejsce; miejsce wyróżniające się i merytorycznymi walorami, i inspiratorskim potencjałem, i wyraźną autorską sygnaturą.

Ryszard Nycz

Julian Maślanka **5 III 1930–7 IX 2020**

Profesor Julian Maślanka należał do grona wybitnych badaczy literatury, tekstologów i edytorów. Pole jego rozległych zainteresowań naukowych obejmowało drugą połowę wieku XVIII oraz pierwszą XIX stulecia. Pierwszą lekturą, którą zapamiętał z rodzinnego domu, lekturą odbytą w strasznych czasach okupacji, były (czytane potem przezeń wielokrotnie) *Śpiewy historyczne* Juliana Ursyna Niemcewicza. To one wyznaczyły wyobraźni młodego Maślanki kierunki zainteresowań i określiły późniejszy krąg jego poszukiwań naukowych, mieszczących się, tak jak epoka Niemcewicza (1758–1841), między polskim Oświeceniem a Romantyzmem.

Julian Maślanka urodził się 5 marca 1930 roku w Łukawcu w Rzeszowskim, zmarł 7 września 2020 roku w Krakowie.

Był najstarszym z czworga dzieci Adama i Pauliny z domu Szuberla. Dzieciństwo jego przypadło na czas okupacji, którą zapamiętał jako czas trwogi. W domu rodzinnym Gestapo przeprowadzało rewizje, poszukując wuja – Bronisława Szuberli, aktywnego żołnierza AK, który, schwytany przez okupanta, trafił do Auschwitz i Buchenwaldu (jego *Wspomnienia okupacyjne i obozowe* we własnym opracowaniu Maślanka wyda w Krakowie w 2003 roku).

Ukończywszy w roku 1943 szkołę powszechną, zapisany został na tajne komplety, a następnie w 1944 roku został uczniem Gimnazjum im. Stanisława Konarskiego w Rzeszowie, skąd przeniósł się po roku do Liceum im. Henryka Sienkiewicza w Łańcucie. Lata licealne wspominał jako pełne entuzjazmu do nauki, ale i trudne: „musiałem pieszko pokonywać ponad 10 km drogi do gimnazjum”, „brakowało odpowiednich podręczników” – mówił w ostatnim udzielonym wywiadzie pod znanym tytułem *Moja droga do*

nauki nie była ani prosta, ani łatwa (rozmawiał Łukasz Zabielski, „Bibliotekarz Podlaski” 2017/2).

Po maturze rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie jego mistrzem został prof. Stanisław Pigoń. Z uznaniem wspominał też takie postacie, jak profesorowie Juliusz Kleiner, Kazimierz Wyka, Kazimierz Nitsch, Waław Kubacki, Henryk Markiewicz. Żywy i bezpośredni stosunek utrzymywał z prof. Pigoń, którego zawsze uważał za swego mentora, opiekuna, mistrza. Równocześnie z polonistyką studiował dziennikarstwo, na którym jednak w okresie stalinizmu, pomimo znakomych wyników w nauce, nie został dopuszczony na studia magisterskie drugiego stopnia. W styczniu 1952 roku został „w wyniku postępowania dyscyplinarnego” skreślony z listy studentów (zob. J. Maślanka, *Krytyczne wydanie tekstów jest sprawą podstawową*, w: *Po drogach uczonych*. Z członkami PAU rozmawia A. M. Kobos, t. 3, Kraków 2008). W tej sytuacji podjął decyzję o kontynuacji studiów polonistycznych, które po uzyskaniu matury wcale nie były dlań oczywistym wyborem, gdyż doskonale radził sobie także z przedmiotami niehumanistycznymi. Jak wspominał:

...w październiku 1953 roku rozpocząłem studia magisterskie, wybierając prof. Pigoń, który później był promotorem mojego doktoratu (1963), a także jednym z recenzentów habilitacji. Jemu to zawdzięczam bardzo wiele, zwłaszcza w tym tak trudnym dla mnie okresie. W ostatnich kilkunastu latach życia Profesora zjawiałem się w jego mieszkaniu przy al. Słowackiego mniej więcej co kilka tygodni, zawsze w piątki (były to dni zalecane przez lekarza na wypoczynek), najpierw w związku z pracą doktorską, potem edycją pism Chodakowskiego, wreszcie z rozprawą habilitacyjną, a w ostatnich latach Profesor podpisywał co pewien czas plik rewersów i ja przynosiłem mu potrzebne książki z Biblioteki Jagiellońskiej (*Moja droga...*, dz. cyt.).

Tytuł magistra uzyskał 29 stycznia 1955 roku na podstawie rozprawy *Zorian Dołęga Chodakowski. Pisma polskie*, której promotorem był prof. Pigoń. Pod kierunkiem Mistrza podjął pracę nad dysertacją doktorską pt. *Zorian Dołęga Chodakowski, jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmiennictwo romantyczne*, którą obronił 26 marca 1963 roku. Niedługo po doktoracie rozpoczął pracę nad habilitacją, którą przeprowadziła Rada Wydziału Filologicznego UJ na podstawie pracy *Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego Oświecenia*. Kolokwium habilitacyjne odbyło się 13 maja 1968 roku i zakończyło sukcesem (choć nie obyło się bez dramatycznego wydarzenia: w drodze na nie zasłabł i został zabrany do szpitala prof. Pigoń, jeden z recenzentów). Już w 1974 roku zainicjowano procedurę przyznania doc. dr. hab. Maślance stanowiska profesora nadzwyczajnego

UJ, którą to nominację uzyskał w 1979 roku. Profesorem zwyczajnym Julian Maślanka został w roku 1986.

Powyższe wyliczenie kolejnych stopni awansu naukowego nie w pełni odzwierciedla dramatyzm kariery naukowej prof. Maślanki, który on sam uwydatniał we wspomnieniach:

...moja droga do nauki na początku nie była ani prosta, ani gładka, lecz dość wyboista, a czasem nawet prowadziła nad przepaścią. Nigdy na przykład nie byłem asystentem i do pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim zostałem przyjęty dopiero po... habilitacji, chociaż i doktorat, i habilitację miałem w UJ, ale byłem wtedy poza uczelnią (*Moja droga...*, dz. cyt.).

Pracę na uniwersytecie Profesor rozpoczął jako 38-latek w 1968 roku. Wcześniej miał się różnych zajęć w Krakowie, które jednak nie zapewniały stabilizacji zawodowej. Od października 1952 do maja 1953 roku pracował dzięki rekomendacji Zygmunta Leśnodorskiego w redakcji literackiej Polskiego Radia w Krakowie. Pracował też jeszcze przed doktoratem za „mizerną pensję” w Domu Kultury Huty im. Lenina w Nowej Hucie jako kierownik biblioteki. Po uzyskaniu stopnia doktora podjął pracę w powołanym wtedy Ośrodku Badań Prasoznawczych, którym kierował prof. Zenon Klemensiewicz (z nim i innymi osobami OBP miał wracać samolotem z Warszawy do Krakowa, ale w ostatniej chwili oddał bilet, został w Warszawie i tym samym nie zginął 2 kwietnia 1969 roku w katastrofie samolotu pod Zawoją). W OBP zredagował *Encyklopedię wiedzy o prasie* (1976) i był redaktorem naczelnym kwartalnika „Zeszyty Prasoznawcze” (1963–1969).

Pod koniec studiów w roku 1954 ożenił się z polonistką Barbarą Gardulską, z którą miał dwoje dzieci: córkę Marię – filologa klasycznego i italianistkę (członka PAU), zatrudnioną na stanowisku profesora zwyczajnego w Instytucie Filologii Romańskiej UJ, i syna Krzysztofa – astronoma i historyka matematyki, profesora w Instytucie Historii Nauki PAN. Żonie poświęcił książkę *Barbara Maślankowa z d. Gardulska, córka Andrzeja i Sabiny z d. Schmidt, nauczycielka* (Kraków 2000).

Debiutował w roku 1955 w numerze 3/12 „Kwartalnika Instytutu Polsko-Radzieckiego” (później: „Slavia Orientalis”) pracą związaną z magisterium: *Zorian Dołęga Chodakowski (w 130. rocznicę śmierci)*. Naukowy rozgłos, daleko wybiegający poza polskie środowiska naukowe, przyniosły mu dwie prace: monografia *Zorian Dołęga Chodakowski. Jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmiennictwo romantyczne* (Wrocław–Warszawa–Kraków 1961) oraz edycja prac Zoriana Dołęgi Chodakowskiego *O Sławiańszczyźnie przed chrześcijaństwem oraz inne pisma i listy* (Warszawa 1967). Tomy owe ustaliły równocześnie pozycję naukową dra Maślanki i stały się

też podstawą do zatrudnienia go na UJ (propozycję taką, jak wspominał, złożył mu telefonicznie prof. Henryk Markiewicz). Warto wspomnieć o czynniku blokującym rozwój prac slawistycznych w owym czasie: wymagały one zgody władz na otrzymanie paszportu, a nawet po uzyskaniu wizy do ZSRR, na którą prof. Maślanka czekał 3 lata, potrzebna była zgoda władz bibliotek radzieckich na dostęp do cenniejszych materiałów, co nader często było bardzo trudne.

Już jako pracownik UJ – najpierw przez rok adiunkt, a potem docent, profesor uczelni i profesor zwyczajny – prof. Maślanka podjął bardzo aktywne życie naukowe, nie unikając funkcji wymagających zaangażowania: był prodziekanem Wydziału Filologicznego (1972–1975), kierował Katedrą Literatury Staropolskiej i Oświeceniowej w Instytucie Polonistyki, zasiadał w Komitecie Słowianoznawstwa PAN (1969–1981), w Komitecie Nauk o Literaturze Polskiej PAN (1993–1997), redagował „Prace Historycznoliterackie” w serii Zeszytów Naukowych UJ (1971–1975), a od 1969 roku nieprzerwanie był członkiem redakcji „Ruchu Literackiego” (w latach 1995–2000 jego redaktorem naczelnym). Przez lata był wykładowcą literatury polskiej w Katedrze Języka i Literatury Polskiej Université de Nancy II (1975–1978, 1979–1981, od 1976 kierował Katedrą). Prof. Maślanka rozwijał równocześnie owocne kontakty ze slawistami europejskimi, kręgiem czasopisma „Slavia”, w tym z Karelem Krejčím, Frankiem Wollmanem, Slavomírem Wollmanem, Františkem Václavem Marešem, Jarmilem Pelikánem. Jak refleksyjnie podkreślał, jego zainteresowania naukowe szły w stronę romantyzmu, lecz w sposób niezwykle zawsze zaczynał swe badania od spraw oświeceniowych:

...najbardziej interesował mnie romantyzm, lecz gdy zatrudniony zostałem w UJ w 1968 roku w ówczesnym Zakładzie Literatury Staropolskiej i Oświeceniowej, podjąłem wykłady i seminarium magisterskie z historii literatury okresu Oświecenia, gdyż takie były potrzeby. Dokładniejsze poznanie literatury i kultury oświeceniowej okazało się jednak korzystne dla późniejszych moich prac dotyczących też romantyzmu (*Moja droga...*, dz. cyt.).

Szczególne miejsce w życiu i biografii prof. Maślanki zajęły Kraków, Uniwersytet Jagielloński (koniecznie z podkreśleniem roli Biblioteki Jagiellońskiej) i Polska Akademia Umiejętności. Członkiem korespondentem PAU był od roku 1991, a już w roku 1997 został jej członkiem czynnym, pełniąc kolejno role: sekretarza Wydziału I Filologicznego (do 2000), wicedyrektora (2004–2005) i dyrektora Wydziału I Filologicznego (2005–2013). Kandydatów na członków PAU „przepatrywał” wszechstronnie zarówno jako badacz o odpowiednim dorobku, jak i jako osoby cechujące się określoną postawą etyczną, nie ukrywając przy tym swych własnych poglądów. To właśnie prof.

Maślanka, którego wcześniej tylko raz osobiście i przed wielu laty spotkałem na konferencji naukowej, a z którym łączyło mnie naukowe zainteresowanie mało znanym poetą – Augustem Antonim Jakubowskim – zainicjował procedurę zgłoszenia mojej kandydatury do PAU. Podkreślę: zrobił to na podstawie oceny dorobku, sylwetki człowieka, którego telefonicznie lepiej poznał na etapie procedowania wniosku.

Prof. Maślanka z dumą, powagą i niezwykłą wzniosłą wiernością mówił zawsze o Uniwersytecie i Akademii, którym wyznaczał nader wysokie zadania. W tym sensie był w pełni człowiekiem *ethosu* uniwersyteckiego i akademickiego. Do końca angażował się w pracę naukową. Zaproszony do wygłoszenia Prelekcji Mistrzowskiej na Uniwersytecie w Białymstoku, odpowiedział opublikowanym jako osobny wykład *Wspomnieniem o Ryszardzie Kazimierzu Lewańskim. W setną rocznicę urodzin* (Białystok 2018). Czynn timer – jako referent, którego tekst odczytano w części inauguracyjnej – poparł ideę uczczenia 200. rocznicy debiutu Adama Mickiewicza *Zimą miejską* (1818–2018; Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Debiuty Mickiewicza, debiuty romantyków”, Białystok 9–10 XI 2018, współorganizator: PAU). Do ostatnich dni czynnie wspierał młodszych badaczy – żadna z ich prac, powierzonych Badaczowi, nie pozostała bez krytycznej, acz zawsze życzliwej odpowiedzi.

Wypromował doktorów, którzy zajęli godne miejsce w elicie humanistyki polskiej: Marię Cieślę-Korytowską, Grażynę Królikiewicz, Henryka Siewierskiego, Wacława Waleckiego, Andrzeja Waśko. Był wielokrotnie nagradzany, m.in. nagrodą I Wydziału PAN za pracę o Chodakowskim, nagrodą MNiSW, Złotym Krzyżem Zasługi (1976) i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1990).

Od 1980 roku był członkiem Société des Amis de Lammenais w Paryżu, a od 1989 – Towarzystwa Naukowego Societas Jablonoviana w Lipsku.

Dziedzictwo naukowe prof. Juliana Maślanki jest bardzo dobrze obecne w XXI-wiecznej polonistyce i sławistyce. Wiele jego prac zyskało rangę klasycznych. Bibliografia prac uczonego, opracowana do 2014 roku, liczy 316 pozycji (zob. w księdze jubileuszowej dedykowanej prof. Maślance: M. Zaczynski, *Julian Maślanka – historyk literatury polskiej, sławista, edytor, prasoznawca, bibliograf, nauczyciel akademicki. Biobibliografia*, w: *W świecie myśli i wartości: Prace z historii literatury i kultury ofiarowane Profesorowi Julianowi Maślance*, red. R. Dąbrowski, A. Waśko, Kraków 2010). Dorobek prof. Maślanki jest trwałą częścią polskiej filologii, sławistyki, badań nad ujętymi w ich złożonych związkach oświeceniem i romantyzmem. Trudno dziś pomyśleć badania nad romantycznym ludoznawstwem bez wspomnianej już monografii o Zoranie Dołędze Chodakowskim (1965), a także wydania dwóch tomów jego prac (tomu z 1967 roku, o czym pisałem, oraz *Śpiewów*

ślaviańskich pod strzechą wiejską zebranych, 1975; dodajmy, iż Profesor podkreślał zawsze, iż do tytułu tej ostatniej książki z nieznanых przyczyn wkraśl się w wydawnictwie błąd: zamiast „zebranych” winno być „zbieranych”). Pozycję prac klasycznych i obecnych w badaniach współczesnych mają jego publikacje: *Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego Oświecenia* (1968), *Literatura a dzieje bajeczne* (1984, wyd. 2 poszerzone: 1990). Ta ostatnia książka wykroczyła swym oddziaływaniem poza pole dydaktyki uniwersyteckiej i jest obecna w polonistyce szkolnej, o czym się nieraz przekonywałem. Dorobek ów dopełniają: synteza *Polska folklorystyka literacka* (1984), monograficzne zbiory prac zatytułowane *Z dziejów literatury i kultury* (Kraków 2001) oraz *Szkice z dziejów literatury i kultury. Idee, motywy, wartości* (2014). W 2013 roku po ukraińsku ukazały się w Kijowie w opracowaniu Rościśława Radyszewskiego (członka zagranicznego PAU) jego *Vibrani praci z literaturoznavstva ta folkloru* („Kiivs’ki Poloniścični Studiï”, t. 23).

Szczególne miejsce przypadło prof. Maślance wśród edytorów romantycznej literatury. Był członkiem Komitetu Redakcyjnego wydania *Dzieł wszystkich Mickiewicza* (red. Konrad Górski), które nie zostało ukończone. Lecz za to w XVII-tomowej edycji Wydania Rocznicowego 1798–1998 dzieł wieszcza opracował liczące około 30 arkuszy komentarze i przypisy aż do 5 tomów, w tym fundamentalnych wykładów w Collège de France Mickiewicza. Równocześnie prof. Maślanka opracował tzw. boloński manuskrypt *Historii polskiej* wieszcza, jego niedokończonej próby opisanie „całości dziejów Polski” (zob. T. VII *Dzieł*, s. 262n). W 1970 roku w Bibliotece Polskiej w Paryżu prof. Maślanka odkrył teksty poetyckie Augusta Antoniego Jakubowskiego (1816–1837), syna Antoniego Malczewskiego, autora *Marii* (1825). Wydane w 1973 roku w Krakowie *Poezje* Jakubowskiego w opracowaniu i z pionierskim wstępem prof. Maślanki okazały się osiągnięciem, które wiele lat potem przyniosło bujny rozwój prac nad tym lirykiem (zob. monografię Ewy Modzelewskiej i edycję *Majora Aleksandra* z komentarzami też, prof. Bogusława Doparta i niżej podpisanego). Do tych osiągnięć dodajmy jego udział w pracach Komitetu Redakcyjnego *Dzieł wszystkich* Norwida (od 1987), edycję *Myszeidy* Krasickiego w serii Biblioteki Narodowej (wyd. 1: 1982, wyd. 2: 1986), wydanie w też serii dwukrotne edycji *Pana Tadeusza* w opracowaniu Stanisława Pignonia i z aneksem Maślanki (wyd. 10: 1994, wyd. 11: 1996). Wierny swym mistrzom, prof. Maślanka wydał też ważne i stale będące w naukowym obiegu edycje prac Antoniego Małeckiego (*Od antyku do romantyzmu*, 1979) i Stanisława Pignonia (*Poprzez stulecia. Studia z dziejów literatury i kultury*, 1984, wyd. 2: 1985). Zredagował *Słownik pisarzy świata* (2004, wyd. 2: 2008), *Encyklopedię literatury światowej* (2008); opracował nadto wybór poezji Jana Kasprowicza (2009).

Jeśli wziąć pod uwagę fakt, iż trudno dziś badać Chodakowskiego, Jakubowskiego, Malczewskiego, wreszcie Mickiewicza bez sięgania po prace prof. Maślanki, trudno nie stwierdzić, iż jego dorobek ma charakter trwałego wkładu do skarbcza kultury zarówno narodowej, jak i ogólnoludzkiej.

Prof. Maślanka był perfekcjonistą, a nawet, jak to określił Bogusław Dopart, „przykładem zupełnego, kompletnego profesjonalizmu filologiczno-histerycznego” („*Miedzy dawnymi i mlodszyimi laty*”. *O dorobku filologiczno-histerycznym Profesora Juliana Maślanki*, „Wielogłos” 2010, nr 1/2). Wolno sądzić, iż był też tradycjonalistą, badaczem ostrożnie stawiającym tezy interpretacyjne w odniesieniu do tylko takiego tekstu, którego kształt źródłowy mógł określić. Ta niezwykła wierność wobec tekstu, rzetelność analityczna wiązała się z jego przywiązaniem do kategorii prawdy i do *ethosu* badacza filologa. O swoich własnych upodobaniach lekturowych mówił:

Moje poglądy na literaturę są raczej „staroświeckie” (czy lub) „konserwatywne”, dlatego nigdy nie fascynowały mnie tendencje, programy oraz eksperymenty nadmiernie „nowatorskie” (*Moja droga...*, dz. cyt.).

Zarazem na pytanie o to, jaki powinien być naukowy tekst badacza humanisty, odpowiadał nie ograniczając niczyich wyborów:

... raczej nie może być jednej i jedynie słusznej odpowiedzi. Tu ważny jest członek drugi „naukowy”, czyli taki, który przekazuje nowe oraz istotne treści dotyczące jakiegoś problemu naukowego; nowe oraz istotne – tzn. takie, które wzbogacają aktualny stan wiedzy w zakresie danego tematu. Czy styl tekstu naukowego musi być „suchy”? Jeśli mamy tu na myśli humanistykę, a zwłaszcza naukę o literaturze, to – moim zdaniem – styl takiego tekstu może być taki, ale nie musi, choć zawsze powinien być jasny i komunikatywny. Ale jasności i komunikatywności nie przeszkadza na przykład styl podobny do stosowanego w eseju, a więc w pewnym stopniu zbliżony do stylu literackiego (tamże).

Takimi też zasadami kierował się do końca życia, oceniając prace młodszych kolegów, za które dziękował, ale którym również zawsze przekazywał swe wnikliwe, czasem krytyczne opinie. Budziło to powszechny respekt i uznanie. Był doskonałym wcieleniem *ethosu* mistrza, autorytetu naukowego, a nade wszystko akademika.

Polska Akademia Umiejętności, co piszę bez słowa przesady, stała się w latach ostatnich jego drugim – tym razem duchowym – domem.

Jarosław Ławski

Zagraniczny

Marco Santagata **28 IV 1947–9 XI 2020**

W dniu 9 listopada 2020 zmarł w Pizie w wieku 73 lat Marco Santagata, wybitny italianista, pisarz, publicysta i animator włoskiego i międzynarodowego życia akademickiego. Chorował od dłuższego czasu, a ostateczny cios zadał mu Covid-19. Skrupulatność filologa i historyka literatury łączył w niepowtarzalny sposób z literacką pasją, zaś oryginalność myślenia, a nawet pewną skłonność do prowokowania ze skutecznym działaniem na polu organizacyjnym i instytucjonalnym. Jak wielu włoskich uczonych jego pokolenia (które w *Voglio una vita come la mia* [Chcę życia takiego jak moje] przedstawiał w 2008 r. jako jedno z pokoleń uprzywilejowanych przez historię) w początkach kariery zmieniał kilkakrotnie akademickie afiliacje, dopóki w wyjątkowo młodym wieku nie uzyskał samodzielnej katedry uniwersyteckiej w Pizie. Z miastem tym związany był już od czasów młodości – jeszcze jako student stypendysta tamtejszej Scuola Normale Superiore, najbardziej elitarnej włoskiej uczelni, założonej w czasach napoleońskich na wzór francuskich *grandes écoles* i kontynuującej ich tradycje – i miastu temu pozostał wierny do końca swoich dni. Urodził się w niewielkiej miejscowości Zocca, położonej w Apeninach, w pobliżu Modeny, a przywiązanie do regionalnych korzeni widoczne było w jego bezpośrednim i serdecznym sposobie bycia oraz emiliańskim akcencie. Nie przeszkadzało mu to w światowej karierze: często zapraszany na wykłady gościnne do wszystkich zakątków świata, regularnie i przez dłuższy czas prowadził seminaria w charakterze profesora wizytującego na renomowanych uniwersytetach francuskich i szwajcarskich.

Początkowo zainteresowania naukowe Marka Santagaty koncentrowały się wokół problemów wczesnej liryki włoskiej. Jego liczne studia i opracowania monograficzne poświęcone Petrarce uznawane są dziś za klasyczne. Pod jego kierunkiem przygotowano również nowoczesną edycję włoskich

dział tego poety w prestiżowej serii Meridiani mediolańskiego wydawnictwa Mondadori. Z czasem jego zainteresowania zaczęły obejmować inne okresy literackie i innych autorów. Santagata nie obawiał się „frontalnie” mierzyć z największymi – jak choćby wielki włoski romantyk Leopardi – o których już wcześniej pisali obszernie najwybitniejsi krytycy. Jego interpretacje okazywały się często odkrywcze i nowatorskie – unikał w nich bezkrytycznego hołdowania tradycji i nabożnych zachwytów, przestrzegał rygorystycznie, lecz bez pedanterii zasad analizy historycznej i filologicznej, odwoływał się często do zwykłych, codziennych uwarunkowań i motywacji, bez idealizowania, ale i bez popadania w cynizm lub prostactwo. Jego prace cieszyły się powodzeniem również poza kręgami akademickimi – dzięki nim dzisiejszy czytelnik dyletant odkrywał w wielkich postaciach przeszłości ludzi bliższych mu niżby mógł sądzić, z podobnymi wadami, słabościami i aspiracjami. W ostatnich latach Marco Santagata zwrócił się ku twórczości Dantego, później także i Boccaccia, od razu sytuując się wśród najbardziej cenionych znawców obu autorów. Pracował do ostatnich chwil – pozostawił po sobie m.in. rękopisy książek złożone już w wydawnictwach z myślą o rocznicy śmierci Dantego przypadającej w 2021 r.

Zainteresowania naukowe łączył Marco Santagata z intensywną twórczością literacką (oficjalnie debiutował w roku 1996 powieścią *Papà non era comunista*). Przyniosła mu ona wiele wyrazów uznania i ze strony krytyki, i ze strony czytelników, m.in. za powieść *Mistrz białych świętych* (wyd. pol. 2008) otrzymał cenioną we Włoszech nagrodę Premio Campiello (2003), *L'amore in sé* nagrodzono Premio Stresa w dziedzinie prozy (2006), a *Come donna innamorata* znalazło się wśród finalistów Premio Strega (2015) – aby wspomnieć tylko o najważniejszych wyróżnieniach, uzupełniających całą kolekcję prestiżowych nagród naukowych. Jego powieści poruszają motywy uniwersalne – miłość, przemijanie, starość – przy czym szczególnie wyróżnia je fakt, że wątki historycznoliterackie ściśle spletają się w nich z wątkami autobiograficznymi. Można odnieść wrażenie, że autor zrzuca gorset krępujący go w pracach naukowych. Pokazuje to, jak emocjonalnie Marco Santagata podchodził do badanych przez siebie zagadnień naukowych, jak osobiście odbierał „intymny dialog” z klasykami, prowadzony przez dziesięciolecia, a jednocześnie jak bardzo potrzebował swobody, jaką dawała forma literacka, aby swobodniej puszczać wodze fantazji, snuć domysły, stawiać hipotezy, których nigdy nie da się zweryfikować.

Marco Santagata często zabierał publicznie głos na bieżące tematy nurtujące środowisko akademickie; swoich łamów używał mu m.in. wielkonakładowy dziennik „Corriere della Sera”. Italianci zapamiętują go także jako jednego z założycieli prężnego stowarzyszenia zawodowego ADI, a także pomysłodawcę i długoletniego prezesa konsorcjum ICoN, zrzeszającego

kilkadziesiąt wielkich włoskich uczelni prowadzących wspólnie od dwudziestu lat prekursorskie internetowe studia italianistyczne o zasięgu światowym.

Jego związki z Polską trwały nieprzerwanie lat bez mała czterdzieści. Nie tylko bywał tu na kongresach i wykładach, ale także służył zawsze pomocą i wsparciem młodym polskim badaczom prowadzącym kwerendy w Pizie oraz promował polsko-włoską współpracę naukową w tych wszystkich licznych gremiach, których był członkiem. Na jego komentarzu – udostępnionym honorowo polskiemu wydawcy – opiera się polska rocznicowa edycja włoskich poezji Petrarke z roku 2004. Wraz z odejściem profesora Santagaty tracimy we Włoszech oddanego przyjaciela.

Piotr Salwa

WYDZIAŁ II

Krajowi

Zofia Sokolewicz 2 I 1932–29 I 2020

7 lutego 2020 roku na warszawskich Starych Powązkach pożegnaliśmy Profesor Zofię Sokolewicz, zmarłą 29 stycznia w 88. roku życia (1932–2020). Licznie przybyli przyjaciele, współpracownicy, uczniowie, władze Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawiciele etnologicznych ośrodków uczelnianych warszawskich i pozawarszawskich, PAN i PAU, muzeów i wielu innych instytucji etnograficznych. Pożegnaliśmy uczoną o niezaprzeczalnym autorytecie naukowym i wielokierunkowych zainteresowaniach naukowych – etnografkę/etnolożkę/antropolożkę kulturową. Rozwijiała refleksję nad teorią kultury i metodologią rodzimej dyscypliny w szerokim humanistycznym kontekście. Zgłębiała kulturę polskiej wsi, Bretanii, Macedonii, Afryki, mongolskich pasterzy, procesy kulturowej tożsamości Europy. Zorientowana w nowych koncepcjach teoretyczno-metodologicznych żywo uczestniczyła w życiu naukowym. W ostatnich kilku latach, gdy stan zdrowia nie pozwalał jej przybyć na spotkania konferencyjne, zabierała głos korzystając z pośrednictwa nowoczesnej technologii. Niemal do końca zajmowała się bieżącymi sprawami polskiego środowiska etnologicznego.

Utożsamiała się z etnografią/etnologią/antropologią kulturową, którą nie tak dawno określiła „trójnauką”, by wytłumaczyć różne tradycje w nawnictwie. Jedną z jej ostatnich, niezwykle ważnych publicznych wypowiedzi była obrona niezależności macierzystej dyscypliny, mocą ostatniej reformy MNiSW włączonej w sztuczny twór nauk o kulturze i religii. Żywiąc głębokie przekonanie, tak jak i ogół etnologów, o poznawczej i metodologicznej specyfice tej nauki, zwróciła się z apelem do ministra, by „przywrócić imię własne”:

Zmiana bądź odebranie imienia własnego lub nazwiska rodowego są bardzo bolesne. Dowodzą tego wieloletnie starania w sprawie polskiej pisowni nazwisk Polaków na Litwie oraz opór Turków wobec tego typu reform w Bułgarii w latach 80. XX w. Jest to również bolesne, gdy chodzi o imię własne dyscypliny naukowej – o likwidację jej nazwy, a w tym przypadku trzech nazw: antropologia (kulturowa, społeczna), etnologia, etnografia, skreślonych z właśnie przyjętej listy dyscyplin naukowych. Pod tą trójnazwą polska etnologia/etnografia/antropologia kulturowa jest obecna w świecie od ponad 150 lat. [...] To nie jest tylko sprawa zmiany wizytówki. To sprawa tożsamości i budowanej od ponad 150 lat tradycji oraz realizowania misji nie tylko w Polsce. Panie Ministrze, dobry gospodarz nie powinien tego przekreślać¹.

Profesor Zofia Sokolewicz, rodowita warszawianka, przez całe zawodowe życie związana była z Uniwersytetem Warszawskim. Tu odbyła studia pierwszego stopnia w zakresie historii kultury materialnej (1950–1953) pod kierunkiem prof. Witolda Dynowskiego, wówczas jedynego wykładowcy etnografii na UW. 1 marca 1953 roku rozpoczęła pracę w Katedrze Etnografii, tu się doktoryzowała (1962) i habilitowała (1968), w 1976 roku uzyskała profesurę nadzwyczajną, a w 1999 – tytuł profesora zwyczajnego. Nawet po formalnym przejściu na emeryturę kontynuowała wykłady, prowadziła magisteria i doktoraty, interesowała ją codzienność własnej uczelni i instytutu. Ponad dwadzieścia lat (1973–1999) kierowała Katedrą Etnografii, później przekształconą w Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, organizowała, współtworzyła i uczyła w innych placówkach dydaktycznych UW: Studium Afrykanistycznym (1958–1976), Studium Kształcenia Otwartego (1987–1997), Centrum Europejskim (1992–1995), a także poza rodzimą uczelnią. Jest autorką stu osiemdziesięciu pięciu prac naukowych².

W tym krótkim wspomnieniu chciałabym nieco uwagi poświęcić jej związkom z krakowskim środowiskiem naukowym. Są dość wczesne, sięgają lat 1953–1955, gdy na Uniwersytecie Jagiellońskim odbywała studia magisterskie pod kierunkiem profesorów Kazimierza Moszyńskiego i Kazimierza Dobrowolskiego. Studiowanie w Krakowie godziła z pracą na UW jako asystentka prof. Dynowskiego. Trudny czas lat 50. zobrazowała w swoim życiorysie³: „W latach 50. XX wieku Warszawa i Kraków jawiły mi się jak dwa różne światy, różne uniwersytety i różne etnografie”. Zrzurowana

¹ Z. Sokolewicz, *Przywrócić imię własne*, „PAU-za Akademicka” Nr 449, 13 grudnia 2018 – www.pauza.krakow.pl (dostęp: styczeń 2021).

² Biogram prof. dr hab. Zofii Sokolewicz – <https://www.etnologia.uw.edu.pl/instytut/ludzie/pracownicy/zofia-sokolewicz> (dostęp: styczeń 2021).

³ Z. Sokolewicz, *„Moje życie naukowe można sprowadzić do próbowania kolejnego klucza z wielkiego pęku, który dała mi teoria poznania”*. Odpowiedzi na pytania Zbigniewa Jasiewicza, „Lud” t. 95, 2011, s. 303–354.

Warszawa i nietknięty Kraków, stolica dotknięta pierwszym impetem zmian politycznych, w tamtejszej uczelni aktywnie działali młodzi, których porwała ideologia komunistyczna:

Na każdym wydziale był ktoś zaufany reżimu, [...] przynajmniej do śmierci Józefa Stalina w marcu 1953 roku na Uniwersytecie dominował nastrój euforii i... lęku. [...] Śmierć Stalina zdjęła z nas nieco lęku i wydawało się, że to, co do inteligencji należy, to kształcenie młodzieży na ludzi z wyobraźnią, otwartych na świat. Teatrzyk Bim-Bom ogłosił: „Myślenie ma kolosalną przyszłość”. I wtedy pojechałam do Krakowa na studia uzupełniające. Skończyły się zebrania, szkolenia, byłam poza strukturami politycznymi. Profesorowie mieli autorytet, biblioteki przytłaczały zawartością niezniszczonych księgozbiorów. Zamiast 48 godzin tygodniowo obowiązkowych wykładów (i 17 egzaminów i kolokwium na pierwszym roku!), mieliśmy 10 godzin. I najważniejsze były seminaria. W Krakowie trwały co prawda dyskusje na temat budowy Nowej Huty, ale to wtedy chyba nie dotyczyło etnografii⁴.

Z wykładów prof. Dynowskiego wyniosła spójny obraz etnografii oraz antropologiczne/całościowe postrzeganie kultury, ze studiów krakowskich – świadomość wielości języków teoretycznych w antropologii. Na Uniwersytecie Jagiellońskim zetknęła się z różnymi opcjami teoretycznymi i metodologicznymi, różnie zakreślonymi celami badawczymi i różnymi osobowościami wykładowców – Kazimierzem Moszyńskim, Kazimierzem Dobrowolskim, Andrzejem Waligórskim, Mieczysławem Gładyszem, Romanem Reinfussem. Z retrospektywnego oglądu jej naukowego życia wyłania się otwarta postawa wobec wielości i niezależności badawczej, które ceniła jako immanentne wartości nie tylko etnologii, ale całej nauki. Rok przed śmiercią po raz drugi zaprotestowała przeciw wprowadzeniu tzw. Ustawy 2.0. Przywołując tradycję etnologii wyrosłej z zainteresowania „innością”, przypominała doniosłość badań inter- i transdyscyplinarnych przy jednoczesnym zachowaniu autonomii i zróżnicowania poszczególnych gałęzi naukowych:

Różnorodność to warunek naszego istnienia jako gatunku, a także twórczej nauki. Warunek *sine qua non*. Nie są nim punkty, złudne wrażenie poprawności porównania. Nie jest nią odgórne przypisanie do jednej grupy dyscyplin naukowych. To badacze powinni decydować, z kim nam jest po drodze. W moim przypadku my – jako antropologowie i etnologowie. Boże, chroń nas przed ministerialną *idée fixe*⁵.

⁴ Op. cit., s. 308–309, 311–312.

⁵ Z. Sokolewicz, *Reforma przeciw różnorodności*, „PAU-za Akademicka” Nr 462, 14 marca 2019 – www.pauza.krakow.pl (dostęp: styczeń 2021).

O Pani Profesor myślę nie tylko w kategoriach zawodowych, choć głównie na tym właśnie polu rozwinęły się nasze kontakty. Po raz pierwszy zetknęłam się z nią w 1976 roku w Rutce koło Brańska na Międzyuczelnianym Obozie Etnograficznym, którym kierowała, a ja byłam jedną z wielu opiekunów grup ćwiczeniowych. Ideą MOE było zapoznanie studentów z rzeczywistością kulturą wsi poprzez praktyczne zajęcia z metodyki etnograficznych badań terenowych, które prowadziła tzw. młodsza uniwersytecka kadra⁶. Oprócz naczelnych celów: poznawczego i dydaktycznego MOE pełniły inną, jakże ważną rolę, integrując etnografów studiujących i pracujących w różnych uczelniach. Pani Profesor, otwarta na spotkania z ludźmi, o ujmującym i ciepłym sposobie bycia szybko przełamała dystans, jaki wówczas nas dzielił. Ona – uczona ze znacznym dorobkiem naukowym, owiana sławą stypendystki w renomowanych ośrodkach europejskiej etnologii w Londynie i Paryżu, kierownik warszawskiej katedry, ja – niedawno zatrudniona jako asystent stażysta w Katedrze Etnografii Słowian Uniwersytetu Jagiellońskiego, a ledwie kilka lat wcześniej jako studentka odbywałam etnograficzną praktykę na podobnym obozie w Ciechanowcu. Z czasem, naturalną kolejną rzeczy, wzajemnych relacji przybyło.

W 2009 roku profesor Zofia Sokolewicz została członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Od razu wspomogła nasze krakowskie środowisko etnologiczne dążące do odtworzenia w PAU Komisji Etnograficznej⁷. Pani Profesor podjęła starania w PAU, ja w PAN jako przewodnicząca rzeczzonej komisji. Ponadto naszą inicjatywę poparł prof. Aleksander Posern-Zieliński, również etnolog i członek korespondent PAU od 2009 r. Proces powrotu do macierzystej instytucji nie był łatwy wskutek kilku niesprzyjających zdarzeń⁸, lecz pomyślnie zakończył się w styczniu 2011 r. Profesor Zofia Sokolewicz została pierwszą przewodniczącą Komisji Etnograficznej PAU (2011–2015), mnie powierzono funkcję jej zastępczyni, a prof. Janowi Świąchowi – sekretarza. Wskutek pogłębiających się

⁶ Zrazu obozy te organizowało (1951–1955) Studium Kultury Materialnej IHKM PAN, a później (do 1985) – Katedra Etnografii Uniwersytetu Warszawskiego.

⁷ Etnografia w Akademii Umiejętności ma dawną tradycję – od 1874 r. organizacyjnie funkcjonując jako sekcja w ramach wielodyscyplinarnej Komisji Antropologicznej, a od 1926 już jako samodzielna Komisja Etnograficzna. Organizowała intensywne prace badawcze, których wyniki omawiane były na posiedzeniach naukowych oraz publikowane w serii „Prac Komisji” (17 tomów w latach 1927–1938) oraz w oddzielnych wydawnictwach zwartych. Kilka lat po zlikwidowaniu PAU w 1952 r., członkowie dawnej komisji, starając się zapewnić ciągłość działalności, doprowadzili do jej reaktywacji w krakowskim Oddziale PAN. Po transformacjach ustrojowych 1989 r. przystąpiono do odtwarzania struktur i agend PAU – z PAN „powróciły” niektóre komisje.

⁸ Omówiłam je w *Sprawozdaniu z działalności Komisji Etnograficznej PAU za lata 2011–2015*, Kraków 2015, złożone w Kancelarii PAU.

problemów ze zdrowiem nie mogła przyjeżdżać do Krakowa tak często, jak zamierzała, niemniej jednak Komisja Etnograficzna była jej bliska, interesowała się naukową działalnością, zresztą pozostawaliśmy w stałym kontakcie telefonicznym i mailowym, no i osobistym przy filiżance kawy, gdy Profesor zawitała do Krakowa.

W uznaniu dla znakomitej Uczonej, otwierającej horyzonty poznania, w lutym 2021 roku Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Polski Instytut Antropologii, Komitet Nauk Etnologicznych PAN i Komisja Etnograficzna Polskiej Akademii Umiejętności ustanowiły wspólny **konkurs im. Zofii Sokolewicz** na najbardziej interesujące, prezentujące wysoki poziom merytoryczny oraz metodologiczny prace: doktorską i magisterską z zakresu etnologii i antropologii społeczno-kulturowej. Celem konkursu jest wsparcie inicjatywy tzw. Młodej Antropologii w „promowaniu i rozwijaniu zainteresowań badawczych młodych adeptów i adeptek antropologii, którzy współtworząc jej aktualne oblicze, projektują horyzonty naszej dyscypliny – wyznaczają tym samym ścieżki rozwoju antropologii w przyszłości”⁹. Nagrodą – honorowy dyplom wręczany podczas Walnego Zjazdu Delegatów PTL oraz zaproszenie do wygłoszenia wykładu podczas posiedzeń KNE PAN oraz KE PAU.

Róża Godula-Węclawowicz

⁹ *Regulamin Konkursu im. Zofii Sokolewicz* – <https://ptl.info.pl/aktualnosci/381,Konkurs-im-Zofii-Sokolewicz.html> (dostęp od 8.02.2021).

Stanisław Grodziski

2 I 1929–30 V 2020

Pochodził z rodziny o tradycji ludowej, chłopskich korzeniach i silnym dążeniu do zdobycia wiedzy. Jego ojciec, Stanisław Kulpa, który formalnie w 1934 r. zmienił nazwisko na Grodziski, był synem niezamożnego gospodarza ze wsi Grodzisko w pobliżu Leżajska i jako jedyny z liczego rodzeństwa ukończył gimnazjum, a następnie studia prawnicze, zostając adwokatem w Krakowie. Uczestnik I wojny światowej i świadek ogromu nieszczęść nią spowodowanych, młody adwokat opublikował szereg broszur i artykułów prasowych na temat sposobu starania się o odszkodowania wojenne i renty. Z przekonania ludowiec, członek i działacz PSL, był obrońcą w słynnych procesach chłopskich w 1937 r. Ożenił się z nauczycielką i córką kierownika szkoły w Wysokiej koło Łańcuta, Janiną Wandą Antosz. Mieli trójkę dzieci, najmłodsze z nich to Stanisław Grodziski, urodzony 2 stycznia 1929 r. w Prusach koło Krakowa.

Adwokat Stanisław Grodziski (1889–1946), prowadzący kancelarię przy ul. św. Filipa, a następnie Długiej, osiągnąwszy stabilizację finansową, a równocześnie wierny swoim chłopskim korzeniom, nabył w 1928 r. majątek Skotniki pod Krakowem. Mimo początkowego zadłużenia i kryzysu gospodarczego skutecznie w nim gospodarował, stawiając sobie za cel stworzenie wzorcowego gospodarstwa, dostarczającego na chłonny rynek krakowski zboże, jarzyny i owoce. Za te marzenia przyszło mu gorzko płacić, gdy najpierw utracił Skotniki na rzecz niemieckiego okupanta, przejęte na potrzeby Wehrmachtu, a zimą 1945 r. został z nich wyrzucony przez polską komisję parcelacyjną, majątek liczył bowiem owe ustawowo graniczne 50 hektarów. Wcześniej, w 1941 r., stracił najstarszą córkę, a w 1944 r. żonę, której leczenie nie było w warunkach okupacyjnych możliwe. Był wtedy zaangażowany w konspirację jako delegat Rządu Polskiego na Wychodźstwie

na powiat krakowski; w tych działaniach jego syn pomagał mu jako przekazyjący wiadomości kurier. Ciężko chory na serce, załamany utratą Skotnik, zmarł 29 września 1946 r. Jego śmierć wyprzedziła o kilka dni dokonywane przez urząd bezpieczeństwa systematyczne aresztowania działaczy PSL. Zatrzymany wówczas Antoni Podraza po latach opowiadał mojemu Ojcu, że na korytarzu urzędu słyszał pytanie funkcjonariusza, czy aresztowano Grodzkiego, i odpowiedź – nie, bo zmarł.

Te wydarzenia naświetlają niełatwy start w życie Stanisława Grodzkiego i atmosferę jego rodzinnego domu. On sam w latach 1935–1939 uczęszczał do Publicznej Szkoły Powszechnej nr 2 im. Św. Wojciecha, kończąc ją w czasie okupacji. Następnie przez trzy lata uczęszczał na tajne komplety gimnazjalne, a od 1945 r. eksternistycznie kontynuował naukę w IV Państwowym Liceum i Gimnazjum im. H. Sienkiewicza. Pracował fizycznie jako robotnik rolny, później urzędnik w Spółdzielni Rolniczej „Jedność”, jako sprawozdawca i sekretarz klubu sportowego, pracownik księgarni, chwycił się rozmaitych prac dorywczych. Egzamin dojrzałości złożył w lutym 1947 r. Wybór studiów prawniczych w pewnym stopniu podyktowany był pamięcią ojca (który skądinąd zdecydowanie odradzał mu zawód adwokata!), własne zainteresowania kierowały go ku historii.

W październiku 1947 r. rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wielokrotnie i serdecznie po latach wspominał ówczesną życzliwość Franciszka Mikulskiego, kierownika sekretariatu Wydziału Prawa, nb. jednego z aresztowanych w Sonderaktion Krakau, który, przyjmując jego papiery, „nie dostrzegł” faktu, iż przyszły student był synem sparcelowanego obszarnika. Niewłaściwe pochodzenie społeczne miało jednak swoje konsekwencje: mimo bardzo dobrych wyników nie mógł uzyskać ani stypendium, ani mieszkania w akademiku.

Jego indeks (wtedy zwany książeczką legitymacyjną) wypełniają nazwiska klasyków dyscyplin prawniczych, świadczące, w jak dużym stopniu ówczesny Uniwersytet był w stanie oprzeć się zabiegom politycznym. Oczywiście, nie brak w nim wykładów i zajęć w duchu „jedynie słusznego”, ale trzon profesury to wielcy przedwojenni uczeni, jak Jerzy Lande, Władysław Wolter, Wacław Osuchowski, Adam Krzyżanowski, Konstanty Grzybowski, Feliks Młynarski, Ludwik Ehrlich, Marian Jedlicki, Kazimierz Przybyłowski, Tadeusz Silnicki i Bruno Olbrycht.

Wreszcie przedstawiciele dyscyplin historycznoprawnych, najsilniej do młodego Stanisława Grodzkiego przemawiających: Adam Vetulani i Michał Patkaniowski. Na ćwiczenia i wykłady Vetulaniego z historii ustroju Polski i źródeł do historii prawa uczęszcza na pierwszym i drugim roku, na seminarium z historii ustroju Polski – na trzecim i czwartym. I właśnie profesor Vetulani przyjmuje Stanisława Grodzkiego, wówczas studenta trzeciego roku,

na stanowisko „kontraktowego zastępcy asystenta” w Zakładzie Powszechnej Historii Ustrojów Państwowych i Prawa od 1 stycznia do 31 sierpnia 1950 r., a następnie na takież stanowisko w Katedrze Historii Prawa Kościelnego od 1 września 1950 do 31 sierpnia 1951 r. Stanowisko to wymagało 15 godzin pracy tygodniowo, co młody człowiek łączył ze stażem w Archiwum Państwowym (trzy godziny pracy dziennie) i dodatkowymi pracami zarobkowymi. Otrzymując z dniem 1 kwietnia 1951 r. stanowisko asystenta Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa, nie mogąc kumulować zatrudnień, zrezygnował z pracy w Archiwum. 26 czerwca tegoż roku złożył wymagane egzaminy magisterskie. Stanowisko starszego asystenta otrzymał 1 lipca 1953 r.

Środowisko, z którym się związał, było niezwykle ciekawe. Po pięćdziesięciu latach powie o naukach historycznoprawnych, że „nie potrzebowano ich pomocy w pracy nad budową ówczesnego ustroju, nie darząc ich przedstawicieli zaufaniem. Wtłoczone w ramy »jedynie słusznej« metodologii marksistowskiej, kontrolowane politycznie i ograniczane przez cenzurę, cofały się ku wcześniejszym epokom, gdzie ingerencja władz politycznych niemal nie sięgała, koncentrowały się na edycjach źródeł”. Był to zarazem krąg ludzi bezpartyjnych i pozbawionych koniunkturalizmu, świadomych, że wybrana przez nich dyscyplina nie przyniesie ani politycznej, ani finansowej kariery. Adam Vetulani, Michał Patkaniowski, Włodzimierz Wolfarth, Stanisław Roman, Lesław Pauli, Adam Wiliński, Wojciech Maria Bartel, Irena Malinowska-Kwiatkowska: to środowisko stało się jego uniwersyteckim domem, do którego z czasem dołączali koledzy: Stanisław Płaza, Ludwik Łysiak, Wacław Uruszczyk.

Owo „cofanie się ku poprzednim epokom” i koncentracja na źródłach przyniosły w przypadku Stanisława Grodzkiego liczne prace o księgach sądowych wiejskich i ich edycje. Warto jednak zwrócić uwagę na jego naukowy debiut: to opublikowany w 1953 r. na łamach „Czasopisma Prawno-Historycznego”, z którym będzie do końca życia związany, tekst pt. *Poglądy Stanisława Konarskiego na rozwój prawa w świetle jego „Wstępu” do Volumina Legum*. Podkreślenia godne, bo ten imponujący zbiór polskiego prawodawstwa, wydawany u schyłku Rzeczypospolitej, stanie się po latach piękną realizacją, opatrzoną bogatym i nowoczesnym aparatem naukowym. To *Volumina Constitutionum*, nad którymi wraz z zespołem pracował do końca życia. Piękna klamra, spinająca początek i koniec naukowej drogi.

Od czasów gimnazjalnych miłośnik długich pieszych wędrówek i wypraw w góry, początkowo samotnych, później w gronie studenckim, na jednej z nich poznał absolwentkę prawa Antoninę Peterównę, urodzoną w 1929 r. we Lwowie, córkę lwowskiego sędziego. Pobrali się 11 kwietnia 1955 r. w kościele św. Kazimierza w Krakowie, czyli u reformatów, a ślubu udzielił im wuj Stanisława, ksiądz Patrycy Władysław Antosz (1882–1966), kapelan

Legionów podczas I wojny, kawaler Orderu Virtuti Militari. W 1957 r. urodziła się córka Antoniny i Stanisława, Karolina, pisząca te słowa.

14 maja 1959 r. Rada Wydziału Prawa nadała Stanisławowi Grodzkiemu stopień doktora, niedługo po niechlubnym okresie 1951–1958, gdy doktoraty zniesiono, wprowadzając na wzór sowiecki kandydaturę nauk. Procedurę kandydacką przeprowadził w 1954 r. Liczył się jednak doktorat i tuż po jego przywróceniu obronił go. Temat doktoratu: *Ludzie luźni. Studium z historii państwa i prawa polskiego*, wówczas nowatorski, niezmiennie wydaje się interesujący jako dotyczący społecznego marginesu i ludzi wykluczonych ze społeczeństwa stanowego. Praca ukazała się drukiem w 1961 r. w nakładzie 1000 egzemplarzy, w umowie zwraca uwagę sformułowanie o braku honorarium, zamiast którego autor otrzymuje 25 egzemplarzy książki. Tu dodajmy, tytułem dygresji, że rok 1961 rozpoczyna również długoletnią przyjaźń Stanisława Grodzkiego z motoryzacją: otrzymuje wówczas w prezencie od stryja żony, dr. Janusza Petera, używany skuter lambretta. Otwiera on długi sznur serdecznie lubianych, bezpretensjonalnych pojazdów: syrena 104, škoda, kolejne małe fiaty 126 p, cinquecento, seicento i panda, którą jeździł do 2015 r. W sumie 55 lat bezwypadkowej jazdy...

Szybkie jest tempo jego ówczesnej pracy. Istotnym sygnałem przyszłych książek popularyzatorskich jest wydanie w 1961 i 1969 r. wysokonakładowego pocztu królów polskich z biogramami jego autorstwa. Stanowisko adiunkta Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego otrzymał 1 października 1961 r., a w marcu 1962 wszczęty został przewód habilitacyjny. W maju tegoż roku jego pracę habilitacyjną, dotyczącą zagadnienia dotąd nieporuszanego w nauce polskiej, pt. *Obywatelstwo w szlacheckiej Rzeczypospolitej*, zakwalifikowano do druku na rok 1963. Na teźże liście figurują tytuły prac habilitacyjnych jego bliskich kolegów: Józefa Skąpskiego i Aleksandra Krawczuka. Posiedzenie Rady Wydziału z jego przewodem habilitacyjnym odbyło się 13 grudnia 1963 r., głosowanie po kolokwium było jednomyślne, na tak, po czym nastąpiło nadanie stopnia naukowego docenta z zakresu historii państwa i prawa polskiego. Zatwierdzenie przez ministerstwo miało miejsce 3 czerwca 1964, a powołanie na stanowisko docenta etatowego nastąpiło 30 września 1964 r.

W tym czasie jego bibliografia naukowa liczy 25 pozycji, a on sam ma za sobą szereg istotnych prac na rzecz uczelni. I tak, w 1958 r. powołany został do Komitetu Jubileuszowego 600-lecia Uniwersytetu, a w 1959 r. do senackiej komisji do opracowania Kroniki UJ. Od 1964 do 1970 r. pełnił funkcję zastępcy, a od 1970 do 1972 – kierownika Zawodowego Studium Administracji na Wydziale Prawa. W 1965 r. pracował w uniwersyteckim Komitecie ds. Obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego, a w 1966 uczestniczył na zaproszenie Karola Wojtyły w konferencji o dziejach Kościoła w diecezji

krakowskiej jako jeden z nielicznych pracowników UJ (odpowiednie służby odnotowywały, kto na spotkanie idzie...). Zarówno zaproszenie, jak i podziękowanie za uczestnictwo, podpisane przez późniejszego papieża, z pietyzmem przechowywał. Niełatwym zadaniem była, pełniona od 1965 r., funkcja wice-, a następnie przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów: obok rutynowych spraw nieraz trudno było godzić „socjalistyczne normy współżycia społecznego” z oczywistym kawalarstwem i temperamentem studentów, funkcja ta dostarczała mu na lata materiał do wielu zabawnych anegdot. Od końca lat sześćdziesiątych wykładał na studiach zaocznych w filiach UJ w Tarnowie i Kielcach, a od listopada 1967 r. powierzono mu opiekę nad Zakładem Praw Obowiązujących w Dawnej Polsce w filii UJ w Katowicach. Mimo atrakcyjnej finansowo propozycji nie zdecydował się na przenosiny do Katowic i pracę na tworzącym się Uniwersytecie Śląskim.

W 1970 r., w chwili podejmowania starań o profesurę, ma już na koncie 53 drukowane prace, dwóch wypromowanych doktorów i 13 magistrów. Wśród edycji źródłowych ważne miejsce zajmują *Księgi sądowe wiejskie klucza ratuszowego 1663–1808* (wyd. 1967) i *akta w sprawach chłopskich hrabstwa tarnowskiego z połowy XVIII wieku* (1970). Na ukończeniu jest jego książka profesorska: *Historia ustroju społecznego i politycznego Galicji 1778–1848* (1971). Po latach inny badacz, Kazimierz Baran, stwierdzi, że praca ta „wypełniała dotkliwą lukę badawczą spowodowaną brakiem szczegółowych i nowocześniejszych analiz, poza pochodzącymi z przełomu XIX i XX w. opracowaniami Oswalda Balzera i Stanisława Kutrzeby. Dodajmy, że autor monografii rzucił swe rozważania na szerokie tło porównawcze, czerpiąc obficie z badań czeskich i austriackich”. Całość jego dorobku naukowego i dydaktycznego poddano wówczas ocenie prof. Adama Vetulaniego, który wysoko ocenił dorobek swego ucznia. Godne uwagi są jego dwie finalne konkluzje:

Wszystkie publikacje Stanisława Grodzkiego cechuje nie tylko poprawna, ale i piękna polszczyzna, umiejętność syntetycznego przedstawienia wyników swoich badań i niechęć do tak upowszechnionej obecnie akrybii. [...] okazywał się wychowawcą i egzaminatorem surowym oraz wymagającym. Cieszy się jednak znaczną popularnością wśród młodzieży akademickiej oraz słuchaczy studiów zaocznych jako wykładowca, a zwłaszcza jako opiekun dawniej grup studenckich, obecnie ośrodków konsultacyjnych. Pracę tę łączy z działalnością publicystyczną oraz popularyzatorską.

Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał 6 lipca 1972 r. Był już wówczas kierownikiem Zakładu Historii Państwa i Prawa (1968–1981). Niedługo później, w 1974 r., podpisuje z krakowskim Wydawnictwem Literackim i wrocławskim Ossolineum umowy na dwie książki, które przyniosą mu szeroką popularność: *W królestwie Galicji i Lodomerii* (1976) i *Franciszek*

Józef I (1978), wyznaczające ów istotny popularyzatorski charakter jego twórczości. Niestety, tych sukcesów nie doczekała jego żona Antonina, zmarła 20 marca 1975 r.

Na czas od września 1978 do sierpnia 1981 r. przypada jego kadencja jako dziekana Wydziału Prawa i Administracji, a od września 1987 do sierpnia 1990 r. był prorektorem UJ. Obie te funkcje obejmują lata trudne, przełomowe: zdając sobie z tego sprawę, prowadził wtedy codzienne zapiski, będąc też pod wrażeniem *Kadencji* J. J. Szczepańskiego. Po wielu latach, także i za namową piszącej te słowa, opublikował je w 2017 r. nakładem własnym, zatytułowawszy: *Za trzecim razem. Zapiski uniwersyteckie z lat 1968, '81 i 1989*. Jak pisał:

Daty mówią same za siebie. [...] Mimo dystansu, jaki nas dziś dzieli od wydarzeń 1968 roku, nie należy ówczesnych postaw opozycyjnych nie doceniać. Dziś, kiedy wracam do wrażeń z tamtych lat, widzę, że to co nam się wówczas wydawało odważne, a nawet ryzykowne, to w pełni „znormalniało” w 1981 roku. Co się wydawało niezależne, lub zbyt daleko idące w 1981 roku, było już osiągalne w 1989. Wzrastał stopień determinacji społeczeństwa, ludzie radykalizowali się razem z tym nurtem.

Był to również czas stopniowego przywracania norm demokratycznego państwa. I tak, bezpartyjny Stanisław Grodziski, mianowany dziekanem na wniosek rektora Mieczysława Hessa po uzyskaniu niechętniej akceptacji władz partyjnych, zwołał 1 września 1980 r. Radę Wydziału Prawa i poddał pod tajne głosowanie wniosek o votum zaufania dla pochodzących z nominacji władz dziekańskich. W wyniku głosowania znaczną większość głosów uzyskał on sam i prodziekan Andrzej Zoll, nie otrzymał jej partyjny prodziekan Józef Filipek. Nazajutrz, wezwany do rektora, został zaatakowany przez dwóch prorektorów, sekretarza PZPR i przedstawiciela Związku Zawodowego z powodu naruszenia statutu uczelni, przekroczenia kompetencji, nieoślalności i nieposłuszeństwa. Najbardziej kompromisowy okazał się sam rektor, godząc się, by to Grodziski i Zoll do końca kadencji podzielili się obowiązkami i urlopując prodziekana Filipka. W ślad za Wydziałem Prawa poszły inne: był to istotny krok w kierunku odbudowy autonomii uczelni. Końcówka kadencji była jednak trudna, z uwagi na nękający nadzór władz PZPR, wzmożony faktem, że obaj z prof. Zollem zaangażowali się w prace Społecznego Komitetu Inicjatyw Ustawodawczych. Kolejną elekcję władz dziekańskich przygotowywał już Stanisław Grodziski.

W wyborach rektorskich 1987 r. został wysunięty jako kandydat z sali, nie otrzymując większości głosów. Wybrany na rektora Aleksander Koj zaproponował mu stanowisko prorektora ds. studiów i studentów. Obejmowało to z definicji cały proces nauczania, studia podyplomowe i doktoranckie,

Uniwersytet Otwarty i Uniwersytet Trzeciego Wieku, organizacje młodzieżowe, sprawy bytowe, domy akademickie i stołówki. W kadencji 1987–1990 doszły nagle obowiązki związane z aresztowaniami i rozprawami studentów oraz regularnymi bytnościami w KG MO przy ul. Mogiłskiej: był to czas burzliwych studenckich manifestacji. Dodajmy, że dla życzliwego młodzieży prorektora był to też czas nocnych głuchych telefonów o drugiej i czwartej, anonimów i gróźb pod jego adresem. Zakończenie kadencji przyniosło czas na powrót do intensywnej pracy naukowej, edytorskiej i popularyzatorskiej.

Na emeryturę przeszedł 30 września 1999 r., do końca roku akademickiego 2003 pozostając jeszcze na 1/3 etatu. W latach 1999–2005 pracował na pełnym etacie w Wyższej Szkole Administracji w Bielsku-Białej, gdzie rektorem był Józef Filipek, a od 2003 do 2011 r. na Wydziale Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Życie uniwersyteckie na przestrzeni od 1950 do 1999 r. niosło mu wiele wewnątrzuczelnianych funkcji. O części z nich była już mowa. Dodajmy, że w latach 1995–1999 był kierownikiem Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa, również utworzył w 1979 Pracownię Wydawnictw Źródłowych, którą kierował do września 2003 r. Uczestniczył w pracach związanych z powrotem Akademii Medycznej w strukturze Uniwersytetu po trzydziestoletnim rozdziale, tego powrotu był gorącym zwolennikiem. Jako dziekan i członek Senatu był w komisji opracowującej zasady stopniowego połączenia: jego zasługi doceniono w 2003 r., gdy Kapituła Wydziału Lekarskiego uhonorowała go statuetką AMICUS.

Z szerokiej działalności na rzecz innych instytucji wymienić należy pracę w Komitecie Opiniodawczo-Doradczym Muzeum Sejmku Polskiego (1980–1981 i podczas IX Kadencji Sejmu), uczestnictwo w SKOZK (1990–1995), pracę w Komitecie Badań Naukowych w Zespole Opiniodawczo-Doradczym nad Reformami Ustrojowymi Państwa i w Zespole Nauk Społecznych, Ekonomicznych i Prawnych (1997–2004), przewodniczenie Polsko-Austriackiej Komisji Historycznej Instytutu Historii PAN w Warszawie, członkostwo w Radach Naukowych: tegoż Instytutu, Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Krakowie i Archiwum Nauki PAN i PAU. Wieloletnia była jego praca w Komisji i Komitecie Nauk Prawnych PAN (od 1967), Komisji Nauk Historycznych PAN (od 1967), Polskim Towarzystwie Historycznym, Towarzystwie Słuchaczy Biblioteki Prawa (członek honorowy, 1973) czy pszczyńskim Stowarzyszeniu „Pro Memoria”, gdzie serdecznie zaprosił go jego uczeń, prof. Marian Małecki. Z zaangażowaniem i nie małą satysfakcją uczestniczył w procesie wydawniczym pism i wydawnictw, które cenił: członkostwo Rady Redakcyjnej *Polskiego Słownika Biograficznego* (1976–2020), prace redakcyjne w „Czasopiśmie Prawno-Historycznym”

(od 1972), w którym debiutował, uczestnictwo w Komitecie Redakcyjnym „Wierchów” (1981–2020) i ceniona współpraca z redaktorem Wiesławem Wójcikiem, udział w kolegiach redakcyjnych „Studiów Historycznych” (od 1975), „Krakowskich Studiów Prawniczych” i „Archiwum Iuridicum Cracoviense”. Cenił sobie członkostwo w jury Nagrody Kopernika, jak też wieloletnie (1993–2017) w jury Nagrody im. Kazimierza Wyki. Należał do PEN Clubu (od 1990) i Société d’Histoire de Droit oraz Commission Internationale pour l’Histoire d’Assemblées d’Etats. Serdeczne związki łączyły go z niezwykłą organizacją JANINEUM, stworzoną i prowadzoną w Wiedniu przez Lonny i Annę Glaser. Wśród publikacji, które dla nich przygotował, jest też osobista opowieść o sprawiedliwym Niemcu: oficerze Wehrmachtu nazwiskiem Kluge, który podczas okupacji pomagał zdobyć w Niemczech lekarstwa dla ciężko chorej matki Stanisława Grodziskiego.

Przez całe życie nie należał do żadnej partii politycznej.

Był wielokrotnie odznaczany. Cenił medale za zasługi dla miast Tarnowa i Żywca, jak również honorowe obywatelstwo miasta Żywca (2009), nadane mu w związku z wielką edycją ważnego dla Żywiecczyzny źródła – *Dziejopisa żywieckiego, Andrzeja Komonieczkiego*. Otrzymał Medal KEN (1975) i Krzyże: Kawalerski (1973), Oficerski (1994) i Komandorski (1999) Orderu Odrodzenia Polski. W 2006 r. otrzymał Medal „Merentibus”, w 2014 – Odznakę „Honoris Gratia”, Nagrodę Miasta Krakowa (2018), także Medal „Zasłużony dla Wymiaru Sprawiedliwości” i Medal Marszałka Województwa Małopolskiego za pracę w Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych „Solidarności”. W październiku 1993 r. otrzymał austriacką Nagrodę Państwową im. Antona Gindely’ego za całokształt prac naukowych dotyczących monarchii habsburskiej, a w 2002 r. – doktorat honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego.

Wbrew powszechnemu sądowi, iż nikt nie jest prorokiem we własnym kraju, doświadczył wielu przejawów szacunku i sympatii własnego środowiska. Na czterdziestolecie pracy naukowej (1993) dedykowano mu tom „Czasopisma Prawno-Historycznego”, z okazji pięćdziesięciolecia zorganizowano uroczyste odnowienie doktoratu na UJ (11 kwietnia 2011 r.) oraz wydano książkę *Ustrój i prawo w przeszłości dalszej i bliższej* pod red. Jerzego Malca i Wacława Uruszczaka, na 80. urodziny przygotowano ogromną, liczącą 1230 stron książkę pamiątkową *Świat – Europa – Mała Ojczyzna*, wydaną w Bielsku-Białej pod red. Mariana Małeckiego, w 2012 r. dedykowano mu tom V „Krakowskich Studiów z Historii Państwa i Prawa”, a we wrześniu 2019 r. zadedykowano mu sesję naukową na UJ pod znamienym tytułem „Łączą nas źródła”.

Niełatwo scharakteryzować pokrótce dorobek liczący ponad 500 prac. Ważny jest nie tylko rozmiar tej bibliografii, ale jej zróżnicowanie. Podczas

uroczystości z okazji 50-lecia pracy naukowej Stanisława Grodziskiego prof. Henryk Olszewski mówił, że są to wszystkie gatunki naukowej prozy:

są tu zwarte monografie, są książki kierowane do nieprofesjonalisty, syntezy, zarysy systemów i podręczniki, są biografie, biogramy i wydawnictwa źródłowe, liczne prace polemiczno-krytyczne, czyli artykuły recenzyjne, recenzje i noty, są studia i rozprawy porozrzucone w renomowanych czasopismach krajowych i zagranicznych, są przeglądy ważnych wydarzeń z życia naukowego, tomy zawierające materiały konferencji i sympozjów, są zaskakujące świeżością refleksje publicystyczne.

I dalej, że dzieląc ów dorobek na główne wątki, wymienić trzeba badania dziejów społecznych (tu prace dotyczące społeczeństwa stanowego, obywatelstwa i Galicji w powiązaniu z monarchią habsburską), zespół prac traktujących o rozwoju polskich instytucji parlamentarnych, wreszcie prace syntetyczne, poświęcone historii ustroju społecznego i prawnego Galicji, historii źródeł prawa polskiego i porównawczej historii ustrojów państwowych. Henryk Olszewski, dokonując precyzyjnej analizy dorobku naukowego Stanisława Grodziskiego, podkreślał przede wszystkim jego rolę jako historyka całych 500-letnich dziejów sejm polski:

Badał jego przeszłość od jego kołyski w XV i w „złotym wieku XVI”, dociekał przyczyn jego załamania się w epoce oligarchii magnackiej, śledził jego odrodzenie w czasach stanisławowskich reform i jego przebieg pod rządami zaborców, doskonale znał sejm Polski Odrodzonej i 40 lat jego „pełnego ubezwłasnowolnienia” w PRL. Uważał sejm za faktor narodowej i politycznej integracji oraz główny miernik poziomu kultury umysłowej.

Dalej ocenił, iż Stanisław Grodzki bogactwo tematyki naukowej umiał przedstawić też w sposób popularny, w formie eseju, gawędy, wędrowki: to cieszące się popularnością i wznawiane książki: *W królestwie Galicji i Lodomerii, Franciszek Józef I* (cztery wydania), *Habsburgowie. Dzieje dynastii, W obronie czci niewieściej, Wzdłuż Wisły, Dniestru i Zbrucza. Wędrowki po Galicji, Feliksa Boronia pielgrzymka do historii czy Okruchy z głębi szuflady*. Pamiętam doskonale jego radość i satysfakcję, gdy w styczniu 1981 r. na prośbę ZAIKS-u rezygnował z honorarium autorskiego, gdy *Franciszek Józef I* wydawany był alfabetem Braille’a.

Często dawał wyraz przekonaniu, że monografie starzeją się szybciej niż wydawnictwa źródłowe. Za swoje *opus vitae* i zwieńczenie dokonań zawodowych uważał *opus magnum: Volumina Constitutionum*, wielką edycję konstytucji sejm polski, nawiązującą do *Volumina Legum*. Idea ta zrodziła się wcześniej, gdyż już w 1980 r. na zebraniu redakcyjnym przedstawił zarówno koncepcję całości opracowania, jak i konspekt pierwszego tomu.

Jego współpracownikami byli wtedy Irena Dwornicka i Wacław Uruszczak. Pierwszy tom ukazał się jednak dopiero w 1996 r. nakładem Wydawnictwa Sejmowego. Stanisław Grodziski wraz ze swym zespołem pracował z gorzką świadomością, że końca edycji nie doczeka. Miał jednak nadzieję (oby nie płonął!), że samo wydawnictwo zostanie zakończone. Od 1996 do 2017 r. ukazały się cztery tomy w siedmiu woluminach, obejmujące lata 1493–1658, dwa w pełni gotowe kolejne tomy od 2018 r. leżą nieruszone w Wydawnictwie Sejmowym w Warszawie. To zaniechanie tak kluczowej edycji było dlań bardzo gorzkim doświadczeniem, nie tracił jednak nadziei, że zespół współpracowników – Marian Małecki, Marcin Kwiecień, Krzysztof Fokt – doprowadzi dzieło do finału.

Epoka i środowisko, w których przyszło mu żyć i pracować, z perspektywy lat wydają się niezwykle sprzyjać bardzo intensywnym zawodowym kontaktom i przyjaźniom międzyuniwersyteckim i międzypokoleniowym. Z korespondencji, wspomnień mówionych i pisanych, dedykacji wyłania się nieco inny niż dzisiejszy obraz uczelni, a ówczesna uniwersytecka wspólnota i relacja mistrz–uczeń wydają się silniejsze. W rękopiśmiennej dedykacji Adama Vetulaniego dla Stanisława Grodziskiego w książce *Poza płomieniami wojny. Internowani w Szwajcarii 1940–1945*, wydanej w roku jego śmierci, czytamy:

Memu dawnemu uczniowi, z czasem koledze i w końcu następcy na Katedrze historii państwa i prawa polskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego Stanisławowi Grodziskiemu, z życzeniami dalszych sukcesów i serdecznym uściskiem dłoni.

O kręgu przyjaciół z katedr historycznoprawnych UJ była już mowa, podkreślić trzeba natomiast jego silne i rozłożone na kilka dekad przyjaźnie z Juliuszem Bardachem, Henrykiem Olszewskim, Stanisławem Salmonowiczem, Kazimierzem Orzechowskim, Adamem Lityńskim, Moniką Hamanową, Katarzyną Sójką-Zielińską, Józefem Gurgulem, Jakubem Goldbergiem. I krakowski krąg zaprzyjaźnionych uczestników spotkań Klubu Kopciuszek, nazwanego tak od pierwszej z kilku kawiarni, w których spotykali się przez ponad pół wieku w różnym składzie, ale codziennie, na niezbyt dobrej kawie i wyśmienitej rozmowie *de omnibus rebus et quibusdam aliis*. Ten krąg tworzyli, obok niego: Antoni Podraza, Marian Zgórnjak, Aleksander Krawczuk, Józef Buszko, Eligiusz Kozłowski, Mirosław Franćić, Aleksander Szulc, Emanuel Rostworowski, Anna Owsieńska, Irena Homola-Skąpska, Marian Konieczny, Stanisław Wiśniewski, Grzegorz Nieć i Karolina Grodziska, a także, nieco rzadziej bywający: Władysław Andrzej Serczyk, Andrzej Kozanecki, Bolesław Faron, Feliks Kiryk, Lech Kokociński z Warszawy, Adam Zieliński z Wiednia, Ryszard Löw z Tel Awiwu. Temu gronu i tym

dyskusjom poświęcił ciepłą wspomnieniową książkę *Klio, córka Mnemosyne, kelnerka z Kopciuszka* (2014).

Wreszcie, *last but not least*, Polska Akademia Umiejętności, zajmująca w jego życiu miejsce szczególne.

Faktycznie zlikwidowana w 1952 r., choć nierozwiązana formalnie, z przejętym przez nowo utworzoną na sowieckich wzorach Polską Akademię Nauk majątkiem ruchomym i nieruchomym: gmachami, zbiorami, dziełami sztuki, tytułami i seriami wydawniczymi, także – z niektórymi ludźmi. Nie ze wszystkimi jednak...

Idea reaktywacji PAU pojawia się już po wydarzeniach roku 1956. Podnoszą ją zwłaszcza Adam Vetulani i Adam Krzyżanowski. I właśnie Vetulani proponuje swemu młodemu asystentowi, biegle piszącemu na maszynie Stanisławowi Grodziskiemu, nieoficjalną funkcję sekretarza i współpracownika, dokumentującego wszystkie ówczesne narady i koncepcje. Przechował on wtedy dla siebie ostatnią, dodatkową kopię maszynopisów.

Ta próba skazana była w 1956 r. na niepowodzenie, jednak w 1980 można było do niej powrócić. Stanisław Grodziski publikuje w „Tygodniku Powszechnym” duży tekst pt. *Z dziejów organizacji nauki polskiej w Krakowie*, wygłasza dwa odczyty. Idea reaktywacji PAU spotyka się wówczas z oporem środowiska Oddziału PAN w Krakowie, nawet wtedy, gdy pada kompromisowy pomysł (Józef Buszko, Emanuel Rostworowski), by poszerzyć autonomię Oddziału PAN w Krakowie i nadać mu nazwę: Polska Akademia Umiejętności – Oddział PAN w Krakowie. Stanisław Grodziski pisze w swym „Dzienniku”, że korzystając z uprawnień dziekańskich i w oparciu o ustawę o stowarzyszeniach planował zwołać w tej sprawie zebranie w Auli Collegium Novum. Nim jednak do tego doszło, nadszedł stan wojenny...

W roku 1989 były już inne nastroje i możliwości. 19 września 1989 r. odbyło się zebranie członków PAU i Komisji Prezydium Oddziału PAN w Krakowie ds. Restytucji PAU. Zebrani jednomyślnie uchwalili zwrócenie się do rektora o pomoc w ustaleniu procedury prawnej. Stanisław Grodziski pracował nad tą sprawą u boku Józefa Skąpskiego, wybitnego cywilisty, wkrótce pierwszego po odnowieniu sekretarza generalnego PAU.

12 marca 1991 r. zostaje wybrany na członka czynnego Wydziału II Historyczno-Filozoficznego Akademii, a 22 czerwca podczas Walnego Zgromadzenia wygłasza referat „U początków Akademii Umiejętności”. Współtworzy, redaguje i konsultuje liczne dokumenty prawne i akty związane z bieżącą działalnością PAU. W latach 1994–2000 pełni funkcję wiceprezesa Akademii. Następnie, do 2014 r., jest członkiem Komisji Rewizyjnej, a w 2002 – wicedyrektorem Wydziału II. Jest członkiem Rady Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie (2002–2014). Jest też członkiem Komitetu Redakcyjnego „Kwartalnika Prawa Prywatnego”. Udziela się w Komisji Historii Nauki,

współpracuje przy organizacji konferencji Archiwum Nauki i publikacji z serii „W służbie nauki”, opracowując wykłady i teksty o wielkich uczonych, głównie ze swej dyscypliny, składając tym samym hołd Stanisławowi Kutrzebie, Stanisławowi Estreicherowi, Adamowi Vetulaniemu, Wojciechowi Marii Bartłowi, Józefowi Skąpskiemu, ale też Stanisławowi Tarnowskiemu i Erazmowi Jerzmanowskiemu. Na Walnym Zgromadzeniu 18 czerwca 2005 r. wygłasza wykład „W 500. rocznicę Konstytucji Nihil Novi”.

Z inicjatywy prezesa Andrzeja Białasa, dostrzegającego potrzebę popularyzacji działań Akademii, przygotowuje popularnie napisaną książkę *Polska Akademia Umiejętności 1872–1952–2002* (wydanie pol. i ang. 2005). Dla Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie jest życzliwym darczyńcą, wzbogacając jej zbiory o blisko tysiąc książek i kilkadziesiąt ekslibrisów i rycin. Jest pomysłodawcą i współautorem scenariusza wystawy rycin w Międzynarodowym Centrum Kultury w 2009 r. pt. „Wina i kara. Sprawiedliwość w grafice europejskiej XVI–XIX wieku” (wspólnie z Magdaleną Adamską).

*
* *

Wszyscy znający go dostrzegali ową umiejętność celnego i zwięzłego, nieraz pełnego humoru widzenia i opisywania rzeczy. Więc na koniec tego wspomnienia dwie jego wypowiedzi. Pierwsza pochodzi z 17 października 2006 r., z uroczystości otrzymania Medalu „Merentibus”. Powiedział wtedy na posiedzeniu Senatu UJ:

Magnificencji Panu Rektorowi, Senatowi i całej społeczności Uniwersytetu Jagiellońskiego pragnę złożyć serdeczne podziękowanie i stwierdzić, że gdy w roku 1968 obejmowałem Katedrę Historii Państwa i Prawa Polskiego, mój mistrz i poprzednik na tym stanowisku [Adam Vetulani] powiedział:

– Bez względu na warunki, w jakich ci pracować przyjdzie, masz tę dyscyplinę przekazać następcy w nie gorszym, a może nawet i lepszym stanie!
Starałem się. To wszystko. Dziękuję.

A w zbiorze swoich historiozoficznych, żartobliwych, a nieraz gorzkich maksym napisał – co chyba najtrafniej ujmuje jego siedemdziesiąt lat pracy na rzecz Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polskiej Akademii Umiejętności i krakowskiego środowiska naukowego:

TRZEBA ROBIĆ, CO SIĘ DA, A NAWET, GDY SIĘ NIE DA.

Karolina Grodziska

Zagraniczny

Göran Rystad 31 VII 1925–18 IV 2020

Göran Rystad urodził się 31 lipca 1925 r. w Kristianstad. Studiował na Uniwersytecie w Lund, gdzie w 1955 r. uzyskał stopień doktora filozofii. W latach 1955–1969 pracował jako profesor nadzwyczajny na uniwersytetach w Lund i w Sztokholmie, dzieląc te obowiązki z rolą profesora wizytującego na amerykańskich uczelniach: Indiana University (1963–1964) oraz Harvard University (1966–1967 i 1970). Prowadził też badania w Rockefeller Study Center.

Na stanowisko profesora zwyczajnego powołany został w 1975 r. naprzód przez Uniwersytet w Umeå, a następnie w Lund. Na obu tych uczelniach kierował katedrami historii. Był członkiem licznych towarzystw naukowych, w tym Towarzystwa Naukowego w Lund, Królewskiego Towarzystwa Publikacji Manuskryptów Historii Skandynawii, Królewskiej Szwedzkiej Akademii Nauk Wojennych, Nordyckiego Komitetu Współpracy na rzecz Polityki Międzynarodowej, Nordyckiego Towarzystwa na rzecz Studiów Amerykanistycznych, Académie Européenne d'Histoire, Polskiej Akademii Nauk, a od 1996 r. Polskiej Akademii Umiejętności

Badania naukowe koncentrował zrazu na wydarzeniach XVII wieku, a pierwsze dwie monografie, wydane w 1955 r., poświęcił Janowi i Göranowi Gyllenstierna (pierwsza: *Johan Gyllenstierna, rådet och kungamakten. Studier i Sveriges inre politik 1660–1680* [Johan Gyllenstierna, rada i monarchia. Studia z zakresu polityki wewnętrznej Szwecji 1660–1680], 1955; druga: *Bröderna Johan och Göran Gyllenstierna och greveståndet* [Bracia Johan i Göran Gyllenstierna i majątek hrabiowski], 1955). W 1960 r. wydał w języku niemieckim i szwedzkim pracę poświęconą wojnie trzydziestoletniej (*Kriegsnachrichten und Propaganda während des dreissigjährigen Krieges. Die Schlacht bei Nördlingen in den gleichzeitigen gedruckten Kriegsberichten* [Wiadomości wojenne i propaganda podczas wojny trzydziestoletniej.

Bitwa pod Nördlingen w ówczesnych drukowanych relacjach wojennych])). Polityce Karola XII poświęcona została wydana w 1961 r. praca *Ryssland eller Polen? Karl XII:s planer efter Dünaövergången* [Rosja czy Polska? Plany Karola XII po przeprawie przez Dźwinę].

Prof. Rystad jest też autorem trzeciego tomu (*Europeiskt 1600-tal* [Europejski XVII wiek]) cenionej historii powszechnej *Problem i äldre historia* [Problemy historii starszej], 1977, i współautorem monumentalnego wydawnictwa – historii szwedzkiego parlamentaryzmu (*The Riksdag: A History of the Swedish Parliament* [Riksdag: historia szwedzkiego parlamentu], 1987; *Riksdagen genom tiderna* [Riksdag na przestrzeni wieków], 1989).

Szereg prac poświęcił też Stanom Zjednoczonym. Na uwagę zasługują zwłaszcza następujące: *Nordamerikanska inbördeskriget* [Wojna secesyjna w Ameryce Północnej], 1968; *Congress and American foreign policy* [Kongres i amerykańska polityka zagraniczna], 1981; *Prisoners of the Past? The Munich syndrome and makers of American foreign policy in the Cold War Era* [Więźniowie przeszłości? Syndrom monachijski i twórcy amerykańskiej polityki zagranicznej w okresie zimnej wojny], 1982; *Dream and reality. The United States in search of a role in the twentieth-century world* [Sen i rzeczywistość. Stany Zjednoczone w poszukiwaniu roli w świecie XX wieku], 1999.

W latach dziewięćdziesiątych prof. Rystad podjął jako współredaktor pracę nad studiami dotyczącymi Bałtyku, pod tytułem *In Quest of Trade and Security, The Baltic in Power Politics 1500–1990* [W poszukiwaniu handlu i bezpieczeństwa. Bałtyk w polityce mocarstwowej 1500–1990]; 2 tomy: 1994, 1995). Podjął też badania nad losem ludzi przesiedlanych w wyniku II wojny światowej. Niektóre aspekty tego problemu opracował osobiście, ale też stworzył zespół badaczy, uczestniczących w redagowanych przez niego wydawnictwach (*The uprooted. Forced migration as an international problem in the post-war era* [Wykorzenieni. Migracja przymusowa jako problem międzynarodowy w dobie powojennej], 1990). W języku polskim ukazała się jego książka *Najsłynniejsze zabójstwa w dziejach świata* (2007.)

Rozległe zainteresowania, niezwykle aktywność badawcza (52 książki, 120 artykułów), podejmowanie najistotniejszych problemów, wreszcie aktywny udział w międzynarodowym życiu naukowym zapewniły prof. Göranowi Rystadowi pozycję w gronie najwybitniejszych historyków szwedzkich. Prof. Göran Rystad zmarł w wieku 95 lat w Lund 18 kwietnia 2020 r.

Andrzej Kastory

WYDZIAŁ III

Krajowi

Adam Strzałkowski **26 XI 1923–25 VII 2020**

Profesor Adam Strzałkowski, jeden z pionierów krakowskich badań nad fizyką jąder atomowych, stał się – po latach – niekwestionowanym liderem potężnego centrum badawczego w tej dziedzinie, które wyrosło wokół Instytutu Fizyki UJ i Instytutu Badań Jądrowych. Członek czynny PAU, profesor honorowy i prorektor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wielka postać krakowskiej i polskiej nauki

Urodził się w Tenczyнку koło Krakowa. Jak wspominał po latach, o jego drodze życiowej zdecydowała wychowująca go samotnie matka, nauczycielka (ojca stracił w wieku trzech lat), która wszczepiła mu szacunek dla wiedzy i dla badań naukowych, co ukierunkowało go na zawsze.

Szkółę podstawową ukończył w Tenczyнку. Naukę w gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie przerwała wojna, więc maturę zdał w „Szkole Przemysłowej”, zorganizowanej podczas okupacji przez rektora Akademii Górniczej, profesora Goetla. Dzięki temu zdołał szczęśliwie przeżyć okupację, uniknąć wywózki na roboty do Niemiec i zaraz po wojnie zdać eksternistycznie drugą maturę ogólnokształcącą, co pozwoliło mu rozpocząć studia fizyki na Uniwersytecie Jagiellońskim.

O wiedzy i zdolnościach młodego Adama Strzałkowskiego może świadczyć fakt, że jeszcze przed rozpoczęciem studiów został przez profesora Tadeusza Banachiewicza przyjęty jako asystent (po surowym egzaminie) do obserwatorium astronomicznego UJ. Toteż jego pierwsze zainteresowania naukowe były związane z geodezją i astronomią, a mówiąc dokładniej, z radioastronomią. W latach czterdziestych zbudował pierwszy w Polsce radioteleskop, który zapoczątkował badania rozwijane potem w Krakowie bardzo intensywnie, dzisiaj już oczywiście na nowoczesnej aparaturze.

Po ukończeniu studiów (1948) przeszedł do pracy w Instytucie Fizyki UJ, pod kierownictwo i opiekę profesora Henryka Niewodniczańskiego. Zajął się fizyką jądrową i to okazało się jego prawdziwą pasją, której poświęcił całą resztę życia.

Pierwsze prace dotyczyły pomiarów promieniowania kosmicznego w kopalni soli w Wieliczce, ale potem szybko zajął się w zespole profesora Niewodniczańskiego konstrukcją małego cyklotronu, który udało się uruchomić w Instytucie Fizyki UJ. To doświadczenie okazało się kluczowe, gdy z końcem lat pięćdziesiątych profesorowi Niewodniczańskiemu udało się sprowadzić do Krakowa cyklotron, zakupiony przez Polskę od Związku Radzieckiego w ramach programu „Atoms for peace”.

Zanim rozpoczął badania na tym, wówczas nowoczesnym, urządzeniu, profesor Niewodniczański wysłał go do Liverpoolu, gdzie był większy cyklotron, zbudowany jeszcze przed wojną. Adam Strzałkowski zajął się badaniem reakcji jądrowych, głównie z cząstkami alfa i lekkimi jądrami. Uzyskał interesujące wyniki na temat rozproszenia elastycznego oraz reakcji strippingu, zwłaszcza na temat polaryzacji cząstek w stanie końcowym, co potem stanowiło podstawę jego rozprawy habilitacyjnej.

Po powrocie do Krakowa kontynuował tę problematykę w eksperymentach na cyklotronie krakowskim. Uzyskał ciekawe wyniki, a odkryty przez jego zespół tzw. efekt „glory” stał się kamieniem milowym na drodze do uzyskania znaczącej pozycji w ścisłym gronie ekspertów w zakresie badania reakcji jądrowych. To z kolei zaowocowało licznymi kontaktami z ośrodkami zagranicznymi. Najbardziej owocnym z nich okazała się nawiązana wtedy współpraca z grupą w Zurichu, gdzie – w ramach wieloletniej umowy – zespół krakowski pracował na równych prawach z lokalnymi fizykami, decydując w praktyce o kierunku i problematyce badań. Potem podobne relacje zostały nawiązane z ośrodkami niemieckimi w Bochum i w Julich. W rezultacie uczniowie Profesora mogli rozwijać badania, korzystając z nowoczesnych narzędzi, niedostępnych w kraju. Podkreślę jeszcze raz, że we wszystkich tych pracach polski zespół był traktowany absolutnie równorzędnie, a wkład intelektualny Polaków bywał z reguły dominujący.

W drugiej połowie lat sześćdziesiątych Adam Strzałkowski podjął kolejną pionierską inicjatywę: zorganizował Instytut Fizyki w powstającej filii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Katowicach. Zbudował od zera bardzo dobry ośrodek naukowy, który prężnie rozwija się do dzisiaj i zdołał już wychować szereg kompetentnych fizyków, w tym również członków naszej Akademii. Warto podkreślić, że było to zadanie szczególnie trudne, ponieważ wymagało nie tylko umiejętności organizacyjnych, ale też siły charakteru, potrzebnej do zdecydowanego oparcia się naciskom organizacji partyjnych, które na Śląsku były oczywiście znacznie bardziej wpływowe niż w Krakowie. Kolejne

przeszkody na tej drodze udawało mu się pokonywać aż do momentu, gdy decyzją władz centralnych – bez uprzedzenia rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego – zamieniono filię UJ na Uniwersytet Śląski, dołączając do niej Szkołę Pedagogiczną. W tym momencie profesor Strzałkowski natychmiast złożył swoją rezygnację. Mam wrażenie, że ten właśnie gest podsumowuje jego postawę życiową: był człowiekiem bardzo koncyliacyjnym, skłonny do koniecznych kompromisów, ale jednocześnie niezwykle twardym i nieustępliwym w sprawach zasadniczych. Powtórzę, że struktura, którą zbudował w Katowicach, okazała się wystarczająco solidna i szczęśliwie przetrwała ówczesne trudne czasy.

Osobiście mogłem poznać go bliżej, gdy – po niespodziewanej śmierci swojego mistrza, profesora Niewodniczańskiego – został dyrektorem Instytutu Fizyki UJ. Było to z końcem pamiętnego roku 1968. Wtedy właśnie ta nieustępliwość, połączona z umiejętnością negocjacji nawet w najtrudniejszych sytuacjach, pozwoliła mu przeprowadzić Instytut bez większych strat przez ten trudny okres.

Wtedy też szczególnie utrwalił się wielki autorytet Profesora wśród wszystkich fizyków krakowskich. Oczywiście jego uczniowie i współpracownicy już od dawna darzyli go wielką estymą. Ale dla takich jak ja, którzy przedtem nie mieli z nim wielu kontaktów, był to okres, kiedy mogliśmy uznać jego podstawowe przymioty: umiejętność właściwej oceny możliwości ludzi, z którymi przyszło mu pracować, rozagę w działaniu, wreszcie zdolność spojrzenia dalej niż inni, a więc i rozsądnego planowania działań, swoich i swojego zespołu.

W kilka lat potem, obejmując stanowisko prorektora Uniwersytetu, wskazał mnie jako swojego następcę na stanowisku dyrektora Instytutu, wprowadzając mnie w ten sposób, po raz pierwszy, w świat „władzy”. Do dziś nie rozumiem, co nim kierowało, bo do tego czasu zawsze starałem się być w cieniu, unikając oficjalnych stanowisk i stąd nie było, myślę, sposobu, aby wiarygodnie ocenić, czy podołam temu zadaniu. Tak czy inaczej, mogę z pewnością powiedzieć, że to właśnie profesor Adam Strzałkowski skierował mnie na drogę, która zakończyła się prezesowaniem Polskiej Akademii Umiejętności, w czym też zresztą odegrał decydującą rolę.

Przyjęty w poczet członków Akademii mógł w niej rozwinąć swoją drugą pasję: historię. Profesor rozumiał, że Polska Akademia Umiejętności, skupiająca zarówno humanistów, jak i przyrodników, jest właściwym miejscem, gdzie badania nad historią nauki są czymś naturalnym i bardzo potrzebnym. Zorganizował więc i przez wiele lat przewodził Komisji Historii Nauki, która jest prawdziwą perłą w dorobku Akademii, gdzie prowadzi się poważne prace badawcze i publikuje cenne opracowania oraz monografie o ludziach nauki i ich dokonaniach. Dzięki niemu została też rozpoczęta

i utrwalona tradycja zbierania i dokumentowania prywatnych materiałów, zapisków i dokumentów, które zazwyczaj są bezpowrotnie tracone. Tradycja dość oczywista dla humanistów, ale profesor Strzałkowski potrafił zaszczerpić ją również wśród przedstawicieli nauk, które tradycyjnie historię traktują po macoszemu.

Gdybym miał podsumować jednym słowem osobowość profesora Adama Strzałkowskiego, powiedziałbym, że był przede wszystkim człowiekiem MĄDRYM. W każdym znaczeniu tego słowa. Znakomita pamięć i wspaniałe poczucie humoru dopełniają obraz, jaki Profesor pozostawił we wspomnieniach swoich uczniów i przyjaciół.

Andrzej Białas

Zbigniew Jan Ciesielski **1 I 1934–5 X 2020**

Wśród pokolenia matematyków, którzy po II wojnie światowej pobierali nauki u wybitnych przedstawicieli sławnej przedwojennej polskiej szkoły matematycznej, kilkunastu wywarło znaczny wpływ na obecny stan matematyki w Polsce. Nie tylko wzbogacili oni pięknymi wynikami dziedziny swych mistrzów, lecz, co ważniejsze, zainicjowali nowe obszary badań samodzielnie lub też przenosząc na grunt polski gałęzie matematyki, które licznie pojawiły się w drugiej połowie XX w. Rezultatem ich i ich uczniów dokonania było powstanie w Polsce kilkunastu liczących się w świecie centrów badań różnych aktualnych dziedzin matematyki.

Jednym z nich był profesor Zbigniew Ciesielski. Jego kariera naukowa potoczyła się szybko.

Urodził się 1 stycznia 1934 r. w Gdyni. Tam też uczęszczał do V Liceum na Oksywiu. Studia matematyczne odbył w latach 1953–1958 na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Na studiach dosyć wcześnie talentem zwrócił na siebie uwagę prof. Władysław Orlicz, który z czasem stał się jego opiekunem naukowym. W. Orlicz, wychowanek sławnej przedwojennej lwowskiej szkoły Analizy Funkcjonalnej, zdobył światowe uznanie pracami poświęconymi funkcyjnym przestrzeniom Banacha. Wprowadził on Z. Ciesielskiego w aktualne problemy tych przestrzeni. W tamtych czasach były to problemy związane z ciągami bazowymi, ich istnieniem i własnościami. W przestrzeniach funkcyjnych wiele z nich dotyczyło konkretnych ciągów (zwanym też układami) Haara, Schaudera i Franklina. Łatwość, z jaką student Z. Ciesielski chłonał nowe dziedziny, sprawiła, że W. Orlicz zasugerował mu samodzielne zapoznanie się z procesem Wienera (zwanym też Ruchem Browna). Samodzielne – z braku znawców w Polsce tego procesu w owym czasie. W. Orlicz zdawał sobie sprawę z ważności Ruchu Browna, gdyż parę lat wcześniej pojawiły się

sensacyjne wzory Feynmana-Kaca, Kakutaniego, używające Ruchu Browna do rozwiązywania równań cząstkowych fizyki matematycznej (z teorii przewodnictwa ciepła i teorii potencjału).

Sugestia W. Orlicza okazała się niezwykle owocna. Student Z. Ciesielski wniknął głęboko w teorię procesu Wienera, dodając do niej wiele własnych wyników. Uzyskał je używając wspomnianych wcześniej układów Haara, Schaudera i Franklina. Wyniki te przyniosły mu nagrody w Konkursie im. Józefa Marcinkiewicza na najlepszą pracę studencką w latach 1957 i 1958. Wśród dziesięciu prac, napisanych przed uzyskaniem stopnia doktora w 1960 r., sześć dotyczyło teorii procesu Wienera. W jednej z nich, wykorzystujących układ Haara, podał bardzo prostą konstrukcję procesu Wienera. Obecnie konstrukcja ta jest używana w uniwersyteckich podręcznikach teorii prawdopodobieństwa. Zapewne rezultaty Z. Ciesielskiego zrobiły wrażenie na Marku Kacu¹, który zaprosił dr. Z. Ciesielskiego na roczny staż w roku akademickim 1961/1962 w Cornell University, USA. W czasie tym uniwersytet ten był wiodącym centrum probabilistyki w USA. W znacznej mierze było to zasługą M. Kaca. Staż okazał się bardzo udany. Był obfity w uzyskane rezultaty, jak i nabytą wiedzę. W czasie stażu przygotował trzy publikacje. Pierwsza z nich, wspólna z H. Kestenem, obecnie bardzo znanym probabilistą, dotyczyła teorii ergodycznej. Druga z prac została napisana wspólnie z S. J. Taylorem. Autorzy wyliczyli wymiar miary Hausdorffa trajektorii n -wymiarowego Ruchu Browna, rozwiązując znany problem. Praca ta wzbudziła znaczne zainteresowanie. Jest najczęściej cytowaną publikacją Z. Ciesielskiego. Tam też zaprzyjaźnił się z Danielem Stroockiem, doktorantem M. Kaca, obecnie uznanym w świecie probabilistą. Wciągnął się w tematykę jego badań, kontynuację idei M. Kaca, wiążącą teorię potencjału z Ruchem Browna. Z. Ciesielski nazwał ją półklasyczną teorią potencjału. Po powrocie do kraju habilitował się w Instytucie Matematyki PAN i został docentem w swej Alma Mater. W 1963 r. wyróżniono go Nagrodą Wydziału III PAN, a rok później prestiżową Nagrodą Główną PTM im. Stefana Banacha.

Doc. dr hab. Z. Ciesielski następne siedem lat poświęcił głównie półklasycznej teorii potencjału. W roku akademickim 1965/1966, na zaproszenie J. S. Dooba, prominentnego probabilisty amerykańskiego, przebywał kilka miesięcy na University of Illinois, Urbana-Champaign, USA. Następne kilka miesięcy spędził na Uniwersytecie w Aarhus, Dania. Wygłosił tam cykl wykładów wprowadzających w półklasyczną teorię potencjału i wydał obszerny

¹ Mark Kac – wychowanek lwowskiej szkoły matematycznej, uczeń H. Steinhausa, obronił doktorat w 1938 r. z teorii prawdopodobieństwa, po czym wyjechał do USA, osiadając w Cornell. W jednej ze swych wypowiedzi wspominał, że z procesem Wienera zapoznał się zgłębiając oryginalną pracę Wienera z 1923 r. i że była to najtrudniejsza praca matematyczna, jaką czytał.

skrypt z tych wykładów, pt. *Lectures on Brownian motion, heat conduction and potential theory*. W Polsce, wspólnie z Z. Semadenim, opublikował kilka prac popularyzujących tę teorię. Ostatnią, dziesiątą, publikacją Z. Ciesielskiego poświęconą półklasycznej teorii potencjału była praca, wspólna z M. Kacem, ogłoszona w 1969 r. Półklasycznej teorii potencjału dotyczyły też trzy rozprawy doktorskie, przygotowane pod kierunkiem Z. Ciesielskiego i obronione w latach 1967–1969. W 1967 r. przeniósł się do Sopotu, gdzie został zatrudniony w Instytucie Matematycznym PAN i równolegle w WSP, przekształconej później w Uniwersytet Gdański. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1969 r. Lata siedemdziesiąte to złoty okres działalności naukowej prof. Z. Ciesielskiego. Głębokie wyniki dotyczące układu Franklina, które uzyskał, pozwoliły mu udowodnić, że układ ten jest bazą Schaudera w wielu ważnych funkcyjnych przestrzeniach Banacha, a istniejące dowody bezwzględności układu Franklina znacznie uprościć. Modyfikując układ Franklina, rozwiązał problem Banacha z jego sławnej monografii *Teoria operacji liniowych*. Jeszcze ważniejsze okazały się zastosowania układu Franklina w teorii aproksymacji. Uogólnienia tego układu doprowadziły Z. Ciesielskiego do stworzenia teorii funkcji giętych (w świecie zwanych „spline functions”). Książka, którą poświęcił tej teorii, została wydana w języku polskim w 1976 r. Poprzedziła ona obszerne monografie tej teorii, wydane przez zagranicznych autorów. Wyniki uzyskane w tym okresie spowodowały potok wyróżnień i nagród, który spłynął na niego. Rezultaty Z. Ciesielskiego w teorii aproksymacji skutkowały zaproszeniem go do wygłoszenia odczytu na Międzynarodowym Kongresie Matematyków w Vancouver w 1974 r., a także zaproszeniem na roczny pobyt w roku akademickim 1975/1976 w The Rockefeller University, New York. Prace, wspólne z T. Figlem, dotyczące baz w przestrzeniach funkcji na rozmaitościach, zostały nagrodzone Nagrodą Ministra I stopnia. Tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w 1974 r. Rok wcześniej został wybrany na członka korespondenta PAN (na członka rzeczywistego w 1986 r.). Wyniki uzyskane w teorii aproksymacji zastosował w nieparametrycznej statystyce matematycznej do estymacji gęstości rozkładów, czemu poświęcił dziesięć prac w latach osiemdziesiątych. Łącznie opublikował ponad 100 prac poświęconych głównie teorii aproksymacji lub teorii procesów stochastycznych, lub obu tym dziedzinom naraz. W dziedzinach tych wypromował dwunastu doktorów, z których ośmiu uzyskało stopień doktora habilitowanego, czterech polski tytuł profesora, dwóch zostało członkami rzeczywistymi PAN. Trzej poprzednio wspomniani doktoranci byli asystentami katedry analizy funkcjonalnej UW z nikłą wiedzą z teorii prawdopodobieństwa. Prof. Ciesielski skłonił ich do gruntownego zapoznania się z obszerną monografią E. Dynkina *Procesy Markowa*, która w tamtym czasie była rewelacyjną światową nowością. Wkrótce po uzyskaniu stopnia

doktora każdy z nich odbył półroczny staż naukowy u prof. E. Dynkina na Moskiewskim Uniwersytecie. Tam wciągnęli się w nowe gałęzie procesów stochastycznych: teorię optymalnego stopowania, teorię sterowania stochastycznego, analizę stochastyczną. Rozwijali je po powrocie do kraju, wciągając w badania swych uczniów. Rezultatem jest powstanie w Warszawie silnego centrum teorii procesów stochastycznych z wieloma kierunkami badań, w którym jest kilkadziesiąt uczniów lub uczniów uczniów prof. Z. Ciesielskiego. Również probabilistyka toruńska, jak i gdańska, pochodzenie swe wywodzi od niego. Badania w teorii aproksymacji kontynuują dwaj wybitni matematycy, wciągnięci do współpracy przez Z. Ciesielskiego i jego gdańscy uczniowie. Obecnie blisko stu matematyków ze stopniem doktora i czterestu z tytułem profesora swój „rodowód naukowy” wywodzi od prof. Ciesielskiego.

Był jednym z matematyków najmocniej w Polsce obciążonych rozmaitymi funkcjami, pełnionymi na rzecz środowiska matematycznego. Najważniejsze z nich to: kierownik Pracowni Instytutu Matematycznego PAN w Sopocie (1968–1999), przewodniczący Oddziału Gdańskiego PAN i członek Prezydium PAN w latach 1975–1978, przewodniczący Komitetu Matematyki PAN (1966–1968), prezes Polskiego Towarzystwa Naukowego (1980–1983), w latach osiemdziesiątych wieloletni członek V Sekcji Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów, a w końcowym okresie był jej przewodniczącym, współredaktor „*Studia Mathematica*” (głównego polskiego czasopisma matematycznego) w latach 1975–2000, członek komitetów redakcyjnych siedmiu czasopism matematycznych (krajowych i zagranicznych). Zbiór nagród i wyróżnień Z. Ciesielskiego jest również obfity. Otrzymał wszystkie najważniejsze spośród przyznawanych matematykom w Polsce nagród. Oprócz wymienionych wcześniej, są to: Nagroda im. Alfreda Jurzykowskiego w 1982 r., Medal im. Stefana Banacha, Nagroda Prezydium PAN w 1992 r., Medal im. Władysława Orlicza UAM w 1994 r., Nagroda Naukowa Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza w 1996 r., Medal im. Wacława Sierpińskiego UW i PTM w 2000 r., Krzyż Kawalerski, Oficerski i Komandorski Orderu Odrodzenia Polski odpowiednio w 1974, 1984 i 1999 r., Nagroda Prezesa Rady Ministrów w 2000 r. W 2004 r. został członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Matematycznego, w 2011 r. Uniwersytet Adama Mickiewicza uroczyście odnowił doktorat Z. Ciesielskiego, a w 2014 r. Uniwersytet Gdański nadał mu godność doktora honoris causa.

Profesor Z. Ciesielski został członkiem korespondentem PAU w 2001 r., a członkiem czynnym w 2013 r. Zmarł 5 października 2020 r. w Sopocie i jest pochowany na tamtejszym cmentarzu komunalnym.

Stanisław Kwapien

Zagraniczny

Sir John Meurig Thomas 15 XII 1932–13 XI 2020

Dnia 13 listopada 2020 r. w wieku 87 lat zmarł Sir John Meurig Thomas, światowej sławy uczony, profesor Uniwersytetu w Cambridge, Master of Peterhouse (1993–2002), dyrektor Royal Institution of Great Britain oraz Davy-Faraday Research Laboratory, członek zagraniczny Polskiej Akademii Umiejętności (od 1998 r.) oraz wielu innych narodowych Akademii (23), doktor honoris causa ponad 20 prestiżowych uniwersytetów na całym świecie. Znakomity chemik, historyk nauki, wspaniały orator oraz charyzmatyczna osobowość o niezrównanej erudycji, humorze i wielkiej kulturze. Za swoje zasługi dla rozwoju chemii i popularyzacji nauki został w roku 1991 nobilitowany przez królową Elżbietę II oraz odznaczony Medalem Królewskim (Royal Medal), przyznawanym corocznie przez Towarzystwo Królewskie (Royal Society) w Londynie za „wkład w rozwój nauk przyrodniczych”. Rzadki minerał meurigit, nazwany od jego imienia w 1995 r., jest wyrazem uhonorowania zasług Sir Johna Meuriga Thomasa w zakresie geochemii przez Międzynarodowe Towarzystwo Mineralogiczne.

Lista nagród i odznaczeń prof. J. M. Thomasa jest imponująca i obejmuje Złoty Medal Kapicy Rosyjskiej Akademii Nauk Przyrodniczych (2011), Złoty Medal Giulio Natty Włoskiego Towarzystwa Chemicznego (2004) oraz Medal Linusa Paulinga, nadany przez Uniwersytet Stanforda (2003). Pośród wyróżnień wymienić można ponadto nagrodę Corday-Morgana (1967), Nagrodę Willarda Gibbsa (1995), Doroczną Nagrodę Amerykańskiego Towarzystwa Naukowego (1999), jak również prestiżową w dziedzinie katalizy i chemii powierzchni Nagrodę Ertla, nadaną przez Towarzystwo Maxa Plancka.

Profesor J. M. Thomas był autorem kilkuset publikacji z zakresu katalizy heterogenicznej i chemii ciała stałego, w tym wielu przełomowych, autorem i edytorem kilku książek oraz autorem 30 patentów. Szczególnie cenny wkład wniósł do rozwoju zaawansowanych technik badań atomowej

struktury ciała stałego oraz do opracowania i syntezy nowych materiałów katalitycznych, w tym wielu o praktycznym znaczeniu. Jego metoda syntezy octanu etylu została wdrożona do produkcji w skali przemysłowej. Opracował również jednoetapowe procesy syntezy kaprolaktamu i witaminy B₃ bez użycia organicznych rozpuszczalników. W środowisku badaczy zajmujących się katalizą powszechnie ceniony jest zaś słynny podręcznik *Principles and Practice of Heterogeneous Catalysis* (dwukrotnie wydany). Szerokim uznaniem cieszy się również podręcznik *4D Electron Microscopy: Imaging in Space and Time*, napisany wspólnie z Ahmedem Zewail (laureatem Nagrody Nobla z chemii), oraz popularyzująca historię nauki książka *Michael Faraday and the Royal Institution: The Genius of Man and Place*, tłumaczona na inne języki.

J. M. Thomas urodził się 15 grudnia 1932 r. nieopodal górniczego miasta Llanelli (Carmarthenshire) w Walii. Studia odbył na University College of Wales, natomiast doktorat w zakresie chemii ciała stałego uzyskał w Queen Mary College w Londynie w 1958 r. Karierę naukową kontynuował początkowo w Aberystwyth, gdzie w roku 1969 uzyskał stanowisko profesora, zajmując się pionierskimi badaniami minerałów przy użyciu transmisyjnej mikroskopii elektronowej. W latach 1978–1986 pracuje na Uniwersytecie w Cambridge, gdzie zostaje kierownikiem Departamentu Chemii Fizycznej i prowadzi badania fizykochemiczne materiałów katalitycznych za pomocą nowatorskich wówczas technik wysokorozdzielczej mikroskopii elektronowej, spektroskopii jądrowego rezonansu magnetycznego z rotacją pod kątem magicznym (MAS NMR) oraz dyfrakcji elektronowej i neutronowej. Badania te wniosły istotny wkład w zrozumienie szczegółowej struktury atomowej materiałów zeolitycznych. Po kilkuletniej pracy w Royal Institution oraz w Davy-Faraday Research Laboratory wraca w 1993 r. do Cambridge, gdzie pracuje aż do osiągnięcia wieku emerytalnego w 2002 r., a następnie jako honorowy profesor w katedrze nauki o materiałach. Sir J. M. Thomas był również honorowym profesorem Uniwersytetu w Cardiff, profesorem na Uniwersytecie Jiao Tong w Szanghaju (Chiny) oraz na Uniwersytecie Hokkaido (Sapporo, Japonia).

Spśród licznych zainteresowań pozanaukowych prof. Thomas wymienia historię antyczną, obserwację ptaków, a nade wszystko literaturę walijską. Był bardzo dumny ze swego celtyckiego pochodzenia i zawsze ten fakt podkreślał. Za znakomite zasługi dla kultury walijskiej Sir John Thomas został odznaczony w 2003 r. medalem historyczno-literackiego walijskiego towarzystwa Honourable Society of Cymmrodorion, dla którego prowadził wielokrotnie fascynujące wykłady z zakresu historii nauki oraz pełnił funkcję jego wiceprezenta. Był również współzałożycielem walijskiej akademii sztuk i nauk The Learned Society of Wales.

Prof. Thomas przy różnych okazjach wielokrotnie odwiedzał Polskę, a w szczególności Kraków. Spośród polskich uczonych wyjątkowo bliskie więzi naukowe i przyjacielskie łączyły go z prof. Jackiem Klinowskim z Cambridge oraz prof. Jerzym Haberem z Instytutu Katalizy i Fizykochemii Powierzchni PAN. Rozmowa z nim, nie tylko o nauce, była wielką przyjemnością oraz bezcenną lekcją niezrównanej erudycji i pięknego języka. Sir John M. Thomas pozostanie głęboko w pamięci tych, którzy go osobiście znali. Jego odejście jest wielką stratą dla całej akademickiej społeczności.

Zbigniew Sojka

WYDZIAŁ IV

Krajowi

Czesław Jura **16 VI 1927–10 II 2020**

Prof. dr hab. Czesław Jura swoje życie naukowe związał z Zakładem Zoologii Systematycznej i Zoogeografii Instytutu Zoologii (obecnie Zakład Biologii Rozwoju i Morfologii Bezkręgowców Instytutu Zoologii i Badań Biomedycznych) Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1948 roku rozpoczął studia na kierunku biologia Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UJ (obecnie Wydziału Biologii), a po ich ukończeniu (w roku 1952) podjął studia doktoranckie w Katedrze Zoologii Ogólnej (obecnie Zakład Biologii Rozwoju Zwierząt) Uniwersytetu Wrocławskiego. Stopień naukowy doktora nauk biologicznych uzyskał w 1956 roku na podstawie rozprawy *Embriogeneza układu pokarmowego ryjkowca *Phyllobius glaucus* Scop. (Curculionidae, Coleoptera)*. W tym samym roku został zatrudniony na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Zoologii Systematycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1961 roku habilitował się na podstawie rozprawy *Cytochemiczne i cytologiczne obserwacje nad rozwojem zarodkowym *Succinea putris* L. (Mollusca) ze szczególnym uwzględnieniem segregacji ooplazmy*. W 1971 roku otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1978 profesora zwyczajnego.

Dorobek naukowy prof. dra hab. Czesława Jury obejmuje ponad 130 artykułów, w tym 40 oryginalnych prac badawczych, 23 artykuły przeglądowe, 71 artykułów popularnonaukowych, 21 książek, z których 8 to podręczniki akademickie. Prof. Jura był również redaktorem lub współredaktorem opracowań zbiorowych i encyklopedycznych oraz koordynatorem przekładów podręczników na język polski. Był też cenionym i doskonałym popularyzatorem nauki – autorem licznych opublikowanych recenzji, wywiadów, odczytów oraz prac popularnonaukowych. Te ostatnie zamieszczał w takich czasopismach, jak „Wszelchświat”, „Przegląd Zoologiczny”, „Problemy”,

„Wiedza i Życie”, a także „PAUza Akademicka”. Warto w tym miejscu dodać, iż prof. Jura popularyzację nauki uważał za oczywisty obowiązek każdego badacza.

Zainteresowania naukowe prof. Jury koncentrowały się wokół histologii, embriogenezy i gametogenezy bezkręgowców, głównie owadów bezskrzydłych. Swoją warsztat badawczy doskonalił w czasie długoterminowych pobyków naukowych w Międzynarodowym Instytucie Embriologicznym (Hubrecht Laboratory) w Utrechcie w Holandii oraz w Pracowni Genetyki Rozwojowej Yale University. W czasie kilkudziesięciu lat pracy prof. Jura prowadził m.in. badania nad segregacją cytoplazmy w oocytach ślimaków, rozwojem gonad muszki owocowej *Drosophila*, embriogenezą i oogenezą owadów bezskrzydłych oraz pochodzeniem endodermy w czasie rozwoju zarodkowego owadów. W 2007 roku prof. Czesław Jura za wybitne osiągnięcia naukowe został uhonorowany Laurem Jagiellońskim.

Odkrycia naukowe prof. Jury miały fundamentalne znaczenie dla rozwoju embriologii, a wiele rozpoczętych przez niego badań kontynuowali jego uczniowie. Wyniki badań Profesora były powszechnie cytowane w czasopismach i podręcznikach zagranicznych. W uznaniu osiągnięć Profesora w badaniach nad rozwojem owadów japońscy embriolodzy obdarzyli go honorowym członkostwem Arthropodan Embryological Society of Japan.

Prof. dr hab. Czesław Jura pełnił wiele funkcji na Uniwersytecie Jagiellońskim, powierzono mu także wiele odpowiedzialnych funkcji w instytucjach i organizacjach naukowych poza Uniwersytetem. Od 1969 roku, aż do przejścia na emeryturę w roku 1997, pełnił obowiązki kierownika Zakładu Zoologii Systematycznej i Zoogeografii Instytutu Zoologii UJ. W latach 1977–1986 sprawował funkcję dyrektora Instytutu Zoologii, następnie (1987–1993) pełnił obowiązki dziekana Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, w kolejnych latach był pełnomocnikiem rektora UJ ds. praktyk studenckich. Przez trzy kadencje (1978–1987) był delegatem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi do Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był członkiem Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów, doradcą Ministra Edukacji w rządzie Jana Krzysztofa Bieleckiego, przewodniczącym Krakowskiego Oddziału Komisji Biologicznej PAN, członkiem Komitetu Cytobiologii PAN, członkiem Rady Naukowej Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie. Przez 15 lat (1964–1979) pełnił funkcję redaktora czasopisma „Prace Zoologiczne”, a następnie (w latach 1980–1996) anglojęzycznego periodyku „Acta Biologica Cracoviensis” (Seria Zoologia). Był także współredaktorem wydawnictwa „Recent Advances in Insect Embryology in Japan and Poland” (1987), w którym opublikowano ponad dwadzieścia artykułów embriologów japońskich i polskich. Od roku 1991 był członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności.

Prof. Jura był cenionym przez studentów nauczycielem akademickim i wychowawcą kilku pokoleń embriologów. Prowadził wykłady z zoologii bezkręgowców oraz embriologii zwierząt. Wielkim uznaniem cieszyły się także prowadzone przez Profesora seminaria dla magistrantów Zakładu Zoologii Systematycznej i Zoogeografii. Pod kierunkiem Profesora powstały liczne prace magisterskie, 8 prac doktorskich, 5 rozpraw habilitacyjnych. Prof. Jura był recenzentem 43 prac doktorskich oraz 19 rozpraw habilitacyjnych. Był także autorem 30 recenzji w przewodach profesorskich, dwóch recenzji w postępowaniach o nadanie tytułu doktora honoris causa oraz ponad 20 recenzji dla Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów.

Prof. Jura był członkiem wielu towarzystw naukowych. W latach 1956–1958 był sekretarzem Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, a w latach 1958–1964 przewodniczącym tego Towarzystwa. Od roku 1962 do 1968 pełnił funkcję przewodniczącego Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Zoologicznego.

Przejsie na emeryturę (w roku 1997) nie wpłynęło na aktywność naukową Profesora. W tym czasie opracował trzy kolejne wydania podręcznika akademickiego *Bezkręgowce*, był redaktorem oraz współautorem licznych haseł trzynastotomowej *Encyklopedii biologicznej*, koordynatorem zespołu tłumaczy dziewiątego wydania podręcznika biologii, którego pierwszą wersję napisał Claude A. Villee (tzw. Biologii Villee’go), współredaktorem oraz autorem kilku rozdziałów dwutomowego podręcznika *Podstawy embriologii zwierząt i człowieka*. Pełnił też funkcję członka Komitetu Redakcyjnego czasopisma „*Zoologica Poloniae*”.

Pomimo wielu sukcesów naukowych i pełnionych zaszczytnych funkcji prof. Jura był człowiekiem niezwykle życzliwym i skromnym. Zawsze chętnie rozmawiał o problemach badawczych swoich współpracowników i uczniów. Często takie rozmowy inicjował, nigdy jednak nie narzucał swojego zdania – raczej radził i wskazywał drogę rozwiązania problemu. Taki sposób kierowania zespołem pomagał uczniom Profesora podejmować nowe wyzwania i cele badawcze, co konsekwentnie skutkowało podniesieniem poziomu badań prowadzonych w Zakładzie.

Teresa Szklarzewicz
Szczepan Biliński

Marian Truszczyński **21 VII 1929–8 VI 2020**

Lekarz weterynarii, wybitny specjalista mikrobiologii weterynaryjnej i chorób zakaźnych zwierząt. Charyzmatyczny i wieloletni dyrektor Państwowego Instytutu Weterynaryjnego (PIW) w Puławach, jedynej placówki naukowej tego typu w Polsce, której misją jest zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt i odzwierzęcych chorób człowieka, a także nadzór nad bezpieczeństwem żywności pochodzenia zwierzęcego. Prof. Marian Truszczyński w latach 1965–1971 był zastępcą dyrektora ds. naukowych, a następnie przez 30 lat (1972–2001) kierował instytutem jako dyrektor naczelny.

W tym czasie w instytucie przygotowano, a następnie wdrożono do praktyki wiele opracowań dotyczących diagnostyki oraz zwalczania groźnych chorób zakaźnych zwierząt, takich jak: pryszczycza, klasyczny pomór świń, choroba pęcherzykowa, bruceloza, gruźlica, białaczka, oraz chorób pasożytniczych, takich jak: motylca, gzwica, robaczyce płuc u bydła; nawiązano współpracę naukową z czołowymi na świecie weterynaryjnymi instytucjami i organizacjami, która jest kontynuowana.

Prof. Marian Truszczyński urodził się w Lubawie 21 lipca 1929 r., tutaj ukończył szkołę podstawową i Liceum Ogólnokształcące. W 1949 r. podjął studia na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, uzyskując w 1953 r. dyplom lekarza weterynarii. W tym samym roku rozpoczął pracę w PIW w Puławach jako asystent. Wkrótce dał się poznać jako zdolny, obowiązkowy i bardzo oddany pracownik naukowy. Doktorat przygotował w 1959 r. pod kierunkiem wybitnego mikrobiologa – prof. Edmunda Mikulaszka z Akademii Medycznej w Warszawie. W 1963 r. uzyskał tytuł doktora habilitowanego nauk weterynaryjnych w zakresie mikrobiologii i immunologii, w 1968 – profesora nadzwyczajnego, a w 1974 –

profesora zwyczajnego nauk weterynaryjnych z zakresu mikrobiologii weterynaryjnej i chorób zakaźnych zwierząt.

Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego w 1964 r. został kierownikiem Zakładu Mikrobiologii, którą to funkcję pełnił przez blisko 30 lat.

W latach 1960–1961 otrzymał stypendium Fundacji Rockefellera i odbył długoterminowy staż naukowo-badawczy w renomowanym Zakładzie Mikrobiologii Boston University School of Medicine w USA. Później odbył szereg kilkunastodniowych lub kilkutygodniowych wizyt związanych z badaniami mikrobiologicznymi lub epizootiologicznymi w większości krajów europejskich, a także w Japonii, Kanadzie, Chinach, Republice Południowej Afryki, Australii, Nowej Zelandii, na Kubie, w Brazylii, Etiopii i Wietnamie (w dwóch ostatnich jako ekspert FAO).

Zainteresowania naukowe prof. Mariana Truszczyńskiego dotyczyły głównie mechanizmów chorobotwórczości włoskowca różycy, pałeczki okrężnicy i pałeczek *Salmonella*, a także diagnostyki laboratoryjnej bakteryjnych chorób trzody chlewnej. Jest współautorem technologii produkcji szczepionek przeciw różycy, kolibakteriozie oraz salmonellozie świń i bydła oraz pomorowi klasycznemu świń. W ostatnich latach wiele czasu poświęcił problemom zwalczania afrykańskiego pomoru świń.

Autor lub współautor około 400 publikacji naukowych, w tym 200 oryginalnych prac ogłoszonych w czasopismach anglojęzycznych, niemieckich i polskich. Autor podręcznika *Bakteriologia weterynaryjna*, wydanego w 1969 r., i współautor dwóch wydań podręcznika akademickiego *Zarys mikrobiologii weterynaryjnej* (1983 i 1992 r.) oraz kilkunastu rozdziałów w opracowaniach książkowych, opublikowanych w Niemczech, USA i Polsce. Był głównym redaktorem podręcznika *OIE Manual of Standards for Diagnostic Tests and Vaccines*, wydanego przez Światową Organizację Zdrowia Zwierząt (OIE) i obowiązującego na całym świecie. Autor szeregu artykułów poświęconych organizacji nauki, ogłoszonych w czasopismach „Nauka Polska” oraz „Nauka”.

Wypromował 18 doktorów, był opiekunem 5 przewodów habilitacyjnych. Troje jego współpracowników uzyskało tytuł profesora. W latach sprawowania przez niego funkcji dyrektora PIW Rada Naukowa PIW nadała 135 pracownikom instytutu lub innych instytucji stopień doktora, 42 – stopień doktora habilitowanego nauk weterynaryjnych, a od 1981 r. – doktora nauk przyrodniczych w zakresie biologii.

Prof. Marian Truszczyński pełnił z wyboru szereg zaszczytnych funkcji, a także uhonorowany został członkostwem wielu krajowych i zagranicznych akademii i towarzystw naukowych oraz 3 doktoratami honorowymi. Najważniejsze z nich to: członek korespondent PAN (1976), członek czynny PAU

(1989), członek rzeczywisty PAN (1998), członek Prezydium PAN (1990–2011), wiceprezes PAN (1996–1998), przewodniczący Wydziału V Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAN, członek Wydziału II Nauk Biologicznych i Rolniczych PAN (2011–2013), wiceprezes Lubelskiego Oddziału PAN (2007–2014), w latach 1973–1982 wiceprezydent, a w latach 1982–2003 prezydent Komisji Standardów OIE w Paryżu, gdzie przyczynił się do ujednolicenia metod laboratoryjnej diagnostyki chorób zakaźnych zwierząt, członek zagraniczny Niemieckiej Akademii Nauk Przyrodniczych „Leopoldina” oraz Królewskiej Szwedzkiej Akademii Rolnictwa i Leśnictwa, jak również Royal Society of Medicine, Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych, Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów i Komitetu Mikrobiologii PAN. Doktor honoris causa Uniwersytetu w Lublinie i Wrocławiu oraz Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Przez wiele lat pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów.

Wielokrotnie nagradzany i odznaczany, m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Medalem Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt za wybitny wkład w rozwój nauk weterynaryjnych na świecie, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Medalem PTNW „Pro Scientia Veterinaria Polona”, Medalem Honorowym „Bene De Veterinaria Meritus” Krajowej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej, Medalem im. Michała Oczapowskiego Wydziału Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAN, Medalem Instytutu Agronomicznego w Marymoncie, przyznany przez Senat SGGW; jest również laureatem Nagrody Prezesa Rady Ministrów (1994) i Ministra Rolnictwa (I st. zespołowa) za opracowanie i wdrożenie szczepionki przeciw kolibakteriozie trzody chlewnej (1974), za opracowanie rozpoznawania i zwalczania chlamydiozy bydła, owiec i drobiu (1983, II st. zespołowa), za opracowanie zestawów diagnostycznych do rozpoznawania brucellozy bydła, świń i zajęcy (1998).

Po przejściu na emeryturę w 1999 r. został zatrudniony na stanowisku konsultanta ds. epizootiologii. Czynny do ostatnich tygodni życia. Często publikował prace z zakresu chorób zakaźnych zwierząt i utrzymywał stały kontakt naukowy ze swoimi uczniami. Regularnie uczestniczył w plenarnych zebraniach PAU, a także w zebraniach sprawozdawczo-wyborczych IV Wydziału Przyrodniczego. Był współautorem wniosku, by utworzyć Wydział Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych przy PAU, gdyż słusznie uważał, że ta gałąź nauki ma zbyt słabą reprezentację w strukturach naszej Akademii. Profesor był postacią wybitną, tytanem pracy, niedoścignionym wzorem naukowca o wyjątkowych zdolnościach merytorycznych i organizacyjnych.

Można powiedzieć, że wraz z odejściem Profesora skończyła się pewna epoka w polskiej weterynarii.

Zmarł w Puławach 8 czerwca 2020 r., gdzie zgodnie z życzeniem został pochowany na cmentarzu przy ulicy Piaskowej.

Marian Tischner

Józef Edward Mojski **1 VII 1926–16 VI 2020**

Był wybitnym geomorfologiem i geologiem o szerokim zakresie zainteresowań i działalności naukowej, szczególnie zasłużonym dla rozwoju badań czwartorzędu w Polsce, a także poza jej granicami. Urodził się 1 lipca 1926 r. w Trawnikach (miejscowość położona 30 km na południowy wschód od Lublina), ukończył tam szkołę powszechną, a następnie przez krótki czas był uczniem Gimnazjum Ogólnokształcącego w Milanówku. Od roku 1942 kontynuował naukę w Liceum Drogowym w Lublinie i ukończył ją po wojnie, uzyskując dyplom technika drogowego II stopnia. Jako kierunek swoich studiów wybrał geografię, a rozpoczął je w 1945 r. na Wydziale Przyrodniczym utworzonego rok wcześniej uniwersytetu w Lublinie (UMCS).

Już jako student został zastępcą asystenta w Zakładzie Mineralogii i Petrografii, kierowanym przez prof. Marię Turnau-Morawską. Po pięciu latach uzyskał dyplom magistra na podstawie rozprawy *Asymetria zboczy dolinnych w dorzeczu Bystrzycy*, przygotowanej pod kierunkiem prof. Adama Malickiego, i awansował na stanowisko asystenta. Zaczął następnie pracować na umowach zleczanych przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie, uczestnicząc pomocniczo w opracowaniu mapy geologicznej – arkusz Zamość. W styczniu 1953 r. otrzymał w tym instytucji stały etat, na którym był zatrudniony przez kolejne 43 lata. Przeniósł się do Warszawy, nadzorował i projektował wiercenia oraz brał udział w badaniach geologiczno-inżynierskich, a następnie opracowywał arkusze szczegółowej mapy geologicznej.

W pierwszym etapie swoich systematycznych badań utworów czwartorzędowych zajął się lessami. Na podstawie rozprawy *Stratygrafia lessów w dorzeczu dolnej Huczwy na Wyżynie Lubelskiej* uzyskał w 1959 r. stopień naukowy doktora. Brał aktywny udział w konferencjach polsko-ukraińskich dotyczących tematyki lessowej, które ugruntowały znaczenie tzw. lubelskiej

szkoły badań lessu. Podjął działalność w Międzynarodowej Asocjacji Badań Czwartorzędu INQUA, a ponadto objął także kierownictwo Zakładu Zdjęć Geologicznych Państwowego Instytutu Geologicznego.

Wspólnie z prof. E. Rühle opracował następnie zeszyt atlasu geologicznego Polski – *Czwartorzęd – Zagadnienia stratygraficzno-facjalne*, a w 1969 r. habilitował się, przedstawiając pracę *Stratygrafia zlodowacenia północno-polskiego na obszarze Niżu Polskiego i wyżyn środkowopolskich*. Kontynuując działania kartograficzne opracowywał arkusze szczegółowej mapy geologicznej, a także był autorem ośmiu arkuszy kolejnej serii mapy geologicznej Polski w skali 1:200 000 oraz redaktorem Atlasu Geologicznego map wydanych w tej skali. Objął również kierownictwo powołanej w 1972 r. Pracowni Zdjęć i Map Geologicznych Polski Północno-Zachodniej PIG. W czerwcu 1979 r. uzyskał tytuł naukowy profesora zwyczajnego.

W następnej dekadzie Józef Edward Mojski zmienił zakres badań oraz teren działalności. Zainteresowany tematyką związaną z czwartorzędową historią Morza Bałtyckiego oraz z ukształtowaniem i budową geologiczną polskiego pobraża przeniósł się do Sopotu, podejmując pracę w Oddziale Geologii Morza Państwowego Instytutu Geologicznego. Czynnie uczestniczył w wykonaniu mapy geologicznej dna Bałtyku, wydanej następnie pod jego redakcją i wyróżnionej resortową nagrodą (1994). Był następnie inicjatorem i naukowym kierownikiem zbiorowego opracowania *Atlas geologiczny południowego Bałtyku*, które ukazało się w 1995 r. w dwóch wersjach językowych i otrzymało nagrodę I stopnia, przyznaną przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

Rok później zakończył swoje zatrudnienie w Państwowym Instytucie Geologicznym i przeszedł na emeryturę, nie oznaczało to jednak przerwania aktywności naukowej. Przedmiotem jego zainteresowania była nadal geologia czwartorzędu, a jako wyróżniającą się publikację można m.in. wymienić napisaną przez niego książkę *Ziemia polskie w czwartorzędzie – zarys morfogenezy* (2005). Bogatą wiedzę i doświadczenie przekazywał również prowadząc działalność dydaktyczną. Okresowo pełnił funkcję profesora w Instytucie Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego oraz na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, wykładał także w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Słupsku i utrzymywał stały kontakt z Wydziałem Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS w Lublinie. Był promotorem kilku prac doktorskich z zakresu geologii i geografii oraz recenzentem wielu rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, jak też postępowań o nadanie tytułu profesora.

Od pierwszych lat swojej pracy w Państwowym Instytucie Geologicznym uczestniczył w działalności wielu instytucji naukowych. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Geologicznego, Polskiego Towarzystwa

Geograficznego, Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, Komitetu Badań Morza i Komitetu Badań Czwartorzędu Polskiej Akademii Nauk, Komisji Paleogeografii Czwartorzędu Polskiej Akademii Umiejętności. W randze podoficera należał także do Stowarzyszenia Szarych Szeregów. W roku 2000 został wybrany na członka korespondenta Polskiej Akademii Umiejętności, a 5 lat później na członka czynnego tej Akademii. Zmarł w Gdańsku we wtorek 16 czerwca 2020. Po ośmiu dniach został pożegnany w Warszawie w kościele św. Jana z Dukli, a następnie pochowany na pobliskim Cmentarzu Czerniakowskim.

Za swoje osiągnięcia naukowe oraz aktywność organizacyjną był wielokrotnie wyróżniany i odznaczany. Otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej przyznał mu status honorowego profesora, a Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich – status członka honorowego. Takie samo wyróżnienie otrzymał od Międzynarodowej Asocjacji Badań Czwartorzędu INQUA (1995), a Niemieckie Stowarzyszenie Badań Czwartorzędu odznaczyło go medalem imienia Albrechta Pencka (1998), dostał również medal od Międzynarodowej Organizacji „Inter-OceanMetal”. W kraju był trzykrotnym laureatem Nagrody Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (3 nagrody I stopnia), a także otrzymał medale: „Za zasługi dla Instytutu Geologicznego”, „Zasłużony dla polskiej geologii” oraz „Zasłużony dla Ziemi Gdańskiej”.

W środowisku naukowym jest wspominany jako wybitny geolog, specjalizujący się zwłaszcza w badaniach czwartorzędu, a także jako kartograf i geomorfolog. Jego dorobek obejmuje ponad 300 publikacji, w tym kilkanaście wydawnictw książkowych, a także wykonanie i redakcję map oraz atlasów geologicznych. Był przy tym człowiekiem otwartym i przyjaznym, gotowym do współpracy i udzielania pomocy, a zarazem pełnym życzliwości i humoru.

Stefan Witold Alexandrowicz

Roman Ney

18 II 1931–25 VIII 2020

W dniu 31 sierpnia 2020 r. na Cmentarzu Rakowickim z ogromnym żalem pożegnaliśmy prof. dr. hab. inż. Romana Neya, wybitnego naukowca i nauczyciela akademickiego, znakomitego organizatora i animatora nauki. Jego wiedza i kreatywność, optymizm, pasja i wyobrażenia wywarły głęboki wpływ na jego wychowanków i kolejne pokolenia współpracowników i studentów.

Roman Ney po ukończeniu studiów w 1955 roku podjął pracę w Akademii Górniczo-Hutniczej w Katedrze Złóż Ropy Naftowej i Gazu Ziemnego, przekształconej z jego inicjatywy w Instytut Surowców Energetycznych, z którym związany był przez długie lata bogatej kariery uczonego i nauczyciela akademickiego. W swej działalności naukowo-dydaktycznej Roman Ney był kontynuatorem wielkich tradycji kierunku naftowego w Akademii Górniczo-Hutniczej. Warto podkreślić, że początki specjalności naftowej sięgają okresu powstania Akademii i wywodzą się z kierunku geologii stosowanej, której prekursorem przed 80 laty był Karol Bohdanowicz, uczony o światowej sławie.

Priorytetowym obszarem badawczym dla prof. Romana Neya w latach 1955–1970 było zapadlisko przedkarpackie. Poza monografiami, fundamentalnymi dla poznania budowy geologicznej i problematyki naftowej tego obszaru, opublikował on wiele znaczących prac dotyczących rozpoznania geologicznego i określenia potencjalnych stref występowania węglowodorów. Rezultatem długoletnich i dociekliwych badań w zapadlisku przedkarpackim było rozpoznanie budowy geologicznej i określenie stref z potencjalnym występowaniem pułapek złożowych. W 1956 roku opracował założenia do prac geologiczno-poszukiwawczych ropy naftowej i gazu ziemnego. Badania te pomogły w latach 1957–1974 w formułowaniu koncepcji poszukiwawczych. Doprowadziło to w 1958 roku do odkrycia we wschodniej

części zapadliska przedkarpackiego złoża gazu ziemnego Jaksmanice-Przemysł o zasobach przekraczających 80 mld m³.

Do klasycznych prac geologicznych, które wywarły wpływ na dalsze kierunki badań zapadliska przedkarpackiego, należy monografia Romana Neya pt. *Rola rygla krakowskiego w geologii zapadliska przedkarpackiego i rozmieszczenie złóż ropy i gazu*, będąca jego pracą habilitacyjną. Prace badawcze nad tym tematem autor prowadził w Polsce, Słowacji, Rumunii i w Zachodniej Ukrainie. Roman Ney udowodnił istnienie wyniesionego elementu podłoża zapadliska przedkarpackiego, który w okolicy Krakowa dzieli tę jednostkę geologiczną na dwa odmienne obszary z punktu widzenia geologicznego i perspektywności naftowej. Na trwałe do skarbca wiedzy geologicznej wesła zdefiniowana przez Romana Neya tzw. jednostka stebnicka. Roman Ney, analizując problematykę poszukiwań we wschodniej części zapadliska na podstawie naukowo udokumentowanych tez poszukiwawczych, postulował poszukiwanie złóż w utworach tortoniu i dolnego sarmatu basenu zewnętrznego, w którym mogły być akumulowane węglowodory w pułapkach związanych z dyslokacjami lub w strukturach obiekających grzbiety podłoża. Trafnie przewidywał możliwości akumulacji złóż węglowodorów w utworach cenomanu i malmu, jak również w utworach miocenu autochtonicznego w strefie nasunięcia karpackiego.

Katedra, Instytut i Zakład Surowców Energetycznych przez całą swoją historię pozostawały jedyną placówką naukowo-badawczą i dydaktyczną w Polsce kształcąca geologów naftowych, a także specjalistów z zakresu ochrony środowiska dla przemysłu naftowego i geotermii. Prof. Roman Ney w ostatnich kilkudziesięciu latach pełnił kluczową rolę w ukierunkowywaniu procesu badawczego i dydaktycznego. Systematyczne kształcenie geologów naftowych i dopływ z AGH wykwalifikowanych specjalistów do przemysłu naftowego stanowiły podstawę sukcesów poszukiwawczych. Absolwenci sekcji naftowej byli odkrywcami i współodkrywcami wszystkich polskich złóż ropy naftowej i gazu ziemnego na lądzie i na Morzu Bałtyckim, a także w wielu basenach naftowych świata.

Roman Ney stworzył pod koniec lat osiemdziesiątych i na początku lat dziewięćdziesiątych warunki organizacyjne i finansowe, dzięki którym Instytut i Zakład Surowców Energetycznych przeobraziły się w nowoczesną placówkę badawczą i dydaktyczną z jednym z najnowocześniejszych na świecie laboratoriów geochemii naftowej i ośrodkiem obliczeniowym i interpretacyjnym w zakresie geologii i geofizyki naftowej. Pozwoliło to na przeorientowanie rutynowej koncepcji antyklinalnej teorii poszukiwawczej w nowoczesną metodę geodynamiki naftowej z wymiarowaniem procesów ropotwórczych metodami geochemii naftowej i procesów złożotwórczych, informatycznymi programami zależności migracji od czasu formowania pułapek złożowych

warunków zachowania ich trwałości we współczesnym układzie strukturalnym jednostek tektonicznych.

W latach siedemdziesiątych, w nawiązaniu do teorii tektoniki płyt, przedstawił ze współpracownikami nowe w polskiej geologii poglądy na węglaną budowę Karpat i roli w niej Pienińskiego Pasa Skałkowego. Wykazał teoretyczne możliwości występowania wód geotermalnych na Podhalu. Dało to podstawę w latach późniejszych do zaprojektowania wierceń i stwierdzenia zasobów wód o temperaturach przekraczających 90° C. W efekcie powstał na Podhalu pierwszy w Polsce zakład ciepłowniczy oparty na energii podziemnych wód geotermalnych.

W latach późniejszych w Instytucie Geofizyki Stosowanej i Geologii Naftowej AGH inspirował rozwój nowych kierunków badawczych, w tym kompleksowych metod interpretacji struktur węglbnych. Inicjował badania integrujące metody geologiczne i geofizyczne, co pozwoliło na znacznie wierniejszą rekonstrukcję historii geologicznej basenów sedymentacyjno-strukturalnych i w rezultacie miało wpływ na efektywność poszukiwań surowcowych. Wyrazem nowego kierunku były publikacje, które wniosły nowe spojrzenie na budowę geologiczną Polski.

W drugiej połowie lat siedemdziesiątych Roman Ney współpracował ze specjalistami z zakresu magnetyki i grawimetrii. Prowadził wspólne badania i interpretacje oraz ustalał związki pomiędzy anomaliami grawimetrycznymi a miąższością skorupy ziemskiej wzdłuż VII profilu międzynarodowego. Rezultaty ich obserwacji i interpretacji weszły do historii światowych badań geofizycznych.

Interdyscyplinarny kierunek badawczy kontynuował Roman Ney na obszarze Lubelszczyzny. Badania dotyczyły naftowej problematyki poszukiwawczej i perspektyw rozwoju bazy surowcowej węgla kamiennego.

Profesor zainicjował w latach osiemdziesiątych wraz z prof. Julianem Sokołowskim, absolwentem AGH, badania nad występowaniem w Polsce energii geotermalnej. Utworzył wówczas Zakład Geotermii w Instytucie Surowców Energetycznych AGH, kierowany przez prof. W. Góreckiego, który rozwijał badania nad prawidłowościami występowania wód geotermalnych w basenach sedymentacyjnych Polski. Profesor był liderem i współautorem projektów wykorzystania wód i energii geotermalnej dla celów ciepłowniczych, rolniczych, ogrodniczych, technologicznych, balneologicznych i rekreacyjnych. Inicjator budowy pilotowo-doświadczalnych Zakładów Geotermalnych na Niżu Polskim i w Niece Podhalańskiej.

Od 1976 roku rozwijał badania nad optymalizacją wykorzystania złóż węgla. Wyniki tych badań pozwoliły na usystematyzowanie gospodarki zasobami w górnictwie węglowym. Opracował cały szereg ekspertyz i opinii, które miały wpływ na kształt restrukturyzacji sektora paliwowo-energetycznego w Polsce.

Prof. Roman Ney opracował podstawy teoretyczne i stworzył szkołę naukową z zakresu optymalizacji gospodarki surowcami mineralnymi. Był inicjatorem powołania Komitetu Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN i kwartalnika „Gospodarka Surowcami Mineralnymi i Energią”. Stworzył także Centrum Podstawowych Problemów Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, aktualnie przekształcone w Instytut. Był autorem fundamentalnych prac związanych z restrukturyzacją kompleksu paliwowo-energetycznego i dostosowania go do systemu rynkowego oraz konkurencyjności na rynku krajowym i rynkach zagranicznych.

W publikacjach zwracał szczególną uwagę na anachroniczną w Polsce strukturę energii pierwotnej w stosunku do krajów rozwiniętych, co powoduje duże zanieczyszczenie środowiska, większą energochłonność PKB i relatywnie niższy komfort życia mieszkańców w stosunku do państw uprzemysłowionych.

Podkreślał potrzebę weryfikacji „Założeń polityki energetycznej Polski do 2020 roku”. Przedstawiał koncepcję, w której zapotrzebowanie na energię pierwotną i jej strukturę powinno być optymalizowane czynnikami ekonomicznymi, wymaganiami ochrony środowiska i pełnym zachowaniem bezpieczeństwa energetycznego. Od wielu lat postulował dywersyfikację dostaw surowców energetycznych do Polski, a szczególnie gazu ziemnego. Tradycją kierunku naftowego oraz innych kierunków rozwijanych przez prof. Romana Neyę, związanych z energetyką geotermalną, gospodarką surowcami mineralnymi i energią oraz polityką energetyczną było prowadzenie przez Profesora równoległe zajęć dydaktycznych z pracami badawczymi o rozległej tematyce, co umożliwiło przybliżenie studentom aktualnej wiedzy.

Rektor Akademii Górniczo-Hutniczej w latach 1972–1975 i 1979–1981 oraz Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania – 2004–2009.

Prof. Roman Ney w 1989 roku został powołany na członka czynnego PAU. Członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk. Otrzymał wiele wyróżnień, odznaczeń i nagród. Wymieńmy tylko niektóre z nich: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, francuskie odznaczenie państwowe za wybitne osiągnięcia naukowe – Order Palm Akademickich. W 1988 roku został uhonorowany tytułem doktora honoris causa Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie. W 2005 roku Akademia Górniczo-Hutnicza przyznała prof. Romanowi Neyowi tytuł doktora honoris causa za wybitne osiągnięcia w dziedzinie geologii naftowej i geotermii, stworzenie podstaw teoretycznych i szkoły w zakresie gospodarki surowcami mineralnymi i energią oraz wielkie zasługi dla rozwoju macierzystej Alma Mater.

Na szczególne podkreślenie zasługuje umiejętność prof. Romana Neyę stwarzania właściwej atmosfery pracy, partnerskiego stosunku do współpracowników i studentów. Był to ważny element procesu dydaktycznego

realizowanego przez Profesora i jego współpracowników. Stwarzał atmosferę otwartości, życzliwości i partnerstwa, co wyzwalało w studentach kreatywność, rzetelność i optymizm, niezbędny w ich życiu zawodowym. Był otwarty na nowe pomysły, koncepcje i idee. Był mu obcy dogmatyzm i uprzedzenie do ludzi. Taką filozofię nauczania kreował prof. Roman Ney. Był to niewątpliwie jeden z elementów sukcesów jego wychowanków, absolwentów Akademii Górniczo-Hutniczej, w odkrywaniu i dokumentowaniu złóż węglowodorów, jak i powodzenia w innych kierunkach działalności zawodowej.

Drogi Profesorze!

Pożegnali Cię na drodze do niebiańskiej podróży Twój przyjaciele, wychowankowie, współpracownicy i studenci. Na zawsze zostaniesz w naszej pamięci i w naszych sercach. Żegnaj!

Wojciech Górecki

Stefan Wierzbowski

9 II 1926–3 XI 2020

Lekarz weterynarii, wybitny specjalista z zakresu rozrodu zwierząt gospodarskich, a szczególnie metody sztucznego unasieniania, andrologii i kriobiologii nasienia. Promował rozwój wiedzy w ścisłym związku z praktyką.

Urodził się w Żywcu 9 lutego 1926 r. Był piątym, najmłodszym i późnym dzieckiem. Jego ojciec, z zawodu inżynier, pracował w Zarządzie Wodnym w Żywcu. Stefan do 1939 r. ukończył Szkołę Podstawową i pierwszą klasę Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Żywcu. Po wybuchu II wojny światowej Żywiec został wcielony do państwa niemieckiego. Rodziców przesiedlono, dwie zamężne siostry były już dawno poza domem, bracia w wojsku, a 14-letni Stefan został skierowany do pracy jako robotnik leśny w firmie „Herrschaft Saybusch” w Czernichowie. Mieszkał w leśniczówce oddalonej o około 15 km od Żywca. W 1943 r. przeniesiono go bliżej Żywca, do Sporysza, co umożliwiło mu uczęszczanie na kursy tajnego nauczania w Żywcu. W ten sposób przyswajał sobie program drugiej i trzeciej klasy gimnazjum. Po wojnie, w połowie kwietnia w 1945 r., rozpoczął naukę w gimnazjum. Jednak do matury w wyznaczonym terminie nie przystąpił, gdyż w maju 1946 r. został aresztowany przez UB i przetrzymywany w więzieniu przez około 2 miesiące. Bezpośrednio po wyjściu z więzienia zgłosił się do szkoły, a ówczesny dyrektor Bronisław Nowak (były więzień obozu Auschwitz) „od ręki” powołał dla niego specjalną komisję maturalną, w skład której weszli profesorowie przedmiotów obowiązujących na maturze. W tak nietypowy sposób, w gabinecie dyrektora, zdawał egzamin dojrzałości.

Studia weterynaryjne wybrał przypadkowo, rozważał również medycynę: „Nie czułem powołania do leczenia ani ludzi, ani zwierząt”. We wrześniu 1946 r. próbował dostać się na medycynę, ale się nie udało. Dostał się na weterynarię Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Już na pierwszym roku

zarzucił myśl o przeniesieniu się na medycynę. Po latach stwierdził: „nigdy tego nie żałowałem”. Studia ukończył w grudniu 1951 r.

Pracę zawodową rozpoczął pod kierunkiem prof. Władysława Bielańskiego w Instytucie Zootechniki w Balicach k. Krakowa. Ten wybór nie był przypadkowy, okazało się, że jego ojciec studiował inżynierię wodną na Politechnice Lwowskiej razem z ojcem prof. Władysława Bielańskiego i obaj uznali, że „najlepiej jak Stefek zacznie pracę u Władka”. W Instytucie Zootechniki w Balicach pracował nieprzerwanie od 1 stycznia 1952 r. do czasu przejścia na emeryturę 31 grudnia 1996 r. W latach 1957–1961 był równocześnie zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Zoohigieny Wyższej Szkoły Rolniczej (WSR) w Krakowie. Był pierwszym asystentem i doktorem prof. Władysława Bielańskiego.

W 1957 r. obronił pracę doktorską na WSR w Krakowie. W 1972 – uzyskał tytuł doktora habilitowanego na macierzystym Wydziale Medycyny Weterynaryjnej we Wrocławiu. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1972 r., a profesora zwyczajnego w 1978.

W latach 1958–1959 odbył półroczny staż naukowy u prof. Nilsa Lagerlöfa, kierownika Katedry i Kliniki Ambulatoryjnej Królewskiej Wyższej Szkoły Weterynaryjnej w Sztokholmie, współtwórcy andrologii – nauki zajmującej się problemami płodności samców zwierząt i płodności męskiej ludzi. Prof. Lagerlöf został mile zaskoczony przez przybysza z Polski dobrą znajomością języka szwedzkiego. Po latach prof. Wierzbowski z humorem wspominał swoje staranne przygotowanie do wyjazdu i naukę języka szwedzkiego. Po przyjeździe do Szwecji zdziwił się, że w tym kraju wszyscy posługują się językiem angielskim.

Częste wyjazdy zagraniczne wykorzystywał do poszerzenia swej wiedzy z dziedziny rozrodu i sztucznego unasienniania zwierząt oraz nawiązywania nowych kontaktów naukowych. W 1959 r. odbył specjalistyczne staże naukowe w Kopenhadze i Oslo, w 1961 – w Akademii Weterynaryjnej w Moskwie i Instytucie Weterynarii w Charkowie, a w 1966 – w Instytucie Maxa Plancka w Mariensee. W 1988 r. pracował jako „visiting professor” w Klinice Rozrodu Zwierząt Uniwersytetu w Monachium.

Prof. Stefan Wierzbowski był współtwórcą i wieloletnim kierownikiem (1968–1992) Zakładu Fizjologii Rozrodu Zwierząt (obecnie Zakład Biotechnologii Rozrodu i Kriokonserwacji) IZ w Balicach. Była to pierwsza placówka naukowa w Polsce nastawiona wyłącznie na badania z zakresu fizjologii rozrodu zwierząt. Zakład od początku miał aplikacyjny profil badań. Prof. Wierzbowski w znaczny sposób przyczynił się do jego rozwoju i umocnienia pozycji naukowej zarówno w kraju, jak i za granicą.

Z jego inicjatywy utworzono w 1965 r. w IZ w Balicach jeden z pierwszych w Europie Centralnych Banków Nasienia, którego celem było gromadzenie

nasienia wybitnych buhajów. Zamrożone nasienie może być bowiem przechowywane przez czas nieograniczony, a to pozwala na sprawdzanie zdolności przekazywania cech potomstwu, na używanie w hodowli samców o sprawdzonej wartości oraz zachowanie materiału genetycznego wymierających ras. Znacznie przyczynił się do rozwoju sztucznego unasieniania i do przyspieszenia postępu w hodowli bydła w Polsce, a także do zlikwidowania chorób wenerycznych, takich jak brucelloza, mętlik płodowy, rzęsistek bydlęcy. Wkład w rozwój inseminacji oraz hodowli został dostrzeżony przez Ministerstwo Rolnictwa i Stefan Wierzbowski wraz z Władysławem Bielańskim i Lechem Jaśkowskim otrzymali w 1978 r. Nagrodę Ministra Rolnictwa I stopnia.

W pracy badawczej prof. Wierzbowski interesował się prawie wszystkim, co wiązało się z rozrodem zwierząt, mając jednak zawsze na uwadze praktyczne znaczenie obieranego kierunku. Był autorem lub współautorem około 280 publikacji, spośród których 65 opublikował w czasopismach zagranicznych w języku angielskim i niemieckim. Zajmował się badaniami zachowania płciowego i wydolności płciowej samców dużych zwierząt gospodarskich. Wyniki tych badań weszły na stałe do literatury światowej, a także znalazły praktyczne zastosowanie w ocenie przydatności rozplodowej samców. Jest współredaktorem trzykrotnie wydawanego (1962, 1969 i 1975) w Londynie pod redakcją W. S. E. Hafeza podręcznika *The Behaviour of Domestic Animals* oraz współautorem obszernego rozdziału „Behaviour of Horses”, zamieszczonego w tym podręczniku. Pod jego redakcją ukazało się zbiorowe dzieło *Andrologia*, wydane w 1972 i 1999 r. Jest samodzielnym autorem 4 rozdziałów w tym podręczniku. Jest również współautorem bardzo przystępnie napisanych książek *Rozród koni* (1998, 2004) i *Rozród bydła* (2007).

Wychował kilka pokoleń pracowników nauki. Pod jego kierunkiem napisano 17 prac magisterskich, wypromował 11 doktorów, z których 5 uzyskało stopień doktora habilitowanego, a 3 tytuł naukowy profesora

Brał udział w wielu w kursach i szkoleniach, których celem było wprowadzenie do praktyki nowych metod, stosowanych w rozrodzie zwierząt. W sezonie 1953 prowadził w Okocimiu koło Brzeska jedną z pierwszych w Polsce stacji sztucznego unasieniania koni.

W 1966 r. został zaproszony przez władze federalne Szwajcarii do pracy w stadninie koni w Avenches w zachodniej części kraju, gdzie zorganizował inseminację klaczy na wzór stacji działających w Polsce, z tą różnicą, że przeszkoleni przez niego lekarze weterynarii dojeżdżali do klaczy na wezwanie właścicieli. Po trzydziestu latach, w 1997 r., w Avenches była już stacja rozbudowana do tego stopnia, że obsługiwała około 70% krajowego pogłowia.

Prof. Wierzbowski jako wysokiej klasy specjalista od spraw rozrodu i hodowli, dobry organizator, znający języki: niemiecki, angielski, francuski,

rosyjski, a także szwedzki, pracował przez kilka lat jako ekspert FAO, najpierw na Cyprze (Nikozyja, 1971–1973), następnie w Pakistanie (Lahore, 1978–1979), później w Libanie (Bejrut, 1982).

Przez wszystkie lata pracy utrzymywał ściśle kontakty ze stadninami koni i zakładami unasienniania. Szczególnie upodobał sobie Stację Hodowli i Unasienniania Zwierząt (SHiUZ) w Karczowie koło Opola, w której najpierw w 1964 r. rozpoczęto wdrażanie do praktyki metody konserwacji nasienia buhajów w ampułkach zamrażanych w suchym lodzie (-79°C), a od 1966 r. w kulkach w ciekłym azocie (-196°C) i od 1974 r. w słomkach. Często odwiedzał również SHiUZ w Krasnem, gdzie dyrektorem był jego wychowanek mgr Stanisław Draus, a później jego doktorant dr wet. Jarosław Jędraszczyk. To m.in. dzięki niemu stacja ta przeszła wiele istotnych zmian organizacyjnych, uzyskując w 1997 r. jako pierwsza krajowa jednostka produkująca nasienie buhajów licencję Unii Europejskiej.

Od początku swej pracy prof. Stefan Wierzbowski przejawiał bardzo dużą aktywność w zakresie organizacji nauki. Był wybierany do rad naukowych: Centrum Agrotechnologii i Weterynarii PAN, Instytutu Fizjologii i Żywienia PAN (1982–1990), Zakładu Badania Ssaków PAN (1986–1989), Instytutu Zootechniki (1966–1991), Instytutu Weterynarii (1960–1963).

W 1976 r. pełnił zaszczytną i odpowiedzialną funkcję sekretarza generalnego VIII Międzynarodowego Kongresu Rozrodu Zwierząt, który odbył się w Krakowie. Uczestniczyło w nim ponad 1100 osób prawie z całego świata.

Należał do wielu krajowych i zagranicznych towarzystw naukowych, a także był członkiem kolegiów redakcyjnych wielu czasopism krajowych i zagranicznych. Od 1995 r. członek korespondent, a od 2018 członek czynny PAU. Przez trzy kolejne kadencje z wyboru był przewodniczącym Komisji Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU. W tym czasie z jego inicjatywy Komisja zorganizowała wiele sympozjów i konferencji naukowych. Pod jego redakcją ukazało się 6 zeszytów Prac Komisji Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych.

Członek: Executive Committee of the International Congresses of Animal Reproduction (1972–1988), Society for the Study of Fertility, Cambridge (1970–1980), International Embryo Transfer Society (1982–1988), Komitetu Biologii Rozrodu Zwierząt Użytkowych PAN (zastępca przewodniczącego 1982–1990), Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych, Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego.

Członek zespołu redakcyjnego „Animal Science Reproduction” oraz „Reproduction in Domestic Animals”. W latach 1981–1989 koordynator programu CPBOOS.06.3.

W uznaniu osiągnięć naukowych został wyróżniony wieloma nagrodami i odznaczeniami. Najważniejsze to: Srebrny Krzyż Zasługi (1968), Krzyż

Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1975), Medal im. Michała Oczapowskiego (2016), odznaka Zasłużony Pracownik Rolnictwa, Medal Instytutu Agronomicznego w Marymoncie. Bardzo wysoko cenił sobie wyróżnienie Zasłużony dla Ziemi Balickiej.

W wolnej chwili chętnie czytał kryminały i to niemal wyłącznie w oryginale. Po przejściu na emeryturę pierwszą wydaną pozycją była powieść sensacyjna *Chwył*, napisana pod pseudonimem Ted Buster.

Pasją Wierzbowskiego było myślistwo, które znał z domu. Polował m.in. jego ojciec Ludwik. Po zamieszkaniu w Krakowie zaczął polować w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku, wspólnie ze znanymi fotografikami – swoim szwagrem Wojciechem Plewińskim i Włodzimierzem Puchalskim, jako członek Koła Łowieckiego „Jarząbek”. W dniu 8 lutego 2002 r. zorganizował w ramach Komisji Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU sympozjum poświęcone przyszłości zwierząt dziko żyjących w Polsce. Podczas uroczystego otwarcia sympozjum prof. Andrzej Białas, prezes PAU, powtórzył pytanie, które zadała mu jego mała córeczka, kierując je do grona leśników i myśliwych wypełniających aulę PAU przy ul. Sławkowskiej 17 w Krakowie: „Jak myśliwy odróżnia dobrego zajączka od złego”. Jednoznacznej odpowiedzi nie usłyszał, natomiast w licznych referatach i dyskusji wyrażano wielką troskę o egzystencję zwierząt dziko żyjących i o ochronę ojczystej fauny.

Jego największą radością była rodzina. Ożenił się w roku 1960 z Danutą Plewińską, absolwentką Wydziału Rolniczego WSR, która także pracowała u prof. Bielańskiego. Po uzyskaniu stopnia doktora pani Danuta zrezygnowała z pracy zawodowej i zajęła się wychowywaniem dzieci. Mieli dwie córki i syna. Doczekali się dwanaściora wnuków i czworga prawnuków. Oboje z żoną stworzyli szczęśliwą, kochającą się rodzinę i z radością celebrowali spotkania w licznym gronie w swoim gościnnym balickim domu.

W ostatnich 2 latach życia, na skutek kontuzji, prof. Wierzbowski miał problemy z chodzeniem, również żona wymagała opieki. Zmarli oboje w roku 2020 – pani Danuta w czerwcu, a Stefan 5 miesięcy później. Rodzina nie zawiodła. Do ostatnich chwil życia państwo Wierzbowscy byli otoczeni troskliwą opieką najbliższej i dalszej rodziny.

Profesor był niekwestionowanym autorytetem moralnym, cechowała go obowiązkowość i pracowitość. Był postacią wybitną, człowiekiem wymagającym i konsekwentnym w działaniu. Zawsze elegancki, nosił garnitury uszyte na miarę. Do końca zachował sylwetkę wysokiego, szczupłego mężczyzny. Pozostała po nim pustka, którą trudno będzie zappełnić. Został pochowany w Krakowie na Cmentarzu Rakowickim w rodzinnym grobowcu.

Marian Tischner

Zagraniczni

Vojen Ložek **26 VII 1925–15 VIII 2020**

W dniu 15 sierpnia 2020 r. w Motolskim Szpitalu Uniwersyteckim w Pradze zmarł doktor Vojen Ložek, światowej klasy specjalista z zakresu malakologii, a zarazem geolog, zasłużony badacz czwartorzędu. Urodził się 26 lipca 1925 r. w Pradze, gdzie jego ojciec był wybitnym awangardowym architektem, a matka zajmowała się artystycznym malarstwem. Szkołę podstawową i średnią ukończył w rodzinnym mieście, a swoje przyrodnicze zainteresowania realizował jeszcze jako uczeń gimnazjalny.

Bezpośrednio po zakończeniu wojny rozpoczął studia na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Karola. Inspirowany już wcześniej przez znakomitego czeskiego paleontologa, speleologa i archeologa – Jarosława Petrbocka, wybrał jako specjalizacje biologię i geologię. Będąc studentem, notował w terenie dane dotyczące występowania i warunków życia wybranych gatunków ślimaków, publikując zebrane wyniki w jedno- lub dwustronicowych komunikatach. W roku 1948 został zatrudniony w Czechosłowackim Instytucie Geologicznym w Pradze i prowadził badania w zespole zajmującym się utworami czwartorzędowymi. Równocześnie kontynuował swoje obserwacje malakologiczne, a ich wyniki zamieścił w ponad 150 krótkich publikacjach. Ukazały się również jego dwa bardzo znaczące wydawnictwa książkowe: *Měkkýši československého kvarteru* (510 str.) i *Klíč československých měkkýšů* (437 str.), zawierające opisy mięczaków całego kraju. W latach 1953–1956 aktywnie uczestniczył także w opracowaniu krajowej mapy gleb, wzbogacając przy tym swoje materiały malakologiczne. Uzyskał również doktorat (stopień naukowy RNDr), a ponadto w uniwersyteckiej Katedrze Zoologii prowadził zajęcia dydaktyczne i wykłady z przedmiotu ochrona przyrody, utrzymując je następnie przez kolejne 53 lata. W kilkudziesięciu publikacjach opisał także objęte ochroną lub zasługujące na to stanowiska

występowania subfossylnej i współczesnej fauny mięczaków oraz geologiczne odsłonięcia utworów czwartorzędowych.

W roku 1963 Vojen Ložek zmienił miejsce pracy i przeniósł się do nowo utworzonego Instytutu Geologicznego Czechosłowackiej Akademii Nauk (od roku 1993 – Czeskiej Akademii Nauk), pozostając w nim do końca swojej działalności zawodowej. Był przy tym również okresowo zatrudniony w Czeskim Instytucie Ochrony Przyrody. Przez wszystkie kolejne lata jednym z głównych przedmiotów jego pracy naukowej były intensywne badania w zakresie malakologii, zwłaszcza malakofauny czwartorzędu, ze szczególnym uwzględnieniem holocenu i późnego glacjału. Badał i opisywał zarówno poszczególne gatunki, jak też zespoły mięczaków, notował ich wymagania ekologiczne, stosował je do oceny pozycji stratygraficznej oraz warunków depozycji różnych typów osadów czwartorzędowych i sformułował metodyczne podstawy analizy malakologicznej, przyjęte w literaturze światowej. W 1964 r. przedstawił syntetyczne ujęcie tych zagadnień, publikując obszerną monografię zatytułowaną *Quartärmollusken der Tschechoslovakei* (374 str.). W następnych latach kontynuował i rozbudowywał tę tematykę, prezentując ją w setkach artykułów i komunikatów naukowych, wydawanych głównie w języku czeskim oraz niemieckim, a także w innych językach, m.in. po angielsku i po francusku.

Prowadził równocześnie badania geologiczne dotyczące utworów czwartorzędowych, reprezentujących zarówno plejstocen, jak holocen, m.in. takich jak lessy, osady rzek i potoków, martwice i trawertyny, pokrywy stokowe oraz wypełnienia form krasowych. Uwzględniał zarówno ich wykształcenie i zróżnicowanie facjalne, jak też wiek i stratygrafię, interpretował zmiany klimatycznych warunków ich depozycji w trakcie interglacjałów i glacjałów oraz w poszczególnych fazach okresu postglacialnego. Jego opracowania dotyczyły nie tylko obszaru Czechosłowacji, ale także wielu krajów europejskich, m.in. Niemiec, Austrii, Wielkiej Brytanii, Francji, Hiszpanii, Węgier oraz państw Półwyspu Bałkańskiego. Były one przedmiotem bardzo licznych autorskich i współautorskich publikacji, a także referatów prezentowanych na krajowych oraz międzynarodowych posiedzeniach, zjazdach i kongresach. Publikacje te znacząco wzbogacały szczegółową wiedzę o najmłodszym okresie geologicznym.

Dorobek naukowy Vojena Ložka jest bardzo bogaty. Obejmuje on ponad 1300 publikacji, w tym książki, monografie, artykuły i komunikaty, wydane w Czechach, a także w kilku innych krajach. Wyniki jego prac uzyskały wysoką ocenę, zarówno w skali krajowej, jak i światowej. Był członkiem honorowym Philosophical Society of Cambridge, a także aktywnym członkiem Międzynarodowej Unii Badań Czwartorzędu INQUA, uczestnikiem kongresów organizowanych w różnych krajach oraz autorem prezentowanych tam

tekstów. Wyróżniono go Złotym Medalem Albrechta Pencka za zasługi w rozwoju wiedzy o najmłodszym okresie geologicznym oraz Medalem Grzegorza Mendla za publikacje z zakresu nauk biologicznych, otrzymał także Medal Uniwersytetu Karola w Pradze za zasługi dla Wydziału Nauk Przyrodniczych. W czerwcu 1999 r. został wybrany na członka zagranicznego Polskiej Akademii Umiejętności, zapisanego w składzie Wydziału Przyrodniczego. W Polsce jego osiągnięcia były wielokrotnie omawiane i dyskutowane zwłaszcza na zebraniach Komisji Paleogeografii Czwartorzędu PAU i Komitetu Badań Czwartorzędu PAN oraz na sesjach naukowych Stowarzyszenia Malakologów Polskich.

Odszedł wybitny człowiek, badacz o zainteresowaniach dotyczących szerokiego zakresu przyrody ożywionej i przyrody nieożywionej, a także ich ochrony, którego badania i bardzo liczne publikacje w znaczący sposób przyczyniły się do rozwoju malakologii i paleogeografii czwartorzędu. Poznałem go w drugiej połowie ubiegłego stulecia, w trakcie dwóch miesięcznych pobytów w Pradze. Już w czasie pierwszego spotkania wystarczyło nam tylko 20 minut, aby zwracać się do siebie po imieniu, a następnego dnia rozpoczęliśmy wspólne wyjazdy w teren oraz przeglądanie zebranych przez niego materiałów. Pozostanie w mojej pamięci, a także we wspomnieniach swoich kolegów, współpracowników i uczniów jako osoba nad wyraz komunikatywna, otwarta na dyskusje i współdziałanie. Takich ludzi się nie zapomina.

Stefan Witold Alexandrowicz

Wacław Szybalski¹ 9 IX 1921–16 XII 2020

W tym roku przypada setna rocznica urodzin prof. Wacława Szybalskiego, wybitnego polskiego biochemika, którego wkład w rozwój biotechnologii medycznej był olbrzymi, a jego pomysły zaowocowały powstaniem lub były prekursorskie dla wielu technik i odkryć, w tym licznych wyróżnionych Nagrodą Nobla. Osoby znające Profesora, nietuzinkową postać i wybitnego uczonego, miały nadzieję wspólnie świętować stulecie urodzin razem z nim. Niestety, los zdecydował inaczej – prof. Szybalski zmarł 16 grudnia 2020 roku w Stanach Zjednoczonych, w Madison w stanie Wisconsin.

Wacław Szybalski urodził się 9 września 1921 roku we Lwowie. W 1939 ukończył VIII Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego, a następnie, już w trakcie okupacji sowieckiej miasta, podjął studia na Wydziale Chemicznym Politechniki Lwowskiej. Ukończył je w roku 1944, uzyskując tytuł inżyniera chemii. W czasie okupacji niemieckiej Lwowa pracował także w Instytucie Badań nad Tyfusem Plamistym i Wirusami w słynnym zespole prof. Rudolfa Weigla jako kierownik grupy karmicieli wszy. Jak powszechnie wiadomo, wynikiem badań prof. Weigla było stworzenie szczepionki przeciw tyfusowi plamistemu, a praca w jego Instytucie dawała ochronę wielu polskim studentom i naukowcom.

Nie sposób nie wspomnieć także o opracowaniu przez prof. Szybalskiego jeszcze w trakcie jego studiów na Politechnice Lwowskiej metody rozdzielania mieszanin cząsteczek chemicznych za pomocą chromatografii bibułowej.

¹ Wspomnienie oparte w większości na teście autora, który ukazał się we „Wszechświecie”, tom 114, nr 1–3 w roku 2013, pt. *Profesor Wacław Szybalski – prekursor terapii genowej*. Pierwotny tekst wykorzystany za zgodą Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika.

Na to odkrycie wpadł niezależnie od dwóch badaczy brytyjskich – A. Martina i R. Synge’a, którzy za swoje badania otrzymali w roku 1953 Nagrodę Nobla w dziedzinie chemii.

Po wysiedleniu ze Lwowa prof. Szybalski wyjechał z rodziną do Końskich, a potem do Gdańska. W roku 1945 nostryfikował lwowski dyplom na Wydziale Chemii Politechniki Śląskiej, uzyskując tytuł magistra inżyniera chemii. Uczestniczył w organizacji Zakładu Technologii i Fermentacji Żywności na Politechnice Gdańskiej i tam w roku 1949 uzyskał stopień doktora nauk chemicznych pod kierunkiem prof. Ernesta Syma.

W roku 1947 pracował nad genetyką drożdży u prof. Øjvinda Winge w laboratorium Carlsberga w Kopenhadze. Powrócił tam ponownie po uzyskaniu doktoratu, a w roku 1950 wyjechał do USA, gdzie do 1955 roku pracował w Cold Spring Harbor Laboratory (CSHL), a potem, od 1955 do 1960, w Instytucie Mikrobiologii Rutgers University w New Brunswick w zespole laureata Nagrody Nobla, prof. Waksmana. Od roku 1960 był profesorem onkologii w McArdle Laboratorium Uniwersytetu Wisconsin-Madison w USA. Na emeryturę oficjalnie przeszedł w roku 2003, ale nadal prowadził działalność naukową.

Badania prof. Szybalskiego w latach 1950–1955 stworzyły m.in. podstawy wiedzy na temat genetycznej oporności bakterii na leki. Prof. Szybalski był twórcą i propagatorem terapii wielolekowej w leczeniu chorób bakteryjnych, np. gruźlicy. W okresie pracy w CSHL prof. Szybalski działał w słynnej amerykańskiej grupie fagowej, a wśród jego studentów był m.in. James D. Watson, jeden z odkrywców struktury DNA. W tym czasie prof. Szybalski opracował oryginalną metodę fizycznego rozdzielania komplementarnych pasm DNA fagów za pomocą wirowania w gradiencie chlorku lub siarczanu cezu, co umożliwiło dokładną analizę struktury i funkcji DNA, szczególnie mechanizmu kontroli transkrypcji.

Pod koniec lat 50. ubiegłego wieku prof. Szybalski opracował metodę wykrywania mutagenów za pomocą krążków bibułkowych. Zmodyfikowana wersja tej techniki znana jest i powszechnie stosowana jako tzw. test Amesa. W tym okresie zajął się też zagadnieniami, które były katalizatorem wielu badań z zakresu biologii molekularnej i przyczyniły się niewątpliwie do rozwoju nowoczesnych technik terapii medycznych. Mowa tutaj o terapii genowej i wypracowaniu podwalin metody produkcji przeciwciał monoklonalnych.

Na początku lat 60. prof. Wacław Szybalski, pracując wraz z żoną Elisabeth, opracował pożywkę HAT do hodowli komórek. Pożywka ta, zawierająca hipoksantynę, aminopterynę i tymidynę, uniemożliwia rozwój komórek pozbawionych niektórych enzymów. Dzięki temu może być stosowana do

selekcji nowych komórek, powstałych metodą transformacji genetycznej, albo hybryd, powstałych w wyniku fuzji komórek. Pożywka HAT (od pierwszych liter wymienionych wyżej związków) umożliwiła opracowanie metody produkcji przeciwciał monoklonalnych, za którą w roku 1984 przyznana została Nagroda Nobla Georges’owi Koehlerowi i Cesarowi Milstenowi. Ale już w roku 1962 państwo Szybalscy wykorzystali ją do przeprowadzenia doświadczeń, które pokazały możliwość stosowania transferu genów w celach leczniczych. Wyniki tych badań opublikowali w roku 1962 (Szybalska E. H., Szybalski W. 1962. *Genetics of human cell lines. IV. DNA mediated heritable transformation of a biochemical trait*. Proc. Nad. Acad. Sci. 48, 2026–2034). Była to pierwsza publikacja udowadniająca możliwość wprowadzenia genu w postaci oczyszczonego DNA do eukariotycznych, w tym ludzkich komórek. W tym samym czasie prof. Szybalski zaproponował, iż za pomocą terapii genowej możliwe będzie w przyszłości leczenie chorób. Bez przesady można zatem stwierdzić, że badania prof. Szybalskiego położyły podwaliny nie tylko dla niezwykle szerokiego zastosowania tej metody w inżynierii genetycznej, ale przyczyniły się do wykorzystania metod transferu genów w leczeniu chorób. Oprócz terminu „terapia genowa”, użytego po raz pierwszy przez prof. Szybalskiego w roku 1962, był on także twórcą pojęcia „biologia syntetyczna” (*synthetic biology* – 1974), tak obecnie aktywnie rozwijanej dziedziny nauki. Ponadto, w ostatnim trzydziestoleciu XX wieku prof. Szybalski wniósł także istotny wkład w badania nad poznaniem sekwencji genomu ludzkiego (*Human Genome Project*), m.in. dzięki opracowaniu tzw. uniwersalnego enzymu restrykcyjnego, który tnie DNA w wybranym przez badacza miejscu. Badania te poprzedzały tak ważne obecnie techniki edycji genomu, które m.in. stwarzają nadzieję na precyzyjną naprawę mutacji będących przyczyną wielu chorób.

Dorobek prof. Szybalskiego liczy niemal 400 publikacji, które ukazywały się w takich czasopismach, jak „Science”, „Nature”, „Proceedings of the National Academy of Sciences, USA”, „Virology”, „Molecular and General Genetics”. W roku 1976 prof. Szybalski założył czasopismo „Gene”, którego redaktorem był przez 20 lat, był członkiem redakcji kilku prestiżowych czasopism naukowych, m.in. „Molecular Pharmacology”, „Journal of Virology” i „Cancer Research”. W latach 1975–1977, po słynnej konferencji w Asilomar w Kalifornii, podczas której naukowcy zastanawiali się nad możliwościami i konsekwencjami rodzącej się właśnie inżynierii genetycznej, był członkiem NIH Advisory Committee on the Recombinant DNA Molecule Program.

Prof. Szybalski przez całe swoje aktywne życie zawodowe za granicą utrzymywał bliski kontakt z Polską. W jego laboratorium pracowało kilkudziesięciu badaczy z kraju, którzy następnie przenosili uzyskaną wiedzę

i umiejętności do swoich zespołów. Wśród jego wieloletnich współpracowników była prof. Anna Podhajska, organizatorka pierwszego w Polsce Wydziału Biotechnologii na Uniwersytecie Gdańskim i Gdańskiej Akademii Medycznej. Prof. Szybalski od roku 1995 był wykładowcą szkół letnich, organizowanych dla studentów nie tylko tego wydziału.

O uznaniu zasług prof. Szybalskiego dla rozwoju polskiej biologii molekularnej i biotechnologii świadczy liczba wyróżnień, które otrzymał od polskich instytucji. Prof. Szybalski był doktorem honoris causa Politechniki Gdańskiej (w roku 2001), Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (w roku 2000), Uniwersytetu Gdańskiego (w roku 1989) i Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (w roku 1980), a 28 września 2012 roku otrzymał ten tytuł od Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od roku 1995 był członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Nauk, a 29 września 2012 roku w Krakowie, podczas uroczystej konferencji poświęconej historii terapii genowej, został członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Umiejętności. W roku 2004 otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Zasługi RP, a w dniu 3 maja 2011 roku Prezydent RP Bronisław Komorowski wręczył prof. Szybalskiemu Krzyż Wielki z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski „w uznaniu wybitnych osiągnięć w pracy naukowo-badawczej w dziedzinie biotechnologii i genetyki, za działalność dydaktyczną”. W roku 1977 prof. Szybalski został laureatem nagrody w dziedzinie biologii Fundacji Alfreda Jurzykowskiego w Nowym Jorku, otrzymał także liczne wyróżnienia zagraniczne, m.in. w roku 1970 nagrodę Karl-August-Forester Niemieckiej Akademii Nauki i Literatury, nagrodę Hilla Dale – najwyższe odznaczenie Uniwersytetu Wisconsin w roku 1994 oraz w roku 1995 złoty medal Grzegorza Mendla, przyznawany przez Akademię Nauk Republiki Czeskiej.

Prof. Szybalski był filantropem, wspierającym liczne inicjatywy studenckie i naukowe w Stanach Zjednoczonych i w Polsce, fundując m.in. nazwany jego imieniem aneks w Carnegie Library w Cold Spring Harbor Laboratory. Był założycielem fundacji noszącej jego imię – <http://fpws.pl/pl/strona-glowna>, wspierającej w szczególności badania młodych polskich biotechnologów. Nakładem fundacji w roku 2018 ukazała się książka Jarosława Abramowa-Newerlego *Profesor Waclaw Szybalski o Lwowie, genach, istocie życia i noblistach*, a w roku 2020 jej angielskie tłumaczenie.

Prof. Szybalski był gorącym orędownikiem biotechnologii, jej obrońcą przed przekonaniami dostrzegającymi w modyfikacjach genetycznych nie dobro dla człowieka, ale zagrożenie. Takie pozbawione podstaw obawy są po wielokroć większym, bo rzeczywistym zagrożeniem, niż wady przypisywane organizmom genetycznie zmodyfikowanym. Organizmowi, które, jak przypominam sobie z naszych spotkań, Profesor proponował nazywać organizmami ulepszonymi. Ulepszonymi... Warto o tym pamiętać.

Na praktyczne efekty badań naukowych czasem trzeba czekać bardzo długo. Niemniej już teraz, w przypadku niektórych ciężkich chorób, terapia genowa pozwala zmienić przeznaczenie, odwrócić wyrok losu, pokazuje potęgę nauki i dobro, jakie nauka czyni. To dziedzictwo prof. Szybalskiego pozostanie z nami na zawsze.

Józef Dulak

WYDZIAŁ V

Zagraniczni

Helmut F. Sinzinger 6 V 1948–21 II 2020

Helmut F. Sinzinger urodził się 6 maja 1948 roku w Wiedniu. Studiował medycynę na Uniwersytecie Wiedeńskim, tam również się doktoryzował i habilitował. Był profesorem medycyny nuklearnej Uniwersytetu Wiedeńskiego.

Na członka zagranicznego Wydziału Lekarskiego PAU został wybrany 26 czerwca 1993 roku.

Prof. Helmut F. Sinzinger należał do grona wybitnych uczonych austriackich, a jego osiągnięcia związane były zarówno z badaniami doświadczalnymi, jak i klinicznymi nad miażdżycą u ludzi. Dotyczyły one głównie wpływu prostanoidów na czynność receptorów komórek jednojądrzastych, płytek krwi i komórek śródbłonna dla różnych podtypów lipoprotein. Jako pierwszy wykazał *in vivo* korzystny wpływ prostacykliny na zmniejszenie właściwości zakrzepotwórczych sztucznych zastawek serca i naczyń krwionośnych. Jego zainteresowanie prostaglandyną E1 w leczeniu kardiomiopatii oraz chorób obwodowych naczyń krwionośnych przyczyniło się do ustalenia pozycji PGE1 jako leku w kardiologii.

Był członkiem honorowym wielu międzynarodowych organizacji, m.in. Polskiego i Węgierskiego Towarzystwa Badań nad Miażdżycą, prezydentem Society for Thrombosis and Haemorrhagic Disorders, prezesem Towarzystwa Lekarzy w Wiedniu. Należał do komitetów redakcyjnych wielu czołowych międzynarodowych czasopism naukowych, m.in. Wiener Klinische Wochenschrift, Coagulation, Eicosanoids, Nuclear Medicine Research.

W jego laboratorium pracowali i szkolili się Polacy, a prof. Sinzinger gościł kilkakrotnie w Polsce jako *visiting professor* oraz jako uczestnik krajowych i międzynarodowych kongresów i sympozjów.

Zmarł 21 lutego 2020 w Wiedniu.

Kalina Kawecka-Jaszcz

Horst Kleinkauf

13 XI 1930–3 V 2020

Profesor Horst Kleinkauf, urodzony 13 listopada 1930 roku w Goslar, był założycielem i dyrektorem Instytutu Biochemii i Biologii Molekularnej Uniwersytetu Technicznego w Berlinie. Został wybrany na członka zagranicznego Wydziału Lekarskiego PAU w 1992 roku.

Prof. Kleinkauf był wielkim autorytetem w zakresie biosyntezy aktywnych peptydów, zachodzącej poza systemem translacyjnym w rybosomach. Odkrył nową drogę syntezy różnych czynników biologicznych, takich jak antybiotyki, fungicydy, insektycydy, substancje immunosupresyjne oraz związki jonoforowe. Wyjaśnił dogłębnie mechanizm tych procesów, wyizolował szereg kompleksów multienzymatycznych i opisał ich strukturę. Jego badania wpłynęły na rozwój przemysłu antybiotyków III i IV generacji oraz innych związków chemicznych, uczestniczących w zwalczaniu drogą biologiczną licznych szczepów bakterii, wirusów i innych szkodników roślin i zwierząt.

Prof. Kleinkauf został wyróżniony i odznaczony przez wiele instytucji naukowych; był honorowym członkiem Amerykańskiego Towarzystwa Mikrobiologii, Niemieckiej Akademii Nauk Leopoldina i szeregu innych, a także sekretarzem generalnym międzynarodowej Unii Biochemii i Biologii Molekularnej.

Prof. Kleinkauf utrzymywał liczne kontakty z Polską, głównie przez Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Instytut Biochemii Lekarskiej AM w Krakowie i przez Centralne Laboratorium Surowic i Szczepionek. Udostępniał nowe technologie dla wprowadzania do produkcji stosownych antybiotyków i innych czynników.

Zmarł 3 maja 2020 roku w Berlinie.

Kalina Kawecka-Jaszcz

François Chapeville **2 I 1924–30 XI 2020**

Profesor François Chapeville urodził się 2 stycznia 1924 roku w Godowej na Rzeszowszczyźnie jako Franciszek Chrapkiewicz. Był członkiem ruchu oporu w czasie okupacji i po ucieczce do Francji zmienił nazwisko ze względów bezpieczeństwa. W Paryżu ukończył weterynarię i studia w dziedzinie biochemii i biologii molekularnej na Uniwersytecie Paryskim. Był dyrektorem Instytutu Jacques Monod C.N.R.S. i profesorem Sorbony.

Światową sławę przyniosły mu osiągnięcia w zakresie wyjaśniania mechanizmu biosyntezy białka, odkrycie enzymu peptydylo-tRNA hydrolazy i tRNA – nukleotydylotransferazy, badania struktury i mechanizmu działania DNA oraz molekularnego mechanizmu rozwoju embrionalnego ssaków.

Prof. Chapeville otrzymał szereg honorowych odznaczeń we Francji, m.in. Krzyż Legii Honorowej, w Polsce – Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, był doktorem h.c. Akademii Medycznej w Krakowie i Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz członkiem PAN. Został wybrany na członka zagranicznego Wydziału Lekarskiego PAU w 1991 roku. Oddał wielkie zasługi w zakresie szkolenia młodych pracowników nauki z Polski, którzy uzyskali stypendia francuskich instytucji naukowych. Od 1989 roku regularnie odwiedzał Podkarpacie i założył Towarzystwo na rzecz Rehabilitacji Zdrowotnej w Strzyżowie.

Zmarł 30 listopada 2020 roku w Paryżu.

Kalina Kawecka-Jaszc

WYDZIAŁ VI

Krajowi

Krzysztof Penderecki **23 XI 1933–29 III 2020**

Krzysztof Penderecki urodził 23 listopada 1933 w Dębicy w rodzinie wielokulturowej o korzeniach polskich, niemieckich i ormiańskich. Od 1951 roku związany był z Krakowem. Studiował kompozycję w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Krakowie (obecnie Akademia Muzyczna w Krakowie) pod kierunkiem Franciszka Skołyszewskiego, a następnie Artura Maławskiego i Stanisława Wiechowicza. W początkach swojej drogi muzycznej poszukiwał inspiracji w twórczości klasyków XX wieku (Bartóka, Strawińskiego) i kierunkach, stylach oraz technikach kompozytorskich awangardy Europy Zachodniej (serializmie, punktualizmie, aleatoryzmie i nowej brzmieniowości). Po uzyskaniu dyplomu podjął pracę nauczyciela akademickiego na macierzystej uczelni.

Rozgłos przyniósł mu spektakularny debiut kompozytorski – premierowe wykonanie utworów *Strofy*, *Emanacje* oraz *Psalmy Dawida* podczas II Ogólnopolskiego Konkursu dla Młodych Kompozytorów ZKP, gdzie otrzymał trzy pierwsze nagrody. Potężnym echem, zwłaszcza w kręgu zachodnio-niemieckim, odbiło się jego wykonanie *Strof* na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”.

Od początku lat 60. stał się już liderem polskiej awangardy muzycznej i jej najbardziej rozpoznawalną w świecie ikoną. Zachwyt budziły jego eksperymenty z brzmieniem instrumentów i głosów ludzkich. Powstałe w tym okresie *Tren Ofiarom Hiroshimy*, *Anaklasis*, *Fonogrammi*, *Wymiary czasu i ciszy*, *De natura sonoris* stały się początkiem nowego stylu, kojarzonego przez krytykę zagraniczną z Polską Szkołą Kompozytorską, a w kraju określonego mianem sonoryzmu. Interesowały się Pendereckim i jego muzyką wybitne osobistości świata muzyki – zamawiano kolejne kompozycje i wykonywano

je za granicą. Doceniano nowatorstwo i pomysłowość. Utrwalił tym samym swój wizerunek twórcy nowoczesnego.

Na przełomie lat 50. i 60. związany był ze Studium Eksperymentalnym Polskiego Radia w Warszawie. W tym czasie powstała również muzyka do kilkunastu filmów animowanych, dokumentalnych i fabularnych, teatrów lalkowych oraz teatru dramatycznego.

Przełomowym utworem w twórczości Krzysztofa Pendereckiego stała się *Pasja według świętego Łukasza*, której pierwsze wykonanie (30 marca 1966 roku) stało się światowym wydarzeniem artystycznym. Zapisał się w historii jako pierwszy twórca „bloku wschodniego”, który odważył się podjąć tematykę sakralną. W 1966 roku otrzymał za *Pasję* nagrodę Grosser Kunstpreis des Landes Nordrhein-Westfalen. A prawykonanie *Diabłów z Loudun* – pierwszej opery kompozytora – 20 czerwca 1969 roku w Operze w Hamburgu, która dzieło zamówiła, odniosło niebywały sukces.

W 1971 roku w nowojorskiej siedzibie ONZ odbył się koncert z okazji 25-lecia istnienia tej organizacji, na którym została prawykonana *Kosmogonia* na głosy solowe, chór mieszany i orkiestrę symfoniczną. Na koncercie obecni byli prezydenci, członkowie rodzin królewskich i premierzy wielu krajów. W następnych latach powstały kolejne znakomite utwory, takie jak: *1. Symfonia*, *Canticum Canticorum Salomonis* i *Magnificat*, napisany dla uczczenia 1200-lecia katedry w Salzburgu.

Druga połowa lat 70. przyniosła zmianę w twórczości Krzysztofa Pendereckiego, polegającą na zwrocie ku tradycji późnoromantycznej. Reprezentantami tego stylu są m.in. utwory: *Koncert skrzypcowy* napisany dla skrzypka Isaaca Sterna, *Raj utracony*, *2. Symfonia Wigilijna*, *4. Symfonia Adagio* z 1989 roku, *5. Symfonia Koreańska* oraz *3. Symfonia* (powstająca w latach 1988–1995). Kompozycje z lat 80. ukazują istotny związek artysty z historią kraju. Jednym z nich jest *Te Deum*, dedykowane Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II. Premierowe wykonanie tego utworu miało miejsce w Asyżu latem 1980 roku, a w roku 1981 dzieło było wykonywane w Nowym Jorku, Berlinie, Warszawie i Paryżu. Również w 1980 roku kompozytor rozpoczął pracę nad *Polskim Requiem*, które okazało się jednym z najważniejszych i najdłużej pisanych utworów artysty (26 lat). Z tego okresu pochodzą również utwory takie, jak: *Lacrimosa*, *Agnus Dei*, *Dies irae*, *Recordare*, *Libera me*, *Ciaccona in memoriam Giovanni Paolo II* i inne. Lata 90. – czas syntezy dotychczasowych doświadczeń – przyniosły m.in.: *7. Symfonię Sie-dem bram Jerozolimy* czy *Credo*, którego nagranie dla wytwórni Hänssler otrzymało prestiżową nagrodę AFIM Indie Award. W 1997 roku powstały dwa hymny, napisane dla uczczenia miast – *Hymn do św. Daniła* na 850-lecie Moskwy i *Hymn do św. Wojciecha* z okazji 1000-lecia Gdańska. W dziedzinie kameralistyki powstają: *Kwartet na klarnet i trio smyczkowe* (1993),

II Sonata na skrzypce i fortepian (1999), *Sekstet*, 8. *Symfonia Pieśni przemijania*. XXI wiek przyniósł kolejne wybitne dzieła m.in.: *III Kwartet smyczkowy Kartki z nienapisanego dziennika*, *Kadisz*, *Missa brevis*, *Dies illa*, psalm *Domine quid multiplicati sunt*, *Polonez* na orkiestrę symfoniczną oraz 6. *Symfonia Pieśni chińskie*. Z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości powstały *Polonez* oraz *Fanfara dla Niepodległej*, która zabrzmiała 11 listopada 2018 roku w 11 prestiżowych salach koncertowych na świecie oraz na 11 estradach koncertowych w Polsce.

Ważną częścią twórczości Krzysztofa Pendereckiego był nurt utworów o charakterze koncertującym, komponowanych z myślą o wybitnych instrumentalistach, takich jak Heinz Holliger, Siegfried Palm, Felicja Blumental, Issac Stern, Anne Sophie Mutter czy Zdzisław Piernik i Mścisław Rostropowicz itd. Głęboki humanizm kompozytora i wrażliwość na los ludzki miały swoje odzwierciedlenie w utworach odwołujących się do ważnych wydarzeń w historii świata, takich jak mord w Katyniu, Powstanie Warszawskie, wybór papieża Jana Pawła II, powstanie Solidarności i upadek komunizmu, 1000-lecie chrześcijaństwa w Polsce, 100-lecie wybuchu I wojny światowej, a także utwory napisane z okazji znaczących jubileuszów. Jego imponujący dorobek to ponad 160 utworów zróżnicowanych w zakresie obsady, rozmiarów, technik kompozytorskich, gatunków i form: ponad 20 utworów kameralnych, 18 kompozycji solowych, 25 utworów koncertujących, 27 dzieł orkiestrowych, 8 symfonii, 21 pieśni i utworów choralnych, 27 dzieł kantatowo-oratoryjnych i 4 opery, a ponadto 120 kompozycji do filmów animowanych, teatrów lalkowych, teatru dramatycznego, teatru telewizji i filmów fabularnych oraz dokumentalnych. Jako dyrygent zadebiutował w 1971 roku w Donaueschingen, a o jego randze jako kompozytora świadczą koncerty grane pod jego batutą przez orkiestry takie, jak: Berliner Philharmoniker, Boston Symphony Orchestra, China National Symphony Orchestra, Cincinnati Symphony Orchestra, Israel Philharmonic Orchestra, Jerusalem Symphony Orchestra, Kölner Rundfunk-Sinfonie Orchester, London Philharmonic Orchestra, Los Angeles Philharmonic Orchestra, Münchner Philharmoniker, New York Philharmonic, Orchestre National de France, ORF Radio Symphonie Orchester Wien, Südwestfunk-Orchester Baden-Baden, Wiener Philharmoniker, Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia w Katowicach, Filharmonia Narodowa w Warszawie, Orkiestra Filharmonii Krakowskiej czy Sinfonia Varsovia. Krzysztof Penderecki jest honorowym patronem konkursów i festiwali oraz innych wydarzeń artystycznych, odbywających się na całym świecie, m.in.: Krzysztof Penderecki Festival in Armenia w Erywaniu, Międzynarodowy Festiwal im. Krzysztofa Pendereckiego – poziom 320 w Zabrze, Konkurs Kompozytorski im. Krzysztofa Pendereckiego, odbywający się w ramach Międzynarodowego Festiwalu

Muzycznego SOPOT CLASSIC, Certamen Compositorum Internationale ARBORETUM – Międzynarodowy Konkurs Kompozytorski im. Krzysztofa Pendereckiego w Radomiu.

To, co – poza muzyką – jest mi szczególnie bliskie w całej bytności Maestra, to powstałe z jego inicjatywy Europejskie Centrum Muzyki – międzynarodowy kampus dedykowany młodym artystom, mieszczący się w ukochanych przez niego Lusławicach wraz z otaczającym je rozległym parkiem – arboretum. Ta przestrzeń, zbudowana na kanwie umiłowania natury i poszukiwania w niej inspiracji, jest miejscem wyjątkowym nie tylko dla przyjeżdżających tam muzyków, ale również dla mnie – artysty rzeźbiarza.

Maestro Penderecki był osobowością największego kalibru – kompozytorem światowej sławy, wybitnym dyrygentem, wspaniałym pedagogiem, profesorem i rektorem Akademii Muzycznej w Krakowie (1972–1987), jedną z najwybitniejszych i najbardziej cenionych postaci w dziedzinie nie tylko muzyki, ale także szeroko pojętej kultury i sztuki. Jego niepowtarzalna, jedyna w swoim rodzaju muzyka od ponad pół wieku zachwyca melomanów na całym świecie. O jego wielkości świadczą liczne odznaczenia krajowe i zagraniczne, powszechnie przyznawane nagrody i tytuły, międzynarodowe festiwale oraz konkursy jego imienia. Jego utwory wykonują wirtuozi i czołowe orkiestry w najsłynniejszych salach koncertowych świata. Został odznaczony doktoratem honoris causa ponad czterdziestu uniwersytetów, był członkiem honorowym najważniejszych akademii artystycznych i naukowych, a także honorowym profesorem wielu prestiżowych uczelni artystycznych.

Był moim najserdeczniejszym przyjacielem, godnym najwyższego podziwu artystą o niebywalej odwadze, bezkompromisowości i prawdziwie wolnej duszy.

W niedzielę nad ranem 29 marca 2020 r. świat obiegła informacja o śmierci Krzysztofa Pendereckiego. Zmarł w rodzinnym domu w Krakowie w wieku 86 lat na skutek ciężkiej choroby, z którą zmagał się od wielu lat. 2 kwietnia w gronie najbliższej rodziny odbyła się msza pogrzebowa, która – z powodu pandemii SARS-Cov-2 – miała charakter zamknięty. Urna z prochami Mistrza została tymczasowo złożona w kościele św. Floriana, gdzie obecnie (marzec 2021 r.) oczekuje na uroczysty pogrzeb, możliwy dopiero po ustaniu pandemii.

Śmiało mogę powiedzieć, że wraz z jego śmiercią skończyła się pewna epoka w muzyce i sztuce w ogóle. Ale duch jego twórczości będzie żyć wiecznie, o czym jestem przekonany.

Źródło biograficzne: <https://penderecki-center.pl/krzysztof-penderecki>

Adam Myjak

Wojciech Mikołaj Zabłocki 6 XII 1930–5 XII 2020

W dniu 5 grudnia 2020 roku, tuż przed 90. urodzinami, odszedł od nas członek Wydziału VI Twórczości Artystycznej profesor Wojciech Zabłocki. Nie było mu dane zbyt długo cieszyć się tym docenianym uznaniem. Urodził się w Warszawie 6 grudnia 1930 roku. Zanim posłyszeliśmy o nim jako znakomitym twórcy architektury, znała go cała Polska z wybitnych osiągnięć sportowych, i to w dziedzinie symbolicznie bardzo „polskiej”, bo w szermierczej szabli. Brał udział i zdobywał trzykrotnie drużynowo olimpijskie medale na olimpiadach w 1952 roku w Helsinkach, w 1956 w Melbourne, w 1960 w Rzymie i w 1964 w Tokio. W 1953 roku był mistrzem świata juniorów, brał z powodzeniem udział w 9 mistrzostwach świata. W rozmowach i wywiadach podkreślał często ważną rolę idei sportu i jego cech jako bazy odpowiedzialności i solidności w pracy twórczej i akademickiej. Z racji jego szermierczych osiągnięć był prezesem i prezesem honorowym Polskiej Akademii Olimpijskiej oraz pięciokrotnie otrzymywał Złoty Medal „Za Wybitne Osiągnięcia Sportowe”.

Studia wyższe odbył na Wydziale Architektury wtedy Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, zakończone dyplomem w 1954 roku. Rok później Zabłocki wstąpił do Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP. Reprezentował później Polskę na światowym forum Międzynarodowej Unii Architektów UIA, oczywiście aktywnie w Grupie Roboczej Architektury Sportu. Od 1964 roku był mężem aktorki Aliny Janowskiej, która zmarła w 2017 roku. Syn Michał jest poetą i reżyserem.

Znajomość środowiska sportowców i przestrzennych potrzeb samego sportu przełał w praktykę projektowania obiektów sportowych. W 1964 roku projektuje i buduje świetną architekturę, podkreśloną poprzez nowatorską konstrukcję wiszącą w kompleksie Sal Gier na warszawskiej AWF na

Bielanach. Zaprojektował Ośrodek Przygotowań Olimpijskich w Warszawie. Później, w 1972, realizuje Centrum Sportu w Koninie, podobne Centrum w Zgorzelcu i halę sportową w Puławach.

Wybitnym i znanym powszechnie osiągnięciem twórczym, realizowanym w latach 1964–1967 wspólnie z Gustawem Zemłą, również członkiem naszego Wydziału VI, była współpraca autorska w dziedzinie architektonicznej przy jednym z najwartościowszych artystycznie i symbolicznie polskich pomników: Powstańców Śląskich w Katowicach, popularnie nazywanym „śląskimi skrzydłami”.

Kilkunastoletni dorobek twórczy i realizacyjny Zabłocki podsumował w sferze naukowej w 1968 roku doktoratem, obronionym na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Jako świadek tej obrony odczytałem wtedy wartość idei pracy naukowej, opartej na twórczych doświadczeniach, w tym również własnych, autorskich. Taki model uważany jest do dzisiaj w środowisku architektów za właściwe naukowo analizowanie twórczości architektonicznej.

Ważnym okresem w budowaniu dorobku twórczego stał się w latach osiemdziesiątych kilkuletni pobyt w Syrii, gdzie Zabłocki zaprojektował i zrealizował m.in. ośrodek sportu w Aleppo, a przede wszystkim w 1987 – ośrodek olimpijski w Latakii, o znakomitej architekturze, uzyskanej poprzez wyrazistą konstrukcję.

Projektując i realizując obiekty sportowe, nie zaniedbuje dalszej aktywności naukowej: w 1981 roku broni na Politechnice Krakowskiej rozprawy habilitacyjnej. Od 1962 roku pisze liczne książki, poświęcone zarówno problematyce sportu, poznawaniu dzięki niemu świata, jak i samej architekturze, szczególnie obiektów sportu. Bardzo dobrze rysując, ilustruje część z nich własnymi zapisami graficznymi. W latach 1982–1985 prezentuje swoje prace malarskie i rysunkowe na wystawach w Warszawie, Damaszku i Aleppo.

W 1995 roku otrzymuje Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, a w 1998 – Krzyż Komandorski. W 2017 przyznano mu najwyższe wyróżnienie w środowisku architektów: Honorową Nagrodę SARP. W opinii członków Kapituły przyznającej tę nagrodę pojawia się zapis: „Jego realizacje stanowią świadectwo, że architektura nie zamyka się tylko w budowaniu, a jest stanem ducha, którego energia znajduje ujście w różnych dziedzinach twórczości i twórczych pasji”.

W 1999 roku Wojciech Zabłocki zostaje profesorem tytularnym. W 2011 – za „charyzmatyczne traktowanie wartości sportu i piękno zawarte w architekturze Jego realizacji sportowych” – został uhonorowany Orderem Ecce Homo.

Bogate i udane doświadczenia twórcze i sprawność ich naukowego analizowania wykorzystuje w drugim etapie życia w kształceniu przyszłych

architektów. Naucza w Instytucie Architektury Wydziału Budownictwa Politechniki Łódzkiej i na Wydziale Architektury Wyższej Szkoły Ekologii i Zarządzania w Warszawie, prowadząc wykłady, projekty kursowe i liczne prace dyplomowe.

Pięknym dowodem jego nieustającej pasji twórczej było „korespondencyjne”: Warszawa–Boston, współtworzenie zapisów graficznych i makietowych wizji wysokich budynków razem z najwybitniejszym chyba polskim konstruktorem, współtwórcą Supersamu i katowickiego Spodka – prof. Wacławem Zalewskim, doktorem h.c. Politechniki Warszawskiej, od 1964 roku profesorem w MIT i projektującym m.in. w Wenezueli i USA. Efekty tej współpracy zaprezentowane zostały na wystawie poświęconej prof. Zalewskiemu, zorganizowanej z inicjatywy Zabłockiego w 2015 roku na Politechnice Warszawskiej. Wiele materiałów wystawy, wspomnianych wyżej inspirujących i odkrywczych architektoniczno-konstrukcyjnych wizji przyszłej architektury, było dziełem Zabłockiego. Ten pokaz stał się symbolem nieograniczonej wiekiem pasji twórczej architekta i konstruktora, aż do ziemskiego końca... Wacław Zalewski zmarł w Bostonie w 2016 roku.

15 czerwca 2019 roku Wojciech Zabłocki został członkiem Wydziału VI Twórczości Artystycznej PAU. Krótki okres członkostwa nie pozwolił poznać szerzej cech jego osobowości, dobrze znanych przyjaciółom i architektom w Warszawie: odpowiedzialności w zawodzie, życzliwego, ciepłego stosunku do wszystkich, refleksu „szablisty” w rozmowach, ale przede wszystkim tak niezbędnej w procesie każdego tworzenia otwartości na wizję przyszłości.

Odszedł w Warszawie 5 grudnia 2020 roku, dzień przed okrągłą rocznicą 90. urodzin. Pochowany został w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Wojskowym na warszawskich Powązkach.

Konrad Kucza-Kuczyński

Alfabetyczny spis członków PAU

A

Abramowicz Halina 27
Adamczyk Zbigniew 19
Albrecht Jan 22
Alexandrowicz Stefan Witol-
told 20
Allen William Richard 29
Amaldi Ugo 27
Angielski Stefan 24
Askenase Philip W. 30
Aurenche Olivier 27
Avineri Shlomo 27
Ayer Jerzy 13

B

Baczkowski Krzysztof 15
Bajer Andrzej 29
Balcerowicz Leszek 17
Balcerzan Edward 14
Ballester Xaverio 25
Bałus Wojciech 14
Bammesberger Alfred 25
Bankiewicz Krzysztof S.
30
Bartke Andrzej 29
Bartmiński Jerzy 13
Bartol Krystyna 13
Bartos Grzegorz 21
Bartoszyński Kazimierz 14
Beauvois Daniel 27
Bednarczuk Leszek 14
Berger Karol 31
Berglund Björn 29
Berindei Dan 27

Będziński Romuald 19
Białas Andrzej 18
Białynicki-Birula Andrzej
Szczepan 19
Białynicki-Birula Iwo 18
Bielicki Tadeusz 21
Bilińska Barbara 20
Biliński Szczepan 20
Bjorken James D. 27
Bodziony Jakub 19
Bogucka Maria 15
Bogucki Andrzej 29
Bogusławski Andrzej 13
Boitani Pietro 25
Bolecki Włodzimierz 14
Borowski Andrzej 13
Boruta Tadeusz 25
Borysiewicz Leszek K. 29
Boryś Wiesław 14
Borzyszkowski Józef 17
Bośák Pavel 29
Bratoš Sava 28
Brazis Romuald 28
Brix Emil 27
Broclawik Ewa 18
Brogi Bercoff Giovanna 26
Bronk Andrzej 17
Brown Eric H. 29
Bryła Jadwiga 21
Brzozowski Tomasz 22
Buchwald-Pelc Paulina 13
Buczko Włodzimierz 24
Budaj Andrzej 24
Bunjak Petar Ž. 26

Buras Andrzej J. 28
Busza Wit 28

C

Cantù Francesca 27
Cęckiewicz Witold 25
Chain Benjamin M. 30
Chapeville François 30
Chlebda Wojciech 14
Choraży Mieczysław 22
Chrobak Tadeusz 21
Chrzanowski Adam 29
Cienciała Anna M. 26
Ciesielski Zbigniew 18
Cios Krzysztof 28
Colizzi Vittorio 30
Crugten Alain van 26
Czekalski Stanisław 24
Członkowska Anna 22
Czopek Sylwester 17
Czuczwar Stanisław 24
Čolović Ivan 27

D

Danielewicz Jerzy 13
Danielewicz Magdalena 14
Darzynkiewicz Zbigniew
30
Davies Norman 27
Delaperrière Maria 26
Demkowicz Leszek Feliks
28
Dietl Tomasz 19
Diller Hans Jürgen 26

Dohnalik Tomasz 19
 Domagała Wenancjusz 24
 Domański Juliusz 15
 Dopart Bogusław 14
 Dulak Józef 24
 Du Pasquier Louis 29
 Dziembowski Wojciech 19

E

Eichmann Klaus 30

F

Fabiański Marcin 14
 Fedorowski Jerzy 20
 Fieguth Rolf 26
 Fikus Marian 25
 Filip Małgorzata 24
 Fillitz Hermann 26
 Flad Hans-Dieter 30
 Frackowiak Richard 29
 Frick David 26
 Friszke Andrzej 17
 Fritz Peter 29
 Francisz Wojciech 21
 Frost Robert I. 27
 Fuliński Andrzej 18
 Fuxe Kjell 30

G

Gajda-Krynica Janina 17
 Gajek Bernhard 26
 Ganten Detlev 30
 Garton Ash Timothy 27
 Gąsiorowski Antoni 17
 Gierowski Stefan 25
 Gispén Willem Hendrik 30
 Gliwicz Zbigniew Maciej 21
 Głowiński Michał 13
 Gorzkowski Albert Juliusz 14
 Górecki Henryk 19
 Górski Andrzej 23
 Górski Jan 23
 Gömöri György 26
 Grabowska Anna 21

Graciotti Sante 26
 Gregory Kenneth 29
 Grochowski Maciej 13
 Grodzicki Tomasz Kazimierz 24
 Grodzińska Krystyna 20
 Grodziski Stanisław 15
 Gromada Tadeusz 27
 Gruchała Janusz S. 14
 Gryglewski Ryszard Jerzy 23
 Guterch Aleksander 21
 Gutkowska Jolanta 30
 Györy Kálmán 28

H

Haenni Anne-Lise 30
 Hahlbrock Klaus 29
 Hann Christopher M. 27
 Hanusiewicz-Lavallee Mirosława 14
 Harrison Stephen 26
 Hausner Jerzy 17
 Hawiger Jacek 30
 Heller Michał 15
 Helman Alicja 15
 Heuer Rolf-Dieter 28
 Hofmann Sigurd 28
 Holgate Stephen Townley 30
 Hołowicki Jerzy 24
 Hrycak Jarosław 27

I

Ingarden Krzysztof 25
 Isozaki Arata 31
 Iwaniec Henryk 28
 Iwańczak Wojciech 17

J

Jačov Marco 27
 Jadach Stanisław 19
 Jajszczyk Andrzej 19
 Janion Maria 13
 Januszewicz Włodzimierz 23

Jarząb Barbara 24
 Jassem Jacek 24
 Jezierski Bogumił 19
 Joachimiak Andrzej 28
 Jura Czesław 22
 Jurczak Janusz 19
 Jurkiewicz Jerzy 18

K

Kaczorowski Jerzy 19
 Kalczyńska-Scheiwiller Alina 31
 Kalina Jerzy 25
 Kałuża Zenon 27
 Kamiński Michał A. 29
 Karliner Marek 28
 Kastory Andrzej 16
 Kawecka-Jaszczyńska Kalina 24
 Kawiak Jerzy 23
 Kieda Claudine 29
 Kiedron Stefan 15
 Kijewska Agnieszka 17
 Kilarski Wincenty 20
 Kiryk Feliks 16
 Kiselman Christer Oscar 28
 Kisieliw Paweł 23
 Kisiński Jan 19
 Kleinkauf Horst 30
 Klinowski Jacek 28
 Kłoc-Stępkowska Małgorzata 29
 Koenigswald Wighart von 29
 Kokot Franciszek 23
 Kolenda Zygmunt 18
 Kołodziej Sławomir 19
 Korbel Andrzej 19
 Korohoda Włodzimierz 20
 Korpak Adam 31
 Korpanty Józef 13
 Korus Kazimierz 15
 Korytowska Maria 15
 Kossut Małgorzata 22
 Kostkiewiczowa Teresa 13
 Kostowski Wojciech 23

- Kostrzewski Andrzej 22
 Kotarba Adam 20
 Kovács István 27
 Kowalska-Stus Hanna 15
 Kozłowski Henryk 19
 Kozłowski Jan 20
 Kozłowski Janusz K. 16
 Kozłowski Stefan Karol 17
 Krawczyk Marek 24
 Krąpiec Marek Antoni 22
 Kren Kostkiewicz Jolanta 27
 Kruk Janusz 16
 Krynicki Ryszard 25
 Kucza-Kuczyński Konrad 25
 Kula Jan Marcin 17
 Kupiec-Weglinski Jerzy W. 30
 Kurbewska Joanna Maria 17
 Kwapien Stanisław 18
 Kwiecińska Barbara 22
- L**
 Langer Salomon Z. 30
 Lason Władysław 24
 Laurent-Zielińska Maryla 26
 Lebioda Łukasz 30
 Legocki Andrzej B. 22
 Limon Janusz 23
Limon Jerzy 13
 Lipa Jerzy Józefat 22
 Lipatow Aleksander W. 26
 Lipkowski Janusz 19
 Lipska Ewa 25
 Lipski Janusz 30
Łożek Wojen 29
 Löw Ryszard 26
 Lupa Krystian 25
- Ł**
 Łanczont Maria Grażyna 22
 Ławski Jarosław Mariusz 15
- Łazarewicz Jerzy W. 24
 Łętowska Ewa 16
 Łomnicki Adam 20
 Łossowski Piotr 17
 Łuczka Jerzy 19
- M**
 Machnik Jan 16
 Madeyska Teresa 22
 Maier Giulio 28
 Majewski Lech 25
 Malendowicz Ludwik Kazimierz 24
 Maliński Tadeusz 30
 Małecki Maciej Tadeusz 24
 Małkiewicz Adam 13
 Małłek Janusz 16
 Mang Herbert A. 28
 Mania Andrzej 17
 Marciniec Bogdan 18
 Marinelli Luigi 26
 Markham Schulz Anne 26
 Maślowski Michał 26
 Massalski Tadeusz B. 28
 Mastalerz Lucyna 24
Maślanka Julian 14
 Maślanka-Soro Maria 15
 Matyjaszewski Krzysztof 28
 Matyszkiewicz Jacek 22
 Mazurkiewicz Roman 15
 Mączyński Andrzej 16
 Mąkosza Mieczysław 18
 Medwecka-Kornaś Anna 20
 Meyer Krzysztof 25
 Michalik Jan 14
 Michalski Sergiusz 15
 Michałowska Teresa 14
 Michel Alain 26
 Migoń Piotr 22
 Mikołajczyk Marian 19
 Minissi Nullo 26
 Mitchison N. Airon 30
Mojski Józef Edward 21
 Moncada Salvador 30
 Montgomery Hugo 26
- Morycowa Elżbieta 21
 Moskalewski Stanisław 23
 Mossakowski Stanisław 14
 Motuza Gedyminas 29
 Mróz Lech Jacek 17
 Mróz Zenon 18
 Murariu Dumitru T. 29
 Musiał Jacek 24
 Muthesius Stefan 26
 Mühle Eduard 27
 Myjak Adam 25
 Myśliwiec Michał 24
 Myśliwski Wiesław 25
- N**
 Nalepa Jerzy 17
 Nałęcz Maciej Jan 22
 Narębski Wojciech 21
 Narkiewicz Krzysztof 24
 Nawrocki Stanisław 21
Ney Roman 21
 Niedźwiedz Tadeusz 21
 Nizioł Józef 18
 Niżankowska-Mogilnicka Ewa 24
 Nowakowska Maria 19
 Nowicka-Jeżowa Alina 14
 Nowotny Janusz 28
 Nycz Ryszard 15
- O**
 Obracht-Prondzyński Ceza-ry 17
 Ochman Wiesław 25
 Oelert Walter 28
 Oganessian Yuri 28
 Olszewski Henryk 17
 Ostrowski Jan 14
 Otręba Ryszard K. 25
 Ożóg Krzysztof 16
- P**
 Palczewski Krzysztof 29
 Pamula Jan 25
 Paoletti Rodolfo 30

- Pasternak Charles A. 29
 Pavúk Juraj 27
 Pawlik Wiesław W. 23
 Pawłucki Wiesław 19
 Pazdan Maksymilian 17
 Penczek Stanisław 18
 Penderecki Krzysztof 25
 Peryt Tadeusz M. 22
 Pflug Peter 28
 Pfützner Marek 20
 Pilc Andrzej 23
 Pleśniak Wiesław 18
 Plytycz Barbara 21
 Podbielski Henryk Antoni 14
 Pokorski Stefan 18
 Pomian Krzysztof 27
 Popiel Jacek 15
 Popiela Tadeusz 23
 Poprzeczka Maria 15
 Posern-Zieliński Aleksander 17
 Póttawski Andrzej 17
 Praszalowicz Michał 20
 Prokop Jan 15
 Przeglasiński Edmund 23
 Przewłocka Barbara Elżbieta 24
 Przewłocki Ryszard 23
 Pullat Raimo 27
 Purchla Jacek 16
 Puzynina Jadwiga 14
 Pużyński Stanisław 24
 Pyza Elżbieta 21
- R**
 Raczky Pál 27
 Radomski Marek 30
 Radyszewski Rostysław 26
 Radzikowski Czesław 23
 Rajski Jerzy 17
 Rao Naropantul A. 30
 Ratajczak Mariusz Z. 30
 Razowski Józef 21
 Redlich Krzysztof 18
- Rodziński Stanisław 25
 Roniewicz Ewa Wanda 22
 Rosset François 26
 Rothe Hans 26
 Rykwert Joseph 26
 Rystad Göran 27
 Rzędowski Jerzy 29
- S**
 Safjan Marek 17
 Salerno Alfredo 30
 Salmonowicz Stanisław 16
 Salwa Piotr 15
 Samoć Marek 20
 Samorajski Tadeusz 30
 Samsonowicz Henryk 16
 Sanak Marek 23
 Santagata Marco 26
 Sarna Tadeusz 22
 Satz Helmut 28
 Sawicki Stefan 14
 Schich Winfried 27
 Schild Romuald 16
 Schinzel Andrzej 18
 Schopper Herwig 28
 Schousboe Arne 30
 Schultze Brigitte 26
 Schuster-Šewc Heinz 26
 Sela Michael 29
 Selmaj Krzysztof 24
 Severs Nicholas John 29
 Seweryn Andrzej 25
 Siemek Jakub 20
 Siemionow Maria Zofia 30
 Siemssen Rolf H. 28
 Sies Helmut 29
 Sinzinger Helmut F. 30
 Skiba Stefan 22
 Skoczeń Błażej 20
 Skotnicki Aleksander 24
 Skórczewski Krzysztof 25
 Słomiany Bronisław 30
 Sławek Tadeusz 15
 Słomiński Andrzej T. 29
 Smak Józef 20
- Smith John F. 28
 Snyder Timothy D. 27
 Soergel Volker Hermann 28
 Sokolewicz Zofia 17
 Sokołowski Robert 27
 Sołtyski Stanisław 17
 Sosnowski Ryszard 18
 Söding Paul 28
 Stabryła Stanisław 14
 Stachowski Marek 15
 Stala Marian 15
 Starkel Leszek 21
 Staruszkiewicz Andrzej 18
 Starzyk Jerzy R. 22
 Stoichitǎ Victor Ieronim 26
 Stoika Rostysław 29
 Stroock Daniel 28
 Strózewski Władysław 16
 Strzałka Kazimierz 22
 Strzałkowski Adam 19
 Strzelczyk Jerzy 16
 Stuchlik Leon 22
 Suchanek Lucjan 14
 Suchodolski Stanisław 16
 Sulima-Kamiński Andrzej 27
 Suwalsky Mario 29
 Szczepańska-Sadowska Ewa 23
 Szczepański Tomasz 24
 Szefer Gwido 20
 Sztompka Piotr 16
 Szybalski Wacław 29
 Szymura Jacek M. 22
- Ś**
 Ślęczka Andrzej 21
- T**
 Tadeusiewicz Ryszard 20
 Taranczewski Paweł Maria 25
 Tarnowski Karol 17
 Taylor Tomasz Robert 28
 Tendera Michał 23

Terano Akira 30

Thomas John Meurig 28

Tischner Marian 21

Tokarczuk Olga 25

Tokarski Ryszard 15

Tołłoczko Tadeusz S. 24

Tołstojowa Swietłana 26

Tomczak Andrzej 16

Topolińska Zuzanna 14

Torbicki Adam 24

Trautman Andrzej 19

Trojanowski Tomasz 23

Truszczyński Marian 21

Trzonkowski Piotr 24

Turała Michał 19

Turlejski Krzysztof 22

Tylikowski Andrzej 20

Tymowski Michał 17

U

Uchman Alfred 22

Udalski Andrzej 20

Undas Anetta 24

Urbańska Krystyna 29

Uruszczak Wacław 17

Uspienski Boris A. 26

V

Vehviläinen Olli 27

Veltman Martinus 28

Venclova Tomas 31

Vizi Sylvester 30

W

Wachs Israel E. 28

Wadström Torkel 30

Waltoś Stanisław 16

Wasylikowa Krystyna 22

Waszczyszyn Zenon 19

Weiner January 21

Weiss Szewach 27

Welser Rudolf 27

West Stephanie Roberta 26

Wetzel Andreas 29

Weyers Hans-Leo 27

Węgrzyn Grzegorz 22

White John E.C.T. 26

Wierzbicka Anna 26

Wierzbowski Stefan 21

Wierzchowski Kazimierz 24

Wiesinger Peter 26

Więcek Andrzej 23

Wilczek Frank 28

Witkowski Andrzej 20

Włodarski Maciej 15

Wojcicki Stanley G. 28

Wojtkowski Maciej 20

Woleński Jan 16

Wolfendale Arnold 28

Wolpert Lewis 29

Woyciechowski Michał 22

Woźniak Zenon 16

Wójcicki Ryszard 17

Wróblewski Andrzej Kajetan 19

Wszolek Zbigniew 30

Wünsch Thomas 27

Wydra Wiesław 15

Wyka Marta 15

ZZabłocki Wojciech 25Zagajewski Adam 25

Zajadło Jerzy 17

Zakrzewski Jakub 20

Zaleski C. Pierre 28

Zalewska Agnieszka 19

Zalewski Kacper 19

Zanussi Krzysztof 25

Zarnecki Jan Charles 28

Zarzycki Kazimierz 21

Zawadzki Roman M. 15

Zemann Josef 29

Zembala Marek 23

Zembala Marian 24

Zemła Kazimierz G. 25

Ziejka Franciszek 14

Ziemba Antoni 15

Ziółkowski Marek 17

Zoll Andrzej 16

Zrałek Marek 19

Ż

Żernicka-Goetz Magdaleną 29

Życzkowski Karol 20

Żylicz Maciej 22

Polska Akademia Umiejętności
Kraków 2021

Obj.: ark. wyd. 15,83; ark. druk. 19,88 + wkładka 1 ark.

